1944 PIONIER KATALOG

KATALOG
PIONIER
1944

ZNACZKI GENERALNEGO GUBERNATORSTWA I POLSKIE

w opracowaniu

Prof. ST. MIKSTEINA

KRAKÓW 1944

Nakładca:
Stefan Kamiński — Kraków

Wydawca:
Dom Handlowy »Pionier« — Kraków

PRZEDMOWA OD REDAKCJI.

Filatelistyka, umiłowana przez nas wszystkich dziedzina kollekcjonerstwa, ma już za sobą swoją blisko wiekową historię. Ze skromnych zaczątków, kiedy zbieranie znaczków pocztowych było udziałem li tylko dziatwy szkolnej lub kilkunastu ludzi uważanych za maniaków, rozrosła się i ogarnęła szerokie rzesze wszystkich warstw społecznych, bez różnicy wieku i wykształcenia, oraz stała się najbardziej demokratyczną formą kollekcjonerstwa.

Przystępna bowiem dla wszystkich, daje filatelistyka zależnie od upodobań i zainteresowań umysłowych zbieracza, różne, lecz zawsze dodatnie wyniki. Przede wszystkim jest odprężeniem i wypoczynkiem nerwowym po całym dniu intenzywnej pracy zawodowej, oderwaniem się od szarzyzny codziennego życia, szlachetną rozrywką umysłową, dającą ujście nagromadzonej energii duchowej. Zaawansowanym zbieraczom dostarcza materiałów do samoistnych badań i dociekań, w twórczej pracy umysłowej pozwala się zagłębiać w różnych przejawach ducha i kultury. Każdemu, kto ją umiłował daje filatelistyka wiele estetycznych emocji i impulsów, a zarazem — co nie jest do pogardze-

nia— od strony czysto materialnej umożliwia gromadzenie, w sposób godziwy oszczędności.

W miarę rozpowszechniania wśród szerokich warstw społecznych, filatelistyka nawiązała w ciągu ostatnich dziesięcioleci ściślejszy kontakt z różnymi innymi, pozornie nawet zupełnie niezależnymi gałęziami wiedzy oraz techniki, i w oparciu o nie pogłębiła swą treść do tego stopnia, że wyodrębniła się ostatnio w nową gałęź dorobku ludzkiego ducha, złożoną nawet z szeregu specjalnych i samoistnych działów.

Z tej właśnie przyczyny, nie jest dziś prawdziwym filatelistą ten, kto zgromadzi pewną liczbę znaczków i wlepi je staranie do albumu, ale ten dopiero nim się stanie, kto zapoznał się z wszelkimi ich arkanami, techniką powstawania, użytkowania, naśladownictwa, oraz konserwacji.

Mimo, iż współczesna filatelistyka, jak każda inna wiedza, w szeregu dzieł ogólnych, naukowych rozpraw i szczegółowych artykułów starała się rozwiązać wiele problemów filatelistycznych, to jednak daleka droga dzieli nas jeszcze od chwili, gdy będziemy mogli mówić o rostrzygnięciu najbardziej interesujących zagadnień. Stąd każde wydawnictwo systematyzujące i pogłębiające, choćby nawet tylko pewien specjalny temat filatelistyczny, przyjąć możemy z szczerym zadowoleniem, szczególnie, jeśli służy ono równocześnie, jako przewodnik dla początkujących zbieraczy, jak i doradca dla zaawansowanych kollekcjonerów.

Niniejsze opracowanie jest w jednej swej części zestawieniem znaczków. czyli t. zw. katalogiem,

w drugiej zatytułowanej „ABC Filatelisty“ podręcznikiem, wprowadzającym zbieracza w podstawowe wiadomości i arkana z zakresu filatelistyki.

Katalog ten obejmuje: 1) Niemieckie znaczki z nadrukami: a) Russisch Polen, b) General Gouvernement Warschau; 2) Generalne Gubernatorstwo od 1939, aż do chwili wydania katalogu w r. 1943, oraz 3) poprzednio używane znaczki polskie.

Znaczki Generalnego Gubernatorstwa, jako wydane w ostatnich latach, nie są jeszcze szczegółowo opracowane w specjalnych publikacjach, monografie zaś znaczków polskich — choćby tylko przykładowo wymienić zbiorową pracę: „Polskie znaki pocztowe“, wydaną pod redakcją Dr. Antoniego Łaszkiewicza — są wyczerpane, a nadto dla zagranicznych zbieraczy z powodów językowych niedostępne. Również ogólne katalogi Michla czy Senfa, mimo swych zalet, staranności opracowań i wydania, z racji swej uniwersalności, nie mogły poświęcić specjalnej uwagi omawianym w niniejszym katalogu tematom.

W tym stanie rzeczy należy powitać z radością inicjatywę Domu Handlowego „Pionier“ i jego właściciela Olecha Górnego, który rzucił myśl ponownego opracowania znaczków z powyższych zakresów i to na podstawie wszystkich dotychczasowych specjalnych publikacyj, a nadto ostatnich spostrzeżeń z lat 1938—1943, t. j. z okresu już po wydaniu ostatnich uzupełnień do publikacji „Polskie znaki pocztowe“.

Łącznie z powyższym katalogiem ukazuje się krótki i zwięzły, na naukowych podstawach oparty podręcznik „ABC Filatelisty“, zawierający przystępnie podane podstawowe wiadomości z zakresu filatelistyki, jak powstawanie znaczka, jego istotę, rodzaje, odmiany, obieg, użycie i zużycie, sposób obchodzenia się z nim, oraz tworzenie zbiorów filatelistycznych.

Podręcznik ten ma być przewodnikiem dla początkujących, a dobrym doradcą i przyjacielem dla specjalizujących się zaawansowanych zbieraczy. Niniejsze opracowanie jest pracą zbiorową, wykonaną pod moim kierunkiem przez współpracowników firmy „Pionier“. Chciałbym, aby moja praca przyniosła korzyść filatelistyce. Będzie moją radością, jeśli niniejszy katalog przyniesie korzyść i zadowolenie zbieraczom.

Wszystkim też współpracownikom, w szczególności Panu H. Stallbergowi, przewodniczącemu Zrzeszenia filatelistów KDF w Krakowie, za ich pomoc, pozwalam sobie złożyć serdeczne podziękowanie, tak imieniem firmy „Pionier“, jak i moim własnym.

Również pragnę podziękować Panu Dr. Antoniemu Łaszkiewiczowi z Warszawy, za zezwolenie na skorzystanie z szeregu reprodukcyj objętych publikacją „Polskie znaki pocztowe“, wydanej pod jego redakcją.

Niniejszy katalog, jak każde dzieło ludzkie, szczególnie zaś z powodu opracowania w bardzo krótkim czasie i w dzisiejszych warunkach, może zawierać szereg usterek i z tego względu proszę

czytelników o łaskawe nadsyłanie spostrzeżeń i ewentualnych sprostowań pod adresem firmy „Pionier“, Kraków, Stolarska 9, I p.

Jeśli katalog „Pioniera“ jako solidny przewodnik ułatwi filatelistom ich zadanie, cel, jaki przyświecał nam przy jego opracowaniu zostanie w pełni osiągnięty.

Stanisław Mikstein.

W Krakowie, w listopadzie 1943 r.

WPROWADZENIE W UKŁAD i UŻYWANIE KATALOGU

W niniejszym wprowadzeniu, pomijamy wszelkie wyjaśnienia technicznych nazw filatelistycznych, sposobów wykonania znaczków, ich rodzajów, użycia i zużycia w obrocie pocztowym, odsyłając w tej mierze do szczegółowszego opracowania tych zagadnień w części zatytułowanej „ABC filatelisty“, a ograniczamy się tylko do koniecznych uwag i wskazówek, będących w ścisłym związku ze sposobem skatalogowania.

Treść katalogu.

Niniejszy katalog obejmuje tylko znaczki: 1) niemieckie z lat 1915/18 z nadrukami: a) Russisch Polen, b) Gen. Gouv. Warschau; 2) Generalnego Gubernatorstwa od 1939 aż do chwili wydania tego katalogu oraz 3) polskie znaczki z lat 1918—1939.

Podział znaczków.

W obrębie wymienionych działów, zależnie od potrzeby, znaczki są skatalogowane w ogólnie dotychczas przyjętych grupach znaczków opłatnych, lotniczych, urzędowych, dopłatnych, plebiscytowych itp. Każda z tych grup posiada odrębną numeraturę, niezależną od innych działów.

W obrębie każdej grupy, znaczki są skatalogowane chronologicznie, tj. w kolejności ich wydania. Tylko w grupie polskich znaczków opłatnych z lat 1918—1920, ze względu na podział dzielnicowy, musiano częściowo odstąpić od chronologii wydań, skutkiem uwzględnienia

podziału terytorialnego, zresztą identycznie, jak to jest przeprowadzone w katalogu Michla 1943 i podręczniku „Polskie znaki pocztowe" 1935.

Numeratura. Znaczek katalogowy, nakłady i odmiany.

Bardzo ważną rolę we wszystkich opracowaniach znaczków odgrywa numeratura, jako wyraz ich usegregowania i skatalogowania. Niestety dotychczas, szczególnie dla nowszych znaczków, nie udało się ustalić i wprowadzić w ogólne użycie jednolitej numeratury, skutkiem czego, tak różne opracowania, jak i katalogi oraz cenniki, posiadając odmienny i bardzo często nawet rozbieżny sposób numerowania poszczególnych identycznych znaczków, utrudniają zbieraczom nie tylko wzajemne porozumiewanie się, lecz przede wszystkim łatwe korzystanie z różnych wydawnictw.

Jednym z celów niniejszego katalogu jest również sklasyfikowanie i usegregowanie znaczków nim objętych, wyrażające się przyjętą numeraturą, którą staraliśmy się oprzeć na ścisłym określeniu i sprecyzowaniu pojęć znaczka pocztowego, tak pod względem filatelistycznym, jak i katalogowym. Określenie pojęcia znaczka, w znaczeniu filatelistycznym, jest podane w części ogólnej „ABC filatelisty. Tutaj pozostaje nam do zdefiniowania pojęcie znaczka tylko w rozumieniu katalogowym.

Otóż pod nazwą „znaczka katalogowego" rozumieć będziemy nazwę grupy, obejmującej znaczki odznaczające się tylko i wyłącznie następującymi cechami:

1) wydaniem, wprowadzeniem do obiegu i używaniem w obrocie pocztowym, na podstawie tego samego rozporządzenia,
2) posiadaniem tej samej wartości nominalnej, oraz
3) tego samego zasadniczego rysunku.

Takie też grupy znaczków o powyżej wymienionych trzech ogólnych cechach otrzymują kolejne numery bieżące, jako tzw. znaczki katalogowe.

Znaczek katalogowy, jako grupa znaczków objętych tym samym numerem, może być wykonany w całości

jednorazowo, lub też w mniejszych partiach, sporządzonych w pewnych odstępach czasu, w miarę ich używania w obrocie pocztowym. Te mniejsze partie, wykonane zwykle w pewnych odstępach czasu, rzadko w różnych zakładach i różniące się od siebie najczęściej tyko jakością użytych do wykonania materiałów (formą drukarską, papierem, odcieniami farby, rodzajem gumowania i ząbkowania) nazywamy nakładami.

Wszystkie szczegółowsze cechy charakteryzujące poszczególne nakłady lub nawet w obrębie nakładów, jeszcze mniejsze partie, decydują jednak tylko i wyłącznie o odmianach odnośnego „katalogowego znaczka".

Odmiany zatem zawdzięczają swe powstawanie zwykle pochodzeniu z różnych nakładów, rzadziej zaś użyciu niejednolitych materiałów lub wykonania w tym samym nakładzie.

Odmiany te oznaczać będziemy dodatkowymi literami dużego i małego alfabetu, względnie cyframi rzymskimi, stojącymi zawsze dopiero po zasadniczym głównym numerze, oznaczającym dany znaczek, jako grupę w rozumieniu katalogowym.

Tuż za głównymi numerami podajemy przy opłatnych znaczkach także numery według katalogu Michla 1943, celem ułatwienia korzystania z obu tych opracowań.

Wydania i serie.

Ze względów praktycznych, a mianowicie celem uniknięcia powtarzania jednakowych napisów, odnoszących się do szeregu znaczków przy skatalogowywaniu, w zbiorach zaś nadto, celem unikania monotonności a tworzenia miłych oku pewnych zamkniętych zespołów, ujmujemy często od dwóch do kilkunastu znaczków w większe grupy, zwane wydaniami i seriami.

Uważamy za konieczne wyjaśnić, co w niniejszym skatalogowaniu rozumiemy pod nazwą „wydania" lub „serii".

Wydanie jest to grupa, obejmująca jeden do kilkunastu znaczków katalogowych tej samej kategorii

(opłatnych, dopłatnych, lotniczych itp.), wydanych i wprowadzonych do obiegu pocztowego na podstawie tego samego rozporządzenia.

Seria, jest to dla celów praktycznych, utworzona grupa ze znaczków tej samej kategorii (opłatnych, dopłatnych, lotniczych itp.), używanych współcześnie w obiegu, mimo wydania ich na podstawie różnych rozporządzeń, i posiadających albo jednakowy zasadniczy rysunek lub nadruk, albo jednakowy motyw, temat lub cel.

Druk.

Rodzaj druku (wypukły: P — z form płaskich lub R — rotacyjny, wklęsły, litograficzny, offsetowy, autotypia) jest podany w nagłówkach seryj i wydań jednakowo wykonanych lub przy poszczególnych znaczkach, o ile się różnią techniką wykonania.

W uwagach, umieszczanych po skatalogowaniu poszczególnych znaczków, podaje się szczególne cechy lub numery form i klisz drukarskich, oddrukowujące się na arkuszach i dlatego mogące służyć do rozróżnienia nakładów lub odmian, jak również ozdoby, ujęcia, napisy i liczby rozrachunkowe, wykonane na brzegach arkuszy lub blokach specjalnych wydań.

Błędy techniki druku są skatalogowane pod poszczególnymi numerami z dodatkowymi oznaczeniami K — odmienna zasadnicza barwa, o — odwrócony nadruk, p — podwójny nadruk.

Typowe błędy klisz, drobne usterki są omawiane w uwagach.

Papier.

Rodzaj użytego papieru jest wyszczególniony w nagłówkach, zaś wygląd arkuszy sprzedażnych, z podaniem ilości obejmowanych przez nie znaczków, w uwagach.

Rodzaje papierów użyte do polskich znaczków w latach 1919—1924, jako bardzo ważne przy rozróżnianiu nakładów, często drukowanych nawet tymi samymi formami, są zestawione chronologicznie i oznaczone

kolejnymi dużymi literami alfabetu A—M, przy czym oznaczają:

A — Papier zwykły, gładki, bez znaku wodnego,
B — Papier zwykły, żeberkowany poziomo, bez znaku wodnego,
C — Papier zwykły żeberkowany pionowo, bez znaku wodnego,
D — Papier cienki, bez znaku wodnego,
E — Papier gruby, szarawy, bez znaku wodnego,
F — Papier gruby, gąbczasty, bez znaku wodnego,
G — Papier cienki, prążkowany pionowo,
H — Papier cienki, prążkowany poziomo,
J — Papier cienki, bibułkowaty,
L — Papier bardzo cienki, gumowany przed drukiem,
M — Papier szaro-niebieski, zwykły, bez znaku wodnego.

Znak wodny oznaczony skrótem: „Wz.".

Barwy znaczków.

W katalogu podajemy tylko zasadnicze barwy znaczków, a odcienie tylko o tyle, o ile mogą służyć do rozróżnienia poszczególnych znanych nakładów. O ile dany znaczek wykazuje silnie wahania w odcieniach i to w szerokich granicach, to się zaznacza w uwagach. Odmiany barw oznaczamy literami początkowymi małego alfabetu.

Ząbkowanie.

Ząbkowania podane w nagłówkach wydań w skrótach: Lz: ząbkowanie liniowe, Gz: ząbkowanie grzebieniowe, Rz: ząbkowanie ramkowe. Dla znaczków spotykanych w licznych rodzajach i zestawieniach ząbkowania liniowego Lz, podajemy tylko granice tych wahań, np. 10—13½.

O ile ząbkowanie waha się w bardzo szczupłych granicach i wahania te występują nawet na tych samych arkuszach znaczków, to oznaczamy je jako nieregularne z podaniem albo granic, albo zasadniczego ząbkowania. Ząbkowania nieregularne są spowodowane zwykle zużyciem maszyn perforujących.

Znaczki wydane bez ząbkowania oznaczamy jako Y — cięte, zaś z przypadkowo tylko opuszczonym ząbkowaniem jako n — nieząbkowane, ząbkowane jako Z.

Gumowanie.

Gumowanie podaje się tylko w nagłówkach, jeżeli pochodzi z różnych maszyn i wykazuje inny wygląd lub też, jeżeli może służyć do rozróżnienia nakładów (gumowanie żeberkowane poziomo, pionowo, guma gładka, błyszcząca, biała, żółta itp.).

Kasowanie.

Rozróżnienie znaczków kasowanych od nieużywanych, wpływające tylko na wartość handlową, jest uwzględnione w załączonych wycenieniach. Dla znaczków Generalnego Gubernatorstwa podajemy wykaz wszystkich specjalnych stempli okolicznościowych. Polskie znaczki wystaw filatelistycznych oznaczone jako kasowane, rozumie się tylko skasowane stemplem okolicznościowym, używanym w czasie trwania wystawy.

Nowodruki.

Nowodruki z zakresu skatalogowanych znaczków znane są tylko przy znaczkach polskich: lotniczym Nr. 1 — 25 marek, i Lewancie Nr. 1 — 12, gdzie są osobno wycenione.

Ceny.

Ceny znaczków są zestawione w osobnym załączniku, który w miarę potrzeby będzie wydawany co pewien czas, względnie co pół roku, aby można było zawsze informować zbieraczy o aktualnych cenach.

Falsyfikaty.

Falsyfikaty na szkodę poczty i zbieraczy, podaje się w uwagach, przy odpowiednich znaczkach.

GENERALNE GUBERNATORSTWO WARSZAWSKIE

1915. 12. V. Znaczki niemieckie typu Germania, wydane w 1906—1911 z typograficznym nadrukiem, literami gotyckimi, w kolorze czarnym „Russisch Polen". Wz. romby. Papier biały, Rz: 14.

1	3 fen.	brunatny	-,-
2	5 fen.	zielony	-,-
3	10 fen.	czerwony	-,-
4	20 fen.	ultramaryna	-,-
5	40 fen.	karminowy i czarny	-,-

Poczta niemiecka dostarczała przesyłki tylko do powiatowych urzędów pocztowych. Dostarczanie przesyłek z pocztowych urzędów powiatowych do poszczególnych miejscowości w obrębie powiatu, względnie odwrotnie, było zadaniem samorządów lub innych czynników lokalnych.

1916. Znaczki typu Germania, różnych wydań z lat 1906—17, wykonane bądź drukiem płaskim P. lub rotacyjnym R., z dwuwierszowym typograficznym nadrukiem

w kolorze czarnym, gotyckimi literami: „Gen. - Gouv. / Warschau“. Wz. romby, Rz: 14. Nadruk: 1) błyszczący, 2) słabo błyszczący, 3) matowy lub 4) smolisty.

			1	2	3	4
6	2½ fen. szary	P.		-,-	-,-	
7	3 fen. żółto-brunatny	P.		-,-	-,-	
	„ „	R.	-,-			
8	5 fen. zielony z metal. połysk.	P.	-,-			
	ciemno-zielony	P. i R.			-,-	
9	7½ fen. pomarańczowy	P.	-,-	-,-		
	czerw.-pomarańczowy	P. i R.		-,-		-,-
10	10 fen. czerwony metal. połysk.	P.	-,-			
	czerwono-matowy	P.			-,-	-,-
11	15 fen. brunatny	P.		-,-		
12	15 fen. ciemno-fioletowy	P.		-,-		-,-
13	20 fen. niebieski					
	ultramaryna	R.	-,-	-,-		
	błękit pruski	P. i R.		-,-		
	jasno-niebieski	P.		-,-		
	fioletowo-niebieski	R. P.			-,-	-,-
14	30 fen. pomar. i czarny z met. poł.	R.	-,-			
	pomarańcz.-matowy	R.		-,-	-,-	
15	40 fen. c.-karm. i czarny z met. poł.	R.	-,-	-,-		
	„ „ matowy	R.		-,-	-,-	
16	60 fen. jasno-lila	P.		-,-		
	matowo-lila	R.	-,-			
	ciemno-lila	R.		-,-		-,-

Znaczek Nr. 12 wydano po wyczerpaniu znaczka Nr. 11 w 1917 r. Znaczek Nr. 7 przedrukowano częściowo farbą anilinową, która po zamoczeniu w wodzie występuje na odwrotnej stronie znaczka, w kolorze zielonym. Litery nadruku bywają

ostre lub rozlane, co jest następstwem zużycia klisz. Znaczki przedrukowane wcześniej mają litery ostre, później 1917—18 zbite, nieostre. Pozostałości tych znaczków, znajdujące się w Warszawie, opatrzono przedrukami „Poczta Polska i cztery kreski" (Nr. 6—16).

GENERALNE GUBERNATORSTWO

1939. 7. XI. Oficjalna całostka pamiątkowa herb Rzeszy i napis: „Amtsantritt des Generalgouverners für die besetzten polnischen Gebiete/Krakau, den 7 November 1939" z nalepionym niem. znaczkiem pomocy zimowej 5+3 fen. lub rzadziej G. G. Nr 1. 6 gr./3 fen. „Deutsche Post/OSTEN" z okolicznościowym kasownikiem. Cena nominalna 40 gr.

W czasie do grudnia 1939 r. były w obiegu znaczki z podobizną Hindenburga, Michel 512—524, 1—40 fen.

1939. 1. XII. Znaczki niemieckie „Hindenburga" z czarnym nadrukiem, u góry nowej wartości, a u dołu dwuwierszowym napisem: „Deutsche Post/OSTEN", Wz: swastyki. Rz: 14 : 14 1/4 ; a) guma gładka lub b) pionowo prążkowana.

				a)	b)
1	6 gr/3 fen.	brunatny	(513)	-,-	-,-
2	8 gr/4 fen.	stalowy	(514)	-,-	-,-

				a)	b)
3	12 gr/6 fen.	zielony	(516)	-,-	-,-
4	16 gr/8 fen.	pomarańczowy	(517)	-,-	-,-
5	20 gr/10 fen.	ciemno-brunatny	(518)	-,-	-,-
6	24 gr/12 fen.	czerwony	(519)	-,-	-,-
7	30 gr/15 fen.	lila-brunatny	(520)	-,-	-,-
8	40 gr/20 fen.	błękitny	(521)	-,-	-,-
9	50 gr/25 fen.	ultramaryna	(522)	-,-	-,-
10	60 gr/30 fen.	oliwkowo-zielony	(523)	-,-	-,-
11	80 gr/40 fen.	czerwono-lila	(524)	-,-	-,-
12	1 zł/50 fen.	ciemno-zielony i czarny	(525)	-,-	-,-
13	2 zł/100 fen.	żółto-oliwkowy i czarny	(528)	-,-	-,-

Wycofane z obiegu 30. IX. 1940 r.

1940. II. i III. Polskie znaczki obiegowe z lat 1937-8, z czarnym nadrukiem orła godła Rzeszy, napisu dwuwierszowego „General Gouvernement", oraz nowej wartości.

Na znaczkach z popiersiem marsz. Rydza-Śmigłego. Rz: 13 : 12 ½.

14	24 gr/25 gr. szaro-niebieski	267	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
15	50 gr/55 gr. niebieski	268	-,-

Na znaczku 273 z popiersiem prezyd. I. Mościckiego Rz: 13 : 12 ½.

16 40 gr/30 gr. karminowo-fioletowy 273 -,-

Na znaczkach Nr. 278—291 serii historycznej, Rz: 12³/₄.

17	2 gr/5 gr. pomarańczowy	278	-,-
18	4 gr/5 gr. pomarańczowy	278	-,-
19	6 gr/10 gr. zielony	279	-,-
20	8 gr/10 gr. zielony	279	-,-
21	10 gr/10 gr. zielony	279	-,-
22	I 12 gr/15 gr. jasno-brunatny, odstęp „12" od General 1.5 mm — cyfry grubsze	281	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
	II 12 gr/15 gr. odstęp 0.75 mm — cyfry cieńsze	281	-,-
23	16 gr/15 gr. jasno-brunatny	281	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
24	24 gr/25 gr. fioletowy	283	-,-
25	30 gr/30 gr. karminowy	284	-,-
26	I 50 gr/50 gr. amarant. odstęp „50" od General. 1.5 mm	286	-,-
	II odstęp 0.5 mm	286	-,-
27	60 gr/55 gr. niebieski	287	-,-
28	80 gr/75 gr. ciemno-zielony	288	-,-

29	1 zł/1 zł. żółty	289	-,-
30	2 zł/2 zł. karminowy	290	-,-
31	3 zł/3 zł. szaro-granatowy	291	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-

Na znaczkach pomocy zimowej 296—298, Rz: 12¾.

32	30 gr/5+5 gr. żółto-czerwony	296	-,-
33	40 gr/25+10 gr. fioletowy	297	-,-
34	1 zł/55+15 gr. niebieski	298	-,-

Na znaczkach dopłaty Nr. 93—97 Rz: 12½ : 12.

35	50 gr/20 gr. ciemno-niebiesko-zielony	93	-,-
36	50 gr/25 gr. „ „ „	94	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
37	50 gr/30 gr. ciemno-niebiesko-zielony	95	-,-
38	50 gr/50 gr. „ „ „	96	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-

39 50 gr/1 zł. ciemno-niebiesko-zielony 97 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

Wycofane z obiegu 31. XI. 1941 r. Nr 18 błąd kliszy: prawa „4" z kreską (1 raz w arkuszu).

Całostka wydana 24/25. III. 1940 ze znaczkiem Nr. 32 — 30 gr. i stemplem okolicznościowym. „Osterschiwettkämpfe Zakopane". Cena nominalna 50 gr.

Dnia 20. IV. 1940 r. wydano całostkę ze znaczkiem Nr. 26 I lub II (50 gr.) ze stemplem okolicznościowym z okazji rocznicy urodzin Führera.

1940. 5. VIII. Znaczki z widokami zabytków budownictwa z Krakowa, Lublina i Warszawy. Projekty prof. Puchingera i prof. Gessnera, heliograwura, papier biały, guma gładka (Nr 42 także poziomo prążk.) biała lub żółtawa, Rz: 13¾ : 14. Arkusze po 50 znaczków.

40 6 gr. ciem.-brunat. (Brama Floriańska, Kraków) -,-
41 8 gr. pomarańcz. (Baszta Senatorska, Kraków) -,-
42 10 gr. zielony (Brama Krakowska, Lublin) -,-
43 12 gr. ciemno-ziel. (Pomnik Kopernika, Kraków) -,-
44 20 gr. czarno-brunat. (Kościół Dominik., Kraków) -,-
45 24 gr. brun.-czerw. (Wieża Kat. na Zamku, Kraków) -,-
46 30 gr. fioletowy (Kościół w Lublinie) -,-
47 40 gr. szaro-granat. (Arkady Sukiennic, Kraków) -,-
48 50 gr. niebieski (Wieża ratuszowa, Kraków) -,-
49 60 gr. ciemno-oliwk. (Dziedziniec zamk., Kraków) -,-
50 80 gr. ciemno-fiolet. (Kościół Mariacki, Kraków) -,-
51 1 zł. czerwono-lila (Pałac Brühla, Warszawa) -,-

Arkusze po 50 znaczków.

Poszczególne znaczki wydano w kilku nakładach. Nakład I posiada godło Rzeszy nad 1-szym i 10-tym znaczkiem. Nakład II nad 2-gim i 9-tym znaczkiem. Nadto dalsze nakłady posiadają liczby rzymskie i arabskie po prawej stronie, na marginesie arkusza za 10-tym znaczkiem. Nr 40, 45 i 49 znane w różnych tonacjach barw.

1940. 17. VIII. Wydanie na rzecz niemieckiego Czerwonego Krzyża. Znaczki 43, 45, 43 i 50 serii budowlanej, w kolorze ciemno-oliwkowym, z czerwonym typograficznym nadrukiem krzyża i cyfry wskazującej wysokość dodatkowej dopłaty. Rz: 13 3/4 : 14.

52 12+ 8 gr. ciemno-oliwkowy -,-
53 24+16 gr. „ „ -,-
54 50+50 gr. „ „ -,-
55 80+80 gr. „ „ -,-

Znaczki te, o ograniczonym nakładzie, miały wartość obiegową tylko na terenie Gubernii, na przesyłkach do Rzeszy i Protektoratu. Wycofane z obiegu 30. XI. 1941 r. Równocześnie wydano 4 całostki ze znaczkiem Nr. 52 — 12+8 gr., skasowane stemplami okolicznościowymi z datą 17/18. VIII. 1940 „Kriegshilfswerk für das deutsche Rote Kreuz": Kraków, Warszawa, Lublin i Radom. Cena nominalna 1.60 zł.

7—14. X. 1940. Całostka „Radomer Herbstmesse 1940" ze stemplem okolicznościowym.

1940. 26. X. W pierwszą rocznicę utworzenia Generalnego Gubernatorstwa, wydano serię okolicznościową z dopłatą na fundusz Führera. Projekt O. Engelhardta, sztych prof. Ferd. Lorbera, wykonane drukiem wklęsłym na japońskim papierze kartonowym, w kolorze kremowym. Lz: 14 3/4 : 14 1/2, arkusze po 50 znaczków z okolicznościowym napisem na brzegach arkusza.

56 12+38 gr. ciemno-zielony -,-
a) papier pionowo żeberkow. -,-
57 24+26 gr. czerwony -,-
58 30+20 gr. ciemno-fioletowy -,-

U dołu numery kliszy. Arkusze po 50 znaczków.

Nakład ograniczony. Wartość obiegową miały powyższe znaczki do 31. VII. 1941 r. W dniu wydania znaczków w 4-ch stolicach dystryktów: Krakowie, Warszawie, Lublinie i Radomiu, używano specjalnych stempli okolicznościowych z napisem „1 Jahr General-Gouvernement".

Równocześnie wydano 4 całostki ze znaczkiem Nr. 58 i okolicznościowym napisem, kasowane wyżej podanymi stemplami. Cena nominalna za 4 całostki 4 Zł.

1940. 1. XII. Znaczki z dopłatą na cele pomocy zimowej. Rysunek jak przy znaczku Nr 58. Druk wklęsły, papier biały, Rz: 12 1/4.

59 12+ 8 gr. ciemno-zielony -,-
60 24+16 gr. czerwony -,-
61 30+30 gr. brunatno-lila -,-
62 50+50 gr. ultramaryna -,-

Drukowane w arkuszach po 50 sztuk ze stosownym napisem okolicznościowym na brzegach. Wartość obiegowa do 31. VII. 1941 r.

1941. Wyższe wartości do serii obiegowej z widokami zabytków budownictwa. Druk wklęsły, papier biały, Rz: 14 1/4 : 14 3/4.

63 **2 zł. ciem.-nieb.** (22. V. 1941 Barbakan Bramy Flor.) -,-
64 **4 zł. ciem.-ziel.** (10. VII. 1941 Opactwo Tynieckie) -,-
65 **10 zł. czerwony i brunatno-szary** (20. IV. 1941 Widok Zamku krak., wedł. starego sztychu) -,-

Znaczki 63 i 64 drukowane w arkuszach po 50 sztuk. U dołu arkuszy pod 48 znaczkiem, numery kliszy. Arkusz znaczka Nr. 65 składa się z 8-miu sztuk i tworzy blok, obramowany, ornamentem liści dębowych, herbem Rzeszy, napisem górnym: „General Gouvernement" i dolnym: „Deutsche Post Osten", u dołu Nr. kliszy. W dniu wydania powyższego bloku, jako

GENERALGOUVERNEMENT
Generalgouvernement
DEUTSCHE POST OSTEN
1

w rocznicę urodzin Führera kasowano przesyłki w stolicach 4-ch dystryktów specjalnymi stemplami okolicznościowymi, o odpowiedniej treści (patrz rysunki), a nadto sprzedawano za 40 Zł. cztery całostki pamiątkowe, z naklejonym znaczkiem Nr. 65, skasowane wspomnianymi wyżej czterema stemplami. Cena sprzedażna 40 Zł.

1941. Znaczki Nr. 41, 43, 46 i 51 ze serii zabytków budownictwa w zmienionych kolorach oraz znaczek dododatkowy 48-groszowy z widokiem Ratusza w Sandomierzu. Heliograwura, papier zwykły, biały, Rz: 13 3/4 : 14.

66	8 gr.	stalowy	-,-
67	12 gr.	fioletowy	-,-
68	30 gr.	brunatno-wiśniowy	-,-
69	48 gr.	czerwono-brunatny	-,-
70	1 zł.	ciemno-zielony	-,-

Znaczki powyższe wydano, jako odpowiedniki, w kolorach znaczków ustalonych dla całej Rzeszy. Znaczki te kursowały równocześnie ze znaczkami wydań poprzednich o odmiennych kolorach.

Jako pierwszy z serii ukazał się dnia 15—17. VIII. 1941 znaczek Nr. 67 — 12 gr., na całostce w formie specjalnej pocztówki, kasowanej stemplem okolicznościowym z okazji I rocznicy utworzenia N. S. D. A. P. (National Sozial. Deutsche Arbeiter Partei) w Generalnym Gubernatorstwie.

Cena nominalna 1 Zł.

1941. 26. X. Znaczki z popiersiem Führera i napisem „DEUTSCHES REICH/GENERALGOUVERNEMENT", wydane w drugą rocznicę utworzenia Gen. Gubernatorstwa. Projekt prof. Dachauera, sztych prof. Ferd. Lorbera.

Heliograwura, papier zwykły, guma biała lub żółtawa; I. nakład a) gładka, II. nakł. b) pionowo żeberkowana, Rz: 14 : 14 1/4.

			a)	b)
71	2 gr.	szaro-czarny	-,-	
72	6 gr.	brunatny	-,-	-,-
73	8 gr.	czarno-niebieski	-,-	-,-
74	10 gr.	zielony	-,-	-,-
75	12 gr.	ciemno-fioletowy	-,-	-,-
76	16 gr.	pomarańczowy	-,-	-,-
77	20 gr.	czarno-brunatny	-,-	-,-
78	24 gr.	brunatno-karminowy	-,-	-,-
79	30 gr.	ciemno-lila	-,-	-,-
80	32 gr.	czarno-zielony	-,-	
81	40 gr.	ciemno-niebieski	-,-	-,-
82	48 gr.	czarno-brunatny	-,-	

Znaczki powyższe wydano w kilku nakładach, różniących się między sobą odcieniami kolorów, odchyleniami ząbkowań, oraz liczbami rzymskiemi i arabskiemi, umieszczonemi za 10-tym znaczkiem na marginesie arkusza.

W dniu 26. X. 1941 r. tj. w dniu wydania znaczków, jako w II. rocznicę Generalnego Gubernatorstwa, kasowano przesyłki wychodzące ze stolic 5-ciu dystryktów specjalnymi kasownikami. Równocześnie wydano 5 całostek, każda ofrankowana 2-ma znaczkami z serji wyżej podanej i ostemplowana jednym z 5-ciu kasowników okolicznościowych. Cena nominalna 5 Zł.

1942. 7. IV. Jako uzupełnienie serii „z Führerem" wydano wartości dodatkowe, wykonane drukiem wklęsłym na papierze zwykłym, Lz: 12 1/2.

83	50 gr. niebiesko-fioletowy	-,-
84	60 gr. ciemno-oliwkowy	-,-
85	80 gr. czarno-lila	-,-
86	1 zł. ciemno-zielony	-,-
87	1.20 zł. ciemno-brunatny	-,-
88	1.60 zł. fioletowo-czarny	-,-

1942. 20. IV. Znaczki wydane w 53 rocznicę urodzin Führera. Rysunek jak przy znaczkach 71—88. Projekt prof. Dachauera, sztych prof. Lorbera, wykonane drukiem wklęsłym na kremowym, kartonowym papierze japońskim, Lz: 10 ³/₄. Nadpłatę przeznaczono na fundusz kulturalny Führera.

89	30 gr. + 1 zł. karminowo-lila	-,-
90	50 gr + 1 zł. fioletowo-niebieski	-,-
91	1.20 zł. + 1 zł. ciemno-brunatny	-,-

Znaczki powyższe, drukowano w arkuszach po 25 sztuk, ozdobionych na brzegach ornamentem, zaopatrzonych napisem okolicznościowym i datą 20. IV. 1942.

Równocześnie stemplowano przesyłki nadane 20. IV. 1942. a opłacone podanymi znaczkami specjalnym datownikiem okolicznościowym. Nakład ograniczony.

1942. 15. VIII. Dla upamiętnienia 600-letniej rocznicy założenia miasta Lublina, wydano 4 znaczki z widokami Lublina doby dzisiejszej i według starego sztychu. Heliograwura, Lz: 12 1/2, dopłata na fundusz kulturalny Führera.

92	12 + 8 gr.	ciemno-fioletowy	-,-
93	24 + 6 gr.	brunatno-karminowy	-,-
94	50 + 50 gr.	ciemno-niebieski	-,-
95	1 + 1 zł.	ciemno-zielony	-,-

Dnia 15. VIII. kasowano w Lublinie przesyłki ofrankowane powyższymi znaczkami, specjalnym stemplem okolicznościowym z widokiem Lublina.

Oficjalna pocztówka z okazji II rocznicy N. S. D. A. P. znaczek Nr. 75 skasowany okolicznościowym stemplem w dniach 14—16. VIII. 1942. Cena nominalna 1 Zł.

1942. 20. XI. Niewykonane w terminie znaczki, przygotowane na 3-cią rocznicę utworzenia Gubernatorstwa, z popiersiami sławnych mężów, którzy rozwijali swoją działalność w Polsce, puszczono w obieg dla uświetnienia wystawy: Deutsche Künstler sehen das General Gouvernement. Druk wklęsły, Rz: 14.

96	12 + 18 gr.	fioletowy (Wit Stwosz)	-,-
97	24 + 26 gr.	karminowo-brunatny (Hans Dürer)	-,-
98	30 + 30 gr.	wiśniowy (Jan Schuch)	-,-

99 50+50 gr. czarno-fioletowy (Józef Elsner) -,-
100 1+1 zł. ciemno-zielony (Mikołaj Kopernik) -,-

Korespondencja nadana w specjalnym urzędzie, na terenie wystawy, była stemplowana stemplem okolicznościowym o odpowiedniej treści.

1943. 10. IV. Znaczki Nr. 63 i 64 z nowym napisem DEUTSCHES REICH/GENERALGOUVERNEMENT w odmiennych kolorach. Druk wklęsły. Papier zwykły bez Wz. Lz: 14 1/2 : 14 3/4.

101 2 zł. ciemno-oliwkowo-zielony -,-
102 4 zł. ciemno-fioletowy -,-

Arkusze po 25 znaczków. Pod 23-cim znaczkiem Nr. kliszy.

1943. 20. IV. Wydanie okolicznościowe dla uczczenia 54-tej rocznicy urodzin Führera w dniu 20. IV. 1943. Popiersie Führera. Projekt prof. Dachauera, sztych prof. Lorbera. Druk wklęsły, papier zwykły, Rz: 14.

103 12+1 zł. ciemno-fioletowy -,-
104 24+1 zł. ciemno-karminowy -,-
105 84+1 zł. ciemno-zielony -,-

Nakład ograniczony. W dniu 20. IV. 1943 r. znaczki te były kasowane w Krakowie kasownikiem okolicznościowym, o stosownej treści. Druk w arkuszach po 25 sztuk z ozdobnym obramowaniem brzegów arkusza i okolicznościowym napisem. Dopłata na rzecz Funduszu Kulturalnego Führera.

1943. 24. V. Na 400-setną rocznicę śmierci Mikołaja Kopernika, ukazał się znaczek Nr 100 w zmienionym kolorze, z czarnym nadrukiem, podającym datę śmierci uczonego astronoma i datę rocznicy. Nadruki umieszczono pionowo, po obu stronach znaczka. Druk wklęsły, papier zwykły, Rz: 14.

106 1+1 zł. ciemno-wiśniowy -,-
blok -,-

Nadruk błyszczący lub matowy.

Pod 8-mym znaczkiem bloku Nr. klisz:

I/1—I/4 lub II/1—II/4. W blokach I/4 i II/4 u góry nad 3-cim znaczkiem złamana oś modelu kuli ziemskiej.

Znaczek wydano w blokach obejmujących po 10 znaczków. Brzeg ozdobiony graficznie i opatrzony okolicznościowym napisem. W dniu 24. V. znaczek powyższy kasowano specjalnym stemplem okolicznościowym i wydano pocztówkę okolicznościową.

GENERALGOUVERNEMENT
DEUTSCHE POST OSTEN
DEUTSCHES REICH
GENERALGOUVERNEMENT
24 MAI 1543
ZUM 400. TODESTAG
24 MAI 1943
DES DEUTSCHEN ASTRONOMEN NIKOLAUS KOPERNIKUS

1943. VIII. Wartości wyższe Nr. 83—85, wykonane heliograwurą, zamiast, jak dotychczas, drukiem klęsłym. Papier zwykły, guma żeberkowana pionowo przy 109 także gładka, Rz. 14.

107	50 gr.	niebiesko-fioletowy	-,-
108	60 gr.	ciemno-oliwkowy	-,-
109	80 gr.	ciemno-fioletowy	-,-

Arkusze po 50 znaczków. Za 10-tym znaczkiem Nr. kliszy.

1943. 13. VIII. Kartka okolicznościowa ofrankowana znaczkiem Nr. 111. Ostemplowana specjalnym kasownikiem okolicznościowym z okazji 3-lecia N. S. D. A. P. w Generalnej Gubernii. Cena nominalna 2 Zł.

1943. 14. IX. Znaczki okolicznościowe na dzień N. S. D. A. P. w Gen. Gubernatorstwie z tłoczonym godłem Rzeszy i widokami budynków reprezentacyjnych 5-ciu miast dystryktowych, napis GROSSDEUTSCHES

REICH GENERALGOUVERNEMENT. Heliograwura, pap. zwykły, Rz: 14.

110 12+38 gr. zielony (Lublin) -,-
111 24+76 gr. czerwony (Kraków) -,-
112 30+70 gr. fioletowy (Radom) -,-
113 50+1 zł. niebieski (Warszawa) -,-
114 1+2 zł. szaro-czarny (Lwów) -,-

Arkusze po 50 znaczków. Tłoczony środek, często poprzesuwany w różnych kierunkach, lub odwrócony.

1943. 26. X. Zamek w Krakowie według starego sztychu Hartmanna Schedel z Kroniki Norymberskiej. Wykonanie podobne jak Nr 65, wielkość 34,5×26 mm. Napis DEUTSCHES REICH/GENERALGOUVERNEMENT. Projekt prof. Gessnera, sztych prof. Ferd. Lorbera, druk wklęsły, papier biały, gumowanie żółtawe, Gz: 13 1/2.

115 10 Zł. szaro-czarny i brunatny -,-
Arkusze po 25 znaczków. Pod 23 znaczkiem Nr. kliszy.

ZNACZKI URZĘDOWE.

1941. IV. Herb Rzeszy otoczony od dołu napisem GENERAL GOUVERNEMENT, projekt von Kreba, helio-

grawura. Nadruk cyfr wartości drukiem wypukłym, w nieco odmiennym kolorze, papier zwykły, Nr. 1—12, Rz: 12 1/4, Nr. 13—15, Rz: 13 1/2 : 14.

1	6 gr.	brunatny	-,-
2	8 gr.	czerwonawy	-,-
3	10 gr.	zielony	-,-
4	12 gr.	ciemno-zielony	-,-
5	20 gr.	ciemno-brunatny	-,-
6	24 gr.	czerwony	-,-
7	30 gr.	karminowo-lila	-,-
8	40 gr.	niebiesko-fioletowy	-,-
9	48 gr.	szaro-oliwkowy	-,-
10	50 gr.	niebieski	-,-
11	60 gr.	czarno-oliwkowy	-,-
12	80 gr.	fioletowo-purpurowy	-,-
12	80 gr.	fioletowo-purpurowy	-,-
13	1 zł.	szaro-czarny i brunatno-purpurowy	-,-
14	3 zł.	szaro-czarny i czerwono-brunatny	-,-
15	5 zł.	szaro-czarny i brunatno-pomarańcz.	-,-

Gumowane gładkie lub żeberkowane.

Arkusze po 50 sztuk Nr. 1—12 wielkość 31.5×23.5 mm.; Nr. 13—15 — 35.5×26.5 mm. Cyfry wartości wykazują przesunięcia w różnych kierunkach, czasami nawet dość znaczne.

1940. VII. Rysunek jak poprzedni w zmniejszonym formacie, wielkość 21 1/4 — 16 1/4 mm, heliograwura, cyfry wartości w odmiennym kolorze, drukiem wypukłym. Rz: 12:

16 6 gr. brunatny -,-
17 8 gr. ciemno-szary -,-
18 10 gr. zielony -,-
19 12 gr. ciemno-zielony -,-
20 20 gr. ciemno-brunatny -,-
21 24 gr. ciemno-karminowy -,-
22 30 gr. karminowo-lila -,-
23 40 gr. niebiesko-fioletowy -,-
24 50 gr. niebieski -,-

Arkusze po 100 sztuk, podobnie jak u poprzednich, częste przesunięcia cyfr wartości w różnych kierunkach. Guma biała lub żółtawa. Nr 21 również z większym odstępem między „2" i „4" (rzadkość).

1943. II/III. Nowy rysunek. Nad sylwetką Zamku Krakowskiego godło Rzeszy. Projekt von Kreba, heliograwura, cyfry wartości drukiem wypukłym, papier normalny bez Wz., Rz: 14.

25 6 gr. brunatny -,-
26 8 gr. szaro-niebieski -,-
27 10 gr. zielony -,-
28 12 gr. fioletowy -,-
29 16 gr. pomarańczowy -,-
30 20 gr. ciemno-brunatny -,-
31 24 gr. ceglasty -,-

32	30 gr.	czerwono-lila	-,-
33	40 gr.	jasno-niebieski	-,-
34	60 gr.	ciemno-oliwkowy	-,-
35	80 gr.	szaro-purpurowy	-,-
36	100 gr.	szaro-zielony	-,-

Arkusze po 100 sztuk znaczków. Wartości i kolory znaczków, dostosowano do wydań będących w obiegu na terenie całej Rzeszy. Do obiegu były wprowadzone, w miarę wyczerpywania zapasów znaczków wydań poprzednich.

ZNACZKI DORĘCZENIOWE.

1940. 1. XII. Duże cyfry na ozdobnym polu, wykonane heliograwurą, na papierze zwykłym, Rz: $13^{3}/_{4}$: 14.

1	10 gr.	czerwony	-,-
2	20 gr.	„	-,-
3	30 gr.	„	-,-
4	50 gr.	„	-,-

Znaczki te były przeznaczone do pobierania opłat za doręczanie przesyłek pocztowych przez pośrednictwa pocztowe (Poststützpunkty). Kasowano je ręcznie ołówkiem, atramentem lub specjalnymi kasownikami. Z powodu małego zastosowania, wycofano z obiegu 1. III. 1942 r.

WYKAZ STEMPLI SPECJALNYCH G. G.:

7\. 11. 1939 — „Amtsantritt des Generalgouverneurs — Krakau"

24\. 3. 1940 — „I. Osterschiwettkämpfe — Zakopane" (24—25. 3.)

20\. 4. 1940 — „Geburtstag des Führers 1940"

18\. 8. 1940 — „Kriegshilfswerk f. d. Dt. Rote Kreutz" (17—18. 8.)
a) Krakau
b) Warschau
c) Lublin
d) Radom

10\. 1940 — „Radomer Mustermesse 1940"

26\. 10. 1940 — „1 Jahr Generalgouvernement"
a) Krakau
b) Warschau
c) Lublin
d) Radom

6\. 12. 1940 — „Krakauer Mustermesse 1940"

12\. 4. 1941 — „Osterschiwettkämpfe — Zakopane 12—14. 4. 1941".

20\. 4. 1941 — „Geburtstag des Führers 1941"
a) Krakau
b) Warschau
c) Lublin
d) Radom

1\. 8. 1941 — „Übernahme des Distrikts Galizien"

1\. 8. 1941 — „Pferderennen in Lublin"

15\. 8. 1941 — „1 Jahr NSDAP im GG." (15—17. 8.)

6\. 9. 1941 — „Tatra-Bergsportfest Zakopane" (6—7. 9.)

26\. 10. 1941 — „2 Jahre Generalgouvernement"
a) Krakau
b) Warschau
c) Lublin
d) Radom
e) Lemberg

8\. 12. 1941 — „W. A. Mozart" (8—14. 12.)

20\. 4. 1942 — „Geburtstag des Führers 1942"

1. 8. 1942 — „1 Jahr Distrikt Galizien im Generalgouvernement"

14. 8. 1942 — „2 Jahre NSDAP im Generalgouvernement" (14—16. 8.)

5. 9. 1942 — „2. Tatra-Bergsportfest Zakopane" (5—6. 9.)

3. 10. 1942 — „Lublin — 600 Jahre deutsche Stadt" (3—4. 10.)

26. 10. 1942 — „3 Jahre Generalgouvernement"

20. 11. 1942 — „Deutsche Künstler sehen das Generalgouvernement"

10. 12. 1942 — „Eröffnung d. Fleckfieberschungsstätte — Lemberg" (10—11. 12.)

24. 1. 1943 — „Schachmeisterschaften des Generalgouvernements" (24—31. 1.)

30. 1. 1943 — „10 Jahre Machtübernahme"

20. 4. 1943 — „Geburtstag des Führers 1943"

24. 5. 1943 — „400. Todestag d. dt. Astronomen N. Kopernikus"

13. 8. 1943 — „Tag der NSDAP des Generalgouvernements" (13—15. 8.)

4. 9. 1943 — „Drittes Tatra-Bergsportfest Zakopane"

26. 10. 1943 — „Vier Jahre Generalgouvernements".

KRÓLESTWO POLSKIE
POD ZWIERZCHNICTWEM ROSYJSKIM.

Poczta Królestwa Polskiego, utworzonego na kongresie wiedeńskim w 1815 r. podlegała cesarskiej poczcie rosyjskiej aż do dnia 1. IX. 1858 r., poczem przeszła pod bezpośrednią władzę namiestnika Królestwa Polskiego. Aż do 1. I. 1860 r. były w obiegu na terenie Królestwa Polskiego znaczki rosyjskie.

1860. 1. I. Herb Królestwa Polskiego Kongresowego, z 1858 r., otoczony napisem rosyjskim. U dołu „ZA ŁÓT KOP 10". Papier różnej grubości, nieregularne Rz: 11½—12¾.

Znaczek wydano w kilku nakładach, łącznie około 3,000.000 sztuk. Znaczki poszczególnych nakładów wykazują różnice w kolorach. Znane są usterki i błędy, powstałe na wskutek zużycia kliszy.

1 (1) 10 kop. a) **niebieski/różowy, odcienie jasne** -,-
b) niebieski/karmin., odcien. ciemne -,-
n) nieząbkowany -,-

Kasowanie stemplami numerowemi 1—332 lub literowemi, rzadko stemplami z nazwą miejscowości lub ambulansowemi. „F" Falsyfikaty od roku 1935 na pap. prążkowanym poziomo Wycofany z obiegu 1/13. kwietnia 1865.

RZECZPOSPOLITA POLSKA.

A. TEREN POPRZEDN. GUBERNATORSTWA WARSZAWSKIEGO (G. G. W.) WALUTA MARKOWA.

1918. XI. Nadruk czarny nowej wartości i „Poczta Polska“ na niedopuszczonych do obiegu znaczkach poczty miejskiej warszawskiej. Papier biały. Wz: poziomo biegnące linie faliste. Lz. $11^1/_2$. Tło barwy piaskowej.

2 (2)	5/2 fen. Kolumna Zygmunta	brunatny	823.000	-,-
	o) nadruk odwrócony			-,-
3 (3)	10/6 fen. Syrena	zielony	1,714.000	-,-
	o) nadruk odwrócony			-,-
4 (4)	25/10 fen. Orzeł	czerwony	271.000	-,-
	a) 52 zamiast 25			-,-
	o) nadruk odwrócony			-,-
5 (5)	50/20 fen. Pomnik Sobieskiego	c. nieb.	183.000	-,-
	o) nadruk odwrócony			-,-

Wszystkie znane nieząbkowane. Były w obiegu aż do wyczerpania (25. I. 1919).

1918. XII. Niemieckie znaczki, wykonane drukiem rotac. R. lub klisz. płaskim P., z nadrukiem Gen. Gouv. Warschau i polskim, czarnym, typograficznym nadrukiem składającym się z napisu: „Poczta Polska“ oraz czterech

kresek, przekreślających napisy niemieckie. Wz: romby. Rz: 14. Znaczki wydano w dwóch nakładach:

Pierwszy nakład, wydany 5. XII. 1918 posiada odległość między dołem wyrazów „Poczta Polska" a pierwszą poziomą kreską $2^{1}/_{2}$—3 mm., a między drugą a trzecią kreską $3^{1}/_{4}$ mm. Drugi nakład wydany 15. I. 1919 posiada odległość między dołem wyrazów „Poczta Polska" a pierwszą kreską 2—$2^{1}/_{2}$ mm., a między drugą a trzecią kreską w pierwszym poziomym rzędzie arkusza $3^{1}/_{2}$ mm., we wszystkich dalszych po 4 mm.

			I nakł.	II nakł.
6 (6)	**3 fen. brunatny**	**96.000**		
	a) nadruk GGW silnie błyszczący R.			-,-
	b) nadruk GGW błyszcz. lub mat. P.			-,-
	c) nadruk GGW anilinowy			-,-
7 (7)	**5 fen. zielony**	**425.000**		
	a z metal. połysk., nadr. GGW błysz. P.			-,-
	b) matowy, nadruk GGW mat. P. i R.		-,-	-,-
8 (8)	**10 fen. czerwony**	**500.000**		
	a) z met. poł., nadr. GGW silnie błysz. P.			-,-
	b) matowy, nadr. GGW matowy P.		-,-	-,-
9 (9)	**15 fen. szaro-fioletowy**	**900.000**		
	a) nadruk GGW błyszczący P.		-,-	
	b) nadruk GGW matowy P.		-,-	-,-
10 (10)	**20 fen. niebieski w odcieniach**	**595.000**		
	a) jasno-nieb., ndr. GGW słabo błysz. P.		-,-	-,-
	b) fiolet.-nieb., ndr. GGW mat. P. i R.		-,-	-,-
	c) błękit pruski, ndr. GGW błysz. P. i R.		-,-	-,-
	d) ultramar. nadr. GGW silnie błysz. R.			-,-
11 (11)	**30 fen. pamarańczowy/czarny**	**866.000**		
	a) z metal. poł., ndr. GGW silnie bł. R.			-,-
	b) matowy, ndr. GGW matowy R.		-,-	-,-

12 (12) 40 fen. karminowy/czarny 400.000
a) z metal. połysk., ndr. GGW błysz. R. -,-
b) matowy, ndr. GGW matowy R. -,- -,-
13 (13) 60 fen. lila 425.000
a) matowo-lila, ndr. GGW błyszcz. R. -,-
b) jasno-lila, ndr. GGW słabo błysz. P. -,- -,-
c) ciemno-lila, ndr. GGW smolisty R. -,- -,-

Ten sam nadruk, z dodaniem u góry cyfr, podających nową wartość znaczka:

14 (14) 5/2 1/2 fen. szary 705.000
a) nadruk GGW półbłyszczący P. -,- -,-
b) nadruk GGW matowy P. -,- -,-
15 (15) 5/3 fen. brunatny 417.000
a) nadruk GGW silnie błyszcz. R. -,- -,-
b) nadruk GGW matowy P. -,- -,-
c) nadruk GGW anilinowy R. -,- -,-
16 (16) 25/7 1/2 fen. pomarańczowy 1,288.000
a) żółto-pomarań., ndr. GGW błysz. P. -,-
b) pomarańcz., ndr. GGW mat. P. i R. -,- -,-

Wszystkie wartości znane są z odwróconymi nadrukami. W nakładzie pierwszym z XII. 1918 występują następujące błędy: „Pocata“ na 2-gim znaczku arkusza, „Po czta“ na 16-tym „Pojska“ na 63-cim, brak 3-ciej kreski na 97-mym znaczku arkusza. W drugim nakładzie znane błędy: „Pol ska“ na 11-tym, „Polsяa“ na 49-tym, „Polsĸa“ na 65-tym, „Po l ska“ na 80-tym, „Poczto“ na 86-tym, 3 i 4-ta kreska silnie zbliżone na 88-mym znaczku arkusza. Znane także podwójne nadruki i inne drobne usterki druku. Były w obiegu do zużycia nakł. ☞ Fałszerstwa oraz druki spekulacyjne, jak np. „Poczta Polska“ u dołu itp.

B. TEREN OKUPACJI AUSTRIACKIEJ. WALUTA KORONOWA.

1918. 5. XII. **Znaczki dobroczynne austriackiej poczty polowej, tzw. „Karlfond“ z czarnym litograficznym nadrukiem „POCZTA — orzeł w kole — POLSKA“ w trzech wierszach. Papier zwykły. Rz: 12 1/2. Nakład po 64.000 każdej wartości.**

17 (17) 10 hal. ces. Karol, zielony -,-
o) nadruk odwrócony

18 (18) **20 hal. ces. Żyta, lila** -,-
o) nadruk odwrócony
19 (19) **45 hal. ces. Karol, niebieski** -,-
o) nadruk odwrócony -,-

Znane są podwójne nadruki i usterki, powstałe na skutek uszkodzeń litograficznej formy nadrukowej. Znaczki te były w ciągu 10 dni na poczcie wysprzedane.
(F) fałszerstwa wykonane typografią w odmiennym rysunku orła.

1918. 19. XII. Znaczki wydania III. austriackiej poczty polowej z czarnym litograficznym nadrukiem „POCZTA POLSKA" — orzeł w kole — nowa wartość między dwoma gwiazdkami lub kreskami. Pap. gładki Lz: 12 1/2, u niektórych także 11 1/2.

20 (20) **3/3 hal. szaro-oliwkowy** **13.000**
A) ząbkowanie 12 1/2 -,-
B) ząbkowanie 11 1/2 -,-
C) ząbkowanie 11 1/2 : 12 1/2 -,-
o) nadruk odwrócony -,-
21 (21) **3/15 hal. różowy** **164.000** -,-
o) nadruk odwrócony -,-
22 (22) **10/30 hal. szaro-zielony** -,-
o) nadruk odwrócony -,-
22 K (29) **10/30 hal. szaro-zielony, nadr. c.-fioletowy** -,-
o) nadruk odwrócony -,-
Nakład Nr. 22 i 22 K łącznie **136.000**
23 (23) **25/40 hal. oliwkowy, A ząbkow. 12 1/2** **109.000** -,-
B „ 11 1/2 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

24 (24) 45/60 hal. czerwono-lila 91.000 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

25 I (25 I) 45/80 nadr. szaro-niebieski poprz. wartość skas. kreską 50.000 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

25 II (25 II) 45/80 hal. szaro-niebieski, poprz. wartość skas. gwiazdką 154.000 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

26 (26) 50/60 hal. czerwono-lila 75.000 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

Taki sam nadruk, bez zmiany wartości.

27 (27) 50 hal. ciemno-zielony 22.000 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

28 (28) 90 hal. ciemno-lila 108.000 -,-
o) nadruk odwrócony -,-

Były w użyciu aż do wyczerpania nakładu.

Drobne usterki HA lub HAI zamiast HAL. Brak prawej lub lewej gwiazdki itp.

Ⓕ Fałszerstwa o odmiennym i niestarannym rysunku orła, wykonane litograficznie lub typografią.

C. DLA DAWNEJ GALICJI i ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO.

1919. 10. I. Austriackie opłatne znaczki wydań 1916-18 z czarnym typograficznym wzgl. litograficznym (nr. 44-47) trzywierszowym nadrukiem „POCZTA — romb lub ornament — POLSKA“. Pap. zwykły biały, przy nr. 43 żółtawy.

Nr. 29—43 Gz: 12 1/2, Nr. 44—47 Lz: 12 1/2.

29 (30)	3 hal. fioletowy	2.350	-,-
30 (31)	5 hal. jasno-zielony	2.050	-,-
31 (32)	6 hal. pomarańczowy	28.800	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
32 (33)	10 hal. karminowy	2.250	-,-
33 (34)	12 hal. zielonkawo-niebieski	15.640	-,-
34 (35)	15 mal. ceglasty	62.750	-,-
35 (36)	20 hal. ciemno-zielony	5.340	-,-
36 (37)	25 hal. niebieski	1.100	-,-
37 (38)	30 hal. lila	3.740	-,-
38 (39)	40 hal. oliwkowy	22.390	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
	p) nadruk podwójny		-,-
39 (40)	50 hal. ciemno-zielony	58.230	-,-
	o) nadruk odwrócony (zużyty w Łańcucie)		
40 (41)	60 hal. niebieski	67.020	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
41 (42)	80 hal. czerwono-brunatny	74.190	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
	p) nadruk podwójny		-,-
42 (43)	90 hal. czerwono-lila	500	-,-
43 (44)	1 Kor. czerwony, papier żółtawy	49.360	-,-
44 (45)	2 Kor. jasno-niebieski	90.275	-,-
45 (46)	3 Kor. różowy	8.005	-,-
46 (47)	4 Kor. jasno-zielony	5.508	-,-
47 (I)	10 Kor. fiol. jasny (1917) lub ciem. (1916)	440	-,-

Nr. 29—35, 38—43 mają w arkuszach na znaczkach 4, 5, 14, 15, 24, 25, 34, 35, 44 i 45 w wyrazie „POCZTA" literę „Z" cienką.

Wartość 2—3 krotna normalnego. Na znaczku 30-tym uszkodzone „A“ w wyrazie „POLSKA“, a na 73-cim dwukropek zamiast rombu. Ostatnie 2 błędy formy drukarskiej mają wartość 5—10 krotną znaczka normalnego.

Na przekazach przy wszystkich tych znaczkach wartość trzechkrotna.

1918. I. Znaczek austriacki 80-halerzowy z trzywierszowym nadrukiem czarnym litograficznym „POLSKA POCZTA“ i nową wartością „25“. Papier biały, Gz: 12 1/2.

48 (48) 25 hal. czerwono-brunatny 100.000 -,-
o) nadruk odwrócony (zużyty w Cieszynie) -,-

1918. I. Austriackie znaczki gazetowe z 1916 r. z czarnym typograficznym nadrukiem, jak Nr. 29—43, cięte.

49 (49)	2 hal. brunatny	23.150	-,-
50 (50)	4 hal. zielony	56.350	-,-
51 (51)	6 hal. niebieski	71.960	-,-
52 (52)	10 hal. pomarańcz.	11.350	-,-
53 (53)	30 hal. czerwono-lila	34.950	-,-

Znaczki 29—53 były w obiegu aż do wyczerpania nakładu.
Ⓕ Masowe druki nieoficjalne spekulacyjne oraz różne fałszerstwa. Znaczki z nadrukiem typograficznym o wysokości nadruku $8^{1}/_{2}$—$8^{3}/_{4}$ mm. są fałszerstwami. Znaczki oryginalne z typograficznym nadrukiem odróżnia się od fałszerstw po ustawieniu względem siebie wyrazów „POCZTA", POLSKA" oraz rombu i uszkodzeniach liter nadruków, a z nadrukami litograficznymi po kroju liter LSK w wyrazie Polska.

1919. III. Wydanie P. K. L. (Polskiej Komisji Likwidacyjnej). Orzeł w tarczy, u góry napis POCZTA POLSKA, u dołu w środku waluta, po bokach wartość obiegowa. Druk płaski litograficzny. Przy znaczkach 54—60 papier szaro-żółtawy gąbczasty, przy 61—64 cieńszy biały gładki. Cięte i niegumowane.

54 (54)	2 hal. niebiesko-szary	501.000	-,-
55 (55)	3 hal. lila	400.850	-,-
56 (56)	5 hal. zielony	890.000	-,-
57 (57)	6 hal. pomarańczowy	100.450	-,-
58 (58)	10 hal. karminowy	1,004.050	-,-
	p) podwójny druk		-,-

59 (59)	15 hal. brunatny		1,504.850	-,-
	p) podwójny druk			-,-
60 (60)	20 hal. oliwkowy		602.650	-,-
61 (61)	25 hal. czerwony		3,008.550	-,-
62 (62)	50 hal. ciemno-niebieski		806.650	-,-
63 (63)	70 hal. niebieski		501.150	-,-
64 (64)	1 kor. szary i czerwony		408.400	-,-

Istnieją próby wszystkich wartości w kolorze czarnym oraz dla znaczka Nr. 61—25 h. w kolorach: szarym, zielonym i fioletowym. Znane są znaczki prywatnie ząbkowane w Żywcu (Fabr. pap. Solali), w Kalwarji, Dukli, Stróż, Trzebini itp.

Ⓕ wykonane typografią, na papierze odmiennym od oryginalnego. W obiegu były tylko do dnia 31. V. 1919.

1919. II. Wydanie Ministerstwa P. i T. w walucie koronowej. Różne rysunki, projekt 65—68 E. Trojanowskiego, 69—76 E. Bartłomiejczyka, jak podane wzory, wykonane drukiem wypukłym. Papier: A normalny, B żeberkowy poziomo, C żeberkowany pionowo, D cienki przeświecający, Y cięte, Z ząbkowane Lz: 11½, 10:11½, 11½ : 10, 10.

		A	B	C	D
65 (65)Y	**3 hal. brunatny**	-,-	-,-	-,-	
(77)Z	3 hal. „	-,-	-,-	-,-	
66 (66)Y	**5 hal. zielony**	-,-	-,-	-,-	
(78)Z	5 hal. „	-,-	-,-	-,-	
67 (67)Y	**10 hal. żółto-brunatny**	-,-	-,-		
(79)Z	10 hal. „ „	-,-	-,-	-,-	
68 (68)Y	**15 hal. czerwony**	-,-	-,-	-,-	
(80)Z	15 hal. „	-,-	-,-	-,-	
69 (69)Y	**20 hal. brunatny**	-,-	-,-		
(81)Z	20 hal. „	-,-	-,-		
70 (70)Y	**25 hal. niebieski**	-,-	-,-	-,-	
(82)Z	25 hal. „	-,-	-,-	-,-	-,-
71 (71)Y	**50 hal. czerwono-brunatny**	-,-	-,-	-,-	
(83)Z	50 hal. „ „	-,-	-,-	-,-	
72 (72)Y	**1 kor. ciemno-zielony**	-,-	-,-		
(84)Z	1 kor. „ „	-,-	-,-		-,-
73 (73)Y	**1.50 kor. brunatny**	-,-			
(85)Z	1.50 kor. „	-,-	-,-		
74 (74)Y	**2 kor. granatowy**	-,-	-,-		
(86)Z	2 kor. „	-,-	-,-		-,-
75 (75)Y	**2.50 kor. ciemno-lila**	-,-	-,-		
(87)Z	2.50 kor. „ „	-,-	-,-		
76 (76)Y	**5 kor. szaro-niebieski**	-,-			
(88)Z	5 kor. „ „	-,-	-,-		

Nakłady tych znaczków ciętych i zabkowanych łącznie wynoszą: 3 h. — 10,640.500: 5 h. — 20,138.600; 10 h. — 15,060.300; 15 h. — 15.002.400; 20 h. — 15.068.500; 25 h. 20,192.800; 25 h. — papier D. 6.338.000; 50 h. — 9,934.700; 1 K. — 3,308.100; 1.50 K. — 2,416.400; 2 K. — 2,187.700; 2.50 K. — 851.600; 5 K. 1,387.000.

Znaczki Nr. 65—75 wykazuja silne wahania w odcieniach farby drukarskiej. Zabkowane liniowo Lz: 11½ wszystkie wartości; zabkowanie 10 : 10 Nr. 72 Z A, 75 Z A, 75 Z B, 76 Z A; ząbk. 10:11½ Nr. 72—76 Z A, 72 Z B. 75 Z B, 76 Z B, 72 Z D. 74 Z D. Lz: 11½ : 10 Nr. 72 Z A. Wartość obiegową miały 65—76 tylko do 15. VI. 1922. Znane podwójne druki znaczków 73 YA i 76 YA. Makulature sprzedano na dochód Polskiego Białego Krzyża. Z tego źródła pochodzą też próbnodruki w odmiennych kolorach i tak: Nr. 65 Y — 3 h. jasnożółty, pomarańczowy, brunatno-lila. karminowy; 66 Y — 5 h. ciemno-zielony, szaro-zielony: 67 Y — 10 h. jasno-karminowy, różowy, czerwony, jasno-żółty. żółto-brunatny; 68 Y — 15 h. ciemno-karminowy; 69 Y — 20 h. zielonkawo-niebieski; 70-Y — 25 h. ciemno-niebieski, brunatny, błękit pruski; 71 Y — 50 h. ciemno-

fioletowy, jasno-niebieski, brunatny, zielony, lila; 72 Y — 1 K. niebieski, brunatny; 73 Y — 1.50 K. karminowy, żółty, brunatny; 74 Y — 2 K. karminowy, zielony; 75 Y — 2.50 K. zielony, blado-lila; 76 Y — 5 K. lila. Próbnodruki są cięte, niegumowane. Znane liczne usterki i błędy druku.

D. POZNAŃSKIE. WALUTA MARKOWA.

1919. VIII. Znaczki niemieckie typu „Germania" z czarnym typograficznym nadrukiem nowej wartości i dwuwierszowego napisu „Poczta/Polska" oraz kreski skreślającej napis „DEUTSCHES REICH". Wz. romby, Rz: 14. Nadruk z dwóch form drukarskich, różniących się między sobą poza cyfrą nowej wartości, krojem liter nadruku i ich ustawieniem. Formą drukarską I przedrukowano znaczki 77—79, II 80—81.

77 (126)	5/2 fen. szary	84.000	-,-
78 (127)	5/7 1/2 fen. pomarańczowy	400.000	-,-
	p. nadruk podwójny		-,-
79 (128)	5/20 fen. fiolet.-niebieski	500.000	-,-
80 (129)	10/25 fen. pomarańcz. i czarny	150.000	-,-
81 (130)	10/40 fen. czerwony i czarny	370.000	-,-

Nadruki na znaczkach tych wykonano na zlecenie Poznańskiej Dyrekcji Poczt i były one w obiegu w urzędach tej Dyrekcji aż do wyczerpania. Usterek nadruku spotyka się niewiele. ⓕ Znane falsyfikaty znaczka 5/2 różnią się od oryginałów szaro-czarną barwą nadruku zamiast czarnej do niebiesko-czarnej.

1919. X. Znaczki niemieckie typu „Germania“, z nadrukiem nowej wartości dużymi cyframi „5“ w kolorze ceglasto-czerwonym i „10“ w kolorze zielonym. Wz. romby Rz 14.

82 (131)	5/2 fen. jasno-szary	20.000	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
83 (132)	10/7 1/2 fen. pomarańczowy	20.000	-,-

Były sprzedawane w następujących urzędach pocztowych: Gniezno, Odolanów, Ostrzeszów, Opalenica, Skalmierzyce pozn., Strzelno, Trzemeszno, Witkowo, Wolsztyn i Września. W Poznaniu na poczcie sprzedawane nie były.

Arkusze znaczków po 5/2 fen. przedrukowano ośmioma czcionkami cyfry 5, tak, że każdy arkusz musiał przechodzić 13 razy przez prasę drukarską. Czcionka 1 i 6 cyfry 5 wykazuje uszkodzenia. Arkusze znaczków 10/7½ fen. przedrukowano sposobem autograficznym tj. płaskim drukiem z formy trawionej na blasze cynkowej, obejmującej 100 typów nadruków liczby „10“. Ponieważ zatem cyfra „10“ na każdym znaczku arkusza ma inne wymiary i cechy, przeto można oznaczyć pozycję każdego znaczka 10/7½ fen. w arkuszu.

Ⓕ masowe fałszerstwa, wykonane drukiem płaskim i wypukłym. Kupować tylko sprawdzane znaczki.

E. WYDANIA MINISTERSTWA P. i T. DO II. 1920 DLA B. OKUPACJI NIEMIECKIEJ, A NASTĘPNIE DLA CAŁEJ R. P.

1919. II/VIII. 1920. Rysunki jak w Nr. 65—76 wykonane drukiem wypukłym. Pap. A zwykły gładki, B żeberkowany poziomo, C żeberkowany pionowo, D cienki przeświecający, E gruby szarawy, F gąbczasty, G cienki prążkowany pionowo, H prążkowany poziomo, Y cięte, Z ząbkowane.

		A	B	C	D	E	F	G	H
		norm.	żeb.	żeb.	cienk.	sz.	gąbcz.	prąż.	prąż.
84 Y (89)	**3 fen. brunatny**	-,-	-,-						
Z (101)	3 fen. „	-,-	-,-						
85 Y (90)	**5 fen. zielony**	-,-	-,-						
Z (102)	5 fen. „	-,-	-,-		-,-				
86 Y (91)	**10 fen. lila**	-,-	-,-	-,-					
Z (103)	10 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-				
Z-a	10 fen. brunat.-lila	-,-							
87 Y (92)	**15 fen. karminowy**	-,-	-,-	-,-					
Z (104)	15 fen. „	-,-	-,-	-,-					
Z-a	15 fen. czerwony	-,-			-,-				
Z-b	15 fen. cynobrowy	-,-				-,-			
88 Y (93)	**20 fen. ciemno-nieb.**	-,-	-,-	-,-					
Z (105)	20 fen. „ „	-,-	-,-	-,-	-,-				
Z-a	20 fen. ultramaryna	-,-							
89 Y (94)	**25 fen. oliwkowy**	-,-	-,-	-,-					
Z (106)	25 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-				
Z-a	25 fen. szaro-oliwk.	-,-				-,-		-,-	-,-

		A	B	C	D	E	F	G	H
		norm.	żeb.	żeb.	cienk.	sz.	gąbrz.	prąż.	prąż.
90 Y (95)	**50 fen. ciemno-ziel.**	-,-	-,-	-,-					
Z (108)	50 fen. „ „	-,-	-,-	-,-	-,-				
Z-a	50 fen. szaro-zielony	-,-				-,-	-,-	-,-	-,-
91 Y (96)	**1 Mk. nieb.-fiolet.**	-,-	-,-						
Y-a	1 Mk. szary	-,-	-,-						
Z (109)	1 Mk. nieb.-fiolet.	-,-	-,-						
Z-a	1 Mk. szary	-,-	-,-		-,-				
Z-b	1 Mk. czarno-fiolet.							-,-	
92 Y (97)	**1.50 Mk. zielony**	-,-	-,-						
Z (110)	1.50 Mk. „	-,-	-,-						
93 Y (98)	**2 Mk. brunatny**	-,-							
Z (111)	2 Mk. „	-,-						-,-	
94 Y (99)	**2.50 Mk. pomar.-brun.**	-,-	-,-						
Z (112)	2.50 Mk. „ „	-,-	-,-						
95 Z (142)	**3 Mk. brunat.-czerw.**							-,-	
96 Y (100)	**5 Mk. czerw.-lila**	-,-							
Z (113)	5 Mk. „ „	-,-						-,-	
97 Z (114)	**6 Mk. czerw.-kamin.**							-,-	
98 Z (145)	**10 Mk. ceglasto-czerw.**							-,-	
99 Z (146)	a) **20 Mk. zielony**							-,-	
	b) 20 Mk. oliwk.-ziel.							-,-	

Znaczki te wydano: II. 1919 na pap. A-C z wyjątkiem 86 Za, 87 Zb, 88 Za, 89 Za i 90 Za: dla byłej okupacji niemieckiej.

II. 1920 na pap. D dla całej zjednoczonej Rzeczypospolitej.

IV.-V. 1920 na pap. A II Nr. 86 Za, 87 Zb, 88 Za, 89 Za, 90 Za z nowych klisz, różniących się od poprzednich barwnemi liniami, biegnącymi z góry na dół po lewej i prawej stronie arkuszy i odcieniem barwy. V—VIII. 1920 na pap. G, H.

Odmiany kolorów 99 Za i b rozróżnić można najlepiej przy sztucznym świetle. Znaczek 94 ZA spotykamy też na papierze cieńszym, a 92 ZA i 96 ZA na papierze gładkim satynowym. Znaczki 84 do 99 były w obiegu aż do wyczerpania, wycofane 15. VIII. 1922 oprócz zn. 90 Z. Znaczna ilość próbnodruków, oddanych do rozprzedaży Polskiemu Białemu Krzyżowi. Podajemy bardziej charakterystyczne: 3 fen. lila, pomarańczowy, oliwkowy; 5 fen. szmaragdowy, oliwkowy, niebiesko-zielony; 10 fen. czerwony, żółty, brunatno-lila, zielony, granatowy, fioletowy; 15 fen. czerwony, oliwkowy, niebieski, czarny; 20 fen. żółty, czerwony, lila, niebieski, fioletowy; 25 fen. fioletowy, karminowy; 50 fen. brunatny, zielony, czerwony; 1 mk. karminowy, czerwony, jasno-fioletowy; 1.50 mk. czerwony, lila; 2 m. niebieski, sepia, jasno-brunatny; 2.50 mk.

fioletowy; 5 m. brunatny, fioletowy. Dość liczne znaczki wykazują błędy i usterki klisz lub powstałe w czasie druku uszkodzena, np. 85—5 fen. prawa litera F podobna do Y lub odwróconej 4, na znaczku 91 półksiężyc na lewej wieżyczce spichlerza. Znane są egzemplarze nieząbkowane znaczka 90 ZD. Zabkowania rozróżniamy:

Papier	A	B	C	D	E	A II	G	H
9							90, 96, 97—99	90
10	88, 90, 91a, 96	96		85-91	89, 90	86, 87, 89, 90	89, 90, 91b, 93, 97, 99	89, 90
10:11½	88, 91a, 96	88, 96		85—91	89, 90	86, 87	89—91, 93, 95—99	89, 90
11½:10	88, 90	88		85—88, 90	89, 90	87, 90		89, 90
11½	84—96	84-94	86-90	85—90	87, 89, 90	86—90	89—91, 93, 95—99	89, 90
11				90			97	

Nr. 90 F: 11, 11½, 11½:14½, 14½. Nadto znaczek Nr. 90 H istnieje ząbkowany 13½, 13½ : 10½, 13½ : 11½, 13½ : 13, 14½ : 11½, 14 : 13½, 14, 14½ : 13½.

1919. 3. V. Wydane z okazji I. Polskiej Wystawy Marek w Warszawie znaczki Y cięte i Z ząbkowane liniowo Lz: 11½ wydania poprzedniego, z nadrukiem typograficznym w kolorze lila: „I. POLSKA WYSTAWA MAREK + 5 F.“, w dwóch typach, jak reprodukowane rysunki.

Pap. A. gładki, B. żeberkowany poziomo, C. żeberkowany pionowo.

Nadpłata 5 fen. przeznaczona na Polski Biały Krzyż.

				A	B	C
100 Y (114)	**5+5 fen.**	**zielony**	**800.000**	-,-		
Z	5+5 fen.	„	1,200.000	-,-		
101 Y (115)	**10+5 fen.**	**brunat.-lila**	**200.000**	-,-	-,-	
Z	10+5 fen.	„ „	1,800.000	-,-	-,-	
102 Y (116)	**15+5 fen.**	**karminowy**	**400.000**	-,-		-,-
Z	15+5 fen.	„	2,600.000	-,-		-,-
103 Y (117)	**25+5 fen.**	**oliwkowy**	**400.000**	-,-		
Z	25+5 fen.	„	2,600.000	-,-		-,-
104 Y (118)	**50+5 fen.**	**ciemno-zielony**	**800.000**	-,-		-,-
Z	50+5 fen.	„ „	1,200.000	-,-		-,-
Y I	50+5 fen.	„ „	100			-,-

Po zamknięciu wystawy pozostałe znaczki ząbkowane, rozsprzedano bez pobierania dopłaty za pośrednictwem urzędów pocztowych. Znaczki 100 do 102 przedrukowano pierwszym typem nadruku. Pozostałe 103 i 104 drugim typem. Jeden arkusz drukowy (400 znaczków) 50 fen. został omyłkowo przedrukowany pierwszym typem nadruku (104 Y I). Z arkusza tego 100 sztuk rozdano członkom zbieraczom Pol. T-wa Filat. w Warszawie, resztę 300 sztuk spalono. Na znaczkach tych spotyka się szereg usterek i błędów, tak znaczków podstawowych, np. przy 5 fen. litera F podobna do Y lub odwróconej 4, jak i przedruków. Wycofane z obiegu 15. VI. 1922 r.

1919. VI. **Wydanie pamiątkowe z okazji otwarcia Sejmu Ustawodawczego R. P. Różne rysunki jak wzory, przedstawiają popiersia osób, stojących u steru państwa lub motywy alegoryczne. Druk wypukły. Pap. A zwykły lub B żeberkowany poziomo. Lz: 11$^1/_2$**

			A	B
105 (119)	10 fen.	**lila** (Orzeł)	-,-	
106 (120)	15 fen.	**czerwony** (I. Paderewski)	-,-	-,-
107 I (121)	20 fen.	**brunatny (21×25 mm)** (W. Trąmpczyński)	-,-	-,-
107 II (125)	20 fen.	**brunatny (17×20 mm)** (W. Trąmpczyński)	-,-	-,-
108 (122)	25 fen.	**ciemno-oliwkowy** (J. Piłsudski)	-,-	-,-
109 (123)	50 fen.	**niebiesko-zielony** (Orzeł i okręt)	-,-	
110 (124)	1 mk.	**fioletowy** (Gryf)	-,-	-,-

Wycofane z obiegu 15. VI. 1922 r. Niezabkowane sztuki nie były do obiegu dopuszczone. Znane są próby: w barwie czarnej na papierze normalnym i kartonowym; w barwach normalnych na papierze kartonowym; o podwójnym druku; dwustronnie zadrukowane oraz próby w odmiennych kolorach: Nr. 106—15 fen. oliwkowy, Nr. 107 II — 20 fen. niebieski i Nr. 108 — 25 fen. czerwony.

1920. IV. Znaczek 40 fen. w nieco zmienionym rysunku znaczków Nr. 88—90, wykonany drukiem kliszowym na papierze zwykłym białym A. Lz: 9, 10, 10 : 11 ½, 11 ½, 11 ½ : 10.

111 (139) 40 fen. fioletowy -,-

Znany jest nieząbkowany — nie był jednak w obiegu. Wycofany z obiegu rozp. z 15. VIII. 1922. Nakład 15,995.600 z czego pozostałości przedrukowano na nową wartość 3 Mk. (118).

1920. Rysunek orła na tarczy barokowej wg. projektu E. Trojanowskiego. Druk zwykły z dwóch rodzaji klisz, pap. prążkowany G pionowo, H poziomo, J cienki gładki, L b. cienki, F gąbczasty, Lz: 9—14 ½ w różnych zestawieniach, a przy niektórych także G. z. 12 ¾.

			G	H	J	L	F
112 I	(147)	1 Mk. czerwony	-,-	-,-			
II		1 Mk. „			-,-		-,-
113	(148)	2 Mk. zielony	-,-	-,-			
II		2 Mk. „			-,-		-,-
114 I	(149)	3 Mk. niebieski	-,-	-,-			
115 I	(150)	4 Mk. karminowy	-,-	-,-	-,-		-,-
II		4 Mk. „			-,-		-,-
116	(151)	5 Mk. ciemno-lila, brunatny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
117 I	(174)	8 Mk. szaro-brunatny		-,-		-,-	
II		8 Mk. brunatny			-,-		-,-

Znaczek 116 5 Mk. wykazuje kolory od jasno-lila, przez ciemno-lila do czerwono-brunatnego. Różnice między kliszami Nr. 112, 113, 115 i 117:

Nr. 112 i 113 I — 1 i 2 Mk.: brak wyrostka, skierowanego w lewo u góry litery A wyrazu POLSKA.

Nr. 112 i 113 II — 1 i 2 Mk. wyrostek występuje.

Nr. 115 I — 4 Mk.: brak poziomej kreseczki u podstawy po lewej stronie litery M przy oznaczeniu waluty Mk.

Nr 115 II — 4 Mk.: występowanie tej poziomej kreseczki.

Nr. 117 I — 8 Mk. litery KA w wyrazie POLSKA oddzielone u podstawy od siebie, brak dwóch kropek na szyji orła.

Nr. 117 II — 8 Mk.: litery KA w wyrazie POLSKA złączone u podstawy, dwie kropki na szyji orła.

Znaczki 1—5 Mk., na pap. prążkowanym G i H wydano w ciągu grudnia 1920 r. do lutego 1921 r.; znaczek 8 Mk. w lutym 1922 r.; na papierach J, L, F ukazały się wyżej podane znaczki w III. i IV. 1922 r.

Wycofane z obiegu 17. I. 1923 r.

1921. I. Znaczek Nr. 111 — 40 fen., z czarnym typograficznym nadrukiem nowej wartości 3 Mk. i 5 liniami poziomymi, skreślającymi wartość poprzednią. Nadruk błyszczący lub matowy. Nakład około 6,000.000 sztuk. Lz: 10; 10:11½; 11½:10; 11½.

118 (152)	3 Mk./40 fen. fioletowy typ I.	-,-
	3 Mk/40 fen. „ „ II.	-,-
	a) przecinek zamiast kropki	-,-
	o) nadruk odwrócony	-,-
	p) nadruk podwójny	-,-

Dwa typy nadruku, różniące się odstępem między 3 a Mk.:

Typ. I. odstęp 3½ mm. w pierwszych czterech poziomych rzędach arkusza

Typ. II. odstęp 3 mm. w dalszych siedmiu poziomych rzędach arkusza.

Znane usterki nadruku: kropka po Mk. kolista lub kwadratowa. Brak części nadruku spowodowany drukiem na gumą powalanych orkuszach. Jako próbnodruk znany jest nadruk z cyfrą 3 małego formatu i grubą kreską zamiast 5 linii. Znaczek powyższy wycofano z obiegu 17. I. 1923 r.

1921. 1. III. Znaczki Nr. 96 G do 99 z czerwonym lub karminowym nadrukiem krzyża w ośmioboku i „30 MK" jako dopłaty na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża. Lz: 9.

119 (153)	5+30 Mk.	brunatno-lila nadruk czerwony	-,-
120 (154)	6+30 Mk.	karmin.-czerw. nadruk karmin.	-,-
121 (155)	10+30 Mk.	ceglasty nadruk czerwony	-,-
122 (156)	20+30 Mk.	zielony nadruk czerwony	-,-

Znaczek 122 z nadrukiem karminowym, wydrukowany omyłkowo, został spostrzeżony i zniszczony. Nieliczne egzemplarze dostały się do rąk zbieraczy drogą prawdopodobnie nielegalną. Usterki jak na znaczkach podstawowych. Znaczki wycofane z obiegu 15. VIII. 1922.

Ⓕ fałszerstwa różnią się niestarannym wykonaniem i ciemniejszym nadrukiem w porównaniu z oryginałami.

1921. 2. V. Znaczki wydane dla upamiętnienia uchwały Sejmu Ustawodawczego z dnia 17. III. 1921, nadającej nową Konstytucję. Różne alegoryczne rysunki, wykonane z klisz cynkowych. Papier biały bez znaków wodnych. Lz: 11 lub 11½ występuje u wszystkich wartości.

			11	11½
123 (161)	2 Mk.	zielony	-,-	-,-
124 (162)	3 Mk.	niebieski	-,-	-,-

			11	11½
125 (163)	**4 Mk.**	**czerwony**	-,-	-,-
K	4 Mk.	karminowy		-,-
126 (164)	**6 Mk.**	**karminowy**	-,-	-,-
127 (165)	**10 Mk.**	**zielono-niebieski**	-,-	-,-
128 (166)	**25 Mk.**	**ciemno-lila**	-,-	-,-
129 (167)	**50 Mk.**	**nieb.-zielony z tłem piaskow.**	-,-	-,-

Znaczek Nr. 125 K. 4 Mk. karminowy nie był w obiegu. Usterki i błędy są nieliczne, gdyż klisze przed drukiem retuszowano. Wycofane z obiegu 12. XI. 1923, po wysprzedaniu nakładu. Odbitki w kolorze czarnym są próbnodrukami, jak i nieząbkowane egzemplarze w kolorach normalnych, na papierze ze znakiem wodnym linii falistych. Ząbkowanie 11 wartość 3 do 4-krotna.

1921. IV. — 1922. Siewca na tle tęczy według projektu Br. Wiśniewskiego. Druk zwykły z klisz cynkowych. Papier A zwykły gładki, C żeberkowany pionowo, F gąbczasty, G prążkowany pionowo, L cienki gumowany przed drukiem, M szaro-niebieski. Ząbk. liniowe, Lz: 9—14¼ w różnych zestawieniach i ramkowe Rz: 12½ przy znaczkach 130 I L i 132 L.

			A	C	F	G	L	M
130 I (160)	**10 Mk.**	**ciemno-niebieski**	-,-	-,-		-,-	-,-	-,-
II (175)	10 Mk.	zielono-niebieski	-,-	-,-	-,-			
131 (158)	**15 Mk.**	**żółto-brunatny**	-,-		-,-			-,-
132 I (159)	**20 Mk.**	**czerwony**	-,-					
II (176)	20 Mk.	karmin.-czerwony			-,-		-,-	

Znaczek 130 wykazuje bardzo dużą skalę odcieni barwy niebieskiej, od jasnych aż do bardzo ciemnych, także z metalicznym połyskiem.

Znaczki 130 II i 132 II drukowane z nowych klisz, różniących się wymiarem. Wymiar rysunku znaczków: Nr. 130 I i 132 I — 28×22 mm., Nr. 130 II — $27\frac{1}{4}\times21\frac{1}{2}$, Nr. 132 II — $25\frac{1}{2}\times21$ mm.

Znaczki 130 L i 132 L drukowane na maszynach rotacyjnych mają Rz. $12\frac{1}{2}$. Znaczki 130 I i II wykazują szereg odmian rysunku, polegających na niedociągnięciach kresek tęczy do twarzy siewcy lub rękojeści karabeli. Poszczególne odmiany występują w różnych kombinacjach, na arkuszach różnych nakładów. Nieząbkowane znaczki 130 I G 131 A i 132 I pochodzą z makulatury, która dostała się do rąk zbieraczy drogą nielegalną. Wycofane z obiegu 12. XI. 1923.

Znaczki 130—132 wydawano:
IV. 1921 Nr. 130 I G.
V. 1921 Nr. 130 I A, 131 A, 132 I A.
II. 1922 Nr. 130 I M, 131 M.
III. 1922 Nr. 130 II A.
IV. 1922 Nr. 130 II F, 131 F, 130 I L, 132 L.
IX. 1922 Nr. 132 F.

1921. VI. **Rysunek orła w ozdobnej tarczy wg. projektu E. Trojanowskiego,, wykonany z klisz cynkowych, drukiem dwubarwnym. Pap. A zwykły normalny, C żeberkowany pionowo, F gąbczasty, J cienki, M szaro-niebieskawy. Lz: 9—$14\frac{1}{2}$ w różnych zestawieniach.**

			A	C	F	J	M
133 I (170)	**25 Mk.**	**fioletowy i kremowy**	-,-	-,-		-,-	-,-
II	25 Mk.	„ „	-,-				
134 (171)	**50 Mk.**	**karm.-czer. i szaro-żółt.**	-,-	-,-			
135 (172)	**100 Mk.**	**czarno-brunat. i pomar.**	-,-	-,-	-,-		
136 (173)	**200 Mk.**	**czarny i różowy**	-,-		-,-		

Kolory znaczków i tła wahają się w odcieniach.

Nr. 133 I posiada tło większe 29 x 23½ mm. od rysunku znaczka 28 x 22½ mm.

Nr. 133 II posiada tło ściśle równające się wymiarom znaczka, oraz wyróżnia się czystszym drukiem. Znane są próby w barwie czarnej i na papierze kredowym, oraz na papierze ze znakiem wodnym linii falistej. Znaczki te wydano: VI. 1921: 133 I, 134, 135 na papierach A, C, J; II. 1922: 133 I M; XII. 1922. 133 II A; I. 1923: 135 F, 136 A, 136 F. Znaczki 133—136 były w obiegu do 12. XI. 1923. Pozostałości zużyto do przedruków.

Nakłady znaczków Nr. 84—134:

	1919	1920	1921
3 fen.	10,178.600		
5 fen.	19,514.500	22,572.800	
10 fen.	23,590.600	14,584.800	
15 fen.	19,153.900	26,787.200	
20 fen.	18,310.100	14,992.400	
25 fen.	23,373.500	59,650.800	
50 fen.	11,849.400	66,354.400	
1 Mk.	6,596.300	21,430.000	59,525.500
		23,597.200	
1.50 Mk.	1,788.800		
2 Mk.	2,371.400	9,937.200	56,410.400
2.50 Mk.	982.700		
3 Mk.		3,960.400	51,237.200
4 Mk.			21,860.400
5 Mk.	1.190.700	7,927.200	44,121.900
6 Mk.		3,956.400	18,359.200
8 Mk.			
10 Mk.		3,992.000	50,834.300
15 Mk.			13,520.900
20 Mk.		3,996.400	47,134.200
25 Mk.			13,720.900
50 Mk.			21,041.300

1923. II. Dalsze wartości o jednobarwnym rysunku, jak poprzednio, wykonane typografią z klisz cynkowych, na papierze A zwykłym, Lz: 10½ do 14¼ w różnych zestawieniach, i na papierze L cienkim, wykonane drukiem rotacyjnym, Rz: 12½.

			A	L
137 (177)	300 Mk.	zielony	-,-	-,-
138 (178)	400 Mk.	brunatny		-,-
139 (179)	500 Mk.	lila	-,-	-,-
140 (180)	1000 Mk.	żółty	-,-	
141 (181)	2000 Mk.	c.-nieb.	-,-	-,-

Wycofane z obiegu Nr. 139 — 15. II. 1924, pozostałe 30. IV. 1924.

1923. VI. Znaczki pamiątkowe z podobizną Konarskiego i Kopernika. Papier A zwykły normalny, druk typografią Lz: 10½ do 12½ i Gz: 11½ oraz L. papier cienki, druk rotacyjny, Rz: 12½.

			A	L
142 I (182)	**1000 Mk. ciemno-nieb.** (Kopernik)			-,-
II	1000 Mk. „ „ „			-,-
143 (183)	**3000 Mk. brunatny** (Konarski)		-,-	-,-
	p) druk podwójny			-,-
144 (184)	**5000 Mk. karminowy** (Kopernik)		-,-	-,-
	J papier cienki, druk kliszowy		-,-	

142 był drukowany z dwóch klisz. W kliszy I. orzeł na piersiach ma kropkę, a twarz Kopernika jest cieniowana dwoma kreseczkami. Klisza II. wykazuje delikatniejsze kontury rysunku, brak kropki na piersi orła i kresek na twarzy Kopernika. Z usterek na zn. Nr. 143 najbardziej znany jest

napis KONAPSKI. Znaczki powyższe były wydane z okazji 450-tej rocznicy urodzin Kopernika i 150-tej rocznicy powstania Komisji Edukacyjnej. Próbnodruki znaczka Nr. 142 znane są w kolorach oliwkowym, granatowym, fioletowym, brunatnym i pomarańczowym. Ząbkowanie Lz: 10½ mają znaczki 143 i 144; 11½ do 12½ Nr. 143; grzebieniowe Gz: 11½ Nr. 144.

1923. IV. Wydanie tymczasowe. Znaczki wydane poprzednio, z czarnym typograficznym nadrukiem nowych wartości. W zależności od znaczka pierwotnego, rozróżniamy odmiany papieru: A zwykły gładki, C żeberkowany pionowo, F gąbczasty, H prążkowany poziomo, J cienki, L bardzo cienki, gumowany przed drukiem, M szaroniebieski. Lz: 9—14½ w różnych zestawieniach.

	A	C	F	H	J	L	M
145 I (185) 10.000/25 Mk. 133 I	-,-	-,-					-,-
I o) nadruk odwrócony	-,-						-,-
II 10.000/25 Mk. 133 II	-,-						
II o) nadruk odwrócony	-,-						

		A	C	F	H	J	L	M
146 (189)	**20.000/2 Mk. 113**			-,-	-,-	-,-		
	o) nadruk odwrócony			-,-	-,-			
147 I (186)	**25.000/20 Mk. 132 I**	-,-						
	o) nadruk odwrócony	-,-						
II (187)	25.000/20 Mk. 132 II			-,-			-,-	
	o) nadruk odwrócony			-,-			-,-	
148 I (188)	**50.000/10 Mk. 130 I**	-,-	-,-				-,-	-,-
	o) nadruk odwrócony	-,-					-,-	-,-
II	50.000/10 Mk. 130 II	-,-		-,-				
	o) nadruk odwrócony	-,-		-,-				
149 (190)	**100.000/5 Mk. 116**			-,-	-,-	-,-	-,-	
	o) nadruk odwrócony			-,-	-,-	-,-	-,-	

Nadruki zostały wykonane niestarannie. Często silnie przesunięte, zamazane lub częściowo nie odbite, oraz podwójne (wartość 10-ciokrotna). Nadruk błyszczący, rzadziej matowy. Znane też są różne usterki nadruku. Znaczki powyższe wycofano z obiegu dnia 30. IV. 1924. z powodu zmiany waluty. Liczne odcienie barw, podobnie jak u znaczków pierwotnych.

1924. I. **Znaczki z orłem w ozdobnej tarczy, jak 137 do 141 w nieco zmienionym rysunku. Papier A normalny, J cienki bibułkowaty Gz: 11½ oraz Lz: 9¾—13½.**

			A	J
150 (191)	**10.000 Mk.**	**brun.-lila**	-,-	
151 (192)	**20.000 Mk.**	**oliwk.**	-,-	
152 (193)	**30.000 Mk.**	**czerwony**	-,-	
153 (194)	**50.000 Mk.**	**żółto-ziel.**	-,-	
154 (195)	**100.000 Mk.**	**pom.-brun.**	-,-	-,-

		A	J
155 (196)	200.000 Mk. błękitny	-,-	-,-
156 (197)	300.000 Mk. czerw.-lila	-,-	-,-
157 (198)	500.000 Mk. brunatny	-,-	
158 (199)	1,000.000 Mk. różowy	-,-	
159 (200)	2,000.000 Mk. c.-ziel.	-,-	

Ząbk. grzeb. Gz.: 11½: Nr. 150—159; liniowe Lz: 9¾—11½: Nr. 150—156 A, 154, 156 J; liniowe Lz: 11½—12½: Nr. 150 do 156 A, 154, 155 J; liniowe Lz: 12¾—13½: 154—155 A. Znaczki powyższe wycofano 30. IV. 1924. Liczne usterki w postaci plamek, kropek i kresek.

WALUTA ZŁOTOWA.

Wydania Generalnej Dyrekcji P. i T. (1924—1926) i Min. P. i T. (od 1927).

1924. 1. V. Nowy rysunek orła w wieńcu z liści laurowych z wiązkami liktorskimi po bokach z napisem POCZTA POLSKA u góry i wartością obiegową znaczka u dołu. Druk z płaskich form cynkowych. Papier J cienki, A zwykły, Gz: 11½ i Lz: 10—13½.

		Nakład:	J	A
160 (201)	1 gr. jasno-brunatny	20,300.000	-,-	
161 (202)	2 gr. brunatny	31,200.000	-,-	-,-
162 (203)	3 gr. pomarańczowy	25,230.000	-,-	-,-
	n) nieząbkowany		-,-	
163 (203)	5 gr. żółto-zielony	70,240.000	-,-	-,-

164 (205)	10 gr.	zielono-niebieski	80,490.000	-,-	-,-
165 (206)	15 gr.	czerwony	107,140.000	-,-	-,-
166 (207)	20 gr.	błękitny	30,150.000	-,-	
167 (208)	25 gr.	czerwono-brunatny	10,000.000	-,-	
K.	25 gr.	czarno-niebieski		-,-	
168 (209)	30 gr.	fioletowy	24,340.000	-,-	-,-
K.	30 gr.	fioletowo-niebieski		-,-	
169 (210)	40 gr.	czarno-niebieski	10,100.000	-,-	
170 (211)	50 gr.	lila	41,920.000	-,-	-,-

Znane nieząbkowane.

Znaczek 162 n. nieząbkowany został sprzedany na poczcie w Łodzi. Znaczek 167 K znajdował się na 35 polu arkusza znaczków Nr. 169. Błąd ten zauważono i przez wycięcie usunięto kliszkę znaczka 25 gr., umieszczając na jej miejscu kliszkę znaczka 40 gr. Znaczka tego znamy bardzo niewielką ilość egzemplarzy. Znaczek 168 K 30 gr. w kolorze fioletowo-niebieskim powstał przez omyłkowe wydrukowanie w odmiennym kolorze. Znaczki te spotykamy na przesyłkach pocztowych z Włocławka i Dawidgródka. Papier powyższych znaczków, początkowo bardzo cienki, bibułkowaty, zastępowano papierem coraz grubszym, tak, iż spotykamy szereg pośrednich, aż do normalnego. Również ząbkowania liniowe spotykamy w rozmaitych zestawieniach. Wycofane z obiegu, po wyczerpaniu nakładu, 1. V. 1933 r.

1924. 1. X. Popiersie Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego. Druk typograficzny na papierze kredowym, Gz: 11½.

171 (212)	1 Zł.	czerwony	nakł.	3,500.000	-,-

Znany niezabkowany.

Farba znaczka rozpuszczalna we wodzie. Znaczek powyższy po wyczerpaniu nakładu wycofano z obiegu 1. V. 1933.

1925. I. Znaczki o rysunku 160—170, w nieco zmniejszonym formacie, z białym wygrawirowanym napisem dwuwierszowym: „NA SKARB/GR 50". Druk rotacyjny. Papier cienki, gumowany przed drukiem (L) Rz: $12^1/_2$.

172 (213)	1+50 gr.	jasno-brunatny	-,-
173 (214)	2+50 gr.	brunatny	-,-
174 (215)	2+50 gr.	pomarańczowy	-,-
175 (216)	5+50 gr.	oliwkowo-zielony	-,-
176 (217)	10+50 gr.	niebiesko-zielony	-,-
177 (218)	15+50 gr.	czerwony	-,-
178 (219)	20+50 gr.	błękitny	-,-
179 (220)	25+50 gr.	czerwono-brunatny	-,-
180 (221)	30+50 gr.	fioletowy	-,-
181 (222)	40+50 gr.	czarno-niebieski	-,-
182 (223)	50+50 gr.	lila	-,-

Znane nieząbkowane Nr. 172—182.
Nakład ograniczony 100.000 sztuk każdej wartości. Dopłata na rzecz Skarbu Państwa i stabilizacji waluty. Wycofane z obiegu 1. VII. 1934 r.

1925/32. Rysunki historycznych budowli i pomników. Dla Nr. 185—188: Typ. I. o kreskach tła przecinających cyfry wartości, druk z cynkotypów płaskich lub rotacyjnych R. Typ II. o kreskach tła niedotykających cyfr wartości, druk rotacyjny R. Papier A zwykły, gładki, krajowy, przy AI grubszy„ przy ARII cieńszy, lub L: cienki, gładki,

angielski, gumowany przed drukiem. Ząbkowanie: AI liniowe Lz: 10—11 1/4, 11 1/2—12 1/2, grzeb. Gz: 11 1/2, na papierze LRI, LRII i ARII ramkowe Rz: 12 1/2.

				AI	LRI	ARII	LRII
183 (233)		1 gr.	jasno-brunatny			-,-	-,-
184 (234)		2 gr.	oliwk.-brunatny				-,-
185 (235)	I	3 gr.	niebieski	-,-			
	II	3 gr.	„			-,-	
186 (236)	I	5 gr.	zielono-żółty	-,-	-,-		
	II	5 gr.	„ „			-,-	
187 (237)	I	10 gr.	jasno-lila	-,-	-,-		
	II	10 gr.	„ „			-,-	
188 (238)	I	15 gr.	czerwony	-,-	-,-		
	II	15 gr.	„			-,-	

			AI	LRI	ARII	LRII
189 (239) I	20 gr.	ciemno-czerwony			-,-	
II	20 gr.	„ „			-,-	
190 (240)	24 gr.	szaro-niebieski				-,-
191 (241) I	30 gr.	ciemno-niebieski			-,-	-,-
II	30 gr.	„ „			-,-	-,-
192 (242) I	40 gr.	jasno-niebieski			-,-	
II	40 gr.	„ „			-,-	
193 (243)	45 gr.	szaro-fioletowy				-,-

Znane nieząbkowane. Nr. 185 I tylko Gz: $11^{1}/_{2}$.

Znaczki te wydano na pap. AI — 4. V. 1925; na pap. LRI — od 10. X. 1925; na pap. ARII i LRII od 1926 r. Wycofano z obiegu I. V. 1933 znaczki 183—191 i 193. Znaczki na pap. AI ząbkowane liniowo 25—30 razy droższe od grzebieniowego $11^{1}/_{2}$. Różnice między I i II kliszą, na Nr. 189 występują w wykonaniu ornamentu prawej górnej części znaczka. Różnice klisz znaczka Nr. 191 występują przy „GR": w kliszy I linie poziome przecinają GR, w II kreski do liter nie dochodzą. W znaczkach Nr. 192 cyfra 40 nieco mniejsza w kliszy I od cyfry kliszy II. W następstwie w I-O odsunięte od wieży, w II-O do wieży zbliżone. ℗ Znaczek 189 fałszowany w 1927 na szkodę poczty, różni się drukiem litograficznym, niestarannym, ząbkowanie liniowe Lz: $10^{3}/_{4}$ zamiast ramkowego Rz: $12^{1}/_{2}$. Ukazał się w większych ilościach w Poznaniu i okolicy.

Wysokość nakładu:

		AI	LRI	ARII	LRII
183	1 gr.			100.000	76,600.000
184	2 gr.				6,000.000
185	3 gr.	10,000.000			
186	5 gr.	30,300.000	65,280.000	261,160.000	
187	10 gr.	25,400.000	56,800.000	181,100.000	
188	15 gr.	40,750.000	101,880.000	114.590.000	
189	20 gr.			119,930.000	
190	24 gr.				3,000.000
191	30 gr.			77,228.000	15,780.000
192	40 gr.			28,970.000	
193	45 gr.				9,900.000

Z powyższych nakładów trzeba odliczyć ilości zużyte do przedruku „Port Gdańsk" na znaczkach Nr. 12 do 20 II.

1927. III. **Głowa Fryderyka Chopina. Projekt prof. Zygm. Kamińskiego. Druk zwykły z klisz cynkowych. Papier kredowy biały. Gz: $11^{1}/_{2}$.**

194 (244) 40 gr. ultramaryna 3,059.000 -,-

Znany nieząbkowany. Niewłaściwa jaśniejsza farba, użyta do części nakładu, łatwo schodzi ze znaczka. Wycofany z obiegu 1. V. 1933.

1927. 19. III. **Popiersie Marszałka Józefa Piłsudskiego. Znaczek wydany z okazji imienin i 60-lecia urodzin. Wykonany: I. drukiem rotacyjnym (I—IV nakład), oraz II. drukiem z płaskich klisz (V nakład z 1931 r.) na papierze grubszym. Rz. 12½.**

195 (245) I 20 gr. ciemno-karmin., druk rotacyjny -,-
II jasno-karminowy, druk kliszowy -,-

Znany nieząbkowany. Nakład I—IV druk rotacyjny.

Nakład I. i II.: 1927, pap. cieńszy, guma żółtawa, liczby rozrachunkowe po lewej stronie arkusza, nakład 30,220.000 szt.

Nakład III.: 1928, guma biała, liczby rozrachunkowe po prawej stronie arkuszy. Nakład 10,000.000 sztuk.

Nakład IV.: 1931, guma biała, bez liczb rozrachunkowych. Nakład 2,000.000 sztuk.

Nakład V.: 1931, papier grubszy, odcień jaśniejszy, guma błyszcząca, liczby rozrachunkowe u góry, u dołu pasek barwny. Nakład 30,159.000 sztuk. Druk kliszowy.

Wycofany z obiegu 1. V. 1933.

1927. 3. V. Popiersie Prezydenta prof. Ignacego Mościckiego. Druk z klisz płaskich miedzianych. Papier zwykły, Gz: $11^{1}/_{2}$.

196 (246) 20 gr. czerwony 10,000.000 -,-

Znany nieząbkowany.

Wycofany z obiegu 1. V. 1933 r.

1927. 3. V. Znaczki z dopłatą na cele oświatowe i szkolnictwo. Na tle falistym, różnym w kolorze od rysunku znaczka, u góry napis „POCZTA POLSKA", niżej twarz młodzieńca z lampką oliwną i wartość nominalna, u dołu „NA OŚWIATĘ GR 5". Projekt Z. Kamińskiego. Druk typografią z płaskich klisz, papier zwykły, Gz: $11^{1}/_{2}$.

197 (247) 10+5 gr. brunatny i jasno-zielony 2,970.000 -,-
198 (248) 20+5 gr. niebieski i pomarańcz. 2,950.000 -,-

197 i 198 znane nieząbkowane.

Były w obiegu aż do wyczerpania nakładu, a wycofano je dopiero 1. VII. 1934 r.

1927. V. Z okazji IV. Międzynarodowego Kongresu Medycyny i Farmacji Wojskowej w Warszawie, wydano serię z podobizną Gen. Dr. Karola Kaczkowskiego. Papier gładki.

199 (249)	10 gr. ziel., druk offsetowy Gz: 11 1/2	1,540 000	-,-
200 (250)	25 gr. kar.-cz., druk typogr. Gz: 11 1/2	975.000	-,-
201 (251)	40 gr. nieb., druk rotac. Rz: 12 1/2	1,019.000	-,-

Znane nieząbkowane. Wycofane z obiegu 1. V. 1933 r.

1927. 28. VI. Znaczek z podobizną Juliusza Słowackiego, wydany w dniu złożenia jego szczątków w katedrze krak. Druk rotacyjny, papier zwykły, gładki, Rz: 12 1/2.

202 (252) 20 gr. ciemno-karminowy 10,020.000 -,-

Znany nieząbkowany. Wycofany z obiegu 1. V. 1933 r.

1928. 1. II. W związku ze zmianą taryfy pocztowej wydano znaczek Nr. 195 w nieco zmienionym rysunku, z podobizną Józefa Piłsudskiego, na papierze zwykłym, gładkim, drukiem: I. z klisz płaskich cynkowych, Gz: 11 1/2

i II. drukiem rotacyjnym, Rz: $12^1/_2$. Łącznie nakład wynosił 100,880.000 szt. z czego 1,020.000 zużyto do przedruku „Port Gdańsk".

203 (253) I 25 gr. żółto-brunatny, druk klisz. Gz: $11^1/_2$ -,-
II „ rotac. Rz: $12^1/_2$ -,-

Znane nieząbkowane. Znaczki powyższe wykazują duże różnice w odcieniach koloru. Wycofano z obiegu 1. V. 1933 r.

1928. 3. V. Blok o wymiarze 115 × 87 mm, wydany z okazji Wystawy Filatelistycznej w Warszawie, a obejmujący dwa znaczki: 50 gr. z podobizną Marszałka Józefa Piłsudskiego i 1 zł. z podobizną Prezydenta Prof. Ignacego Mościckiego. Między znaczkami na wolnym polu dwuwierszowy napis: „Warszawa 1928". Projekt prof. Z. Kamińskiego, sztych F. Schirnböcka. Druk wklęsły, papier zwykły gładki, Rz: $12^1/_2$.

204 (254)	50 gr. brunatny (sepia)	-,-
205 (255)	1 zł. „ „	-,-
	Blok całość 204 i 205	-,-

Znany blok nieząbkowany.
Nakład 26.020 bloków. Cena sprzedażna wynosiła 3 zł. za blok. Miały obieg do 1. VIII. 1928.

1928. V. Znaczek z podobizną Józefa Bema, wydany celem upamiętnienia sprowadzenia jego zwłok do mauzoleum w Tarnowie. Druk rotacyjny. Papier zwykły gładki, Rz: $12^1/_2$.

206 (256) 25 gr. karminowy 29,860.000 -,-

Wycofany z obiegu 1. V. 1933 r.

1928. V. Znaczek Nr. 204 w zmienionym kolorze, druk wklęsły, papier zwykły biały wiedeński lub krajowy mokotowski, ząbkow. liniowe w różnych zestawieniach Lz: $10^1/_2$—14.

207 (257)	a)	**50 gr. stal.-nieb. I i II nakł. 1928** pap. wiedeński	25,000.000	-,-
	b)	50 gr. cz.-nieb. III i IV n. 1928/29 pap. wiedeński	25,000.000	-,-
	c)	50 gr. ciem.-stal.-nieb. n. V 1929 pap. krajowy	20,213.000	-,-
	d)	50 gr. zielonk.-nieb. n. VI i VII 1931/32 pap. kraj.	20,453.000	-,-
	e)	50 gr. ciem.-ziel. n. VIII 1935 pap. krajowy	5,293.000	-,-

Znany nieząbkowany.
Nadto nakłady różnią się cyframi umieszczonymi u dołu w rogach arkusza. I. nakład bez cyfr; II. nakład ma cyfry arabskie 1—4 w prawym lub lewym rogu; III.—V. nakład oprócz cyfr arabskich ma jeszcze rzymskie liczby I—X.; VI.—VII. nakład ma zamiast cyfr rzymskich litery A—F.

1928. V. Znaczek Nr. 205 w zmienionym kolorze, druk wklęsły, papier żółtawy, prążkowany pionowo, pochodzenia angielskiego: G 1 — z 13 prążkami na 2 cm; G 2 — z 16 prążkami na 2 cm, tudzież krajowy prążkowany poziomo H z 16 prążkami na 2 cm. Lz: 11½—14, w różnych zestawieniach.

			G 1	G 2	H
208		**1 zł. czarny**			
	a) (258)	pap. ang. prążk. pion. nakł. I—III 1928/30	-,-	-,-	
	b) (269)	pap. kraj. prążk. poz. nakł. III—IV 1930/31			-,-

Nakład I. 1928: pap. angielski, cyfry 1—4 u dołu, w środku arkuszy,. nakład 5.060.000.

Nakład II. 1929: pap. angielski, cyfry rzymskie I—IV i arabskie 1—4, jak w I. nakładzie, nakład 5,000.000.

Nakład III. 1930. pap. angielski i krajowy, cyfry 1. III. do 4. III., nakład 5,298.000. Przeważnie Lz: 11½, 12½:11½.

Nakład IV. 1931: pap. krajowy, cyfry 1. IV.—4. IV., nakład 4,913.000. Lz: 11½.

Do przedruków „Port Gdańsk" zużyto z nakładu I. i III. — 181.200, a z nakładu IV. — 108.000 sztuk.

Na znaczki dopłatne Nr. 79—81 zużyto 4,575.000 sztuk.

Wycofane z obiegu 1. VI. 1936.

1928. X. Znaczek z podobizną Henryka Sienkiewicza, druk typograficzny, papier zwykły, krajowy, gładki, Rz: 12½.

209 (259) 15 gr. a) **ultramaryna** 1928 I i II nakł. -,-
b) ciemno-niebieski 1929 III nakł. -,-
c) jasno-nieb. 1930/32 IV—X nakł. -,-

Arkusze po 150 sztuk znaczków. Wydany w 10 nakładach.

Nakład I. i II.: ultramaryna, pap. cieńszy, guma żółta, jak znaczek 210 a., nakład 60,000.000.

Nakład III.: ciemno-niebieski, pap. grubszy, guma biała, jak znaczek 210 b., nakład 30,471.000.

Nakład IV., VI.—X.: jasno-niebieski, guma błyszcząca, pap. jak znaczek 210 b., nakład 95.034.000.

Nakład V.: z nowej kliszy w rolkach dla automatów, pap. i guma, jak w nakładzie VI.—X. 5,017.000.

Arkusze nakładów I.—III. mają liczby rozrachunkowe po lewej stronie. Arkusze nakładów IV., VI.—X. mają między 8 i 9 rzędem niedrukowany pasek szerokości 23 mm. i są bez liczb rozrachunkowych. Do przedruku „Port Gdańsk" Nr. 24 zużyto z nakładu III. 309.000 sztuk, a z nakładów VI.—VIII. 468.000 sztuk.

Z rolek automatowych cztery ostatnie znaczki pozostające w automacie były unieważnione kasownikiem kratowym, stąd znane są jako „Sienkiewicz za kratą".

1929. I. Znaczek wydany dla Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu z głową Światowida, projekt Z. Kamińskiego, druk rotacyjny, papier zwykły. W pierwszym nakładzie cieńszy, w drugim nakł. nieco grubszy. Rz: 12 1/2.

210 (260) 25 gr. brunatny:
I nakł., odcień jasny, pap. cieńszy, guma żółtawa -,-
II nakł., odcień ciemny, pap. grubszy, guma biała -,-

Arkusze po 70 szt. znaczków. Wycofano z obiegu 1. V. 1933.

1929. Godło Państwa w obramowaniu ornamentacyjnym, projekt Z. Kamińskiego, druk rotacyjny, papier zwykły gładki, guma żółtawa lub biała, Rz: 12 1/2.

211 (261)	5 gr. czarno-fioletowy	319,734.000	-,-
212 (262)	10 gr. zielony	162,254.700	-,-
213 (263)	25 gr. brunatny	276,691.800	-,-

Arkusze obejmują po 150 znaczków z cyframi rozrachunkowemi po lewej lub prawej stronie arkusza. Znaczek Nr. 213 — 25 gr., był drukowany również w rolkach dla automatów znaczkowych. Falsyfikat na szkodę poczty, drukowany w Wiedniu różni się od oryginału niestarannym wykonaniem,

gatunkiem papieru i Lz: 11 zamiast Rz: 12½. Z powodu fałszerstwa znaczek powyższy wycofano z obiegu z dniem 3. XII. 1931 r. Podane nakłady trzeba zmniejszyć przy Nr. 211—213 o ilości przedrukowane dla znaczków „Port Gdańsk" Nr. 20—22.

1930. VII. Popiersie króla Jana III Sobieskiego, wykonane drukiem płaskim kliszowym, na papierze zwykłym krajow., Rz: 12½.

214 (264) 75 gr. ciemno-lila 19,797.000 -,-

Arkusz znaczków zawierał 150 sztuk i posiadał między ósmym, a dziewiątym poziomym rzędem biały niezadrukowany pasek 23 mm. szeroki. Wycofany z obiegu 28. II. 1939 r.

1930. XI. Z okazji 100 rocznicy powstania listopadowego z 1830 r., wydano 4 znaczki wedł. projektu Tad. Gronowskiego. Trzy pierwsze wartości wykonane drukiem rotacyjnym, czwarta 30 gr. typografią z płaskich klisz. Papier normalny krajowy, Rz: 12½.

215 (265)	5 gr.	lila-brunatny	nakł.	60,460.000	-,-
216 (266)	15 gr.	niebieski	„	15,668.000	-,-
217 (267)	25 gr.	czerw.-brunatny	„	104,928.000	-,-
218 (268)	30 gr.	czerwono-karmin.	„	986.000	-,-

Znany Nr 218 nieząbkowany. Wycofane z obiegu 1. VII. 1934 po wysprzedaniu zapasu. Ⓕ znaczek Nr 217 — 25 gr. sfałszowany na szkodę poczty, różni się od oryginału szczegółami rysunku, odmiennym papierem, oraz Lz: 11 zamiast Rz: 12½.

1932. 3. V. W 200-tną rocznicę urodzin J. Washingtona, wydany znaczek pamiątkowy z popiersiami Ko-

ściuszki, Washingtona i Pułaskiego, projekt R. Kleczewskiego, sztych Włodz. Vacka, druk wklęsły, piepier żółtawy, prążkowany pionowo, Lz: 11 ½.

219 (271) 30 gr. brunatny (sepia) 15,703.000 -,-

Arkusze obejmowały po 76 sztuk i miały liczby 1—4, umieszczone w lewych dolnych rogach, a oznaczające cztery klisze. Wycofany z obiegu 1. VII. 1934 r.

1932—33. Orzeł jako godło państwa w odmiennym obramowaniu ornamentacyjnym, na tle kreskowanym pionowo, druk rotacyjny, papier zwykły, biały, Wz: trąbki pocztowe, ustnikami zwrócone: P — w prawo, O — w lewo, patrząc od strony obrazka pod światło, Rz: 12 ½.

				P	O
220 (280)	5 gr.	fioletowy	164,298.000	-,-	-,-
221 (272)	10 gr.	zielony	118,286.000	-,-	-,-
222 (281)	15 gr.	brunatno-lila	87,939.000	-,-	-,-
223 (273)	20 gr.	szary	66,456.000	-,-	-,-
224 (274)	25 gr.	brunatno-żółty	83,693.000	-,-	-,-
225 (275)	30 gr.	czerwony	122,541.000	-,-	-,-
226 (276)	60 gr.	niebieski	15,279.000		-,-

Wprowadzono w obieg: 26. VII. 1932 — Nr. 223—226; 15. VII. 1933 — Nr. 220—221; 20. X. 1933 — Nr. 222. Nakłady znaczków Nr. 220—222, należy zmniejszyć o ilość zużytą do przedruków „Port Gdańsk“, znaczki Nr. 26—28. Znaczki Nr. 224 — 25 gr. i 225 — 30 gr. fałszowane na szkodę poczty, różnią się od oryginalnych: brakiem znaku wodnego, nieco mniejszym formatem i Lz: 12½—13, zamiast Rz: 12½, oraz rysunkiem nieco zniekształconym. W związku z fałszerstwami wycofano

z obiegu znaczek Nr. 225 dnia 1. II. 1935 r., pozostałe zaś z dniem 31. V. 1936 r.

Na Nr 247 przedrukowano 729.000 szt. znaczków Nr 222 — 15 gr. a na Nr 233 i 234 po 40.800 znaczków z Nr 223 i 225.

1933. 2. I. Ratusz w Toruniu, znaczek wydany w związku z 700-letnią rocznicą założenia Torunia. Druk wklęsły, papier żółtawy, Wz: trąbki pocztowe ustnikami zwrócone g — w górę, h — w dół, Lz: 11½.

				g	h
227 (277)	60 gr.	niebieski	5,444.000	-,-	-,-

Znany nieząbkowany.

Znaczek drukowano w arkuszach po 100 sztuk. Wycofany z obiegu 31. V. 1936 r.

1935. 15. IV. Dla uczczenia tragicznie zmarłych zwycięzców Challange'u, wydany znaczek z podobizną kpt. Żwirki i inż. Wigury; projekt R. Kleczewskiego, sztych Włodz. Vacka, druk wklęsły, papier biały, Wz: trąbki ustnikami P — w prawo, O — w lewo, Lz: 11½, 11½ : 12½, 12½ : 11½, 12½.

				P	O
228 (278)	30 gr.	oliwkowo-zielony	10,443.500	-,-	-,-

Znany nieząbkowany. Arkusze po 70 znaczków. Wycofany z obiegu 31. V. 1936 r.

Przedrukowano na Nr. 238 „Challenge 1934" — 2,080.750 szt.

1933. 21. V. Znaczek Nr. 227 w zmienionym kolorze, wydany w związku z II. Wszechpolską Wystawą Filatelistyczną w Toruniu, druk wklęsły, papier żółtawy, Wz: trąbki pocztowe zwrócone ustnikami g — w górę, h — w dół, Lz: 11½.

			g	h
229 (279)	60+(40) gr. czerw.-brunatny	100.000	-,-	-,-

Kasowany specjalnym kasownikiem w kolorach czarnym i czerwonym.

Znaczek sprzedawano na terenie Wystawy po 1 sztuce za okazaniem dowodu wpłaty do kasy komitetu wystawowego 40 gr., przeznaczonej na pokrycie kosztów urządzenia wystawy. Pozostałości rozsprzedano w okienku filatelistycznym po 1 zł. Wycofany z obiegu 30. VI. 1933 r.

1933. 10. VII. Znaczek wydany w 400-letnią rocznicę śmierci Wita Stwosza. Ołtarz z kościoła Mariackiego w Krakowie — rzeźba Wita Stwosza. Projekt R. Kleczewskiego, sztych Włodz. Vacka, druk wklęsły, papier żółtawy prążkowany pionowo, Lz: 11½, 12½ : 11½.

230 (282) 80 gr. czerwono-brunatny około 10,000.000 -,-

Drukowany w arkuszach po 70 szt.. Zużyto około 3,000.000 szt., resztę 7,463.500 przedrukowano w 1934 r. na nową wartość. Wycofany z obiegu 15. XI. 1937 r.

1933. 12. IX. Znaczek wydany w 250 rocznicę oswobodzenia Wiednia. Jan III Sobieski pod Wiedniem, wedł. obrazu J. Matejki, projekt R. Kleczewskiego, sztych Wł. Vacka, druk wklęsły, papier żółtawy pionowo prążkowany, Lz: 11½, 12½ : 11½.

231 (283) 1.20 zł. ciemno-niebieski 2,006.600 -,-

Drukowany w arkuszach po 70 szt. Część nakładu 1,182.000 zużyto na Nr 241. Wycofany z obiegu 28. II. 1939.

1933. 11. XI. Znaczek z Krzyżem Niepodległości, wydany dla upamiętnienia 15-lecia odzyskania Niepodległości. Papier biały, Wz: trąbki pocztowe ustnikami g — w górę, h — w dół, Rz: 12 1/2.

				g	h
232 (284)	30 gr.	czerw.	31,428.500	-,-	-,-

Wycofany z obiegu 31. V. 1936 r.

1934. 5. V. Znaczki 223 i 225 z typograficznym trzywierszowym nadrukiem: „Wyst. Filat./1934/Katowice", sprzedawane na terenie Górnego Śląska, w związku z I. Wszechsłowiańską Wystawą Filatelistyczną w Katowicach. Papier biały, Wz: trąbki pocztowe ustnikami zwrócone P — w prawo, O — w lewo, Rz: 12 1/2.

				P	O
233 (285)	20 gr.	szary, nadruk czerwony	40.800	-,-	
234 (286)	30 gr.	czerwony, nadruk czarny	40.800	-,-	-,-

W czasie Wystawy kasowano je specjalnym datownikiem odbijanym w kolorach: czarnym, czerwonym i fioletowym. Wycofane z obiegu 15. VI. 1934 r. ⓕ liczne fałszerstwa od 1937 r. Drobne uszkodzenia liter i usterki.

1934. 6. VIII. Znaczki wydane na 20-lecie Wymarszu Kadrówki. Głowa Marszałka Piłsudkiego z Orzełkiem Legionowym. Projekt R. Kleczewskiego, sztych M. R. Polaka, druk wklęsły, papier zwykły biały, Lz: Nr. 235 — 11½, 11½ : 12½, Nr. 236 — 11½, 11 : 11½, 12, 12½ : 11½.

235 (287)	25 gr. niebieski	3,003.000	-,-
236 (288)	30 gr. ciemno-brun.	4,263.000	-,-

Znaczek Nr 236 wydano 6. VIII. 1934 r. Znany nieząbkowany i niegumowany. Ze względu na zmianę taryfy pocztowej wydano znaczek 25 gr., dnia 1. XI. 1934 r. Arkusze po 70 sztuk. Wycofano z obiegu 15. XI. 1937 r. Pozostałe zapasy znaczka 25 gr. zużyto do Nr. 248.

1934. 28. VIII. Znaczek 228 oraz znaczek lotniczy Nr. 7 z dwuwierszowym nadrukiem, w kolorze czerwonym: „Challenge/1934", z okazji Międzynarodowych zawodów lotniczych. Znaczek 20 gr. na papierze bardzo cienkim „L", Rz: 12½, znaczek 30 gr. na pąpierze zwykłym z Wz: trąbki pocztowe ustnikami P — w prawo i O — w lewo, Lz: 11½, 12½ : 11½.

237 (289)	20 gr. oliwkowy	222.300	-,-
238 (290)	P 30 gr. zielono-oliwkowy	2,080.750	-,-
	O 30 gr. „ „		-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-

Wycofane z obiegu 31. V. 1936 r. Odwrotki pochodzą z okienek w arkuszach, ze znaczkami wlepionemi odwrotnie przed przedrukiem. Spotyka się też nadruk przesunięty w różnych kierunkach, lub częściowo nie odbity.

1934. 1. X. Znaczki 226, 230 i 231 z nadrukiem nowej wartości. Nadruk kliszowy typograficzny Nr. 239 i 241, Lz: $11^{1}/_{2}$ i $12^{1}/_{2} : 11^{1}/_{2}$, Nr. 240 Rz: $12^{1}/_{2}$.

239 (291) 25/80 brunatny, nakład 7,463.500

I a) nadruk czarny -,-

b) „ ciemno-granatowy -,-

II a) „ czarny -,-

b) „ ciemno-granatowy -,-

o) nadruk odwrócony -,-

240 (292) 55/60 gr. niebieski, nadr. czarny 5,861.000 -,-

o) nadruk odwrócony -,-

241 (239) I 1/1,20 zł. ciem.-nieb., nadr. czerw. 674.000 -,-

II 1/1,20 zł. „ „ „ „ **508.000** -,-

p) nadruk podwójny

o) nadruk odwrócony.

Znaczki powyższe wydano z powodu obniżki taryfy pocztowej, celem zużycia zbytnich zapasów. Nr. 239 i 241 przedrukowano każdy dwoma kliszami. Na Nr. 239 I. litery gr. w stosunku do cyfry są podniesione, a na Nr. 239 II. cyfra i litera gr. znajdują się na jednym poziomie. Znaczki Nr. 241 I. posiadają cyfrę „1" większą od liter „zł". Nr. 241 II. cyfra 1 jest równa literze „ł". Znane są drobne uszkodzenia cyfr na znaczku Nr. 239, a przecinek zamiast kropki, oraz brak litery r na znaczku Nr. 240 itp. Wycofane z obiegu: Nr. 239 i 240 — 31. V. 1936 r., a Nr. 241 — 15. XI. 1937 r.

1935. 16. V. Znaczki żałobne z powodu śmierci Marsz. Józefa Piłsudskiego (12. V. 1935), wykonane drukiem wklęsłym, na papierze zwykłym, gładkim, Gz. 11

wszystkie wartości i nadto Nr 244, I nakład ząbkowany Lz: 10¼ : 13, 11 : 13, 11½ : 12½, 11½ i 11½ : 13.

242 (294)	5 gr.	sz.-czar.	15,060.000	-,-
243 (295)	15 gr.	„ „	10,040.000	-,-
244 (296)	I 25 gr.	„ „	15,000.000	-,-
	II 25 gr.	„ „	15,250.000	-,-
245 (297)	45 gr.	„ „	1,000.000	-,-
246 (298)	1 zł.	„ „	1,025.000	-,-

Arkusze znaczków Nr. 242 — 5 gr., 243 — 15 gr. i 244 II. — 25 gr. obejmują po cztery 25-bloki, oddzielone od siebie białymi paskami, tworzącymi w środku arkusza krzyż z 5-ciu białych pól, między 4-ma narożnymi znaczkami. Nadto na zn. 244 II, kreskowanie między wartością 25 gr., a głową przebiega w dwóch kierunkach, a na znaczku Nr. 244 I. tylko poziomo. Znaczki te wykazuja szereg drobnych usterek. Znaczki 245 i 246 są wykonane jak 244 I. Wycofane z obiegu 15. XI. 1937 r.

1935. 25. V. Znaczki 222 i 235 zaopatrzono trzywierszowym nadrukiem: „Kopiec/Marszałka/Piłsudskiego“ i sprzedawano w czasie sypania kopca w agencji na Sowińcu pod Krakowem. Znaczek Nr 247 Rz: 12½, znaczek Nr 248 Lz: 11½ i 11½: 12½.

247 (299)	15 gr. lila, nadr. nieb.-fiolet.,	nakł.	729.000	-,-
248 (300)	25 gr. niebieski, nadr. czerw.,	nakł.	413.000	-,-

Wyszły z użycia skutkiem działań wojennych.

1935. VIII.—XII. Krajobrazy i budowle historyczne oraz portret Prezydenta I. Mościckiego, wykonane drukiem wklęsłym, ze stalorytów 25 gr. — 3 zł. i drukiem wypukłym z galwanotypów stalowych 5—25 gr. Druk w arkuszach po 100 sztuk, papier zwykły gładki, I. Rz: 13 : 12½ lub 12½ : 13; II. Rz: 12½ : 13.

249 (301) 5 gr. Pieskowa Skała, fiol.-nieb. 113,510.000 -,-
250 (302) 10 gr. Morskie Oko, zielony 39,400.000 -,-
251 (303) 15 gr. Okręt Piłsudski, nieb.-ziel. 76,950.000 -,-
252 (304) 20 gr. Zamek w Czorsztynie, szaro-fioletowy 14,840.000 -,-

253 (305)	I 25 gr.	Belweder, niebiesko-ziel.	104,720.000	-,-
	II 25 gr.	„ „ „		-,-
	III 25 gr.	„ „ „		-,-
254 (306)	30 gr.	Zamek w Mirze, karm.-czer.	10,410.000	-,-
255 (307)	I 45 gr.	Zamek Podhorce, lila	5,305.000	-,-
	II 45 gr.	„ „ „		-,-
256 (308)	I 50 gr.	Sukiennice Kraków, stal.-sz.	10,435.000	-,-
	II 50 gr.	„ „ „ „		-,-
257 (309)	I 55 gr.	Bibliot. Raczyńskich, nieb.	13,558.000	-,-
	II 55 gr.	„ „ „		-,-
258 (310)	1 zł.	Katedra w Wilnie, szaro-brun.	2,135.000	-,-
259 (311)	3 zł.	Prezydent Mościcki, ciem.-brun.	510.000	-,-

Znaczki wprowadzono do obiegu w 1935 r.: 5. VIII. Nr. 251, 16. VIII. Nr. 249; 15. XI. Nr. 250, 252, 253 I, 254, 257 I, 259.

Powyższe cyfry nakł. obejmują tylko lata 1935—1936 włącznie.

Znaczki 25 gr., 45 gr., 50 gr. i 55 gr I. nakładu z 1935 r. mają wielkość 28.3×21.3 mm., a II. nakładu z nowych klisz wydane w 1937 r., 28.5×22 mm. Znaczki Nr. 249 — 5 gr. do Nr. 252 — 20 gr. wycofano z obiegu 15. XI. 1937 r., pozostałe wyszły z użycia skutkiem działań wojen. 1939. Z powyższych nakładów opatrzono nadrukami „Port Gdańsk“ Nr. 249 — 205.000; Nr. 251 — 363.000; Nr. 253 I. — 619.000; Nr. 253 II. — 350.000.

1936. 3. VI. Znaczek z popiersiem Prezydenta prof. Ignacego Mościckiego, wydany z okazji 10-lecia prezydentury. Pod znaczkiem data 1926. 3. VI. 1936. Druk wklęsły, papier zwykły, gładki, Gz: 13.

260 (312) 1 Zł. niebieski 330.000 -,-

Druk z czterech klisz z numerami 1 B, 2 B, 3 B, 4 B, u dołu pod 91 znaczkiem. Wycofany z obiegu 15. XI. 1937 r.

1936. 15. VIII. Znaczki 254/I i 257/I z nadrukiem typograficz- „GORDON-BENNETT 30. VIII. 1936“, wydane w związku z organizacją międzynarodowych zawodów balonów wolnych. Rz: 13 : 12 ½.

261 (313) 30 gr. karmin.-czerw., nadr. nieb. 250.000 -,-
262 (314) 55 gr. niebieski, nadr. czerwony 250.000 -,-

Drobne usterki w formie skrzywionych liter itp. Wycofane z obiegu 15. XI. 1937 r. „F" Litery nadruków cieńsze i inne ustawienie wierszy.

1937. 1. IV. Znaczki z rysunkami zabytków architektonicznych, wykonane przez W. Borowskiego, sztych Nr. 263—265 M. R. Polaka, Nr. 266 I. Piwczyka. Druk wklęsły rotacyjny, papier zwykły, Rz: 12½ : 13.

263 (315) 5 gr. fioletowo-szary, Jasna Góra -,-
264 (316) 10 gr. zielony, Dworzec morski Gdynia -,-
265 (317) 15 gr. brunatno-czerw., Uniwersytet Lwów -,-
266 (318) 20 gr. żółto-brunat., Województwo Katowice -,-

Znaczki drukowano na nowej maszynie rotacyjnej Goebla, z walcy stalowych. Maszyna wymieniona drukuje, ząbkuje i rozcina arkusze. Wyszły z obiegu skutkiem działań wojennych.

1937. 1. VII. Znaczek z popiersiem Marsz. Rydza-Śmigłego. Projekt S. Chrostowskiego, sztych M. R. Polaka, druk wklęsły na maszynie rotacyjnej Goebla, ze stalowych walców. Papier zwykły, Rz: 13 : 12½.

267 (319) 25 gr. szaro-niebieski -,-
268 (320) 55 gr. niebieski (wydany 6. VIII. 1937) -,-

Wyszły z obiegu skutkiem działań wojennych. Pozostałość zużyto do znaczków przedrukowych General Gouvernement.

1937. 1. IX. Na pamiątkę pobytu króla Karola Rumuńskiego w Polsce, wydane trzy bloki każdy z 4-ch znaczków, z datą 26. VI. — 1. VII. 1937, oraz herbami Rumunii i Polski. Druk wklęsły, papier zwykły, rysunki przy znaczkach 267, 204 i 205. Rz: 12½ : 13. Nakład powyższych bloków po 105.500.

26. VI — 1. VII
1937
POCZTA POLSKA
GR 50 GR
POCZTA POLSKA
GR 50 GR
POCZTA POLSKA
GR 50 GR
POCZTA POLSKA
GR 50 GR

			Znaczki pojedyncze	Blok
269 (321)	25 gr.	ciemno-brunatny	-,-	-,-
270 (322)	50 gr.	ciemno-niebieski	-,-	-,-
271 (323)	1 zł.	szaro-czarny	-,-	-,-

Znane są bloki nieząbkowane i bez herbów.

Cena nominalna trzech bloków wynosiła 7 zł. Wielkość bloków 102x125 mm. Wycofane z obiegu 28. II. 1939 r.

1938. 1. II. Popiersie Prezydenta prof. I. Mościckiego. Napis POLSKA zamiast dotychczasowego Poczta Polska. Sztych I. Piwczyka, druk rotacyjny wklęsły, papier zwykły, Rz: 13 : 12½.

272 (324) 15 gr. ciemno-zielony -,-
273 (325) 30 gr. karminowo-fiolet. -,-

Wyszły z obiegu skutkiem działań wojennych.

Pozostałość znaczka 30 gr. zużyta do znaczków przedrukowych Generalgouvernement.

1938. 17. III. W 150-letnią rocznicę nadania konstytucji w U. S. A., wydano znaczek okolicznościowy z sylwetkami Kościuszki, Washingtona i Paina, na tle Statuy Wolności. Projekt W. Boratyńskiego, sztych W. Vacka, druk wklęsły, papier zwykły gładki Gz: 12 : 12½.

274 (326) 1 zł. stalowo-szary -,-.

Wyszedł z obiegu wskutek działań wojennych 1939.

1938. 3. V. Blok wydany z okazji 3-ciej ogólnopolskiej wystawy filatelistycznej w Warszawie, przedstawiający dyliżans pocztowy, według starego sztychu. Projekt W. Boratyńskiego, sztych W. Vacka. Druk wklęsły Y cięte, Z Rz: 12 : 12½. Nakład po 50.000 bloków.

		Y	Z
274 (327)	45 gr. zielono-niebieski	-,-	-,-
275 (328)	55 gr. niebiesko-zielony	-,-	-,-
	blok	-,-	-,-

Blok zawiera 2 znaczki 45 gr. w rzędzie poziomym górnym i 2 znaczki 55 gr. w rzędzie poziomym dolnym. Bloki powyższe sprzedawano na terenie wystawy, po jednym bloku na każdy bilet wstępu za 1,10 zł., tak że cena właściwa wynosiła 3 zł. za blok. Wielkość 130 x 103 mm. Wycofane z obiegu 28. II. 1939 r.

1938. 15. IX. **Blok 77×125 mm: Balon Stratosferyczny nad Giewontem. Nadpłata 1.25, przeznaczona na**

cele Pierwszego Polskiego Lotu Stratosferycznego w Zakopanem. Projekt L. Sowińskiego, sztych W. Vacka, druk wklęsły, papier zwykły, Rz: $12^{1}/_{2}$: 12.

276 (329) 75 gr. + 1.25 fioletowy -,-

Z powodu pożaru lot się nie udał. Korespondencję ofrankowaną powyższym blokiem, którą miano przewieść balonem, rozesłano normalną drogą pocztową. Wycofany z obiegu 28. II. 1939 r.

1938. 11. XI. Alegoryczny obraz przyłączenia Zaolzia do Polski. Projekt W. Boratyńskiego, sztych W. Vacka. Druk wklęsły, papier zwykły, Rz: $12^{1}/_{2}$.

277 (330) 25 gr. fioletowy 10,000.000 -,

Znaczek powyższy utracił wartość obiegową na skutek działań wojennych 1939 r.

1938. 11. XI. Seria znaczków obiegowych, wydana w rocznicę 20-lecia odzyskania Niepodległości, o motywach historycznych. Przeważnie projekty W. Boratyńskiego, sztychy Dutczyńskiego, Piwczyka i Polaka. Druk wklęsły, papier zwykły, Rz: $12^{3}/_{4}$.

278 (331)	5 gr.	pomar., Bolesław Chrobry	90,000.000	-,-
279 (332)	10 gr.	zielony, Kazimierz Wielki	35,000.000	-,-
280 (333)	15 gr.	jas.-brun., Jadwiga i Jagiełło z mieczami	60,000.000	-,-
281 (355)	15 gr.	jas.-brun., Jadwiga i Jagiełło z ornamentem		-,-
282 (334)	20 gr.	błęk., Kazim. Jagiellończyk	7,000.000	-,-
283 (335)	25 gr.	fioletowy, Unia Lubelska	90,000.000	-,-
284 (336)	30 gr.	czer., Batory pod Pskowem	8,000.000	-,-
285 (337)	45 gr.	cz., Żółkiewski i Chodkiewicz	3,000.000	-,-
286 (338)	50 gr.	amar., Sobieski p. Wiedniem	5,000.000	-,-
287 (339)	55 gr.	nieb., Konstyt. 3 Maja 1791	15,000.000	-,-
288 (340)	75 gr.	ciemno-nieb., Kościuszko, Dąbrowski i Poniatowski	1,000.000	-,-
289 (341)	1 zł.	żółty, Powstanie Styczn. 1830	1,000.000	-,-
290 (342)	2 zł.	karmin.-czerwony, Powstanie Styczniowe 1863	500.000	-,-
291 (343)	3 zł.	szaro-stalowy, Piłsudski	500.000	-,-

Sztychy wykonali: H. Dutczyński Nr. 278, 285, 286, 289; J. Piwczyk Nr. 279, 284, 287, 288; M. R. Polak Nr. 280, 282, 283,

290 i 291. Proiekty: Nr. 290 M. Wątorka, Nr. 291 Rozwadowskiego — pozostałe Boratyńskiego.

Znaczek 280 wydany początkowo 11. X. 1938 z mieczami, zmieniono na znaczek z ornamentem. Wyszły z obiegu skutkiem działań wojennych. Pozostałe zapasy znaczków powyższych posłużyły do serji przedrukowych General Gouvernement.

1938. 11. XI. Równocześnie z serią znaczków historycznych, wydano w rocznicę 20-lecia państwa, blok, złożony z 4-ch znaczków z popiersiami 2-ch Prezydentów G. Narutowicza i I. Mościckiego i 2-ch Marszałków J. Piłsudskiego i E. Rydza-Śmigłego. Druk wklęsły, papier zwykły, Rz: 12 3/4.

292 (344)	25 gr.	fioletowy, J. Piłsudski	-,-
293 (345)	25 gr.	fioletowy, G. Narutowicz	-,-
294 (346)	25 gr.	fioletowy, I. Mościcki	-,-
295 (347)	25 gr.	fioletowy, E. Rydz-Śmigły	-,-
		blok	-,-

Nakład 500.000 bloków. Wyszły z obiegu skutkiem działań wojennych 1939 r.

1938. XII. Znaczki Pomocy Zimowej. Ogrzewające się przy ognisku ręce. Projekt W. Boratyńskiego, sztych J. Piwczyka. Druk wklęsły, papier zwykły, Rz: 12 3/4.

296 (348)	5+5 gr.	żółto-czerw.	-,-
297 (349)	25+10 gr.	brun.-fiolet.	-,-
298 (350)	55+15 gr.	niebieski	-,-

Znaczki powyższe sprzedawano z dopłatą na pomoc najbiedniejszym do 30. IV. 1939. Wycofane z obiegu 31. V. 1939. Nie sprzedane zapasy posłużyły do wydania przedrukowego Generalnej Gubernii.

1939. 6. II. Wydanie pamiątkowe w związku z zawodami zimowymi „FIS“ w Zakopanem. Góral-narciarz na tle wysokich Tatr. Projekt W. Boratyńskiego. Druk wklęsły, pap. zw. Rz: 12 3/4.

299 (351)	15 gr.	brunatny	-,-
300 (352)	25 gr.	fioletowy	-,-
301 (353)	30 gr.	karminowy	-,-
302 (354)	55 gr.	niebieski	-,-

1939. 1. VIII. 25-lecie Wymarszu Pierwszej Kompanii Kadrowej upamiętniono znaczkiem specjalnym, przedsta-

wiającym defiladę przed posągiem Marszałka Piłsudskiego. Projekt W. Boratyńskiego, sztych J. Piwczyka. Papier zwykły, druk wklęsły, ząbk. 12 1/2 : 13.

303 (56) 25 gr. ciemno-lila -,-

1939. 1. VIII. Z tej samej okazji wydano blok wielkości 102×125 mm z nadpłatą 1 zł. na Fundusz Obrony Narodowej, złożony z 3-ch znaczków Nr. 303, 244 i 267, w kolorze szaro-fioletowym, na pap. zwykłym, drukiem wklęsłym, Rz: 13.

304 (357)	25 gr.	szaro-fioletowy (303)	-,-
305 (358)	25 gr.	szaro-fioletowy (244)	-,-
306 (359)	25 gr.	szaro-fioletowy (267)	-,-
		blok	-,-

Wszystkie znaczki od Nr. 277 poczynając, aż do 306 straciły wartość obiegową w ciągu września 1939 r., skutkiem działań wojennych.

ZNACZKI LOTNICZE.

1925. 10. IX. Samolot nad Warszawą. Napis „POCZTA POLSKA/LOTNICZA", w obu dolnych rogach wartość, w środku Orzeł w kole; wykonane drukiem rotacyjnym na papierze „L" bardzo cienkim, Rz: 12 1/2.

1	(1-224)	1 gr.	jasno-błękitny	nakład	260.000 -,-
2	(2-225)	2 gr.	pomarańczowy	„	260.000 -,-
3	(3-226)	3 gr.	żółto-brunatny	„	255.000 -,-
4	(4-227)	5 gr.	brunatny	„	620.000 -,-
5	(5-228)	10 gr.	zielony	„	620.000 -,-
6	(6-229)	15 gr.	lila	„	620.000 -,-
7	(7-230)	20 gr.	oliwkowy nakł.	(620.000)	397.700 -,-
8	(8-231)	30 gr.	karminowy	nakład	620.000 -,-
9	(9-232)	45 gr.	szaro-fioletowy	„	520.000 -,-

Znane są cięte.

Początkowo znaczki lotnicze miały być używane tylko do uiszczenia dodatkowej opłaty za przewóz samolotem, później służyły do opłacania całej należytości za przesyłkę, wreszcie nawet do opłaty przesyłek zwykłych nielotniczych. Z nakładu znaczka Nr. 7 — 20 gr. zużyto 222.300 do przedruku na znaczek Nr. 237 „Challenge". Wykazują one cały szereg drobnych usterek druku. Wycofano z obiegu Nr. 1—2 w 1933 r.; Nr. 3—9 dnia 1. IV. 1936 r. Udatne fałszerstwa na szkodę zbieraczy.

WYDANIA PÓŁURZĘDOWE.

1921. 29. V. W czasie Targów Poznańskich w 1921 r. otrzymała spółka „Aerotarg" zezwolenie na pobieranie dodatkowych należytości za przesyłki lotnicze, przewożone jej samolotami, dwoma znaczkami: 25 Mk. z postacią skrzydlatą na tle Poznania i 100 Mk. z rysunkiem samolotu, rozrzucającego listy, na tle urządzeń wystawowych.

Przy znaczkach znajdował się oddzielony napis reklamowy „T.A.B.R.O.M.I.K.“ Druk litograficzny, papier gruby gąbczasty Lz: 12½.

I. 25 Mk. czarny i pomarańczowy -,-
n. nieząbkowany -,-
II. 100 Mk. czarny i niebieski -,-

Na podstawie specjalnej umowy znaczki te były sprzedawane przez urzędy pocztowe Warszawa 1, Poznań 1, 3 i 9. Do kasowania używano specjalnego datownika z dużym skrzydłem i herbem miasta. Kasownik był odbijany w kolorze czarnym i ciemno-czerwonym. Samoloty kursowały między Poznaniem i Warszawą lub Gdańskiem, w czasie między 29. V. a 16. VI. 1921 r. Znaczek Nr. I. istnieje w nowodruku. Znaczek Nr. II. masowo fałszowany w kolorze zielonkawo-niebieskim, o zamazanym rysunku tła.

1926. 22. V. Liga Obrony Powietrznej Państwa wydała specjalny znaczek dla uiszczenia opłat dodatkowych za przewóz samolotem, z okazji lotu por. Orlińskiego na trasie Paryż—Warszawa—Tokio. Ząbk. 10. Listy frankowane znaczkami obiegowymi wedł. taryfy zagranicznej i powyższym znaczkiem przyjmował Urząd pocztowy Warszawa 1, oraz LOPP w Warszawie do 25. V. 1926.

III. 5 zł. szaro-zielony 1.000 -,-
n. nieząbkowany -,-

Odlot nastąpił 27. VIII., przylot do Tokio 5. IX. Kasowane specjalnym datownikiem.

ZNACZKI URZĘDOWE.

1920. Na znaczkach u góry orzeł wewnątrz litery „U“, w środku wartość między gwiazdkami, a u dołu napis na wstęgach POCZTA POLSKA. Według projektu Bartłomiejczyka. Druk litograficzny formami I na papierze zwykłym, Lz: 10—11½ w różnych zestawieniach, wydano 1. II. 1920; niektóre wartości także formami II, wydane 20. XI. 1920, na papierze prążkowanym G pionowo i H poziomo, Lz: 11½.

		Papier ząbkowanie	A 10	A 11½	A 10:11½	A 11½:10	G 11½	H 11½	
1.		3 fen. czerw.		-,-					1,795.400
2.	I	5 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			9,048.300
	II						-,-	-,-	
3.	I	10 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			6,370.900
	II						-,-	-,-	
4.	I	15 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			4,775.200
	II						-,-	-,-	
5.	I	25 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			23,433.500
	II						-,-	-,-	
6.	I	50 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			8,549.300
	II						-,-	-,-	
7.		100 fen. „	-,-	-,-		-,-			3,510.300
8.		150 fen. „	-,-	-,-		-,-			1,502.200
9.		200 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			1,502.200
10.		300 fen. „	-,-	-,-	-,-	-,-			3,014.000
11.		600 fen. „	-,-	-,-		-,-			1,005.900

Nr. 1—10 nieząbkowane wartość 200-krotna, ząbkow. 11½.

Znaczki z formy II. mają cyfry wartości większe, a gwiazdki bliżej brzegów znaczka. Barwa czerwona waha się na pap. A od jaskrawo-czerwonej do brudno-czerwonej, a na pap. G. i H. od karminowej do ceglasto-czerwonej.

Znane próby i projekty znaczka 25 fen. na pap. zwykłym, w barwie niebieskiej i pap. kredowym, w barwie czerwonej.

Rozporządzeniem Min. P. i T. z 10. VI. 1921 r., Nr. 17. 961/2323/XII znaczki urzędowe dopuszczono do wewnętrznego obrotu i opłacania prywatnych pocztówek, a urzędy musiały opłacać pełne należytości portowe za swoją korespondencję. Później urzędy zostały zwolnione od opłaty porta od korespondencji, oznaczonej stempelkiem: „Rzecz urzędowa wolna od opłaty pocztowej".

1933. 1. VIII. W ozdobnym obramowaniu u góry napis POCZTA POLSKA, niżej na ośmiokątnej tarczy orzeł, pod nim „PRZESYŁKA URZĘDOWA", niżej ZWYCZAJNA lub POLECONA, bez podania wartości. Druk rotacyjny, papier zwykły, Wz: trąbki pocztowe zwrócone ustnikami P — w prawo lub O — w lewo, Rz: 12½.

		P	O
12.	ZWYCZAJNA, lila, wart. nomin. 1 gr.	-,-	-,-
13.	POLECONA, czerwony, wart. nomin. 2 gr.	-,-	-,-

Od 1. IV. 1935 skutkiem podniesienia taryfy na 6 wzgl. na 12 gr., musiano celem zużycia tych znaczków, nalepiać po 6 znaczków na odpowiednią przesyłkę, a nadto wydano nowe znaczki.

1935. 1. IV. Nieco zmieniony rysunek znaczków Nr. 12 i 13; cieńsze litery napisów, tudzież odmienne boczne ornamenty. Druk rotacyjny, papier zwykły, Wz: trąbki pocztowe ustnikami P — w prawo, O — w lewo, Rz: 12½.

			P	O
14.	Zwyczajna, niebieski, wart. nomin.	6 gr.	-,-	-,-
15.	Polecona, karmin., wartość nomin.	12 gr.	-,-	-,-

Wyszły z użycia skutkiem działań wojennych. Znaczków niekasowanych Nr. 12—15 poczta nie sprzedawała prywatnym osobom, stąd do zbiorów dostały się tylko drogą nielegalną.

ZNACZKI DOPŁATY.

1919. I. Austriackie znaczki dopłatne wydań z lat 1916/1917, z czarnym typograficznym (Nr. 1—9 i 12 II) wzgl. czerwonym litograficznym (Nr. 10—12 I) trzywierszowym nadrukiem: POCZTA (dla Nr. 10—12 I) ornament, dla Nr. 1—9 i 12 II romb) POLSKA, papier zwykły, biały, Gz: $12^1/_2$.

1.	5 hal. różowy	34.000	-,-
2.	10 hal. „	150	-,-
3.	15 hal. „	76.000	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
4.	15/36 hal. fioletowy	500—700	-,-
5.	20 hal. różowy	450	-,-
6.	25 hal. „	8.670	-,-
7.	30 hal. „	270	-,-
8.	40 hal. „	1.000	-,-
9.	50/42 hal. brunatny	6.020	-,-
	p) nadruk podwójny		-,-
10.	1 K. niebieski, nadruk czerwony	80	-,-
11.	5 K. „ „ „	80	-,-
12.	I 10 K. niebieski, nadruk czerwony	40	-,-
	II 10 K. „ „ czarny	15	-,-

Znaczek Nr. 4. był w obiegu tylko w Gorlicach, w lutym i marcu 1919 r. i tylko z takim kasownikiem należy go uważać za używany. Znaczek 9 posiada błędy — cienkie Z, uszkodzone A i dwukropek zamiast rombu, jak znaczki opłatne 29—35 i 38—43. Nr. 9 p. z podwójnym przedrukiem był w obiegu w Przemyślu. Znaczki Nr. 1 i 6 były używane w Zakopanem, jako opłatne do listów. Znaczek Nr. 12 II 10 K z cienkim „Z" znane są w 2 egzemplarzach. Uwagi zamieszczone przy znaczkach opłatnych Nr. 29—53 dotyczą również znaczków powyższych. Liczne fałszerstwa. Kupować tylko sprawdzane egzemplarze.

1919. X. Cyfra w obramowaniu ornamentacyjnym, u góry napis POCZTA POLSKA, u dołu DOPŁATA. Druk typografią, z klisz cynk. płaskich, pap. zwykły, Lz: 11½; projekt Skoczylasa.

13.	2 fen.	czerwony	996.100	-,-
14.	4 fen.	„	1,987.300	-,-
15.	5 fen.	„	1,987.300	-,-
16.	10 fen.	„	5,058.100	-,-
17.	20 fen.	„	1,248.200	-,-
18.	30 fen.	„	3,050.000	-,-
19.	50 fen.	„	5,057.600	-,-
20.	100 fen.	„	509.000	-,-
21.	500 fen.	„	252.000	-,-

Odcienie barwy czerwonej powyższych znaczków przechodzą od pomarańczowo do brunatno-czerwonej (ceglastej). Znane są egzemplarze nieząbkowane. Falsyfikaty różnią się od oryginałów jaśniejszym odcieniem barwy i Lz: 11 zamiast 11½.

1919. X. Znaczki w rysunku jak poprzednie, w barwie ciemno-niebieskiej, przeznaczone początkowo dla obszarów o walucie koronowej, po wprowadzeniu waluty markowej w całym państwie używane nadal w walucie markowej. A papier biały, Lz: 11½, G prążkowany pionowo, H prążkowany poziomo, J cienki bibułkowaty, Lz: 9, 10, 11½ i 11½ : 10.

				A		G	H	J
22.	2 hal.	ciem.-nieb.	1,040.400	-,-				
23.	4 hal.	„ „	2,035.200	-,-				
24.	5 hal.	„ „	2,035.200	-,-				
25.	10 hal.	„ „	5,094.000	-,-				
26.	20 hal.	„ „	1,298.700	-,-	993.000	-,-	-,-	
27.	30 hal.	„ „	3,056.700	-,-				

					A		G	H	J
28.	50 hal.	„	„	5,093.600	-,-				
29.	100 hal.	„	„	516.700	-,-	3,381.000	-,-	-,-	-,-
30.	200 hal.	„	„			993.000	-,-	-,-	
31.	500 hal.	„	„	258.100	-,-	1,395.000	-,-	-,-	

Znaczki na papierach G, H i J wydano w maju 1920 r. W części nakładu były bez gumy, z powodu braku materjałów, w związku ze stanem wojennym. Barwa znaczków 22—31 waha się od niebieskiej do czarno-niebieskiej. Znaczki na pap. A znane są nieząbkowane. Lz: 9 posiadają znaczki 29, 30 i 31 G i H; Lz: 10 znaczki 29 i 31 G, oraz 29—31 H; Lz: 11½ do 10 znaczek 31 G. Falsyfikaty są odmienne w barwie, Lz: 11 zamiast 11½.

1921. II. **Znaczki opłaty P. K. L. Nr. 59, 61, 58, 62 i 63 z czarnym typograficznym nadrukiem maszynowym nowej wartości i wyrazu „dopłata". Cięte niegumow.**

32.	**6 Mk./15 hal.**	**brunatny**	**270.000**	**-,-**
33.	**6 Mk./25 hal.**	**czerwony**	**160.000**	**-,-**
34.	**20 Mk./10 hal.**	**karminowy**	**42.000**	**-,-**
	o) nadruk odwrócony			**-,-**
35.	**20 Mk./50 hal.**	**ciemno-niebieski**	**60.000**	**-,-**
36.	**35 Mk./70 hal.**	**niebieski**	**26.000**	**-,-**

Znaczki powyższe wykazują szereg drobnych usterek, jak brak kropki, zniekształcone „k". Nr. 32 znany jest z nadrukiem podwójnym. Znaczki Nr. 34 i 36 w obiegu pocztowym były w ograniczonej ilości. „F" fałszerstwa różnią się od oryginałów odmiennym krojem liter.

1921/24. **Stylizowany Orzeł z tarczą ozdobioną dwoma trąbkami pocztowymi na piersi, wartością znaczka**

w środku, oraz napisami „POCZTA POLSKA“ u góry i „DOPŁATA“ na dole; projekt Trojanowskiego. Dwa formaty: Nr. 37—42, 43 I, 44 I 17×21 1/2; 43 II, 44 II, 45—59 19×24 mm. Papier prążkow. G pionowo, H poziomo, L cienki gumow. przed drukiem, F gąbczasty. Znaczki formatu I drukowano typografią z płaskich klisz cynkowych. Lz: 9—14 1/2 w różnych zestawieniach. Znaczki formatu II, druk rotacyjny Rz: 12 1/2.

				G	H	L	F
37.	1 Mk.	ciemno-niebieski				-,-	-,-
38.	2 Mk.	„	„	-,-	-,-		-,-
39.	4 Mk.	„	„	-,-	-,-		-,-
40.	6 Mk.	„	„	-,-	-,-		
41.	8 Mk.	„	„	-,-	-,-	-,-	-,-
42.	20 Mk.	„	„	-,-	-,-		-,-
43. I	50 Mk.	„	„	-,-	-,-		-,-
II	50 Mk.	„	„			-,-	
44. I	100 Mk.	„	„	-,-	-,-		-,-
II	100 Mk.	„	„			-,-	
45.	200 Mk.	„	„			-,-	
46.	500 Mk.	„	„			-,-	
47.	1.000 Mk.	„	„			-,-	
48.	2.000 Mk.	„	„			-,-	
49.	10.000 Mk.	„	„			-,-	
50.	20.000 Mk.	„	„			-,-	
51.	30.000 Mk.	„	„			-,-	
52.	50.000 Mk.	„	„			-,-	
53.	100.000 Mk.	„	„			-,-	
54.	200.000 Mk.	„	„			-,-	

				G	H	L	F
55.	300.000 Mk.	„	„			-,-	
56.	500.000 Mk.	„	„			-,-	
57.	1,000.000 Mk.	„	„			-,-	
58.	2,000.000 Mk.	„	„			-,-	
59.	3,000.000 Mk.	„	„			-,-	

Znane nieząbkowane.

Znaczki te wydano: 1921/22 Nr. 37—44 I.; 1923—43 II. 44 II. do 48, pozostałe od Nr. 49 w 1924. Barwa powyższych znaczków waha się od szaro-niebieskiej do czarno-niebieskiej. Po wprowadzeniu waluty złotowej znaczki 49—59 były nadal w użyciu pocztowym z tem, że 10.000 Mk. przeliczało się na 1 gr. Znaczki powyższe unieważniono dopiero 15. IV. 1930 r. po zupełnym wyczerpaniu zapasów.

1923/24. Znaczki 41, 42 i 38 zaopatrzony czarnym typograficznym nadrukiem nowej wartości, papier prążkowany G pionowo, H poziomo, L cienki gumowany przed drukiem i F gąbczasty, Lz: 9—14½ w różnych zestawieniach.

		G	H	L	F
60.	**10.000/8 Mk. ciemno-niebieski**	-,-	-,-	-,-	-,-
	o) nadruk odwrócony				
61.	**20.000/20 Mk. ciemno-niebieski**	-,-	-,-		-,-
	o) nadruk odwrócony				
62.	**50.000/2 ciemno-niebieski**	-,-	-,-		-,-

Muzeum pocztowe posiada próby znaczków powyższych w zmienionych barwach nadruków: bronzowej, żółtej, czerwonej i czarnej, jakoteż odwrotki powyższych znaczków. Uwagi podane przy znaczkach poprzednich dotyczą również i tych znaczków.

WALUTA ZŁOTOWA.

1924/32. Znaczki o rysunku jak poprzednio w walucie złotowej. Nakład I z 1924/25 formatu 20×25 1/2 mm, wykonany typografią z klisz cynkowych 6×100, papier cienki J, Lz: 9 3/4—13 1/2 w różnych zestawieniach i Gz: 11 1/2.

Nakład II z 1926/32, format 19 1/2 × 24 1/2, z nowych klisz, druk rotacyjny, papier bardzo gruby (Nr. 64 II i 67 II) niemiecki A oraz cieńszy (Nr. 63 II i 67 II) i zwykły krajowy J; Rz: 12 1/2.

					J	A
63.	**I**	**1 gr.**	**brunatny**	**10,020.000**	-,-	
	II	1 gr.	„	4,064.000	-,-	
64.	**I**	**2 gr.**	**„**	**10,100.000**	-,-	
	II	2 gr.	„	6,940.000	-,-	-,-
65.		**4 gr.**	**„**	**10,030.000**	-,-	
66.		**6 gr.**	**„**	**9,930.000**	-,-	
67.	**I**	**10 gr.**	**„**	**15,000.000**	-,-	
	II	10 gr.	„	23,000.000	-,-	-,-
68.	**I**	**15 gr.**	**„**	**9,970.000**	-,-	
	II	15 gr.	„	3,027.000	-,-	
69.	**I**	**20 gr.**	**„**	**9,960.000**	-,-	
	II	20 gr.	„	8,000.000	-,-	
70.	**I**	**25 gr.**	**„**	**10,000.000**	-,-	
	II	25 gr.	„	2,117.000	-,-	
71.		**30 gr.**	**„**	**20,000.000**	-,-	
72.		**40 gr.**	**„**	**9,980.000**	-,-	

J A

73.	50 gr.	brunatny	15,100.000	-,-
74.	1 zł.	„	20,000.000	-,-
75.	2 zł.	„	19,930.000	-,-
76.	3 zł.	„	20,000.000	-,-
77.	5 zł.	„	24,740.000	-,-

64 II., 67 II., 69 II., 75 i 76 znane nieząbkowane. Odcień barwy brunatnej wykazuje wahania. Znaczki wypuszczono w obieg po wyczerpaniu się zapasów znaczków markowych. Dlatego czas ukazania się ich w okienku pocztowym jest bardzo rozmaity. Nieząbkowane egzemplarze pochodzą z makulatury, która nielegalną drogą dostała się do rąk zbieraczy. Znaczki Nr. 63—66 wycofano z obiegu 1. VII. 1934 r., 69, 70 i 73: 31. V. 1936 r., pozostałe wyszły z obiegu na skutek działań wojennych we wrześniu 1939 r. Z podanych nakładów należy odliczyć ilości zużyte do przedruków znaczków Nr. 82—89.

1930. VII. **Orzeł na ciemnym tle, w ozdobnym obramowaniu, na górze napis „POCZTA POLSKA“, w środku „DOPŁATA“, u dołu wartość, druk rotacyjny, papier zwykły, Rz: 12½.**

78. 5 gr. brunatny 10,000.000 -,-

Wyszedł z obiegu na skutek działań wojennych 1939 r.

1934/36. **Znaczek opłaty Nr. 208 z popiersiem Prezydenta I. Mościckiego, z typograficznym pionowym nadrukiem „DOPŁATA“, nową wartością i kreską unieważniającą wartość poprzednią 1 zł. Papier żółtawy, prążkowany G 1 pionowo z 13 prążkami na 2 cm; G 2 z 16 prążkami na 2 cm; H prążkowany poziomo. Lz: 11½—14 w różnych zestawieniach.**

Nr	Wartość	Barwa	Nakład	G1	G2	H
79.	10 GR/1 zł.	sz.-czar., ndr. czerw.	1,795.500	-,-	-,-	-,-
80.	20 GR/1 zł.	„ „ „ brunat.	880.000			-,-
81. I	25 GR/1 zł.	„ „ „ n.-granat.	950.000	-,-	-,-	-,-
II	25 GR/1 zł.	„ „ „ n.-granat.	950.000		-,-	-,-
	o) nadruk odwrócony					-,-

Wydano: 20. VI. 1936 — Nr. 79; 15. II. 1936 — Nr. 80; 1. X. 1934 — Nr. 81 I.; 1936 — 81 II. Nadruki wykazują różny stopień połysku. Znaczek Nr. 81 I. wykazuje ostre narożniki kreski, zakrywającej wartość poprzednią, Nr. 81 II. narożniki są zaokrąglone. W nakładzie I. występuje usterka: brak kropki po GR na znaczkach 60 i 78, w nakładzie II. cyfra 25 jest zniekształcona i podobna do 23.

1934/38. **Znaczki dopłaty Nr. 72 i 74—77 z dwuwierszowym typograficznym nadrukiem nowej wartości, w barwie czarnej, Lz: $9\frac{3}{4}$—$13\frac{1}{2}$, Gz: $11\frac{1}{2}$.**

82.	10 gr/2 zł.	brun.	1. II. 1938	1,500.000	-,-
83.	15 gr/2 zł.	„	30. XI. 1936	2,700.000	-,-
84.	20 gr/1 zł.	„	30. XI. 1936	3,100.000	-,-
85.	20 gr/5 zł.	„	4. VIII. 1934	1,945.000	-,-
86.	25 gr/40 gr.	„	5. VI. 1937	1,600.000	-,-
87.	30 gr/40 gr.	„	5. VI. 1937	1,900.000	-,-
88.	50 gr/40 gr.	„	5. VI. 1937	1,300.000	-,-
89.	50 gr/3 zł.	„	15. IV. 1935	2,973.000	-,-

Ząbkowanie: Lz: $9\frac{3}{4}$—$11\frac{1}{4}$ oraz Gz: $11\frac{1}{2}$ — wszystkie wartości; Lz: $11\frac{1}{2}$—$12\frac{1}{2}$ — Nr. 84, 86, 87, 88; Lz: $12\frac{3}{4}$—$13\frac{1}{2}$ — Nr. 84.

Znaczki powyższe wykazują wahania w odcieniu barwy brunatnej i stopniu połysku nadruku. Spotykamy też różne usterki w formie uszkodzonych liter lub cyfr. Utraciły wartość obiegową na skutek działań wojennych w 1939 r.

1938/39. Nowy rysunek znaczków dopłaty: cyfry na tle stylizowanych linii, u góry napis „POCZTA POLSKA“, u dołu „DOPŁATA“, w dolnych narożach „GR“. Papier zwykły gładki, Rz: 12½ : 12.

90.	5 gr.	ciemno-niebiesko-zielony	-,-
91.	10 gr.	„ „ „	-,-
92.	15 gr.	„ „ „	-,-
93.	20 gr.	„ „ „	-,-
94.	25 gr.	„ „ „	-,-
95.	30 gr.	„ „ „	-,-
96.	50 gr.	„ „ „	-,-
97.	1 zł.	„ „ „	-,-

Utraciły wartość obiegową na skutek działań wojennych w 1939 r. Pozostałości zużyto do przedruków Generalnego Gubernatorstwa.

LOKALNE TYMCZASOWE ZNACZKI DOPŁATY.

1919/1920.

W braku definitywnych niewydanych znaczków dopłatnych, Ministerstwo P. i T. zezwoliło rozporządzeniem Nr. 11670/1 z 19. III. 1919 r. na używanie znaczków opłaty, w miejsce znaczków dopłaty, z równoczesnym ich oznaczeniem nadrukami „PORTO“ lub „DOPŁATA“, za pomocą ręcznych pieczątek. Rozporządzenie to wykorzystały w pełni urzędy dawnej Galicji, gdzie za austriackich czasów były w użyciu znaczki dopłaty. Natomiast tylko wyjątkowo wykorzystały to rozporządzenie urzędy w b. zaborze rosyjskim, gdzie znaczków dopłaty nie używano. Nadruki brzmiały: PORTO, DOPŁATA, OPŁACIĆ, POBRAĆ OPŁATĘ, WYDAĆ, lub same litery „T“ (Takse) „A. P.“ (Abzugs-Porto), „D“ (DOPŁATA), „P“ (PORTO) nawet „R“ (Recommandiert), różnie w różnych urzędach i to na różnych wartościach obiegowych znaczków zwykle 54—76, a wyjątkowo 84—99 lub późniejszych. Pieczątki odbijano w kolorach: a) fioletowym, b) czarnym, c) zielonym, d) czerwonym, e) niebieskim, albo ab) czarno-fioletowym. R oznacza ramkę. Takie tymczasowe dopłatne znaczki znamy z urzędów:

L. p.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
1.	Albigowa	PORTO	15×4,5	2	gum. a, d	V-XI. 1919
2.	Andrychów	PORTO	17,5×3,5-4	II-1	gum. a, b	IV-X. 1919
3.	Balice I	P	w trójkącie o podstawie 23,5	7	gum. a	—
4.	„ II	dtto	obcięte dolne naroża	7	gum. a	—
5.	„ III	dtto	obcięte wszystkie naroża	7	gum. a	—
6.	Baligród	Porto	14,5×4	2	gum. a, b	V-XI. 1919
7.	Baranów	PORTO	16,5×3,5	II-1	gum. b	X-XI. 1919
8.	Bełz I	PORTO	20×4,5	II-1	gum. b	VII-X 1919
9.	„ II	PORTO	22,5×5	I-1	gum. b	VIII. 1919 — VI. 1924
10.	Biecz	A. P.	wysokość 9	10	gum. b	VI. 1919
11.	Bielsko I	PORTO	w R. R.: 15×6	3	typogr. b	VII. 1919 — IV. 1920
12.	„ II	PORTO	18,5×4	II-1	gum. b, d	VIII-XI. 1919
13.	Bobowa I	PORTO	17×5	II-1	gum. e	VI-VII. 1919
14.	„ II	PORTO	18×6	II-1	gum. b	VII-VIII. 1919
15.	„ III	PORTO	18×4	2	gum. b	X-XI. 1919
16.	Bochnia	PORTO	18,5×4,5	II-1	gum. a, b	VIII. 1919
17.	Bolechów	PORTO	18,5×3,5	Ii-1	gum. e	VIII. 1919
18.	Borowa k/Mielca	T	w kole śrd. 16	9	drew. b	V-XI. 1919
19.	Borysław	PORTO	w R. R.: 26×12,5	3	drew. b	IX. 1919 — III. 1920
20.	Borzęcin	PORTO	między gwiazdkami 30×3	5	gum. a	VI-XI. 1919
21.	Brzeźnica	Porto	18×2,5-3	2	gum. a	VI-X. 1919

L. p.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
22.	Brzeżany	PORTO w R.	30×10	3	drew. b	IX-XI. 1919
23.	Brzostek	PORTO	16,5 6	II-1	met. a, b	VIII. 1919 — VI. 1920
24.	Chrzanów	Porto między liniami	23×9	4	gum. c	I. 1920
25.	Cieszyn 1. I	PORTO	21×4	II-1	gum. ab	III.-VIII. 1919
26.	„ II	PORTO	20×4	II-1	gum. ab	—
27.	Cieszyn 2. I	PORTO	19,5×4	I-1	gum. ab	III-IX. 1919
28.	„ II	PORTO	19,5×4	II-1	gum. ab	IV-VI. 1919
29.	„ III	PORTO	20×4,5	II-1	gum. ab	VI-X. 1919
30.	„ IV	Orzeł poniżej PORTO	13,5	5	gum. ab	IV-VIII. 1919
31.	Cisna I	PORTO w R.	24,5×6,5	3	drew. a	VIII. 1919
32.	„ II	Do/płata/ gwiazda w R.	20×25	12	gum. b, d	—
33.	Czudec	ZAPŁACIĆ	41,5×5,5	13	gum. e	X. 1919
34.	Dubiecko	T	11×12	9	drew. b	V. 1923
35.	Felsztyn	PORTO	24×5	I-1	gum. a, b	X. 1919 — IV. 1920
36.	Gogolów	FRANCO	24×4	13	met. b	V. 1919
37.	Gorlice	PORTO	25×5,5	I-1	met. b	IV. 1920
38.	Halicz	*Porto*	28,5×8	2	drew. a	VIII-XI. 1919
39.	Horodenka	T	28×17	9	drew. b	II. 1922
40.	Hrubieszów	PORTO miedzy rombami	32×4	5	gum. b	VIII. 1919
41.	Jabłonków I	PORTO	12,5×4	III-1	met. ad	V. 1919
42.	„ II	PORTO	15,5×4	III-1	met. b	V-XI. 1919

L. p.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
43.	Jarosław	Porto	20×8,5—7—6	2	drew. b	IX-XI. 1919 — I. 1921
44.	Jasienica k/Brzozowa I	Orzeł z koroną	19,5×15	8	gum. a	VIII. 1919
45.	„ „ II	PORTO	18,5×3,5	II-1	gum. a	XI. 1919
46.	„ „ III	T w kole średn.	17,5	9	drew. b	XI. 1919
47.	Jasło I	PORTO	16×3,5	III-1	met. b	VII-XI. 1919, IV-VII. 1920
48.	„ II	PORTO	16×4,5	II-1	gum. a	XI-XII. 1919
49.	Jawornik Polski	PORTO	26×9,5	2	drew. b	III. 1919 — V. 1920
50.	Jodłowa	P	16,5×9,5	7	drew. b	III. 1919
51.	Kalwaria Zebrz.	Zapłacono	42×7	13	gum. b	—
52.	Kałusz	Porto	18,5×7—5	2	gum. b	XI. 1919 — II. 1920, III-IV. 1921
53.	Kamień	T	18×18	9	drew. b	II. 1920
54.	Kamienica k/Bielska	Porto	15×4×3	2	gum. b	VII-X. 1919
55.	Klikówka	PORTO	21×4,5	II-1	gum. b	V. 1919
56.	Kobierzyn	Porto	15×3,5×2,5	2	gum. a	VII-X. 1919
57.	Kocmyrzów	„OPŁACONE"	51×5	13	gum. b	XI. 1919
58.	Kolbuszowa	PORTO	22,5×7	I-1	drew. b	XII. 1920 — I. 1921
59.	Kraków 1. I	Porto w R. z gwiazdkami	19×19	3	met. b	V-IX. 1919
60.	„ II	PORTO w R.	12,5×13,5	3	typogr. b, c, d	VIII-XII. 1919
61.	Kraków 10.	Porto w R. z kropek	16×18	3	gum. a	VII-IX. 1919
62.	Kraków 11. I	PORTO	33×8,5	I-1	drew. ab	III-IX. 1919

L. p.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
63.	Kraków 11. II	PORTO w R. trójkątnej	17,5×17,5	3	gum. a, d	V-X. 1919
64.	„ III	Porto w kole między odcink.	20	3	gum. b, e	IX-X. 1919
65.	Kraków 14.	PORTO w R. z kropek	20×9	3	gum. b, e	VII-X. 1919
66.	Krynica I	FRANCO	23,5×4,5	13	met. b	IV-V. 1919
67.	„ II	PORTO	72×16	I-1	drew. ab	VI. 1919
68.	Krystynopol	PORTO	19,5×4	II-1	gum. b	IX-X. 1919
69.	Krzeszowice	PORTO	19 4	II-1	gum. e	IV. 1919
70.	Leżajsk I	PORTO	17×4	II-1	gum. a, ab	III-IX. 1919
71.	„ II	PORTO	19×4	II-1	met. b	IV-VII. 1919, II-IV. 1920
72.	„ III	PORTO	29×8	I-1	drew. b	XII. 1920
73.	Lisko (Lesko) I	PORTO	25,5×5,5	I-1	gum. b	III-VI. 1919
74.	„ „ II	PORTO	25,5×5,5	I-1	gum. b	VI-X. 1919
75.	Lubawa I	Porto	31×10—7	2	drew. b	VI. 1923 — I. 1924
76.	„ II	Porto	37×11—9	2	drew. b	IX. 1923 — I. 1924
77.	Lwów 1. I	PORTO	22,5×4,5	I-1	gum. a	VI-IX. 1919
78.	„ II	PORTO	17×4,5	II-1	met. a, b	IX-XI. 1919
79.	„ III	PORTO	13×4	III-1	met. a, b	VIII. 1919 — I. 1920
80.	„ IV	PORTO	26,5×4,5	I-1	gum. b, d	IX. 1920
81.	Łodygowice I	PORTO	21×4	II-1	gum. a	VII. 1919
82.	„ II	PORTO	19,5×4	II-1	drew. b	X-XII. 1919
83.	Łupków	PORTO	18×3,5	II-1	met. b	—
84.	Maków Małop.	„D, Maków/Mpł."	12×15	11	gum. a	—
85.	Mielec I a, b, c.	PORTO w R. poniż. data 1919	16,5×8,5	3	gum. a, d	VIII. 1919
86.	„ II	Porto z kreską u dołu	23×7,5	4	met. a, b, d, e	XI. 1920 — II. 1921
87.	„ III	PORTO poniż. data 1920	18×19	3	gum. b, d	—
88.	Międzyrzecze Górne	Porto	20,5×4,5	II-1	drew. b	V-X. 1919
89.	Milówka	PORTO	21×5—4	II-1	gum. b	IX-XI. 1919
90.	Mosty Wielkie I	PORTO	27×5,5	I-1	gum. b, d	VIII. 1919 — V. 1921
91.	„ „ II	PORTO	33,5×13	I-1	drew. b	I. 1924
92.	Myślenice	PORTO w R.	13×13	3	gum. b	VI. 1919
93.	Nisko I	PTO:	26×11	6	drew. b	V-VIII. 1919
94.	„ II	PTO.	29×12,5	6	gum. a, b	IX. 1919 — X. 1920
95.	„ III	P-TO	26×13	6	drew. b	IX. 1920
96.	Nowy Sącz I	Porto	13×4,5—3,5	2	gum. a, b	VI-VII. 1919
97	Ożarów Radomski	Dopłata/M.....f...../Ożarów	37×28	12	gum. b	VIII. 1920
98.	Pilzno	PORTO	32,5×12—7	I-1	drew. b	IV. 1921
99.	Podhajce	Porto	22×7,5—5	2	gum. b	XI. 1919 — II. 1920
100.	Podkamień k/Brodów	PORTO	25×5,5	I-1	gum. a, b	XI. 1920, III-V. 1921 III. 1924
101.	Podwołoczyska	T	18,5×12,5	9	drew. b	II-III. 1921
102.	Przemyśl 1. I	PORTO w R.	14,5×6	3	met. b	VIII. 1919 — I. 1920
103.	„ II	T	20,5×15,5	9	drew. b	VI. 1923 — I. 1924

L. d.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
104.	Przeworsk I	Dopłata	32,5×8,5—5	11	drew. b	X. 1919
105.	„ II	OPŁACIĆ	53,5×12,5	13	drew. b	XII. 1919
106.	Radłów	PORTO	15×3,5	II-1	gum. a	XI. 1919
107.	Radymno I	Porto	15×4×3,5—2,5	2	gum. b	III-XII. 1919
108.	„ II	Porto	9,5×3—2	2	met. b	XII. 1919
109.	Radziechów	DOPŁATA	24×3,5	11	met. b	II-IV. 1920
110.	Rajcza	PORTO	17×3,5	II-1	gum. a	VI-X. 1919
111.	Rozwadów	PORTO w trójk. 1919,	19×13,5	3	gum. a, b, d	VIII. 1919 — II. 1920
112.	Rudnik n/Sanem I	PORTO	17×3,5-4	III-1	gum. a, d	IV-X. 1919
113.	„ „ II	PORTO	17×3,5	II-1	met. a	III-V. 1920
114.	Rzeszów 1. I	PORTO	16,5×6,5	II-1	met. b	X. 1919
115.	„ II	dopłata/Rzeszów	13,5×6	11	met. b	III. 1920
116.	„ III	DOPŁATA	28×4	11	gum. b, d	XI. 1923
117.	„ IV	DOPŁATA/RZESZÓW	27×10	11	gum. d	I. 1924
118.	Sambor I	POKTO	19,5×4,5	II-1	gum. b	VI. 1919 — II. 1920
119.	„ II	WYDAĆ	36×8	13	met. b	VII. 1920 — III. 1921
120.	Sanok I	PORTO	31,5×8	I-1	met. b	IV. 1919 — II. 1920
121.	„ II	porto	10,5×4,5—3	2	gum. b	VIII. 1919
122.	Skałat I	orzeł z koroną	19,5×15	8	gum. d	XI. 1919
123.	„ II	Dopłata	27,5×6—4	11	gum. c, d	XI. 1919 — V. 1920
124.	Skawina	PORTO	31,5×9	I-1	met. b	IV-XI. 1919

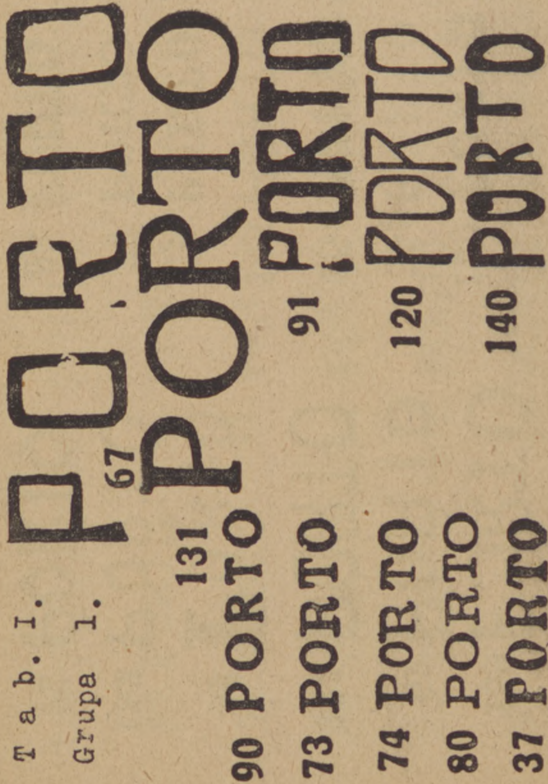
L. d.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
125.	Skrzeczoń	PORTO układ schodkowy		1	met. a, b	II-III. 1919
126.	Stanisławów	PORTO	22×5	II-1	gum. ad	III. 1920
127.	Stary Sambor	PORTO	19×5,5	II-1	met. b	XI. 1919
128.	Starzawa k/Chyrowa	DOPŁATA	41,5×6	11	gum. b	V. 1923
129.	Stratyń	T w kole	13,5	9	drew. b	XII. 1920
130.	Stróże	Porto z kreską u dołu	32×9 6,5	4	gum. a	X. 1919
131.	Stryj I	PORTO	65×14	I-1	drew. b	IX. 1919 — II. 1920
132.	„ II	Porto	24,5×3,5—3	2	gum. b	X. 1919 — II. 1920
133.	Swoszowice	PORTO między strzałkami	29×3,5	5	gum. a	IV-V. 1919
134.	Szaflary	Pobrać dopłatę	49,5×5,5—3,5	13	gum. d	IX. 1920
135.	Świątniki Górne I	PORTO	18 3,5	II-1	gum. a, b	III-VIII. 1919
136.	„ „ II	PORTO	18×3,5	II-1	met. b, d	—
137.	„ „ III	PORTO w R.	16×6	3	met. a, b	VIII-XII. 1919
138.	„ „ IV	PORTO/50 h. między ozdob.	18×17,5	5	met. a, b	—
139.	Tarnopol	R	11,5×18	10	drew. b	VII-VIII. 1921
140.	Tartaków	PORTO	21×11	I-1	drew. b	XI. 1921
141.	Truskawiec	PORTO	16,5×6,5	II-1	gum. a, b, d	VIII-IX. 1919. VII. 1921
142.	Trzebinia 2. I	Porto	11×4,5 - 3,5	2	gum. a, b, e	III-VIII. 1919
143.	„ II	PORTO/TRZEBINIA w R.	33×20	3	drew. b	VIII-XI. 1919
144.	Trzyniec	PORTO	18,5×4,5	II-1	gum. a, b	V-X. 1919
145.	Tustanowice-Wolanka I	PORTO	23×6	I-1	drew. a, b	IX-XI. 1919. VII-XI. 1920, XI-XII. 1922, VI-VIII. 1923

L. p.	Miejscowość	Nadruk	Dług. i wys. nadr. w mm	Grupa	Barwa nadr.	Czas obiegu
146.	Tustanowice-Wolanka II	porto	18×6—4,5	2	gum. b, d	XII. 1919
147.	„ „ III	DOPŁATA/kreska/TUSTANOWICE w R.	39×15	12	gum. b	X. 1920 — I. 1922
148.	„ „ IV	DOPŁATA /kreska/TUSTANOWICE w R.	43×15,5	12	gum. b	XI. 1921 — II.1923
149.	Ujsoły	PORTO m. poziom. kresk.	18×4,5	4	gum. b	XII. 1919
150.	Ulanów I	T	17×18,5	9	drew. a, b	VI-IX. 1919
151.	„ II	PORTO w R.	35×15	3	drew. b	IX-XI. 1919
24.	Wadowice I	Porto m. 2 podwójnymi liniami		4	gum. b, e	VI. 1919 — I. 1920
152.	„ II	PORTO	31,5×6,5	I-1	gum. b	X-XI. 1919
153.	Wilamowice	T	16×22,5	9	drew. b	IX. 1919
154.	Wola Zarczycka	Portowa	23×4—2,5	5	gum. a	VIII-IX. 1919
155.	Zamarstynów	Porto	22×8—5,5	2	gum. a, b	X. 1919 — II. 1920
156.	Zniesienie k/Lwowa	DOPŁATA	27×3,5	11	gum. a	X-XI. 1919
157.	Żołynia	PORTO	17×5	II-1	gum. a, e	X. 1919 — II. 1920
158.	Żółkiew	PORTO nad przerywaną kreską	19×5	4	gum. a	IX. 1919
159.	Żołtańce	PORTO	34×8	I-1	gum. b	IX. 1919
160.	Żydaczów I	stempel owalny		10	drew. b	IX. 1919
161.	„ II	T w kolistej obwódce	15×20	9	drew. b	VI. 1920
162.	Jezierna	PORTO	20×6,5		drew. b	III-XII. 1919
163.	Lipno Warszawskie	Dopłata	25×6—4,5		drew. b	X. 1923
164.	Nowosiółka	Porto	14×5—3,5		gum. b	XII. 1923 — V. 1929

Rysunki nadruków podane w reprodukowanych tablicach szukać w odnośnej grupie, pod tym samym numerem porządkowym, co i w zestawieniu.

Tab. I.

Grupa 1.

159 PORTO

62 PORTO

124 PORTO

98 PORTO

152 PORTO

72 PORTO

100 PORTO

35a PORTO

35b PORTO

145 PORTO

9 PORTO

77 PORTO

58 PORTO

Tab.II. Grup.1.

126 PORTO	127 PORTO	157 PORTO
89 PORTO	16 PORTO	83 PORTO
25 PORTO	71 PORTO	78 PORTO
81 PORTO	69 PORTO	70 PORTO
55 PORTO	144 PORTO	113 PORTO
88 PORTO	68 PORTO	106 PORTO

29 PORTO	12 PORTO	110 PORTO
8 PORTO	14 PORTO	13 PORTO
26 PORTO	135 PORTO.	114 PORTO
118 POKTO	136 PORTO	141 PORTO
82 PORTO	45 PORTO	23 PORTO
28 PORTO	17 PORTO	48 PORTO.
27 POŔTO	2 PORTO	7 PORTO

Tab.III. Grup.1.

112 PORTO 42 PORTO

41 PORTO 47 PORTO 125 PORTO

79 PORTO

Grup.2.

76 **Porto** 75 **Porto**

38 *Porto* 49 Porto

132 Porto		155 Porto
52 Porto	43 Porto	99 Porto
15 PoRTO	146 porto	1 Porto
21 Porto	107 Porto	54 Porto
56 Porto	6 Porto	96 Porto
142 Porto	121 porto	108 Porto

Tab.IV. Grup.3.

143

151

22

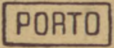
31

19

59

87

1920

102

92

60

61

85 a

85 b

85 c

137

65

11

63

64

111

Tab. V. Grup. 4.

130 Porto 149 PORTO

86 Porto 158 PORTO 24 Porto

Grupa 5.

133 →PORTO← 154 Portowa

138 PORTO →50h←

40 ◆PORTO◆

20 ✱PORTO✱№

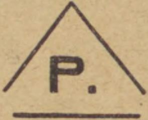
30 PORTO

Grupa 6.

P.T.V: 93 P.T.O. 94 95 P.T.O

Grup.7.

50 P. 1 3

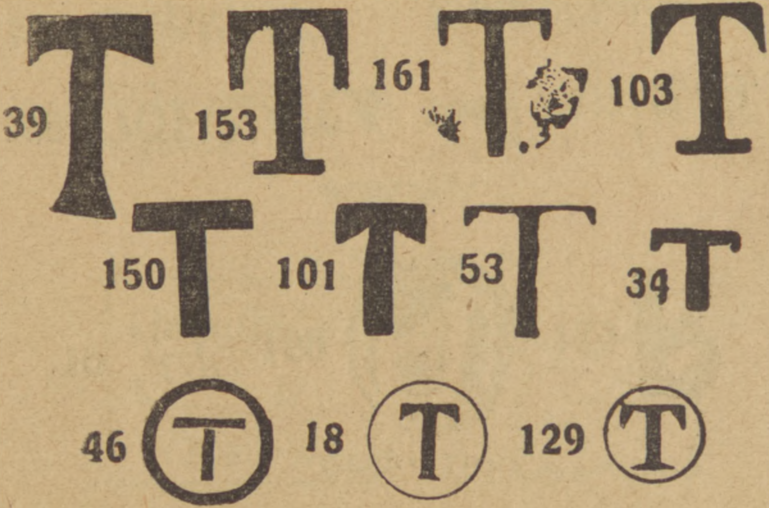
4

5

Grupa 8.

44 122

Tab.VI.Grup.9.

Grup. 10.

10 *A.P.* 160 139 **R**

Grup.11.

128 **DOPŁATA** 104 Doplata

123 Dopłata. 156 DOPŁATA.

Tab.VII. Grup.11.

109 DOPŁATA

116 DOPŁATA

D

117 DOPŁATA
Rzeszów

84 MAKÓW
Mpl.

115 dopłata
Rzeszów.

Grup.12.

Grupa 12.

97 Dopłata
M.______ f._____
Ożarów.

32 DO PŁATA

147 DOPŁATA TUSTANOWICE

148 DOPŁATA TUSTANOWICE

Grup.13.

134 Pobrać dopłatę

105 OPŁACIC

33 ZAPŁACIĆ

51 zapłacono,

119 WYDAĆ

57 „OPLACONE"

66 FRANCO

36 FRANCO

WYDANIA PAŃSTWOWE DLA WYDZIELONYCH OBSZARÓW.

ŚLĄSK CIESZYŃSKI.

1920. 15. III. Znaczki fenigowe i koronowe, wydania M. P. i T. z czarnym dwuwierszowym nadrukiem: „S. O./1920“. Papier D cienki przeświecający, A zwykły, biały i E szary. Lz: 10, 10 : $11^{1}/_{2}$, $11^{1}/_{2}$ i $11^{1}/_{2}$: 10. Przedruku dokonano dwoma formami: I. wysokość nadruku $9^{1}/_{2}$ mm, odstęp między wierszami $2^{3}/_{4}$ mm; II. wysokość $8^{1}/_{2}$, odstęp między wierszami $2^{1}/_{4}$ mm.

					10	$11^{1}/_{2}$: 10	$11^{1}/_{2}$
1.	I	5 fen.	zielony	Nr. 85 ZD	-,-		-,-
	II	5 fen.		„ 85 ZD	-,-		-,-
2.	I	10 fen.	brunatno-lila	„ 86 ZD	-,-	-,-	-,-
	II	10 fen.		„ 86 ZD	-,-		-,-
3.	I	15 fen.	czerwony	„ 87 ZD			-,-
	II	15 fen.	„ pap. zw.	„ 87 ZAb	-,-		-,-
	II	15 fen.	„ „ szary	„ 87 ZE			-,-
4.	I	25 fen.	oliwkowy	„ 89 ZD			-,-
	II	25 fen.	„ pap. zw.	„ 89 ZAa			-,-
	II	25 fen.	„ „ szary	„ 89 ZE			-,-
5.	I	50 fen.	nieb.-zielony	„ 90 ZD		-,-	-,-
	II	50 fen.	c.-ziel., pap. sz.	„ 90 ZE	-,-		-,-

1920. Znaczki koronowe, wydania M. P. i T., z czarnym jednowierszowym nadrukiem: „S. O. 1920“. Papier A

zwykły, B żeberkowany poziomo, D cienki. Lz: 10, 10 : 11½, 11½ : 10 i 11½. Nakład I, odległość pomiędzy S. i O. — 3¾ mm, nakład II — 3 mm.

	10	10 : 11½	11½ : 10	11½
6. I 1 Kr. c.-ziel., pap. A Nr. 72 ZA		-,-		
II 1 Kr. „ „ „ A „ ZA	-,-	-,-	-,-	-,-
II 1 Kr. ol.-ziel. „ D „ ZD	-,-		-,-	-,-
7. I 1.50 Kr. brun. „ A „ 73 ZA	-,-	-,-		
I 1.50 Kr. „ „ B „ ZB	-,-			
II 1.50 Kr. „ „ A „ ZA	-,-	-,-		-,-
II 1.50 Kr. „ „ B „ ZB				-,-
8. I 2 Kr. nieb. „ A „ 74 ZA	-,-	-,-		-,-
I 2 Kr. j.-nieb. „ D „ ZD			-,-	-,-
II 2 Kr. nieb. „ A „ ZA				-,-
II 2 Kr. „ „ B „ ZB				-,-
9. I 2.50 Kr. cz.-l.l. „ A „ 75 ZA	-,-	-,-		
I 2.50 Kr. „ „ „ B „ ZB	-,-	-,-		
II 2.50 Kr. „ „ „ A „ ZA				-,-
II 2.50 Kr. „ „ „ B „ ZB				-,-
10. I 5 Kr. sz.-nieb. „ A „ 76 ZA	-,-	-,-	-,-	
II 5 Kr. „ „ „ A „ ZA	-,-	-,-		-,-

Wszystkie powyższe znaczki były sprzedawane w walucie koronowej i halerzowej na obszarze plebiscytowym Śląska Cieszyńskiego, znajdującym się pod administracją polską. Egzemplarze nieząbkowane pochodzą z makulatury wzgl. próbnodruków. Wycofane z obiegu po rozstrzygnięciu sprawy Śląska w sierpniu 1920 r.

ŚLĄSK GÓRNY.

1922. Rysunek znaczków jak Nr. 85—90 w zmienionych barwach, na papierze A zwykłym i J cienkim, Lz: 9—14 1/2 w różnych zestawieniach.

		A	J
11.	5 fen. niebieski		-,-
12.	10 fen. fioletowy	-,-	-,-
13.	20 fen. ceglasty		-,-
14.	40 fen. brunatny	-,-	-,-
15.	50 fen. pomarańczowy	-,-	-,-
16.	75 fen. zielony	-,-	-,-

1922/23. Górnik z kilofem na ramieniu. W górnych rogach wartość. Między cyframi wartości wyraz „MAREK“, u dołu „POCZTA POLSKA“, nad napisem, po obu bokach, orły śląski i polski. I. nakład typograficzny z płaskich klisz, papier zwykły A. Lz: 10—14 1/2, II. nakład druk rotacyjny, papier cienki J, Rz: 12 1/2.

		AI	JII
17.	1 Mk. szaro-czarny	-,-	-,-
18.	1.25 Mk. ciemno-zielony	-,-	
19.	2 Mk. karminowy	-,-	
20.	3 Mk. szmaragdowy	-,-	-,-

		AI	JII
21.	4 Mk. ultramaryna	-,-	
22.	5 Mk. brunatny		-,-
23.	6 Mk. pomarańczowy	-,-	-,-
24.	10 Mk. brunatny (lila)		-,-
25.	20 Mk. lila		-,-
26.	50 Mk. oliwkowy		-,-
27.	80 Mk. czerwony	-,-	
28.	100 Mk. fioletowy	-,-	
29.	200 Mk. brunatno-żółty	-,-	
30.	300 Mk. niebieski	-,-	

Znaczki te były sprzedawane w walucie niemieckiej markowej na terenie Śląska Górnego, przyłączonego do Polski. Wycofano z obiegu 1. V. 1923 r., zastępując je znaczkami ogólnopaństwowymi w walucie zunifikowanej. Z usterek znany 5 fen. z odwróconą 4 lub Y zamiast F, 6 Mk. (23) z dużą prawą pięścią górnika i szereg innych.

WYDANIA PAŃSTWOWE DLA URZĘDÓW POCZTOWYCH POZA GRANICAMI R. P.

1919. V. Znaczki opłaty 84—96 z poziomym typograficznym nadrukiem „LEVANT“, w kolorze wiśniowoczerwonym. Papier A zwykły, B żeberkowany poziomo, C żeberkowany pionowo. Lz: $11^1/_2$.

					Nowodr.		
		A	B	C	A	B	C
1.	3 fen. brunatny	-,-			-,-		
2.	5 fen. zielony	-,-	-,-		-,-	-,-	
3.	10 fen. lila	-,-			-,-		
4.	15 fen. karminowy	-,-	-,-		-,-		-,-

	A	B	C	Nowodr. A	Nowodr. B	Nowodr. C
5. 20 fen. jasno-niebieski	-,-		-,-	-,-		
6. 25 fen. oliwkowy	-,-	-,-		-,-	-,-	
7. 50 fen. ciemno-zielony	-,-	-,-		-,-	-,-	
8. 1 Mk. fioletowo-niebieski	-,-	-,-		-,-		
9. 1.50 Mk. zielony	-,-			-,-	-,-	
10. 2 Mk. brunatny	-,-			-,-		
11. 2.50 Mk. pomarańcz.-brunatny	-,-	-,-		-,-	-,-	
12. 5 Mk. lila	-,-			-,-		

Powyższych znaczków używano w Konstantynopolu, niestemplowanych poza urząd nie wydawano. 100 nieużywanych serji otrzymali jedynie członkowie Polskiego T-wa Filat. w Warszawie, wprost z Ministerstwa Poczt i Telegr. Dla celów filatelistycznych sporządzono nowodruki o błyszczącym i jaśniejszym nadruku, które sprzedawano w okienku filatelistycznym w Warszawie 1. Na znaczkach powyższych występują charakterystyczne usterki druku, opisane przy znaczkach zasadniczych. Ⓕ falsyfikaty znaczków różnią się odmiennym krojem liter. Kasowane nowodruki mają kasowniki fałszywe.

1920. Po wyczerpaniu I. wydania znaczków „Lewant", zaopatrywano znaczki 84—96 ręcznym stempelkiem metalowym w kolorze czerwono-lila lub fioletowym, złożonym z 3 liter P. P. C. (Poste Polonaise Constantinople). Papier A gładki, B żeberkowany poziomo, G prążkowany pionowo, Lz: 11½.

	A	B	G
13. 3 fen. brunatny	-,-		
14. 5 fen. zielony	-,-		
15. 10 fen. lila	-,-		
16. 15 fen. karminowy	-,-		
17. 20 fen. niebieski	-,-		
18. 25 fen. oliwkowy	-,-		
19. 50 fen. ciemno-zielony	-,-		
20. 1 Mk. niebiesko-fioletowy	-,-		
21. 1.50 Mk. zielony	-,-		
22. 2 Mk. brunatny	-,-		-,-
23. 2.50 Mk. pomarańczowy	-,-	-,-	
24. 3 Mk. brunatno-lila			-,-
25. 5 Mk. lila	-,-		

Znaczki Nr. 13—25, dla ciągłości, mimo że są lokalnym wydaniem, katalogujemy bieżąco. Stempelek był przykładany

po naklejeniu znaczka na przesyłkę. Znaczki na listach obiegowych 100% droższe.

1921. **Znaczki 112—15 i 97—99 z czerwono-brunatnym nadrukiem typograficznym, fantazyjnym „LEVANT". Papier G prążkowany pionowo i H prążkowany poziomo, Lz: 11½.**

				G	H
26.	1 Mk.	czerwony	22.000	-,-	-,-
27.	2 Mk.	zielony	22.000	-,-	
28.	3 Mk.	niebieski	22.000	-,-	
29.	4 Mk.	karminowy	42.000	-,-	-,-
30.	6 Mk.	karminowo-czerwony	22.000	-,-	
31.	10 Mk.	ceglasty	62.000	-,-	
32.	20 Mk.	zielony	22.000	-,-	

Znaczki powyższe dostały się do Konstantynopola, już po zamknięciu poczty konsularnej, i nigdy w obiegu nie były. Egzemplarze kasowane posiadają stemple grzecznościowe. Pocztę konsularną w Konstantynopolu otwarto 1. VI. 1919 r. zwinięto w VIII. 1921 r. ⓕ falsyfikaty udatne różnią się cieniowaniem liter nadruku.

ZNACZKI DLA URZĘDU POCZTOWEGO W GDAŃSKU.

W obrocie pocztowym między R. P., a Gdańskiem, polskie urzędy pocztowe w Gdańsku posługiwały się znaczkami i drukami polskiemi. Dla ofrankowania korespondencji wychodzącej z Gdańska wydało Ministerstwo P. i T. znaczki zaopatrzone nadrukiem „PORT GDAŃSK",

1925. 5. I. **Znaczki obiegowe opłatne 160—170 z nadrukiem typograficznym „PORT/GDAŃSK", farbą a) ilustracyjną lub b) zwykłą matową drukarską, która na odwrocie przebija w barwie brunatnej. Papier zwykły o różnej grubości. Gz: 11½. Nakład 500.000 sztuk każdej wartości.**

		a)	b)
1.	1 gr. jasno-brunatny	-,-	-,-
2.	2 gr. brunatny	-,-	-,-
3.	3 gr. pomarańczowy	-,-	-,-
4.	5 gr. oliwkowo-zielony	-,-	
5.	10 gr. niebiesko-zielony	-,-	
6.	15 gr. czerwony	-,-	
7.	20 gr. niebieski	-,-	
8.	25 gr. brunatno-czerwony	-,-	-,-
9.	30 gr. fioletowy	-,-	-,-
10.	40 gr. czarno-niebieski	-,-	-,-
11.	50 gr. lila	-,-	-,-

Do przedruku użyto znaczków ze specjalnego nakładu, skutkiem czego różnią się one nieco odcieniami kolorów i papierem. Wycofano Nr. 1—6 1. V. 1933; Nr. 8 31. V. 1936; Nr. 7 i 9—11 15. IX. 1936. Ⓕ falsyfikaty mają odmienne wymiary nadruku.

1926. Znaczki 186—188 A I druk z cynkotypów płaskich, papier zwykły z czarnym typograficznym nadrukiem „PORT/GDAŃSK“, o kroju dotychczasowym na znaczkach 12 i 13 oraz nowym grubszym na znaczku 14. Gz: 11 ½.

12.	5 gr. zielony (Nr. 186 IA)	200.220	-,-
13.	10 gr. fioletowy (Nr. 187 IA)	200.220	-,-
14.	15 gr. karminowy (Nr. 188 IA)	200.220	-,-

Nr. 12—14 znane z nadrukami odwróconymi.
Cyfry rozrachunkowe przy Nr. 12 i 13 po prawej stronie, przy Nr. 14 u góry arkuszy. Przy znaczku Nr. 14 rozstęp między wierszami wynosi 1,7 mm. Przy innnych 1,1 mm. Wycofany z obiegu 15. IX. 1936 r. ⓕ falsyfikaty wykonano nieudolnie przeważnie na znaczkach innych nakładów.

1926/29. Znaczki 186—189 ARII, wykonane drukiem rotacyjnym z czarnym typograficznym nadrukiem, pismem grubym „PORT/GDAŃSK". Papier cienki, Rz: 12½.

		Q		R	
15.	5 gr. żółto-ziel. (Nr. 186 IIA)	895.000	-,-	305.000	-,-
	o) nadr. odwrócony (Nr. 187 IIA)				-,-
16.	10 gr. jas.-fiol. (Nr. 187 IIA) typ I	895.000	-,-		
	typ II			335.000	-,-
	o) nadruk odwrócony				-,-
17.	15 gr. czerwony (Nr. 188 IIA)	513.000	-,-	500.000	-,-
18.	I 20 gr. c.-czerw. (Nr. 189 IIA)	410.000	-,-		
	II 20 gr. czerwony (Nr. 189 IIA)	400.000	-,-		
	o) nadruk odwrócony		-,-		

Nakłady: Q — z lat 1926/27 r. z gumą żółtawą; R — z lat 1928/29 z gumą białą. Odstęp między wierszami nadruku na znaczku Nr. 16, typ I. 2 mm., typ II. 1.7 mm., na pozostałych 2 mm. Wycofane 15. IX. 1936 r.

1929. Znaczek 203/II z podobizną Marszałka Piłsudskiego, druk rotacyjny, papier zwykły, gładki, z czarnym typograficznym nadrukiem „PORT/GDAŃSK". Rz: 12½.

19. 25 gr. brunatno-żółty 1,020.000 -,-

Wycofany z obiegu 15. IX. 1936 r.

1929/32. Znaczki opłaty z orzełkiem Nr. 211—213, z czarnym typograficznym nadrukiem „PORT/GDAŃSK", litery pomnieiszone. Papier gładki, Rz: 12½.

20.	5 gr. fioletowy	2,607.000	-,-
21.	10 gr. zielony	1,012.000	-,-
22.	25 gr. brunatny	4,256.000	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-

Wycofano z obiegu Nr. 20 — 31. V. 1936 r. Nr. 21 i 22 — 15. IX. 1936 r.

1929. Znaczek 208 z popiersiem prezydenta I. Mościckiego, tylko z I i III nakładu, z czarnym typograficznym poziomym nadrukiem „PORT/GDAŃSK". Papier prążkowany pionowo G 1 i G 2, jak przy znaczkach 208. Lz: 11½—14.

			G 1	G 2
23.	1 zł. szaro-czarny	181.200	-,-	-,-

Wycofano z obiegu 31. V. 1936 r. ⊘ falsyfikaty są drukowane najczęściej na znaczku 208 H.

1931. Znaczek Nr. 209 (Sienkiewicz), z czarnym typograficznym poziomym nadrukiem „PORT/GDAŃSK", Rz: $12^{1}/_{2}$.

24. 15 gr. niebieski 777.300 -,-

Zasadnicze znaczki pochodzą z nakładu III. z gumą białą, oraz VI.—VIII. z gumą błyszczącą. Wycofane z obiegu 31. V. 1936 r. Ⓕ falsyfikaty posiadają nadruk matowy i zniekształcone brzegi liter.

1933. Znaczek 208 H, z podobizną Prezydenta I. Mościckiego, z dwuwierszowym ciemno-niebieskim typograficznym pionowym nadrukiem: „PORT/GDAŃSK", papier żółtawy poziomo prążkowany H, Lz: $11^{1}/_{2}$.

25. 1 zł. czarno-szary 108.600 -,-

Wycofany z obiegu 15. IX. 1936 r.

1934. X./1936. Znaczki Nr. 220—222 z czarnym typograficznym dwuwierszowym nadrukiem „PORT/GDAŃSK". Papier ze znakiem wodnym, trąbki pocztowe ustnikami w prawo, Rz: $12^{1}/_{2}$.

26.	5 gr. fioletowy	322.600	-,-
27.	10 gr. zielony (wyd. 1935 r.)	54.000	-,-
28.	15 gr. brunatno-lila	539.250	-,-

Wycofane 15. IX. 1936 r. Nr. 27 wydano X. 1935.

1936. X. Znaczki 249, 251 i 253/I i II, z czarnym typograficznym jedno lub dwuwierszowym nadrukiem „PORT GDAŃSK". Rz: 12½ : 13.

29.	5 gr. fioletowy	205.000	-,-
30.	15 gr. zielono-niebieski	363.000	-,-
31.	25 gr. niebiesko-zielony		
	I wielkość 28.3×21.3 mm (1936)	619.000	-,-
	II „ 28,5×22 mm (1937)	350.000	-,-

Znaczki Nr. 29 i 30 wycofano z obiegu 15. XI. 1937 r. Znaczek Nr. 31 utracił wartość obiegową na skutek działań wojennych w 1939 r. ⓕ falsyfikaty znane na znaczkach używanych przedrukowywanych pojedynczo. Rozchodziły się one ze Lwowa.

1937. VI. Znaczki Nr. 263 i 265 z czarnym jedno- i dwuwierszowym nadrukiem „PORT GDAŃSK", Rz: 12½ : 13.

32.	5 gr. fioletowy	367.000	-,-
33.	15 gr. czerwono-brunatny	150.000	-,-

Znaczki z nadrukiem Port Gdańsk od Nr. 26 tolerowano również w obiegu wewnętrznym. Kasowane poza Gdańskiem, mają wartość o połowę niższą, jak podano w rubryce kasowane.

Znaczki powyższe utraciły wartość obiegową na skutek działań wojennych 1939 r.

W 1943 r. wypłynęły wszystkie Nr. 1—33 z nadrukami odwr.

1938. 11. XI. Równocześnie z seria znaczków historycznych z okazji 20-letniej rocznicy istnienia państwa, wydano dla polskich urzędów pocztowych w Gdańsku, serię przedstawiającą kupców gdańskich, wykonaną drukiem wklęsłym, na papierze gładkim; projekt Boratyńskiego, sztych Dutczyńskiego, Rz: 12¾.

34.	5 gr. pomarańczowy	500.000	-,-
35.	15 gr. brunatny	500.000	-,-
36.	25 gr. fioletowy	1,000.000	-,-
37.	55 gr. ultramaryna	500.000	-,-

Znaczki te utraciły wartość obiegową na skutek działań wojennych w 1939 r.

POCZTA KONSULARNA W ODESSIE.

1919. XI. Po zajęciu Odessy przez Denikina, utworzony tamże Konsulat Polski, otwarł agencję pocztową, dla której zaopatrzył znaczki polskie Nr. 86, 88, 89, 90 i 91 czarnym maszynowym nadrukiem „ODESA". Znaczki te służyły do opłacania korespondencji, wysyłanej kurierami dyplomatycznymi do Polski.

1.	10 fen. lila	595	-,-
	a) nadruk czerwony	50	-,-
	o) nadruk odwrócony	3	-,-
1. I	15 hal. czerwony	6	-,-
2.	20 fen. niebieski	596	-,-
	o) nadruk odwrócony	5	-,-
3.	25 fen. oliwkowy	208	-,-
	o) nadruk odwrócony	5	-,-
4.	50 fen. ciemno-zielony	606	-,-
	a) nadruk czerwony	50	-,-
	o) nadruk odwrócony	6	-,-
5.	1 Mk. fioletowy	700	-,-
	o) nadruk odwrócony	6	-,-

Początkowo agencja używała znaczków bez nadruku. Znaczki, tak bez nadruku, jak i z nadrukiem były kasowane stemplem ramkowym z napisem „ODESA" wielkości 26 x 14, farbą czarną lub fioletową. Ⓕ falsyfikaty różnią sie mniej starannym wykonaniem i odmiennym krojem liter. Agencję zwinięto 31. I. 1920.

LITWA ŚRODKOWA.

Litwa Środkowa tworzyła od 9. X. 1920 r. oddzielne państwo, które w roku 1922, na postawie uchwały wybranego Sejmu, przyłączyło się do Polski.

1920. 20. X. Herb Litwy Środkowej, Orzeł i Pogoń w tarczy, nad tarczą napis „ŚRODKOWA LITWA", pod herbem wartość, u dołu znaczka „POCZTA". Druk Dc cienki szarawy, J bibułkowy, Y cięte, z płaskich klisz cynkowych, papier Aa zwykły biały, Ab zwykły kremowy, E gruby szary, Da cienki biały, Db cienki kremowy, Z — Lz: 11 1/2. Projekt F. Zaniewskiego.

	Aa	Ab	E	Da	Db	Dc	J
1 Y 25 fen. ceglasty	-,-	-,-		-,-			-,-
2 Y 1 Mk. niebieski	-,-		-,-	-,-			
3 Y 2 Mk. fioletowy	-,-		-,-				
1 Z 25 fen. ceglasty	-,-	-,-		-,-	-,-		-,-
2 Z 1 Mk. niebieski	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-	
3 Z 2 Mk. fioletowy	-,-	-,-	-,-	-,-			

Odcienie barwy poszczególnych znaczków wahają się w szerokich granicach, z powodu braku jednolitego materjału drukarskiego i wykonania w różnych zakładach drukarskich. Często odcień znaczka występuje w parze z gatunkiem papieru. Nakład Nr. 1. 6,102.000, Nr. 2. 5,354.000, Nr. 3. 5,353.000. Próbnodruki w kolorze czarnym, zielonkawo-czarnym, brunatno-czerwonym, zielonym i ciemno-czerwonym itp. Makulaturę, druki podwójne, odbitki na innych papierach lub drukach, sprzedawano dla celów filatelistycznych. Znaczki masowo stemplowano grzecznościowo. Na listach oryginalnych użyto bardzo rzadkie. Mają wartość trzech i więcej krotną.

1920. 23. XI. Znaczki Litwy Kowieńskiej z 1919 r. z niebieskim, tylko Nr. 6 z czarnym nadrukiem: „LITWA ŚRODKOWA/nowa wartość w markach/herb-Orzeł i Pogoń/PocztA", według projektu Zaniewskiego. Wz: linie faliste. Lz: 11½, 11½ : 12, 12 : 11½, 14, 14 : 12.

4.	2 MAR/15 sk. lila	3.177	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
5.	4 MAR/10 sk. pomarańczowo-czerw.	13.792	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
6.	4 MAR/20 sk. zielonkawo-niebieski	2.354	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-

7.		**4 MAR/30 sk. żółto-brunatny**	**10.468**	-,-
		o) nadruk odwrócony		-,-
7.	K 1	4 MAR/50 sk. oliwkowo-zielony		-,-
7.	K 2	4 MAR/60 sk. fioletowy i czerwony		-,-
7.	K 3	4 MAR/75 sk. brun.-żółty i czerwony		-,-
8.		**6 MAR/50 sk. oliwkowo-zielony**	**5.969**	-,-
		o) nadruk odwrócony		-,-
9.		**6 MAR/60 sk. fioletowy i czerwony**	**2.094**	-,-
10.		**6 MAR/75 sk. brun.-żółty i czerwony**	**2.418**	-,-
		o) nadruk odwrócony		-,-
11.		**10 MAR/1 auks. szary i czerwony**	**3.749**	-,-
		o) nadruk odwrócony		-,-
12.		**10 MAR/3 auks. brunatny i czerwony**	**283**	-,-
13.		**10 MAR/5 auks. zielony i czerwony**	**360**	-,-
13.	K 1	10 MAR/50 sk. oliwkowo-zielony		-,-
13.	K 2	10 MAR/60 sk. fioletowy i czerwony		-,-
13.	K 3	10 MAR/75 sk. brun.-żółty i czerwony		-,-

Lz: 11½ — Nr. 4, 6, 8; Lz: 11½:12 — Nr. 6, 7, 8, 9, 10; Lz: 12 : 11½ — Nr. 8; Lz: 14 — Nr. 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13; Lz: 14 : 12 — Nr. 8.

Formy nadrukowe typografcznie, obejmowały po 50 nadruków dla półarkuszy. Do przedruku użyto czterech form typograficznych, z których każda obejmowała tylko 50 nadruków dla półarkuszy. Znaczki Nr. 7 K1, 7 K2, 7 K3 są przedrukowane formą II-gą, a 13 K1, 13 K2, 13 K3 formą IV-tą, w półarkuszach i trzeba je odróżnić od błędów formy III., użytej do przedruków znaczków na nową wartość 6 Marek. W formie III. użytej do przedruku znaczków po 50, 60 i 75 skat. na nową wartość 6 Marek, na 28. miejscu znajdowała się kliszka 4-markowa, a na 30. kliszka 10-markowa i stąd pochodzą błednodruki występujące w paskach z trzech sztuk 4 Mar., + 6 Mar., + 10 Mar., i te katalogujemy osobno.

Nr. 8 f	4 Mar./50 skat.	oliwkowo-zielony	-,--
Nr. 8 g	10 Mar./50 skat.	dtto	-,--
Nr. 9 f	4 Mar./60 skat.	fioletowy i czerwony	-,--
Nr. 9 g	10 Mar./60 skat.	dtto	-,--
Nr. 10 f	4 Mar./75 skat.	brun.-żółty i czerwony	-,--
Nr. 10 g	10 Mar./75 skat.	dtto	-,--

Ⓕ liczne fałszerstwa wykonane w kraju i zagranicą.

1920. XII. Różne rysunki według projektów prof. F. Ruszczyca, wykonane drukiem litograficznym, na pap. zwykłym gąbczastym, lub gładkim, Y cięte, Z. Lz: 11 1/2.

			Y	Z
14.	25 fen. szaro-niebieski (Litwinka)	1,000.000	-,-	-,-
15.	1 Mk. pomarańcz. (Rycerz w zbroi)	920.000	-,-	-,-
16.	2 Mk. lila (Ostra brama)	610.000	-,-	-,-
17.	4 Mk. oliw. tło żółte (Katedra z wieżą)	470.000	-,-	-,-
18.	6 Mk. karm. i szary (Insyg. rektor.)	370.000	-,-	-,-
19.	10 Mk. c.-brun. i żółty (Gen. Żeligowski)	160.000	-,-	-,-

Liczne próbnodruki, w odmiennych kolorach i makulatura sprzedana dla celów filatelistycznych, jak i usterki druku, oraz tete-besche.

1919. 21. III. Znaczki Nr. 1—3 w zmienionych barwach; papier zwykły, Y cięte, Z. Lz: 11 1/2.

			Y	Z
20.	25 fen. ciemno-zielony	5,000.000	-,-	-,-
21.	1 Mk. brunatny	5,000.000	-,-	-,-
22.	2 Mk. pomarańczowy	4,000.000	-,-	-,-

Drukowane z tych samych klisz co Nr. 1—3 w drukarni Zawadzkiego. Znana makulatura.

1921. III. Znaczki 1—3, oraz 20—22 Y cięte i Z Lz: 11 1/2 z czerwonym, Nr 23 z nadrukiem zielonym, wykonanym drukiem typograficznym: „NA/ŚLĄSK/2M“, papier zwykły, nakłady po 600.000 sztuk Y i Z razem.

		Y	Z
23.	25 fen. + 2 M. czerwony	-,-	-,-
24.	25 fen. + 2 M. ciemno-zielony	-,-	-,-
25.	1 Mk. + 2 M. niebieski	-,-	-,-
26.	1 Mk. + 2 M. brunatny	-,-	-,-
27.	2 Mk. + 2 M. fioletowy	-,-	-,-
28.	2 Mk. + 2 M. żółto-brunatny	-,-	-,-

Bardzo liczne błędy, braki liter, przesunięcia itp. usterki, które powstały przypadkowo lub pozornie przypadkowo. Dopłata przeznaczona na cele plebiscytowe na Górnym Śląsku. Znane tete-besche.

1921. 15. III. Znaczki 16 i 17 Y i Z z nadrukiem litograficznym, w kolorze czerwonym „+ 1", względnie „+1 M.". Papier zwykły, Y cięte, Z. Lz: 11 ½.

			Y	Z
29.	2 Mk. + 1 lila	500.000	-,-	-,-
30.	4 Mk. + 1 M. oliwkowy, tło żółte	500.000	-,-	-,-

Dopłata w kwocie 1 Mk. przypadała Polskiemu Czerwonemu Krzyżowi. Znane próbnodruki na znaczkach 14, 15, 18 i 19.

1921. 26. III. Rysunki znaczków 16, 17 i 19 z białym, wytrawionym napisem „1 + M" i „2 + M". Papier A normalny, E szary cienki lub gruby, Y cięte, Z. Lz: 11½.

					Y	Z
31.	2 mk. + 1 M. lila	A	500.000		-,-	-,-
		E			-,-	-,-
32.	4 mk. + 2 M. oliwkowy, tło żółte	A	500.000		-,-	-,-
		E			-,-	-,-
33.	10 mk. + 2 M. brunatny i żółty	A	500.000		-,-	-,-
		E			-,-	-,-

Nadpłata przypada na cele Polskiego Białego Krzyża. Liczna makulatura. Znane próby w kolorze czarnym i czerwonym, lub na papierze białym i czerwonym.

1921. IV. Różne rysunki o motywach architektonicznych, heraldycznych lub osobistości historycznych; papier zwykły, druk kliszowy płaski, Y cięte, Z. Lz: 13 3/4, Nr. 34, 35, 37, 40, 41; Lz: 14, Nr. 36, 38 i 39.

		Y	Z
34.	**1 mk. czarno-nieb., tło żółte** (Kościół św. Anny)	-,-	-,-
35.	**2 mk. karmin., tło ziel.** (Katedra św. Stanisława)	-,-	-,-
36.	**3 mk. ciemno-zielony** (Pogoń na tle orła)	-,-	-,-
37.	**4 mk. brunat., tło jas.-brun.** (Jadwiga i Jagiełło)	-,-	-,-
38.	**5 mk. czerwono-brunatny** (Herb Wilna)	-,-	-,-
39.	**6 mk. nieb., tło szaro-żółtawe** (Obserwatorium)	-,-	-,-
40.	**10 mk. lila, tło żółto-brun.** (Unia Lubelska 1569)	-,-	-,-
41.	**20 mk. czerwono-brunatny, tło żółto-brunatne** (Kościuszko i Mickiewicz)	-,-	-,-

Nakład 5,000.000 serji. Druk Państw. Zakł. Graf. Warszawa. Próbnodruki na papierze kredowym i zwykłym, w odmiennych kolorach, lub bez tła żołto-brunatnego.

1921. XI. **W rocznicę obsadzenia Wilna, wydane dwa znaczki: wjazd pierwszego ułana i portret Gen. Żeligowskiego; na papierze A normalnym, C żeberkowanym pionowo, Y cięte, Z Lz: 11½.**

			Y	Z
42. **100 mk. niebieski, tło piaskowe, papier**		A	-,-	-,-
	„	C	-,-	-,-
43. **150 mk. brunatny, tło oliwk.-szare**	„	A	-,-	-,-
	„	C	-,-	-,-
f) litera M dwubarwna			-,-	-,-

Nakład po 600,000 sztuk. Liczne błędy i usterki. Próby w odmiennych kolorach, na pap. kredowym lub b. grubym.

1922. II. Znaczki wydane z okazji otwarcia Sejmu w Wilnie w 1922 r. Papier zwykły, druk płaski typografią, nakład po 600.000 sztuk, Y cięte, Z. Lz: 11 1/2.

	Y	Z
44. **10 mk. brunatny** (Siewczyni)	-,-	-,-
45. **25 mk. czerwony, tło żółte** (Orzeł i Pogoń)	-,-	-,-
46. **50 mk. ciemno-nieb.** (Teatr, miejsce obrad Sejmu)	-,-	-,-
47. **75 mk. fioletowy** (Kowal z rodziną)	-,-	-,-

Liczne usterki druku. Znane próby w różnych odmiennych kolorach.

Po uchwale Sejmu Wileńskiego w lutym 1922 r. Litwę Środkową złączono z R. P. i wprowadzono znaczki Poczty Polskiej.

DOPŁATY.

1921. 31. III. Znaczki dopłaty z sylwetkami Wilna, według projektu F. Ruszczyca, wykonane drukiem litograficznym, na papierze A zwykłym, Bp paskowanym poziomo, Cp paskowanym pionowo, Y cięte, Z. Lz: 11 1/2.

		A	Bp	Cp
1 Y	**50 fen. lila-brunatny**	-,-	-,-	-,-
Z	50 fen. „ „	-,-	-,-	-,-
2 Y	**1 mk. zielony**	-,-		
Z	1 mk. „	-,-		
3 Y	**2 mk. brunatno-lila**	-,-	-,-	-,-
Z	2 mk. „ „	-,-	-,-	-,-
4 Y	**3 mk. „ „**	-,-	-,-	-,-
Z	3 mk. „ „	-,-	-,-	-,-
5 Y	**5 mk. „ „**	-,-	-,-	-,-
Z	5 mk. „ „	-,-	-,-	-,-
6 Y	**20 mk. czerwony**	-,-		
Z	20 mk. „	-,-		

Nakład po 6,000.000 sztuk każdej wartości. Duża rozmaitość w odcieniach barw lila-brunatnej. Znane liczne usterki druku, próbnodruki w różnych kolorach i na różnym papierze. Makulaturę sprzedano dla celów filatelistycznych.

WARWISZKI.

1923. 23. III. **Lokalne wydanie gminy Warwiszki, leżącej w pasie neutralnym. Opłaty pobierano za dostarczenie korespondencji do najbliższego polskiego urzędu pocztowego. Obiegowe znaczki polskie Nr. 134—136 z dwuwierszowym nadrukiem: „SAMORZĄD/linia falista/ WARWISZKI“.**

50 mk. czerwony, tło zielonkawe -,-
100 mk. ciemno-brunatny, tło pomarańcz. -,-
200 mk. czarny, tło różowe -,-

Kasowane stempelkiem gumowym, o średnicy 35 mm. w kolorze fioletowym.

POCZTY WOJSKOWE.

1914. VIII. Znaczki wydane przez N. K. N. (Naczelny Komitet Narodowy) dla opłacania korespondencji z oddziałami strzeleckimi. Poczta N. K. N. obsługiwała też ludność cywilną, w obszarach etapowych legionów. Dopiero od 1915 r. przydzielono oddziałom legionowym austr. pocztę polową. Druk typografią, papier zwykły Lz: $11^1/_2$.

1. 5 hal. ciemno-czerwony -,-
2. 10 hal. „ „ -,-
a) 10 hal. „ połowiony -,-

Znane są cięte gumowane. Na listach wartość pięciokrotna. Nalepki „Na Cele Humanitarne Legionów i Samarytanina“ i „Legionistom Polskim“ używane wprawdzie jako opłaty listowe, nie mają jednak charakteru znaczków pocztowych.

KORPUS GEN. DOWBOR-MUŚNICKIEGO.

1918. III. Na obszarach zajętych i administrowanych przez neutralną formację Gen. Dowbor-Muśnickiego, złożoną z żołnierzy polskich, wydzielonych z armii rosyjskiej, kursowały znaczki rosyjskie z litograficznym przedrukiem: „POCZTA/orzeł/Pol. Korp.“, papier zwykły, Rz: $14^1/_4 : 14^3/_4$.

1.	3 kop. czerwony	2.000	-,-
2.	4 kop. karminowy	2.000	-,-
3.	5 kop. brunatno-fioletowy	10.000	-,-
4.	10 kop. ciemno-niebieski	10.300	-,-
5.	10/7 kop. jasno-niebieski	700	-,-
6.	15 kop. brun.-fioletowy i niebieski	20.000	-,-
7.	20 kop. niebieski i karminowy	20.000	-,-
8.	25 kop. zielony i lila	2.000	-,-
9.	35 kop. lila i zielony	20.000	-,-
10.	50 kop. lila i zielony	10 000	-,-
11.	70 kop. brunatny i pomarańcz. cięty	1.000	-,-

Trzy typy nadruków, różniących się wymiarami i szczegółami rysunku. Ⓟ falsyfikaty wykonane typografią o odmiennym rysunku orła lub litografią o farbie nadrukowej czarnej matowej.

1918. Zmieniony nadruk „Pol. Korp./orzeł/nowa wartość/", papier zwykły, Y cięte, Z. Rz: 14 1/4 : 14 3/4.

12.	Y 10/3 kop. czerwony	20.000	-,-
	Z 10/3 kop. „	15.000	-,-

13. Y 35/1 kop. żółty		**60.500**	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
	p) nadruk podwójny		-,-
Z 35/1 kop. żółty		1.500	-,-
14. Y 50/2 kop. zielony		**27.000**	-,-
Z 50/2 kop. „		27.000	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
15. Y 1 Rub/3 kop. czerwony		**15.000**	-,-
	o) nadruk odwrócony		-,-
Z 1 Rub/3 kop. czerwony		1.300	-,-

(F) falsyfikaty wyróżniają się odmiennym rysunkiem orła. Znane są też znaczki cięte opatrzone sfałszowanym ząbkowaniem.

WYDANIE KOWELSKIE.

1919. 20—24. VIII. Znaczki ukraińskie z fioletowym lub czerwonym nadrukiem stempelkiem kauczukowym „POCZTA POLSKA/30 lub 50 fen./“, cięte, Nr. 2, 3 ząbkowane.

1.	30 fen/30 szag. jasno-niebieski	4.900	(800)	-,-
2.	50 fen/15 kop. lila i niebieski	650	(325)	-,-
3.	50 fen/20 kop. niebieski i różowy	20	(10)	-,-
4.	50 fen/50 szag. czerwony	8.680	(1090)	-,-
5.	50 fen/1 Rub. brunatny i pomarańcz.	500	(250)	-,-
6.	50 fen/20 grywien pomarańcz. i ziel.	220	(110)	-,-

Znaczki te przedrukowano na polecenie Komisarza cywilnego dla Ziem Wschodnich i częściowo rozsprzedano przy okienku pocztowym (cyfry w nawiasach). Wobec sprzeciwu Min. P. i T., niesprzedaną resztę wycofano.

WYDANIE GÓRNO-ŚLĄSKIE.

1921. 17. VI. W obramowaniu u góry Orzeł Śląski w kole, widok na grupę dymiących kominów fabrycznych, napis biały: Górny Śląsk, w dolnych narożach wartość. Papier biały, gładki lub szary gąbczasty: Y cięte, Z. Lz: 11 ¼.

		Y	Z
1.	10 fen. czerwony	140.000 -,-	10.000 -,-
2.	20 fen. fioletowy	140.000 -,-	10.000 -,-
3.	30 fen. pomarańczowy	40.000 -,-	10.000 -,-
4.	40 fen. zielony	190.000 -,-	10.000 -,-
5.	50 fen. żółto-zielony	15.000 -,-	10.000 -,-
6.	60 fen. niebieski, papier szary	190.000 -,-	10.000 -,-
7.	1 Mk. brunatno-czerwony	15.000 -,-	10.000 -,-

Były w obiegu do 5. VII. 1921 na terenie Górnego Śląska na równi ze znaczkami wydanymi przez Komisję międzysojuszniczą. Znane są pod nazwą „znaczków Korfantego"

POCZTY MIEJSKIE.

Poczta niemiecka na obszarach Gen. Gub. Warszawskiego dostarczała przesyłki jedynie do powiatowych urzędów pocztowych. Doręczanie przesyłek adresatom, oraz zbieranie przesyłek od nadawców, zlecono urzędom miejskim i gminom, które dla inkasowania opłat za swoje czynności, usiłowały wydać własne znaczki pocztowe. Za wyjątkiem Warszawy, władze niemieckie nie udzieliły zezwolenia na wydanie specjalnych znaczków pocztowych, toteż poza znaczkami warszawskimi, wszystkie inne znaczki były w użyciu tylko bardzo krótko.

a) OKUPACJA NIEMIECKA:

WARSZAWA.

Oficjalne otwarcie poczty miejskiej warszawskiej nastąpiło 23 września 1915 r. Poczta miejska zorganizowana

przez Komitet Obywatelski miasta Warszawy, zajmowała się doręczaniem korespondencji i awiz adresatom, a od 21 października również zbieraniem i doręczaniem poczty miejscowej. Znaczki wydane przez Komitet Obywatelski miasta Warszawy, cieszyły się dużym zainteresowaniem świata filatelistycznego, a z braku ścisłej kontroli, stworzono szereg pozornych rzadkości, przedruków, znaczków nieząbkowanych i połowionych, które nigdy w obiegu pocztowym nie były. Z tej przyczyny znaczki obiegowe zestawiamy osobno, a wszystkie próbnodruki i robione rarytasy osobno.

1915. 23. IX. **Znaczki z herbem miasta Warszawy Syreną — 5 gr. i z Orłem — 10 gr. Na obu znaczkach widnieje napis K. O. M. W. (Komitet Obywatelski Miasta Warszawy). Druk litografią; projekt prof. Trojanowskiego, Lz: 11 1/2.**

1.	**5 gr. czarno-nieb., tło zielone**	**268.000**	-,-
	a) tło brunatnawe		-,-
2.	**10 gr. czerwony, tło kremowe**	**1,666.000**	-,-
	a) czerwony anilinowy, tło kremowe		-,-
	b) papier cienki niebieskawo-szary		-,-
	c) brunatno-czerwony, tło żółte		-,-

Przy znaczku Nr. 2 liczne odcienie tak barwy znaczka jak i tła. Znaczki nieząbkowane, niegumowane bez tła i z różnorodnemi przesunięciami druku i ząbkowań, pochodzą z makulatury. Dużą część powyższych znaczków zużyto do przedruków.

1915. 23. IX. **Znaczek Nr 1 z ręcznym nadrukiem „6 groszy“, stempelkiem gumowym, tzw. mały nadruk.**

3. 6 groszy/5 gr. czarno-niebieski, tło zielonkawe
a) nadruk czerwony -,-
b) „ czerw.-lila -,-
c) „ czarny -,-

Do przedruku używano 2 stempelków, różniacych się ustawieniem cyfry „6" w stosunku do wyrazu „groszy".

1915. 30. IX. Znaczek Nr 1 z ręcznym nadrukiem stempelkiem gumowym „6 GROSZY" w prostokątnej ramce, tzw. nadruk duży.

4. 6 Gr/5 gr. czarno-niebieski, tło zielonkawe
a) nadruk czerwony -,-
b) „ czerw.-lila -,-
c) „ czarny -,-

Używano do nadruku dwóch stempelków.

1915. 30. X. Znaczek Nr 1 z czarnym typograficznym nadrukiem nowej wartości „6" w dwóch typach. Typ I cyfra 6 wąska grubsza, typ II cyfra 6 owalna cienka. Nadrukiem tym zaopatrzono 118.000 znaczków.

5. 6/5 gr. czarno-nieb., tło zielonkawe, typ I - -
„ II - -

Znane nadruki w kolorze jasno-niebieskim i niebiesko czarnym, powstały rzekomo przez niestaranne oczyszczenie walców przed drukiem.

1915. 10. XI. Znaczek Nr 2 z czarnym typograficznym nadrukiem nowej wartości.

6. 2/10 gr. brunat.-czerw., tło kremowe 92.000 -,-
a) czerwono-anilinowy -,-
b) czerwony, tło piaskowe -,-

Znaczek Nr. 6 spotyka się z nadrukiem przesuniętym lub odwróconym. Są to jednak wytwory spekulacyjne.

1915. 22. XI. Znaczek Nr 1 w zmienionym kolorze z czarnym litograficznym nadrukiem nowej wartości „6", tzw. małe szóstki.

7. 6/5 gr. zielony, tło szaro-kremowe 720.000 -,-

Barwę znaczków zmieniono z tej przyczyny, iż czarny nadruk nie występował dość wyraźnie przy czarno-niebieskim kolorze znaczka. Znaczki w kolorze zielonym, o tle szaro-kremowym, bez przedruku w obiegu pocztowym używane nie były.

1915. 18. XII. Znaczki Nr 2 z czarnym litograficznym nadrukiem nowej wartości, tzw. „małe dwójki".

8. 2/10 gr. czerwone, tło kremowe 308.000 -,-

Znaczki nieząbkowane, bez tła pochodzą z makulatury.

1916. 2. II. Znaczek Nr 2 z litograficznym nadrukiem „2 gr", oraz dwu-ośmiopromiennych gwiazdek, zakrywających cyfry 10.

9. 2 gr/10 gr. czerwony, tło żółtawe 1,913.000 -,-
a) papier cienki niebieskawy -,-

I nakład ma farbę czerwoną matową, II błyszczącą, a III jest na papierze cienkim niebieskawym. Istnieją egzemplarze nieząbkowane, o nadruku odwróconym dwukrotnym itp., o spekulacyjnym charakteize. Znany błędnodruk z 6-cio promienną prawą gwiazdką.

1916. 2. II. Znaczek Nr 1 z nadrukiem „6 gr“ i 2-ma ośmiopromiennymi gwiazdkami, zakrywającymi. cyfry „5“.

10. 6 gr/5 gr. zielony, tło piaskowo-szare 3,117.200 -,-

a) papier cienki niebieskawy -,-

Trzy nakłady: I trawiasto-zielony, II szaro-zielony, III na papierze cienkim niebieskawym. Uwagi dotyczące sztuk ciętych o podwójnym nadruku itp., jak przy Nr. 9

Znaczki połowione nie były w obiegu. Sztuki połowione znane w handlu, powstały skutkiem zbyt liberalnego traktowania życzeń filatelistów i spekulantów przez funkcjonarjuszy poczty miejskiej.

PRÓBNODRUKI.

1915. VII. Znaczki obiegowe 1—5 gr. z Syreną i 2—10 gr. z Orłem, wykonane litografią dwubarwną w nakładzie po 2.000 sztuk, przed uruchomieniem poczty miejskiej i niewprowadzone do obiegu. Lz: $11^1/_2$.

I 5 gr. szaro-zielony, tło piaskowe -,-

n) nieząbkowany -,-

II 10 gr. czarny, tło piaskowe -,-

n) nieząbkowany -,-

III 6 groszy/5 gr. szaro-zielony, tło piaskowe:

a) nadruk czerwony -,-

b) „ fioletowy -,-

c) „ czarny -,-

IV 6 GROSZY/5 gr. szaro-ziel., tło piaskowe: -,-
a) nadruk czerw. -,-
b) „ fiolet. -,-
c) „ czarny -,-

Na znaczku Nr. III nadruk stempelkiem gumowym, jak przy Nr. 3. Nr. IV nadruk jak przy Nr. 4. Stempelki podane pozwalano odciskać zainteresowanym filatelistom.

1916. 2. II. Znaczek przeznaczony do przedruków Nr 10 dostał się nieprzedrukowany do rąk zbieraczy, lecz bez przedruku, nigdy w obiegu pocztowym nie był.

V 5 gr. zielony, tło szaro-kremowe -,-
a) papier cienki niebieskawy -,-

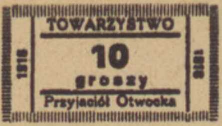
1916. Poczta miejska przygotowała nowe wydanie znaczków, tzw. pomnikowe, które, jednak nie puszczone w obieg, zostały użyte przez Państwo Polskie do wydania z przedrukiem Poczta Polska Nr. 2—5 Wz: poziome linie faliste, Lz: 11½.

VI 2 gr. brunatny, tło piaskowe, Kolumna Zygmunta 874.152 -,-
n) nieząbkowany -,-
VII 6 gr. zielony, tło piask., Syrena Herb Warszawy 1,814.400 -,-
n) nieząbkowany -,-
VIII 10 gr. czerwony, tło piaskowe, Orzeł 290.952 -,-
n) nieząbkowany -,-
IX 20 gr. niebieski, tło piask., Pomnik Sobieskiego 209.952 -,-
n) nieząbkowany -,-

Na skutek zakazu władz Gen. Gub. Warszawskiego używania przez poczty miejskie jakichkolwiek znaczków za doręczanie przesyłek pocztowych, począwszy od 20. X. 1916 r. zaniechano używania znaczków do pobierania opłat za doręczenie, zastępując je stempelkami.

OTWOCK.

1916. W prostokącie obramowanym kreseczkami, napisy u góry „TOWARZYSTWO“, niżej między dwoma kreseczkami „10/groszy“, a u dołu „Przyjaciół Otwocka“, po bokach „1916“, papier niebieski. napisy czarne.

10 gr. czarny, papier niebieski -,-

Znaczki powyższe kasowane nie były.

SOSNOWIEC.

1916. 19. II. — 23. V. Znaczek z herbem miasta i napisem dwujęzycznym „STADT SOSNOWICE“ „MIASTO SOSNOWIEC“. W 4-ch narożach wartość, u góry i u dołu „KOP“, druk litograficzny, Lz: 11½.

1.	3 kop. jasno-niebieski	15.000	-,-
2.	10 kop. brunatno-lila	14.850	-,-

1916. 24. V. — 8. VII. Rysunek znaczków poprzednich w odmiennych kolorach, z nadrukiem paska pionowego, przez środek znaczka. Druk litograficzny. Lz: 11½.

3.	3 kop. różowy, pasek zielony	6.700	-,-
4.	10 kop. niebieski, pasek różowy	7.350	-,-

Nr. 1—4 kasowano stemplem zawierającym tylko datę.

1916. 24. VII. — 7. VIII. Znaczek trójkątny. Herb miasta w kole, po bokach napisy „Stadt Miasto“, u dołu „Sosnowice“. Druk litograficzny, Lz: 11½. Znaczek nie miał podanej wartości nominalnej, był sprzedawany po 3 kop.

5. (3 kop.) czerwony 23.100 -,-

Wobec zakazu używania znaczków po 7. VIII. 1916 zaznaczano pobranie opłaty za doręczenie przy pomocy czworokątnego stempla kauczowego.

ZAWIERCIE.

1916. 10. I. Znaczki z widokami krajobrazu, oraz szkoły i napisem „POST DER STADT (1915) POCZTA MIASTA ZAWIERCIE"; projekt Juliusza Isaaka, druk litografią, papier biały. Lz: $11^1/_2$.

			I	II	III
1.	10 fen. szaro-lila i zielony	10.000	-,-	-,-	-,-
2.	20 fen. ciemno-niebieski i brunat.	5.000	-,-	-,-	-,-

Znaczki te były w obiegu od 10—14. I. 1916, a sprzedano z nich Nr. 1—1377 sztuk, a Nr. 2 — 85 sztuk. Sprzedane znaczki były opatrzone stempelkiem kontrolnym „ZAWIERCIE" w kolorze fioletowym z nieprzerwaną literą „R" (Wycenienie I). Po 1920 r. ukazały się te znaczki z jaśniejszym odcieniem farby stempelka kontrolnego i u góry przerwaną literą „R" wyrazu „ZAWIERCIE" (Wycenienie II). Po 1930 r. wypłynęły te znaczki bez stempelka kontrolnego i te pochodzą z pozostałych zapasów znaczków zajętych przez władze niemieckie, po zabronieniu używania tychże znaczków do pobierania opłat.
Ⓩ Przerwa w literze — „R" retuszowana.

b) OKUPACJA AUSTRIACKA:

PRZEDBÓRZ.

1917. 18. XII. Rysunek orła, po bokach „MIASTO PRZEDBÓRZ. STADT PRZEDBÓRZ", w 4-ch narożach

wartość, u góry i dołu między cyframi „GROSZE“ pod orłem rok „1917“, druk litograficzny. Lz: 11 1/2.

		Lz: 11½	Nieząb.
1. 2 gr. czerwony	3.000	-,-	-,-
2. 4 gr. niebieski	5.000	-,-	-,-

Próby: Nr. 1 ceglasty lub zielony, Nr. 2 oliwkowy lub jasno-brunatny: cięte i ząbkowane. Osiem typów rysunku znaczków, różniących się szczegółami. Arkusz miał 32 znaczki.

1918. 26. II. Znaczki z widokami Przedborza, Nr 6 z herbem Przedborza. U góry data 1918, u dołu napis: „MIASTO PRZEDBÓRZ“, w dolnych narożach wartość, w środku grosze (groszy). Druk litograficzny, Lz: 10 i 10 1/2, także i nieząbkowane.

		Lz: 10	Lz: 11½	Nieząb.
3. 2 gr. oliwk.-ziel., tło zielone	5.000	-,-	-,-	-,-
4. 4 gr. lila, tło blado-różowe	10.000	-,-	-,-	-,-
5. 6 gr. niebieski, tło zielonk.	3.000	-,-	-,-	-,-
6. 10 gr. czerw., tło blado-róż.	2.000	-,-	-,-	-,-

Trzy typy rysunków różniące się szczegółami. Arkusze po 25 znaczków. Znana makulatura niegumowana, bez tła, odmienne tła itp.

1918. 15. III. Znaczki o rysunkach, jak poprzednie, ze zmienionymi napisami „RADA MIEJSKA MIASTA PRZEDBORZA“. Ponad widokami miasta, promienie. Druk litograficzny, Lz: 10 lub nieząbk.

			Lz: 10	Nieząbk.
7.	2 gr. zielony	7.000	-,-	-,-
8.	4 gr. czerwony	8.000	-,-	-,-
9.	6 gr. fioletowy	3.000	-,-	-,-
10.	10 gr. niebieski	3.000	-,-	-,-

Trzy typy rysunków znaczków. Arkusze po 48 znaczków. Znana makulatura.

1918. 27. III. Znaczki o rysunkach, jak Nr. 7—10, wartość w halerzach, druk litograficzny, Lz: 10, także nieząbk. Nadto Nr 11 Lz: 11 1/2.

		Lz: 10	Nieząbk.
11.	5 hal. czerwony	-,-	-,-
12.	10 hal. zielony	-,-	-,-
13.	15 hal. niebieski	-,-	-,-
14.	20 hal. fioletowy	-,-	-,-

Dwa typy rysunków znaczków. Arkusze po 30 znaczków. Znana makulatura.

1918. 27. VII. Rysunki, jak w poprzednim wydaniu, tylko brak promieni, w górze nad widokami miasta. Lz: 10, 11 1/2 i nieząbk.

		Łz: 10	Łz: 11½	Nieząb.
15.	5 hal. karminowy	-,-	-,-	-,-
16.	10 hal. szaro-zielony	-,-	-,-	-,-
17.	15 hal. ciemno-niebieski	-,-	-,-	-,-
18.	20 hal. fioletowy	-,-	-,-	-,-

Znaczki te kursowały bez zezwolenia władz. Znane liczne fałszerstwa, różniące się drobnymi szczegółami rysunku i ząbkowania. Kupować tylko sprawdzone egzemplarze. Na listach orygin. 100% droższe.

ŻARKI.

1918. 10. X. Widok kościoła w Żarkach. W górnych narożach wartość, u dołu napis „Poczta Miejska w Żarkach". Druk litograficzny, papier zwykły, Lz: 11½.

1.	3 hal. niebieski	10.000	-,-
2.	5 hal. czerwone	10.000	-,-
3.	12 hal. oliwkowy	10.000	-,-

Część nakładu zużyta do wydania drugiego

1918. 18. X. Znaczki Nr. 1—3 z nadrukiem nowej wartości, przy pomocy stempelków gumowych, odbijanych za jednym razem na dwóch sąsiednich znaczkach.

4. 6. hal./3 hal. niebieski, nadruk czerwony -,-
p) podwójny, nadruk czerw. 10 hal., czarny 6 hal. -,-
5. 10 hal./5 hal. czerwony, nadruk fioletowy -,-
6. 24 hal./12 hal. oliwkowy, nadruk czerwony -,-

1918. 24. X. Znaczki o rysunkach, jak poprzednie w zmienionych wartościach i kolorach. Druk litograficzny, Lz: 11½, nakład nieznany.

7. 6 hal. fioletowy -,-
8. 10 hal. zielony -,-
9. 24. hal. pomarańczowy -,-

Znane masowe fałszerstwa, ząbkowane i nieząbkowane odmienne w rysunku i kolorach od oryginalnych. Kupować tylko sprawdzone.

CHĘCINY, LUBOML.

Znaczki z widokiem ruin zamku w Chęcinach są wytworem spekulacyjnym i nigdy w obiegu nie były. Znaczki poczty miejskiej w Lubomlu, przeznaczone dla urzędu pocztowego Lubomla na Wołyniu nie zostały puszczone w obieg z powodu przewrotu w 1918 r.

WYDANIA LOKALNE.

Po opuszczeniu terenu Gen. Gub. Warschau przez władze niemieckie i po przejęciu terenów, znajdujących się pod zarządem Austrii przez władze lokalne, tworzącego się państwa polskiego, urzędy pocztowe z pobudek patriotycznych, częściowo spekulacyjnych, umieszczały na pozostałych zapasach znaczków ręcznie lub maszynowo odpowiednie nadruki. Wydania lokalne ujmujemy w grupy: a) z obszarów Gen. Gouv. Warschau, b) z obszarów obsadzonych przez Austro-Węgry.

a) Na obszarach byłego Gen. Gub. Warszawskiego.

Następujce urzędy pocztowe opatrzyły znaczki: „Gen. Gouv. Warschau“, wyjątkowo także i znaczki „Russisch Polen“ nowymi nadrukami:

(Barwa farby nadrukowej: a — fioletowa, b — czarna, c — zielona, d — czerwona, e — niebieska).

Miejscowość	Nadruk:	Długość wysokość nadr.:	Rodzaj nadruku:	Barwa nadr.:
Aleksandrów	Poczta/Polska	17x10½ mm	gumowy	a, d, e
Błonie	Poczta/Polska/dwie kreski/Błonie	17½x17½ mm	gumowy	b
Brzeziny	Poczta Polska/Orzeł nadr. dwoma stempelk.		gumowy	a
Ciechocinek	PoczTa/poLsKa składany z liter		gumowy	a
Grodzisk	POCZTA/POLSKA/cztery poziome kreski	17½x17½ mm	gumowy	b
Izbica	Poczta Polska	18½ mm	gumowy	a
Kalisz I.	POCZTA/Orzeł bez korony/POLSKA	25½ mm	gumowy	a
II.	POCZTA/Orzeł w koronie/POLSKA	24 mm	gumowy	a
III.	POLSKA/POCZTA/dwie kreski/KALISZ	19¼ mm	gumowy	a
IV.	POCZTA/POLSKA/dwie kreski/KALISZ	19¼ mm	gumowy	a
V.	POCZTA/Orzeł bez korony/POLSKA	23½ mm	gumowy	a
KOŁO I.	Na skarb/narodowy	22½x11¾ mm	gumowy	b
II.	Ornament kwiatowy umieszczony pionowo		metal.	b
Konin I.	POCZTA.POLSKA w kole		gumowy	b, d, a
II.	Orzeł/Polska Poczta.	15½x25 mm	gumowy	a, b, d
III.	POLSKA/Orzeł z korona/POCZTA		gumowy	a, b, c, d
Łęczyca	Polska/poczta (dwie kreski Łęczyca	13½x19 mm	gumowy	a, e, d
Łowicz	Polska/Poczta (duże kreski w formie X)	13x17 mm	gumowy	a
Łuków	Poczta/polska	18 mm	gumowy	a, b
Maków	POCZTA/POLSKA (dwie kreski)	14½x17½ mm	gumowy	a, b
Ostrołęka	Polska/Poczta/dwie kreski/Ostrołęka		typograf.	b
Ostrów	Polska/Poczta/dwie kreski/Ostrów		typograf.	b
Ozorków	Polska/poczta/dwie kreski/Ozorków	18 mm	gumowy	a, b, d, e
Płońsk	POCZTA/POLSKA/dwie kreski/	16½x16 mm	gumowy	a, b
Poddębice	POLSKA pOCZTA	45x3 mm	składany z liter	a, b, c
Pułtusk	POCZTA/POLSKA/dwie kreski/	14½x17½ mm	gumowy	a, b
Sieradz	POCZTA POLSKA/dwie podwójne kreski/	19x16½ mm	metal.	a, b
Skierniewice	POLSKA.	22½x4 mm	gumowy	b, d, e
Włocławek I.	Na Skarb/Narodowy		typograf.	b, d
II.	Na Skarb/Narodowy		typograf.	b
III.	POCZTA POLSKA	16½x7 mm	metal.	a, b
Zduńska Wola I.	POCZTA POLSKA/dwie kreski/	19x16 mm	metal.	b
II.	POCZTA POLSKA/dwie podw. kreski/	18x16 mm	metal.	b

Według dotychczasowych danych znaczki Aleksandrowa, Ciechocinka, Izbicy, Kalisza I, Koła I, Konina I—II, Łukowa, Ostrołęki, Ostrowa, Płońska, Poddębic, Pułtuska, Włocławka I i Zduńskiej Woli, nie mają charakteru spekulacyjnego.

Poczta
Polska

Aleksandrów

Poczta
Polska
BŁONIE

Poczta
Polska

Brzeziny

POCZTA
POLSKA

Ciechocinek

POCZTA
POLSKA

Grodzisk

PocztaPolska

Izbica

POCZTA

POLSKA

POCZTA

POLSKA

POLSKA
POCZTA
KALISZ

POCZTA
POLSKA
KALISZ

POCZTA

POLSKA

Na skarb
narodowy

K A L I S Z

I, II, III, IV, V

Koło I

Koło II

Konin I

Polska Poczta

Konin II

POLSKA

POCZTA

Konin III

Polska
poczta
Łęczyca

Polska Poczta
X

Łowicz

Poczta
polska

Łuków

Polska
Poczta
Ostrołęka

Polska
Poczta
Ostrów

Polska
poczta
Ozorków

POCZTA
POLSKA

Płońsk

POLSKA POCZTA

Poddębice

POCZTA
POLSKA

Maków, Pułtusk

POCZTA POLSKA

Sieradz

POLSKA.
POLSKA.

Skierniewice

Na Skarb
Narodowy

Na Skarb
Narodowy

POCZTA
POLSKA

POCZTA POLSKA

POCZTAPOLSKA

W Ł O C Ł A W E K I, II, III

Z D U Ń S K A W O L A I, II

RUSSISCH POLEN	Aleksandrów	Błonie	Brzeziny	Ciechocin	Grodzisk	Izbica
3 fen. brunatny			-,-			
5 fen. zielony			,-			
10 fen. czerwony						
20 fen. ulramaryna			-,-			
40 fen. karminowy i czarny	-,-					
GEN. GOUV. WARSCHAU						
2 1/2 fen. szary	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	
3 fen. brunatny	-,-	-,-	-,-		-,-	
5 fen. zielony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	
7 1/2 fen. pomarańczowy	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	
10 fen. czerwony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	
15 fen. brunatny		-,-	-,-			
15 fen. fioletowy	-,-	-,-	-,-		-,-	-,-
20 fen. błękit pruski	-,-	,-	-,-		,-	
jasnoniebieski	-,-	-,-	-,-		-,-	
fiol.-niebieski	-,-	,-	-,-		-,-	
30 fen. pomarań. i czarny	-,-	-,-	-,-		,-	-,-
40 fen. karminowy i czarny	-,-	-,-	,-		-,-	-,-
60 fen. lila	-,-	-,-	-,-		-,-	-,-

	Kalisz					Koło		Konin				
RUSSISCH POLEN	I	II	III	IV	V	I	II	I	II	III	Łęczyca	Łowicz
3 fen. brunatny	-,-										-,-	
5 fen. zielony	-,-										-,-	
10 fen. czerwony	-,-										-,-	
20 fen. ulramaryna	-,-											
GEN. GOUV. WARSCHAU												
2 1/2 fen. szary	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
3 fen. brunatny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-		-,-	-,-	-,-	-,-
5 fen. zielony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
7 1/2 fen. pomarańczowy	-,-	-,-	,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
10 fen. czerwony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
15 fen. brunatny	-,-				-,-					-,-		
15 fen. fioletowy	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
20 fen. błękit pruski	-,-						-,-			-,-	-,-	
jasnoniebieski	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-	-,-	-,-	-,-
fiol.-niebieski	-,-	-,-	-,-	-,-			-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
30 fen. pomarań. i czarny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-	-,-	-,-	-,-
40 fen. karminowy i czarny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-		-,-	-,-	-,-	-,-
60 fen. lila	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-

RUSSISCH POLEN	Łuków	Ostrołęka	Ostrów	Ozorków	Płońsk	Poddębice	Pułtusk
5 fen. zielony	-,-						
GEN. GOUV. WARSCHAU							
2½ fen. szary	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
3 fen. brunatny	-,-		-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
5 fen. zielony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
7½ fen. pomarańczowy	-,-		-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
10 fen. czerwony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
15 fen. fioletowy	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
20 fen. jasno-niebieski	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
fiol.-niebieski	-,-			-,-	-,-		-,-
30 fen. pomarań. i czarny	-,	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
40 fen. karminowy i czarny	-,-		-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
60 fen. lila	-,-	-,-		-,-	-,-	-,-	-,-

RUSSISCH POLEN	Sieradz	Skierniewice	Włocławek I	Włocławek II	Włocławek III	Zduńska Wola I	Zduńska Wola II
3 fen. brunatny					-,-		
5 fen. zielony					-,-		
10 fen. czerwony					-,		
GEN. GOUV. WARSCHAU							
2½ fen. szary	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
3 fen. brunatny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
5 fen. zielony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-
7½ fen. pomarańczowy	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-
10 fen. czerwony	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
15 fen. fioletowy	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
20 fen. błękit pruski		-,-					
jasnoniebieski	-,-	-,	-,-	-,-	-,	-,-	-,-
fiol.-niebieski	-,-	-,-		-,-	-,-		-,-
30 fen. pomarań. i czarny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
40 fen. karminowy i czarny	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
60 fen. lila	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-		-,-

Wszystkie wydania podanych znaczków istnieją fałszowane.

Polska
poczta

Baranów

Polska
Poczta

Czermin

25
halerzy

Dziedzice

Skałat

POCZTA
**
POLSKA

Mielec II

Poczta
Polska

Mielec III

Mielec IV

Myślenice I

Myślenice II

Poczta
Polska

Myślenice III

Przemyśl

Rozwadów

Polska
poczta
*

Świątniki Górne II

Polska
poczta

Świątniki G. III

Polska
poczta

Świątniki G. IV

Tarnów II

b) **Na obszarach monarchii Austro-Węgierskiej.**

Następujące urzędy pocztowe zaopatrzyły znaczki austriackie opłaty, dopłaty, pospieszne i gazetowe, wydań 1916—18 lokalnymi przedrukami.

Według dotychczasowych danych, znaczki Baranowa, Czerminu, Dziedzic, Skałatu i częściowo Mielca (wydanie II i III) nie mają charakteru spekulacyjnego.

BARANÓW.

1918. XII. **Znaczki austriackie, wydań 1916—1918, z dwuwierszowym brudnofioletowym nadrukiem „Polska/poczta", stempelkiem gumowym. Wysokość nadruku 10 1/2 mm dług., wyrazu Polska 15 mm, poczta 17 mm. Znane tylko z oryginalnych przekazów, nadawanych od 16—19. XII. 1918. Nieskasowane nie były sprzedawane na poczcie.**

Opłaty:

5 hal.	zielony	(Mich: 186)	-,-
10 hal.	czerwono-fioletowy	(Mich: 188)	-,-
15 hal.	brunatno-czerwony	(Mich: 221)	-,-
20 hal.	zielony	(Mich: 222a)	-,-
30 hal.	fioletowy	(Mich: 224)	-,-
60 hal.	ciemno-niebieski	(Mich: 196)	-,-
90 hal.	czerwono-lila	(Mich: 198)	-,-
1 kor.	czerwony (żółty)	(Mich: 199)	-,-
2 kor.	jasno-niebieski	(Mich: 204)	-,-
3 kor.	jasno-karminowy	(Mich: 205)	-,-

Pospieszne-Porto:

2 hal.	czerwono-lila	(Mich: 219)	-,-
5 hal.	czerwony	(Mich: 47)	-,-

CZERMIN.

1918. XII. **Znaczki austriackie z czerwonym dwuwierszowym nadrukiem „Polska/Poczta, gumowym stempelkiem. Długość wyrazów 19 i 21 mm. Znane tylko na oryginalnych przekazach z dni 16—19. XII. 1918.**

3 hal. fioletowy	(Mich: 185)	-,-
5 hal. jasno-zielony	(Mich: 186)	-,-

DZIEDZICE.

1919. I. **Austriackie znaczki po 40 i 50 hal., dzielone poziomo z nadrukiem „20/halerzy“ lub „25/halerzy“ w kolorze fioletowym, wykonanym stempelkami gumowymi. Znane również całe znaczki z dwoma nadrukami, użyte na oryginalnym skarcie.**

20 hal. na połowie, 40 hal. oliwkowej	(Mich: 194)	-,-
25 hal. „ „ 50 hal. ciem.-ziel.	(Mich: 195)	-,-

MIELEC.

1918. Austriackie znaczki z nadrukami:

XI—XII. I. wydanie: „POCZTA/POLSKA“, w kolorze czarnym.

XII. II. wydanie: „POCZTA/dwie gwiazdki/POLSKA“ na oryginalnym skarcie w kolorze czarno-lila, kasowane grzecznościowo — w kolorze czarnym.

1918. XII. — 1919. I. III. wydanie: „Poczta/Polska“ w kolorze fioletowym, wykonane na maszynie do pisania. Znane z oryginalnego skartu przekazowego.

1919. I. IV. Wydanie: Orzeł z koroną w kolorze czarnym. Wielkość 16 1/2 × 22 1/2.

Opłatne:	Mich:	I	II	III	IV
3 hal. fioletowy	185	-,-	-,-	-,-	-,-
5 hal. jasno-zielony	186	-,-	-,-	-,-	-,-
6 hal. pomarańczowy	187	-,-	-,-	-,-	-,-
10 hal. czerwono-lila	188	-,-	-,-	-,-	-,-
12 hal. niebiesko-zielony	189	-,-	-,-	-,-	-,-
15 hal. brunatno-czerwony	221	-,-	-,-	-,-	-,-
20 hal. brunatny	191				-,-
20 hal. ciemno-zielony	222a	-,-	-,-	-,-	-,-
20 hal. jasno-zielony	222b	-,-	-,-		
25 hal. ciemno-niebieski	223	-,-	-,-	-,-	-,-

Opłatne:	Mich:	I	II	III	IV
30 hal. fioletowy	224	-,-	-,-	-,-	-,-
40 hal. oliwkowy	194	-,-	-,-	-,-	-,-
50 hal. ciemno-zielony	195	-,-	-,-		-,-
60 hal. ciemno-niebieski	196	-,-	-,-	-,-	-,-
80 hal. czerwono-brunatny	197	-,-	-,-	-,-	-,-
90 hal. czerwono-lila	198	-,-	-,-	-,-	-,-
1 kor. czerwony i żółty	199	-,-	-,-	-,-	-,-
2 kor. jasno-niebieski	204	-,-	-,-	-,-	-,-
3 kor. jasno-karminowy	205	-,-	-,-	-,-	-,-
4 kor. żółto-zielony	206	-,-	-,-	-,-	
10 kor. fioletowy	207		-,-		
Pospieszne:					
2 hal. czerwono-lila	217		-,-	-,-	-,-
5 hal. zielone i żółte	218				-,-
2 hal. czerwono-lila	219	-,-		-,-	-,-
5 hal. zielony i żółty	220	-,-		-,-	
Gazetowe:					
2 hal. brunatny	212	-,-	-,-		-,-
4 hal. zielony	213	-,-			-,-
6 hal. niebieski	214	-,-			-,-
10 hal. pomarańczowy	215	-,-	-,-		-,-
30 hal. czerwono-lila	216	-,-			-,-
Dopłatne:					
5 hal. czerwony	47	-,-	-,-	-,-	-,-
10 hal. czerwony	48	-,-	-,-	-,-	-,-
15 hal. czerwony	49	-,-	-,-	-,-	
20 hal. czerwony	50	-,-	-,-	-,-	
25 hal. czerwony	51		-,-	-,-	
30 hal. czerwony	52	-,-	-,-	-,-	-,-
40 hal. czerwony	53		-,-	-,-	
50 hal. czerwony	54		-,-	-,-	
5 kor. ultramaryna	56		-,-		
10/24 hal. niebieski	60				-,-
15/36 hal. fioletowa	61				-,-
20/54 hal. pomarańczowa	62				-,-

1918. XII. **Austriackie znaczki z nadrukami: I. wydanie: Orzeł z koroną wielkości 17 × 19 mm, w kolorze czarnym; II. wydanie: Orzeł z koroną wielkości 16×23 mm, w kolorze czarnym; III. wydanie: Poczta Polska w dwóch wierszach typografią, a) odległość między wierszami 2 1/2 — 3 1/4 mm, b) 1 mm; IV. wydanie: Poczta Polska, typograficzny, jednowierszowy. Wszystkie znane niekasowane lub kasowane grzecznościowo, jak i z listów wysyłanych nawet za granicę.**

Opłatne:	Mich:	I	II	IIIa	IIIb	IV
3 hal. fioletowy	185	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
5 hal. żółto-zielony	186	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
6 hal. pomarańczowy	187		-,-	-,-	-,-	
10 hal. czerwono-lila	188	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
12 hal. zielono-niebieski	189		-,-	-,-		-,-
15 hal. jasno-czerwona	190		-,-			
15 hal. brunatno-czerw.	221	-,-	-,-	-,-	-,-	-,-
20 hal. ciemno-brunatny	191		-,-			
20 hal. ciemno-zielony	222a	-,-	-,-	-,-	-,-	
25 hal. jasno-niebieski	192		-,-			
25 hal. ciemno-niebieski	223		-,-	-,-	-,-	
30 hal. fioletowy	224			-,-		
40 hal. oliwkowy	194		-,-	-,-	-,-	
50 hal. ciemno-zielony	195		-,-		-,-	
60 hal. ciemno-niebieski	196			-,-		
80 hal. czerw.-brunatny	197		-,-	-,-		
90 hal. czerwono-lila	198			-,-	-,-	
1 kor. czerwony i żółty	199				-,-	
2 kor. niebieski	200			-,-		
2 kor. jasno-niebieski	204			-,-		

Pospieszne:				
2 hal, czerw.-lila i żółty	217	-,-	-,-	-,-
5 hal. zielone i żółte	218		-,-	-,-
2 hal. czerw.-lila i żółty	219		-,-	-,-
5 hal. zielone i żółte	220			-,-

Gazetowe:	Mich:	I	II	IIIa	IIIb	IV
2 hal. brunatne	212		-,-	-,-	-,-	
4 hal. zielone	213		-,-	-,-	-,-	
6 hal. niebieskie	214			-,-	-,-	
10 hal. pomarańczowe	215			-,-	-,-	
30 hal. czerwono-lila	216			-,-	-,-	
Dopłatne:						
5 hal. czerwone	47		-,-	-,-	-,-	
10 hal. czerwone	48				-,-	
15 hal. czerwone	49		-,-	-,-	-,-	
20 hal. czerwone	50				-,-	
25 hal. czerwone	51				-,-	
30 hal. czerwone	52		-,-	-,-	-,-	
40 hal. czerwone	53		-,-	-,-	-,-	
1 hal. czarno-oliwkowy	58			-,-	-,-	-,-
15/2 hal. fioletowy	59			-,-		-,-
10/24 hal. niebieski	60			-,-	-,-	-,-
15/36 hal. fioletowy	61		-,-	-,-	-,-	-,-
20/54 hal. pomarańczowy	62		-,-	-,-	-,-	-,-
50/42 hal. brunatny	63			-,-		-,-

PRZEMYŚL.

1918. XII. **Fioletowy, czerwony, czarny lub zielony, trzywierszowy nadruk „POCZTA (orzeł z koroną) POLSKA", gumowym stempelkiem o wysokości 25 mm. Znane tylko niekasowane lub grzecznościowo kasowane.**

ROZWADÓW.

1918. XII. **I. wydanie: POCZTA/POLSKA (orzeł z koroną) ROZWADÓW; II. wydanie: POCZTA/POLSKA (orzeł z koroną). Znane tylko niekasowane lub grzecznościowo kasowane.**

Opłatne:	Mich:	Przemyśl:	Rozwadów: I	Rozwadów: II
3 hal. fioletowy	185	-,-	-,-	-,-
5 hal. jasno-zielony	186	-,-	-,-	-,-
6 hal. pomarańczowy	187	-,-	-,-	--,
10 hal. czerwono-lila	188	-,-	-,-	-,-
12 hal. zielono-niebieski	189	-,-	-,-	-,-

Opłatne:	Mich:	Przemyśl:	Rozwadów: I	II
15 hal. czerw.-brunatny	221	-,-	-,-	-,-
20 hal. ciemno-zielony	222a	-,-	-,-	-,-
20 hal. jasno-zielony	222b			-,-
25 hal. ciemno-niebieski	223	-,-	-,-	-,-
30 hal. fioletowy	224	-,-	-,-	-,-
40 hal. oliwkowy	194	-,-	-,-	-,-
50 hal. ciemno-zielony	195	-,-	-,-	-,-
60 hal. ciemno-niebieski	196	-,-	-,-	-,-
80 hal. czerw.-brunatny	197	-,-	-,-	-,-
90 hal. czerwono-lila	198	-,-	-,-	-,-
1 kor. czerw. i żółty	199	-,-	-,-	-,-
2 kor. jasno-niebieski	204	-,-	-,-	-,-
3 kor. jasno-karmin.	205	-,-	-,-	-,-
4 kor. oliwkowo-zielony	202		-,-	-,-
4 kor. żółto-zielony	206	-,-	-,-	-,-
10 kor. fioletowy	207	-,-		
Pospieszne:				
2 hal. czerw.-lila i żółty	217	-,-	-,-	-,-
5 hal. zielony i żółty	218	-,-	-,-	-,-
2 hal. czerw.-lila i żółty	219	-,-	-,-	-,-
5 hal. zielony i żółty	220	-,-	-,-	-,-
Gazetowe:				
2 hal. brunatne	212	-,-	-,-	-,-
Dopłatne:				
5 hal. czerwony	47	-,-	-,-	-,-
10 hal. czerwony	48	-,-	-,-	-,-
15 hal. czerwony	49	-,-	-,-	-,-
20 hal. czerwony	50	-,-	-,-	-,-
25 hal. czerwony	51	-,-	-,-	-,-
30 hal. czerwony	52	-,-	-,-	-,-
40 hal. czerwony	53	-,-	-,-	-,-
50 hal. czerwony	54		-,-	-,-
1 kor. ultramaryna	55	-,-	-,-	-,-
5 kor. ultramaryna	56	-,-	-,-	-,-
10 kor. ultramaryna	57	-,-	-,-	-,-
1 hal. oliwkowo-czarny	58		-,-	-,-

Dopłatne:	Mich:	Przemyśl:	Rozwadów: I	II
10/24 hal. niebieski	60	-,-	-,-	-,-
15/36 hal. fioletowy	61	-,-	-,-	-,-
20/54 hal. pomarańczowy	62	-,-	-,-	-,-
50/42 hal. brunatny	63	-,-	-,-	-,-

W Przemyślu przedrukowano również znaczki poczty polowej wydane w 1917, a mianowicie wartości: 3, 5, 6, 10, 12, 15, 20, 30, 40, 50, 80, 90 hal. 2 i 4 kor. opłatne 10, 20, 45, na fundusz Karola, 6 hal. gazetową, 2 hal. pospieszną i 5 i 10 hal., porto wydane dla Bośni.

SKAŁAT.

1919. XI. Trudności w dostarczaniu urzędowi pocztowemu w Skałacie znaczków polskich, z powodu walk ukraińsko-polskich, skłoniły urzad pocztowy w Skałacie do zaopatrzenia wycofanych z obiegu znaczków austriackich odpowiednim nadrukiem, aby odbierający przesyłkę nie musiał uiszczać dopłaty. Przedrukowane znaczki zostały ściśle obrachowane, a władze przełożone urzedu o dokonanym przedruku powiadomione. Nadruk „POCZTA POLSKA (orzeł z koroną) SKAŁAT".

Opłaty:	Mich:	nakład:	
3 hal. fioletowy	185	2.002	-,-
5 hal. jasno-zielony	186	1.300	-,-
10 hal. karminowy	188	402	-,-
15 hal. brunatno-czerwony	221	1.306	-,-
20 hal. ciemno-zielony	222a	2.150	-,-
25 hal. ciemno-niebieski	223	204	-,-
30 hal. fioletowy	224	279	-,-
40 hal. oliwkowy	194	651	-,-
50 hal. ciemno-zielony	192	2	-,-
60 hal. ciemno-niebieski	196	160	-,-
80 hal. czerwono-brunatny	197	170	-,-
Opłaty:			
90 hal. czerwono-lila	198	40	-,-
2 kor. jasno-niebieski	204	6	-,-
3 kor. różowy	205	45	-,-
4 kor. jasno-zielony	206	20	-,-

Dopłaty:	Mich:	nakład:	
5 hal. czerwony	47	390	-,-
10 hal. czerwony	48	100	-,-
25 hal. czerwony	51	40	-,-
30 hal. czerwony	52	3	-,-
40 hal. czerwony	53	5	-,-
1 kor. ultramaryna	55	72	-,-
15/36 hal. fioletowy	61	250	-,-
20/54 hal. pomarańczowy	62	200	-,-
50/42 hal. brunatny	63	40	-,-

☞ Falsyfikaty posiadają odmienny rysunek orła i kolor nadruku, oraz usterki liter.

ŚWIĄTNIKI GÓRNE.

1918. Austriackie znaczki z nadrukami: I. „Polska/*/poczta“, II. „Polska/poczta/*“, III. „Polska/poczta“, IV. „*Polska*/poczta“, V. „*Polska*/*/poczta“, zwykle z dodatkowymi nadrukami Porto, używane jako znaczki dopłatne.

Opłatne:	Mich:	I	II	III	IV	V
3 hal. fioletowy	185	-,-	-,-	-,-		
5 hal. żółto-zielony	186	-,-	-,-			
6 hal. pomarańczowy	187	-,-	-,-	-,-		
10 hal. czerwono-lila	188	-,-	-,-	-,-		
12 hal. zielono-niebieski	189	-,-		-,-	-,-	
15 hal. brunatno-czerwony	221	-,-				
20 hal. zielony	222a	-,-	-,-	-,-		
30 hal. fioletowy	224	-,-				
50 hal. ciemno-zielony	195			-,-		
80 hal. czerwono-brunatny	197	-,-				
1 kor. czerwony i żółty	199	-,-				
Pospieszne:						
2 hal. czerw.-lila (żółty)	217	-,-				
Dopłatne:						
1 hal. czarno-oliwkowy	58	-,-		-,-		-,-
25 hal. czerwony	51			-,-		
15/2 hal. fioletowy	59		-,-			

Dopłatne:	Mich:	I	II	III	IV	V
15/36 hal. fioletowy	61				-,-	
20/54 hal. pomarańczowy	62			-,-		
50/42 hal. brunatny	63			-,-		

TARNÓW.

1918. **Nadruk I. Orzeł z koroną, przedrukowano tylko dwie wartości, a to: 5 hal. jasno-zieloną (Mich. 186) i 50 hal. ciemno-zieloną (Mich. 195). Znaczki te są bardzo rzadkie.**

Nadruk II. jest wykonany w kolorze czarnym lub czerwonym tą samą pieczęcią metalową z tym, że koronę nad głową orła odpiłowano.

Stempelkiem II przedrukowano znaczki: Austriackie opłatne: 3, 5, 6, 10, 12, 40, 50, 60, 80, 90 hal. z 1916 roku, 15, 20 jasną i ciemną, 25, 30, 2 kor. z 1917 r., 1 kor. w 1918 r., gazetowe 2, 4, 10 hal. Pospieszny 2 hal. z 1917 r., dopłatne 5, 15, 30 hal. i 1 kor. z 1916 r.

Tak zwane wydanie III. z nadrukiem „Rzp. Polska“ nigdy w obiegu nie było i jest wydaniem wybitnie spekulacyjnym.

UWAGI: Nadruk orła w kole na znaczkach w Zwierzyńcu nad Wieprzem k./Zamościa nie został ostatecznie wyjaśniony. Nadruki Poczta/Polska/Jędrzejów i Olkusz są wytworem fantazyjnym i nigdy w obiegu nie były.

STEMPLE SPECJALNE G. G.:

KM
1. KRAKAUER MUSTERMESSE 1940
15 12 40 - 23
KRAKAU
OSTERSCHIWETTKÄMPFE
APRIL 1941
ZAKOPANE
GEBURTSTAG DES FÜHRERS 20. APRIL
19 41
KRAKAU
GEBURTSTAG DES FÜHRERS 20. APRIL
19 41
WARSCHAU
GEBURTSTAG DES FÜHRERS 20. APRIL
19 41
RADOM
GEBURTSTAG DES FÜHRERS 20. APRIL
19 41
LUBLIN
ÜBERNAHME DES DISTRIKTS GALIZIEN IN DAS GENERALGOUVERNEMENT
ERSTES PFERDEZUCHTRENNEN
LUBLIN
10.8.1941
EIN JAHR NSDAP IM GENERALGOUVERNEMENT
KRAKAU
15-17.8.41
ZAKOPANE
TATRA BERGSPORTFEST
6-7.9.41
ZWEI JAHRE GENERALGOUVERNEMENT
26.10 1941
KRAKAU
ZWEI JAHRE GENERALGOUVERNEMENT
26.10 1941
WARSCHAU

ZWEI JAHRE GENERALGOUVERNEMENT
26.10
1941
RADOM

ZWEI JAHRE GENERALGOUVERNEMENT
26.10
1941
LUBLIN

ZWEI JAHRE GENERALGOUVERNEMENT
26.10
1941
LEMBERG

TAGE
8-14.12
1941
KRAKAU

GEBURTSTAG DES FÜHRERS
20.IV.
1942
KRAKAU

EIN JAHR DISTRIKT GALIZIEN
1.8.
19 42
LEMBERG

ZWEITES
TATRA
BERGSPORTFEST
5-6.9.1942
ZAKOPANE

LUBLIN 600 JAHRE DEUTSCHE STADT
1342
1942
LUBLIN
5-4.X.42

DREI JAHRE GENERALGOUVERNEMENT
26.10.
1942
KRAKAU

DEUTSCHE KÜNSTLER SEHEN DAS GENERALGOUVERNEMENT
KUNSTAUSSTELLUNG 1942 TUCHHALLEN.
KRAKAU
20.11.42

ERÖFFNUNG DER FLECKFIEBERFORSCHUNGSSTÄTTE
BEHRING
INSTITUT
LEMBERG
10-11.12.
1942

SCHACHMEISTERSCHAFT DES GENERALGOUVERNEMENTS
24-31.1.43
RADOM

KRAKAU
30.1
1943
Führer befiehl – wir folgen Dir!
10 JAHRE MACHTÜBERNAHME

GEBURTSTAG DES FÜHRERS
20. APRIL 1943
KRAKAU

400 TODESTAG DES DEUTSCHEN ASTRONOMEN
NIKOLAUS
KOPERNIKUS
KRAKAU
24. MAI
1943

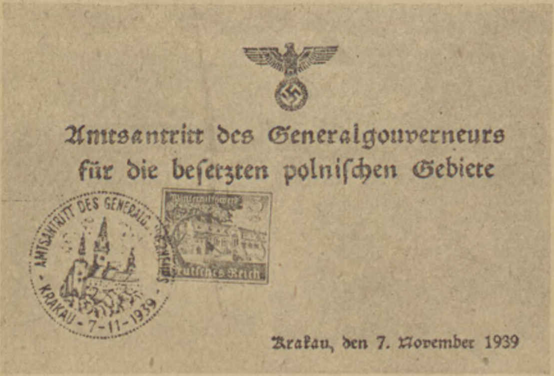

TAG DER NSDAP DES GENERALGOUVERNEMENTS
KRAKAU

DRITTES TATRA-BERGSPORTFEST
4.-5. IX
1943
ZAKOPANE
HOHE TATRA
DISTR. KRAKAU

ZWEI JAHRE NSDAP IM GENERALGOUVERNEMENT
14.-16.8
1942
KRAKAU

VIER JAHRE
GENERALGOUVERNEMENT
KRAKAU
26.X.1943

CAŁOSTKI G. G.:

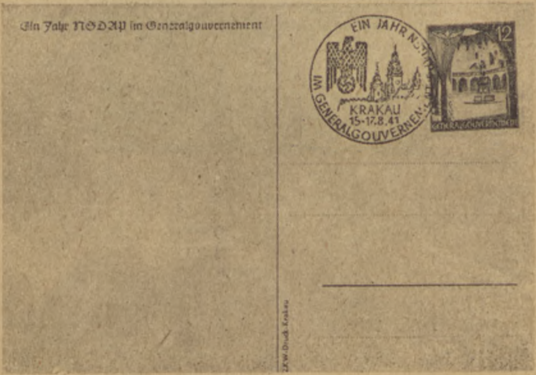

Amtsantritt des Generalgouverneurs
für die besetzten polnischen Gebiete
AMTSANTRITT DES GENERALG.
KRAKAU - 7-11-1939
Deutsches Reich
Krakau, den 7. November 1939

DEUTSCHE
POST
OSTEN
1. OSTER-SCHI-WETT-KAMPFE
1940
IN
ZAKOPANE
Generalgouvernement
30 Groschen 30
ZAKOPANE

DEUTSCHE POST
OSTEN
GEBURTSTAG DES FÜHRERS
20.IV.1940
KRAKAU

Deutsche
Post
Osten
RADOM
17/18.8.40
FÜR DAS DEUTSCHE ROTE KREUZ
Kriegshilfswerk für das Deutsche Rote Kreuz

Deutsche
Post
Osten
30+20
GENERALGOUVERNEMENT
EIN JAHR GENERALGOUVERNEMENT
WARSCHAU
26·X·40
Ein Jahr Generalgouvernement
26. Oktober 1940

Ein Jahr NSDAP im Generalgouvernement
EIN JAHR
IM GENERALGOUVERNEMENT
KRAKAU
15-17.8.41
12
GENERALGOUVERNEMENT

Tag der NSDAP
im Generalgouvernement
15.-17. August 1941

2. Jahrestag
des Generalgouvernements
20
DEUTSCHES REICH
LEMBERG
32
DEUTSCHES REICH
26. Oktober 1941

ZWEI JAHRE NSDAP IM GENERAL
1942
KRAKAU
DEUTSCHES REICH
ZKW.-Druck Krakau 2702

400. TODESTAG DES DEUTSCHEN ASTRONOMEN
NIKOLAUS
KOPERNIKUS
KRAKAU
24. MAI
1943

ABC FILATELISTY

Filatelistyka, jej rozwój i znaczenie.

Jak świat szeroki i długi, pod wszystkimi szerokościami geograficznymi, od zamierzchłej starożytności, oddawał się człowiek pasji kollekcjonerstwa. Pierwotni mieszkańcy globu z epok przedhistorycznych lub na podobnym szczeblu kultury stojący dzicy, z dzisiejszej Afryki środkowej lub Polinezji zbierali muszle, pióra, ptasie, zęby dzikich, upolowanych zwierząt lub trofea wojenne. Im człowiek wznosił się na wyższe stopnie rozwoju, tym przedmioty, które kollekcjonował stawały się coraz to cenniejsze lub trudniejsze do zdobycia. Wiemy, że w centrach życia kulturalnego starożytnego Egiptu, Grecji i Rzymu, zbierano kosztowności, dzieła sztuki, papirusy, kamee i drogocenne precioza. W średniowiecznych klasztorach gromadzono bezcenne inkunabuły i rękopisy, a od czasów odrodzenia począwszy każdy niemal kulturalny człowiek był w miarę swych sił i zasobów zbieraczem wszelkiego rodzaju dzieł sztuki. Dziś szlachetna pasja kollekcjonerstwa jest udziałem nie tylko możnych i bogatych ale ogarnia najszersze warstwy społeczeństw. Przedmiotem zbierania są już nietylko dzieła sztuki, obrazy, rzeźby, precjoza, porcelana, książki, rękopisy, autografy sławnych ludzi, ale również wytwory techniki, lub nawet drobiazgi użyteczności codziennej. Nawet bezwartościowe przedmioty, jak nalepki hotelowe, bilety tramwajowe różnych krajów, puste pudełka od zapałek, zakrętki flaszek do piwa itd. są objektami zbierania.

Kollekcjonerstwo jako takie, ma niewątpliwie wielkie znaczenie w historii kultury i stanowi dźwignię postępu, spełniając ważne posłannictwo w nauce. Dzięki niemu powstawały zbiory prywatne, a później także państwowe, które stworzyły podstawę dalszych badań naukowych, kształciły społeczeństwa, dawały natchnienie artystom i wynalazcom, stanowiły niejako odskocznię dla wszelkich nowych pomysłów, oraz odkryć w dziedzinie zarówno teoretycznej, jak i praktycznej.

W drugiej połowie XIX w., wśród licznych przedmiotów, które kollekcjonowano, pojawił się znaczek pocztowy. Zrazu amatorami jego byli nieliczni tylko reprezentanci starszych generacji. Pierwsze zbiory datują swój początek około r. 1850, prawie równocześnie w Anglii, Niemczech i Francji. W r. 1861 pojawia się pierwszy niemiecki katalog znaczków obejmujący na 10 stronach około 1.500 znaczków. W r. 1864 pewien zbieracz francuski nazwiskiem Herpin ukuł z języka greckiego poraz pierwszy termin „filatelistyka", niezbyt szczęśliwie łącząc słowa „philos" = przyjaciel i „ateleia", t. j. wolność od opłat, co razem miało oznaczać miłość do znaczków. Mimo, że termin ten nie jest zbyt szczęśliwy, zyskał on prawo obywatelstwa na całym świecie. Filatelistyka początkowo uważana za zabawkę dziecinną, zaczęła z wielką szybkością ogarniać coraz większe rzesze, a w w. XX, szczególnie w dobie pierwszej wojny światowej stała się najbardziej powszechną formą kollekcjonerstwa. O ile zbieranie porcelany, czy sztychów wymagało przygotowania teoretycznego a przede wszystkim było dostępne tylko dla ludzi zamożnych, o tyle filatelistyka przez swoją wielorakość tematyki była łatwiej dostępna, a ponadto nie wymagała tak wielkich zasobów finansowych. Oczywista rzecz, że doprowadzenie zbiorów do doskonałości wymaga nakładu pieniędzy, ale przy ograniczonym temacie zbieracza i przy umiejętnym zastosowaniu zasad wymiany, możliwe jest kollekcjonowanie, nawet przy niezbyt wielkim wkładzie gotówkowym. Wystarczy nieraz zgromadzić pewną ilość znaczków obiegowych, aby już po paru latach, odczekawszy na zwyżkę w cenie

móc nimi operować, jak korzystnym środkiem zamiany. Stąd filatelistyka jest bodaj najbardziej masową i demokratyczną formą zbieractwa.

Wśród szeregów filatelistów, znaleźli się więc zarówno bogacze, ludzie średnio-zamożni, pracownicy fizyczni i dzieci. Maharadżowie hinduscy, car Mikołaj II, królowie: Ferdynand rumuński, Jerzy V i Edward VIII angielski, znakomity śpiewak Leo Slezak szczycili się ogromnymi zbiorami znaczków, a obok nich, wielu skromnych urzędników, żołnierzy lub rzemieślników doprowadziło swe kollekcje, do podziwu godnego poziomu. Cel jaki przyświecał zbieraniu znaczków był bardzo rozmaity i równolegle zmieniały się też poglądy na samą filatelistykę. Dziś wiemy dobrze, że nie jest ona, ani zabawką dziecinną, ani też zabezpieczeniem na stałość lub manią epoki, ani wreszcie sztuką dla sztuki, ale, że filatelistyka, jako bardzo bogata w treść, a zarazem demokratyczna forma kollekcjonerstwa, ma swe poważne znaczenie w rozwoju współczesnej kultury, a przez swoje walory kształcące umysłowo, moralnie, oraz wartość materjalną, stanowi ważny czynnik postępu.

Jak w każdej formie kollekcjonerstwa, tak i w filatelistyce motywem jej, nie jest tylko szlachetna pasja, ambicja posiadania, czy moda lub chęć zdobycia w łatwy sposób fortuny, które bezwątpienia grają także swoją rolę. Tkwią niewątpliwie w filatelistyce motywy głębsze, niż żyłka odkrywcza właściwa każdemu człowiekowi. U podstaw jej psychologicznych znajdujemy ciekawe zjawisko dopełniania kompleksu niższości, dzięki któremu zbieracz początkujący, czy zaawansowany, dziecko, czy dorosły, starają się przez powiększenie zbioru zrównać się lub nawet przewyższyć ludzi, wśród których się obracają, a którzy w ich mniemaniu przerastają ich do tej pory, pod wieloma względami. Ważkim motywem zbierania znaczków są wreszcie względy natury estetycznej, poszukiwanie piękna w obrazach znaczków, umiłowania artystyczne właściwe każdemu wartościowemu człowiekowi.

Ze względu na bardzo różnorodne motywy zbierania, bardzo wszechstronne jest oddziaływanie kształcące fi-

latelistyki. Pod względem umysłowym, treść znaczka pocztowego, czyli jego wizerunek zapoznaje zbieracza z historią powszechną, wielkimi przewodnikami ludzkości, mężami stanu, wodzami, muzykami, lekarzami, poetami itd. W dziedzinie geografii uczy jej podstawowych rudymentów, rozszerza horyzonty i wprowadza w tajemniczy — ale jakże miły, tym więcej że gratisowy — świat podróży w nieznane. Któż nie nauczył się, nawet nie zdając sobie sprawy, kiedy i jak, wielu nowych i ciekawych rzeczy z przyrody, a przede wszystkim geografii fauny i flory, gdy zbierał znaczki krajów zamorskich. Ileż cudów techniki nowoczesnej, najnowszych wynalazków, lub osiągnięć w dziedzinie lotnictwa, komunikacji, dróg i mostów zostało uwiecznionych na znaczkach pocztowych. Lub wreszcie, ileż podniet estetycznych daje zbieraczowi nie tylko kollekcjonerstwo znaczków wyobrażających dzieła sztuki, ale także obserwacja samej technicznej strony wykonania znaczków, które niejednokrotnie same dla siebie stanowią prawdziwe dzieła sztuki graficznej.

Nie mniej ważną jest wartość filatelistyki w dziedzinie moralnej. Czyż nie wyrabia ona uczciwości, systematyki, porządku, czystości, czyż nie odciąga od złych przyzwyczajeń, przenosząc nas w inny świat i dając wypoczynek i odprężenie nerwom po całodziennej pracy zawodowej.

A wreszcie walor materialny. Filatelistyka jest bezwątpienia pewną formą oszczędności, gdyż nie tylko znaczek, nawet nieraz pozornie bezwartościowy, z biegiem lat zyskuje na cenie, ale co ważniejsza zbierać, to znaczy oszczędzać, to znaczy oduczać się trwonienia groszy na rzeczy bezwartościowe. A wreszcie zbieranie znaczków, to nie tylko sprawa teoretyczna, ale czysto praktyczna. Gdy nawet ktoś nieposiada zmysłu kupieckiego, to sprawy kupna, sprzedaży i zamiany znaczków, nauczą go tego minimalnego, a w życiu nieodzownie potrzebnego sprytu handlowego.

Bogactwa motywów kollekcjonerstwa znaczków i ich wewnętrzna treść pozostawiły szerokie pole formom zbieractwa. Zależą one od upodobań i środków stoją-

cych do dyspozycji filateliście. Jedni zbierają cały świat, inni tylko Europę lub kraje zamorskie, inni wreszcie kilka państw lub jeden tylko kraj, a nawet w obrębie jednego kraju, znaczki, które ukazały się w pewnym okresie czasu. Są tacy, których zainteresowania skupiają się na pewnych ściśle określonych specjalnościach, tak np. heraldyk zbiera tylko herby, inżynier same wyobrażenia fabryk lub autostrad, przyrodnik kwiaty lub zwierzęta, sportowiec znaczki z motywami sportowymi itd. Są i tacy, których najbardziej interesuje specjalizacja ściśle terytorialna n. p. rozwój poczty w Krakowie, a wówczas zbierają wszystkie znaczki, które kursowały kiedykolwiek w Krakowie, materiały dotyczące ich wykonania i zastosowania, formularze pocztowe, stemple z okresu przedznaczkowego, kasowniki, podobizny gmachów i mundurów funkcjonariuszy pocztowych i t. p. Większość zbieraczy zadawala się posiadaniem pojedynczych okazów znaczków, innych ambicją jest posiadanie czterech nierozdzielonych od siebie znaczków, czyli czworobloków, inni wreszcie kollekcjonują całe arkusze. Granic filatelistyki ująć w jakieś ściśle określone normy nie można i w tym tkwi jej wielka zaleta — nieszablonowość.

Wielka rozpiętość filatelistyki, z jej tysiącznymi możliwościami stała się podstawą jej ogromnego rozwoju. Świadectwem jest rosnąca z roku na rok liczba miłośników znaczka pocztowego, periodyczne wystawy filatelistyczne, literatura i prasa specjalna, oraz rozwijający się gwałtownie zawodowy handel znaczkami. Od 1941 r. istnieje w Europie „Bund Europäischen Philatelistenverbände", a pierwsza niedziela po 7 stycznia została ustalona jako doroczny termin dnia znaczka, z której to okazji odbywa się kongres związku, a wiele państw wydaje okolicznościowe znaczki poświęcone propagandzie filatelistyki. Ogromny rozwój filatelistyki znajduje bowiem od lat najpełniejsze zrozumienie ze strony zarządów poczt. Na całym świecie istnieją specjalne okienka pocztowe dla zbieraczy, centrale pocztowe wysyłki znaczków (np. w Berlinie: Versandstelle f. Sammlermarken), a do dyspozycji filatelistów stoją wspaniałe

muzea pocztowe z „Reichspostmuseum“ w Berlinie na czele. Dają one przegląd całego dorobku w dziedzinie pocztowej i stąd stanowią główny, dokumentarny materiał do historii znaczka pocztowego.

Historia znaczka, jego narodziny i rodzaje.

Na współczesny rozkwit poczty i jej różnorakich agend złożyły się wieki mozolnego rozwoju. Zaczęło się jak wszędzie od prymitywu. Jak wiemy z historii starożytnej już przed wiekami w Persji, Assyrii, Babilonii i w Egipcie, nie mówiąc już o Grecji i Rzymie, istniała sprawnie funkcjonująca sieć połączeń, zastępująca dzisiejszą pocztę. Opierała się ona na instytucji gońców, którzy zrazu ustnie, a później także na piśmie przenosili rozkazy, raporty, oraz inne wiadomości pomiędzy miastami prowincjonalnymi a stolicami. Symbolem takiego gońca pozostanie zawsze w naszej pamięci słynny biegacz spod Maratonu. Posłańcy piesi, konni, względnie od średniowiecza używający także podwód, zastępywali przez długie wieki dzisiejszą organizację pocztową. Załatwiali oni zasadniczo tylko zlecenia urzędowe, skutkiem czego prywatny człowiek, gdy chciał skomunikować się z kimś mieszkającym poza obrębem danego miasta, musiał wysyłać własnego gońca, t. zw. „umyślnego“, lub też czekać nadarzającej się okazji. Okazji takiej dostarczali zaś w pierwszym rzędzie kupcy, którzy w swych częstych podróżach stanowili główny łącznik pomiędzy bliskimi, a nawet bardzo odległymi krajami. Obok kupców, księża i zakonnicy, wędrując w sprawach urzędowych, pielgrzymując w celach dewocyjnych do miejsc świętych, lub wreszcie odwiedzając stolicę kościoła, Rzym, załatwiali przy tej sposobności okazyjne zlecenia, wchodzące w zakres czynności dzisiejszej poczty.

Służba pocztowa oparta na instytucji gońców, zrazu zupełnie nieregularna, z biegiem czasu, w miarę konieczności narzuconej przez samo życie, nabierała cech stałości i przebiegała coraz regularniej, po tych samych szlakach, w coraz to krótszych odstępach czasu, obej-

mując coraz to gęściejszą siecią cały świat cywilizowany. Wielkie miasta zorganizowały regularne kursy posłańców, podobnie jak wielkie zakony, lub związki kupieckie (Hanza).

W w. XV i XVI organizacje kupieckie, kościelne, a nadewszystko monarchowie, doszli do przekonania, że z prywatnych zleceń pocztowych można czerpać poważne zyski i zaczęli przyjmować także listy prywatne za stosowną opłatą. W ten sposób powstały poczty państwowe we Francji za Ludwika XI w r. 1464, w Anglii za Henryka VIII w r. 1547; w cesarstwie rzymskim narodu niemieckiego, przywilej cesarski generalnego pocztmistrza niemieckiego otrzymał w r. 1594 Franz von Thurn, z którym to nazwiskiem łączy się wspaniały rozwój organizacji poczty w Rzeszy Niemieckiej. Podobną rolę odegrał w krajach austryjackich w w. XVI Piotr Paar. W Krakowie pierwszą stałą komunikację z Wenecją i Mediolanem zorganizował w r. 1558 Włoch Prosper Provano, a król Stefan Batory posunął sprawę organizacji poczty na nowe tory, nadając przywilej na pocztę zagraniczną florentyjczykowi Sebastianowi Monteluppiemu i jego synowi Waleremu. Zarządzenia Batorego stworzyły fundament pod regularną pocztę, a Monteluppiowie rozwinęli urządzenia pocztowe, nietylko w komunikacji zagranicznej, ale i wewnętrznej, do należytego poziomu. W r. 1647 weszła w Polsce w życie jednolita organizacja pocztowa w całym państwie, a zatwierdzona ordynacja pocztowa podporządkowała pocztę trzem naczelnym pocztmistrzom, nie znosząc mimo to, partykularnych poczt miejskich.

W dawnych wiekach opłaty pobierane przez pocztmistrzów były z reguły wpłacane zgóry gotówką, nie zaznaczano ich wszakże na kopertach i innych przesyłkach. Doprowadziło to do wielu nadużyć, pomyłek i nieporozumień w pobieraniu należytości. Dopiero założona w r. 1680 poczta miejska londyńska, zaczęła używać dwóch, obok siebie umieszczonych stempli, jednego trójkątnego, drugiego okrągłego, lub w kształcie serca, które odciskane na przesyłce oznaczały wysokość należytości pocztowej, oraz czas nadania. Wynalazek

ten w praktyce bardzo pożyteczny, obiegł wkrótce całą Europę i jeszcze w w. XVIII dotarł do Polski, gdzie w większych miastach wprowadzono specjalne stemple do ręcznego oznaczania korespondencji, przesyłanej pocztą królewską. Kształt stempli bywał najczęściej okrągły, farba używana czarna lub czerwona, a stempel zamieszczano na odwrocie koperty lub w jej rogach. Rysunek stempla przedstawiał zazwyczaj koronę królewską, całą nazwę lub tylko inicjały miasta i trąbki pocztowe. Następną innowacją było wprowadzenie w różnych krajach stemplowanych listowników lub kopert, na których wyciśnięty był stempel, będący dowodem pobrania należytości pocztowej. W Austrii zaprowadzenie stemplowanych papierów listowych nastąpiło w r. 1773 i stąd przeszło, do wszystkich sąsiednich krajów.

Od stempli pocztowych, pozornie, już krok tylko nas dzielił do znaczka pocztowego. A jednak urodziny jego były stosunkowo bardzo spóźnione. Po raz pierwszy bodaj zastosowano podobny pomysł w r. 1653, kiedy to Franzuz de Vélayer, dzierżawca poczty miejskiej paryskiej, wprowadził przedpłatę opłat pobieranych za listy, w ten sposób, że sprzedawał wąskie paski papieru, z potwierdzeniem uiszczenia opłaty. Paski te należało albo przytwierdzić do listu, albo nimi go opasać. Datę trzeba było wpisać samemu. „Billet de post payé“ — to zatem najdawniejszy prekursor znaczka pocztowego. Od tej chwili rzucano, coraz to w innym kraju podobne pomysły, których plonem było zaprowadzenie w kształcie znaczka, pokwitowań poboru opłat podatkowych, które były również jaskółką urodzin znaczka pocztowego.

Ujrzał on światło dzienne 6. V. 1840 r. w Londynie, w którym to dniu poczta angielska, poraz pierwszy sprzedała znaczek 1 czarny penny, z głową królowej Wiktorii, przenaczony do naklejania na listy. Ojcem znaczka był nauczyciel, później pocztmistrz i reorganizator poczty angielskiej sir Rowland Hill, a za pomysłodawcę uchodzi szkocki drukarz James Chalmers, króry jeszcze w r. 1834 wykonał projekt znaczka pocz-

towego w postaci dzisiejszej i przedłożył swój pomysł — wówczas bez skutku — władzom pocztowym. Wartość innowacji, polegała przede wszystkim na tym, że zastępowała ona dotychczasowy sposób opłacania gotówką należytości pocztowych przy okienku pocztowym, znaczkiem, który można było sobie nabyć w większej ilości na zapas, co ułatwiało znakomicie klienteli korzystanie z poczty i stworzyło podstawę pod jej wspaniały rozkwit.

Nie upłynęło kilkanaście lat, a nowy pomysł przyjął się nieomal na całym świecie. W r. 1843 wprowadziły znaczki pocztowe szwajcarskie kantony Zürich i Genewa, oraz Brazylia; Bazylea wydała pierwszy znaczek w r. 1849, Prusy i Austria w r. 1850, Rosja w r. 1857, Królestwo Kongresowe 1 stycznia 1860 r.

Cały materiał filatelistyczny, dzielimy ze względu na czasokres powstania na materiał przedfilatelistyczny, t. j. taki, który był używany jeszcze przed wprowadzeniem znaczków pocztowych i na właściwy materiał filatelistyczny. Filatelistę może nadto interesować całość materiału związanego z funkcjonowaniem poczty, a więc: trąbki pocztowe, mundury, cèduły, recepisy, formularze, znaczki, stemple, nalepki itd., czyli t. zw. *znaki pocztowe* lub *pocztowniki*, albo tylko *znaczki pocztowe* przeznaczone do przyklejania na listach, a służące do pobrania należytości za przesyłkę, lub wreszcie *całostki*, czyli formularze zaopatrzone bezpośrednio na nich odbitym znaczkiem.

Stosownie do tego podziału *znak pocztowy* lub *pocztownik* jest to znak lub formularz wydany do celów pocztowych, lub sporządzony przez pocztę w istotnym związku z wykonywanymi przez nią czynnościami i stwierdzający podjęcie się, wykonywanie, lub wykonanie danej czynności, przewidzianej przepisami pocztowymi, oznaczający rodzaj lub sposób wykonania danej czynności, względnie wskazujący należytość, jej pobranie lub zarachowanie za świadczenia pocztowe.

Ponieważ zbieraczy znaków pocztowych jest stosunkowo nie wielu, a głównym i zasadniczym polem fila-

telistyki jest przede wszystkim znaczek pocztowy, przeto w pierwszym rzędzie musimy sobie przyswoić definicję znaczka pocztowego. Znaczek pocztowy jest to nalepka, wydana na podstawie rozporządzenia kompetentnej władzy, lub czynników przez nią upoważnionych, względnie wydana przez pocztę, ważna aż do odwołania, i w tym czasie prawnie chroniona przed naśladownictwem, a służąca poczcie do pokwitowania pobranej względnie zarachowanej opłaty, oraz do zobowiązania się do wykonania odpowiedniego świadczenia.

Znaczek pocztowy jest więc pokwitowaniem i dowodem uiszczonej przed przewozem, albo po przewozie opłaty, za czynności poczty. Jego życie jest ściśle określone; urodziny obwieszcza rozporządzenie kompetentnej władzy państwowej lub uprawnionej przez nią innej władzy pocztowej, wprowadzającej znaczek do publicznego użytku, — jego śmierć ogłasza podobne rozporządzenie wycofujące dany znaczek z obiegu.

Ze względu na zastosowanie znaczka rozróżniamy cztery główne rodzaje znaczków pocztowych, a to: znaczki opłatne (opłatniki), 2) znaczki dopłatne (dopłatniki), 3) znaczki rozrachunkowe, 4) znaczki podatkowe. Znaczki opłatne (opłatniki) są to znaczki służące poczcie do pobrania z góry należytości za oznaczone przepisami świadczenia i dające nabywcy prawo do żądania od poczty wykonania tych świadczeń. Dopłatny znaczek pocztowy (dopłatnik) jest to znaczek służący poczcie do pobrania z dołu, lub zarachowania opłaty uzyskanej za wykonanie oznaczonych przepisami pocztowemi świadczeń. Znaczki rozrachunkowe służą do przerachowania należności pocztowych w wewnętrznym obrocie pocztowym, zaś znaczki podatkowe są to takie znaczki, za pomocą których poczta na polecenie państwa pobiera opłaty zasadniczo fiskalne, nie będące właściwymi należnościami za świadczenia pocztowe. Zbieranie znaczków podatkowych nie jest zasadniczym polem filatelistyki, chyba, że znaczki podatkowe są używane równocześnie jako opłatniki i wówczas należą do typowych

przedmiotów kollekcjonerstwa filatelistycznego. Nie są również znaczkami w naszym rozumieniu znaczki pomocnicze, tj. używane do pobrania opłat telefonicznych, telegraficznych, radiowych, kolejowych itd., o ile oczywiście nie używa się ich równocześnie jako znaczków opłatnych, podobnie zresztą, jak nieraz opłatniki pełnią służbę na rzecz telefonu i telegrafu.

Gdy bliżej przypatrzymy się znaczkom opłatnym (opłatnikom), dostrzeżemy w nich znów dwie zasadnicze grupy, a mianowicie znaczki opłatne właściwe i znaczki opłatne za świadczenia nadzwyczajne. Właściwe opłatniki dzielimy na: 1) listowe, 2) gazetowe, 3) pakietowe, 4) urzędowe, oraz 5) znaczki zwalniające od opłaty. Przeznaczenie trzech pierwszych grup tłomaczy sama nazwa. Wyjaśnienia wymagają znaczki urzędowe, t. j. przeznaczone do frankowania przez władze ich własnych przesyłek urzędowych, oraz znaczki zwalniające od opłaty, które służą do oznaczania przesyłek zwolnionych od opłat pocztowych, na podstawie specjalnych zarządzeń. W ostatnich czasach zarządy pocztowe wszystkich niemal krajów wydały znaczki specjalnie chętnie zbierane przez filatelistów, ze względu na wykonanie i zwykle niezbyt wysokie nakłady, a mianowicie znaczki dobroczynne. Są to również opłatniki, tym się tylko wyróżniające, że niezależnie od zasadniczej pocztowej wartości znaczka związane są z nimi dopłaty na cele dobroczynne: Czerwonego Krzyża, Pomocy Zimowej, funduszów specjalnych itd. Nabywając taki znaczek, nabywca dobrowolnie składa pewną ofiarę na jakiś cel ogólnego znaczenia. Znaczki opłatne za świadczenia nadzwyczajne — wspomniana druga grupa opłatników — służą do inkasowania opłat pocztowych dodatkowych za wykonaną specjalną służbę pocztową. Należą do nich znaczki za przesyłki pośpieszne (dopłata za pośpiech doręczenia), polecone, opóźniające doręczenie, lotnicze (opłata za korzystanie z poczty lotniczej) itd. Z naciskiem podkreślić wypada, iż niejednokrotnie opłatnikami zwyczajnymi można pokrywać także opłaty dodatkowe

i odwrotnie, tak, że np. znaczki lotnicze wolno naklejać na listy zwyczajne i przeciwnie, znaczki opłatne wystarczają przy przesyłkach lotniczych.

Odsyłając do literatury specjalnej, która zaznajomi czytelnika z podziałem znaczków dopłatnych, rozrachunkowych i podatkowych, chwilę uwagi poświęćmy jeszcze drugiej ważnej dziedzinie filatelistyki, a mianowicie całostkom. Całostka jest to formularz opatrzony bezpośrednio na nim odbitym znaczkiem służącym poczcie do pobrania opłaty, za odpowiednie przepisami określone świadczenie, a uprawniający nabywcę do żądania od niej wykonania tego świadczenia (koperta, sekretnik, pocztówka). Podział całostek jest w zasadzie podobny do nakreślonego już podziału znaczków pocztowych. Jako całkiem specjalny rodzaj występują tutaj całostki, które powstają w ten sposób, że na formularzach prywatnego lub pocztowego pochodzenia stempel maszynowy oznacza je jako przyjęte i ekspediowane przez pocztę. To urządzenie, o którym wspominamy jeszcze przy sposobności omawiania kasowników, ułatwia ogromnie rosnące zadania poczty i jest zaoszczędzeniem czasu dla nadawców dużej korespondencji.

Skoro zapoznaliśmy się ze znaczkiem, jego historią i jego rodzajami, skolei wypada nam się zapoznać z jego anatomią, znaleźć odpowiedź na pytanie, jak powstaje znaczek?

Jak powstaje znaczek pocztowy?

Jest rzeczą zdumiewającą, jak niewielu posiadaczy, nawet bardzo cennych zbiorów, zdaje sobie sprawę z tego, w jaki sposób powstaje znaczek, jakie są jego urodziny i technika drukarska, w której został wykonany. Nie jest to sprawą obojętną z wielu powodów. Przede wszystkim nieznając tajemnic narodzin znaczka, nie jesteśmy w stanie należycie oznaczyć okazów wedle katalogu, ani też rozróżnić niejednokrotnie znaczka prawdziwego od fałszywego, nie umiemy pewną stopą kroczyć po labiryncie wydań, nakładów, odmianek,

próbnodruków, błędnodruków, nowodruków, wtórnodruków czy fałszerstw. Znaczek pozostaje dla nas objektem znanym, i. tylko powierzchownie, nie docieramy do jego treści technicznej, do jego głębszych, a dla filatelisty nietylko ciekawych, ale wręcz decydujących właściwości.

Rozróżniamy trzy zasadnicze rodzaje druku: wypukły, zwany też książkowym, płaski i wklęsły.

Druk wypukły, wynaleziony przed pięciuset laty przez Gutenberga, a pospolicie używany przy druku książek, jest najstarszą techniką drukarską. Te części formy drukarskiej, które mają odciskać na papierze litery, lub, jak w danym wypadku, wizerunek znaczka, są wypukłe i one tylko napuszczone farbą, przenoszą w druku rysunek na papier. W druku wypukłym powstają znaczki składające się tylko z pełnych pól i linii, a pod względem barwy, otrzymujemy tylko pola jednolicie zakolorowane, lub bezbarwne, półtonów brak. Można je uzyskać przez zakreskowanie lub zakropkowanie niektórych pól. Przykładem typowym będzie tu jeden z rodzai druku wypukłego, t. zw. druk rastrowy wypukły, w którym właśnie przez zapełnienie wizerunku znaczka większymi, lub mniejszymi punktami, uzyskuje się właściwe tonacje. Zbieracz znaczków polskich może się o tem przekonać na 20-groszówce z Piłsudskim Nr 195, przy czem zwraca się uwagę, że tylko wizerunek Piłsudskiego wykonano drukiem rastrowym wypukłym, podczas gdy ramki odbito zwyczajnym drukiem wypukłym.

Innym rodzajem druku wypukłego, używanym nader często w produkcji znaczków jest druk tłoczony, polegający na tym. że cały wizerunek znaczka, lub tylko jego części tłoczy się za pomocą płyty metalowej, lub dziś prawie wyłącznie kartonowej, w ten sposób, że obraz znaczka wprasowany jest w papier. Tłoczenie odbywa się z farbą, lub na sucho; w pierwszym wypadku tylko te części znaczka, które nie są głęboko tłoczone stają się kolorowe. Pięknym okazem tej techniki jest

środkowa część znaczków Generalnego Gubernatorstwa Nr 110—114 z 1943 r.

Druk wypukły można praktycznie stwierdzić w ten sposób, że linie i pola wizerunku znaczka są tak ostro na papierze wyciśnięte, iż można je dostrzec na odwrocie, szczególnie trzymając znaczek ukosem pod światło. Drukiem tym wykonano wszystkie znaczki polskie od Nr 65—76 i 84—203.

Ostatnio znalazł przy wykonaniu znaczków duże zastosowanie druk offsetowy (Gummidruck), który charakteryzuje się tym, że znaczek nie jest odbijany z formy drukarskiej wprost na papier, ale najpierw przenosi się farbę z formy drukarskiej na walec gumowy, a dopiero z niego na papier. Znaczki wykonane tą techniką odznaczają się, dzięki elastyczności gumy, miękkością obrazu i szłachetnością tonu. Sama forma drukarska przy offsecie sporządzana bywa albo w druku wypukłym, albo częściej płaskim. Druk offsetowy, będący wyrazem bardzo nowoczesnej techniki, przy całej prostocie pozwala drukować równocześnie w wielu barwach, co jest również wielką jego zaletą. Przykładem znaczka wykonanego tą techniką jest 10 gr. zielony znaczek Nr 199 z podobizną Dr Kaczkowskiego.

Drugim rodzajem druku jest, jak wspomniano druk płaski. Forma drukarska nie jest tu, ani podwyższona, ani wklęsła, lecz zupełnie płaska i tylko oznaczone miejsca płyty drukarskiej, które przyjmują farbę, przenoszą ją dalej na papier. Technikę tę stosowaną niegdyś bardziej powszechnie, niż dzisiaj, rozpozna filatelista najlepiej po tym, że linie wizerunku znaczka nie są ani podwyższone, ani wtłoczone, brzegi nie są ostre i równe, jak przy druku wypukłym, a obraz robi wrażenie płaskie i często wypada nieostro. Drukiem tym wykonano znaczki polskie PKL Nr 54—64, znaczki poczt miejskich: Warszawy, Sosnowca, Przedborza, Żarek, jak również nadruki na opłatnych znaczkach Nr 17—28.

Trzeci rodzaj druku, t. j. druk wklęsły, jest bodaj najczęściej dzisiaj używanym do wykonania znaczków. Polega on na tym, że drukujące części formy

drukarskiej są wklęsłe. Formę drukarską powleka się farbą, a następnie ściera miękkimi szmatkami, w ten sposób, by farba pozostała jedynie w zagłębieniach. Następnie nakłada się papier zwilżony i silnie prasuje, aby wydobyć farbę z zagłębień formy na papier. Ponieważ papier przyjmuje farbę w różnej ilości, przeto przy tym rodzaju druku możemy uzyskać najbogatszą gamę tonacji i efektów kolorystycznych — i właśnie z tej przyczyny nadaje się on najlepiej do wykonywania znaczków pocztowych. Cały obraz znaczka składa się z kresek, kropek i punkcików, a nawet płaszczyzny pełne muszą być rozłożone na kreski i kropki, jeśli niemają wystąpić, jako pola białe. Delikatniejsze lub głębsze kreskowanie wpływa na intenzywność tonu, gdyż tym sposobem przenosi się na papier mniej lub więcej farby. Niecałkowite starcie farby z płyty przed drukiem może wreszcie spowodować, że zamiast pól białych, będzie znaczek posiadał ogólny ton danej farby.

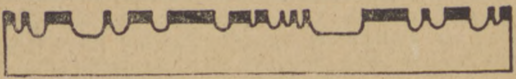
Odmianą druku wklęsłego jest dzisiaj bardzo często używany d r u k r a s t r o w y w k l ę s ł y, albo h e l i o g r a w u r a. Polega on na przeniesieniu na drodze fotograficznej obrazka znaczka na płytę drukarską. Zdjęcie fotograficzne wykonuje się przez delikatną siateczkę (24—120 linii na 1 cm²), którą zamieszcza się za objektywem. Skutkiem tego obrazek rozkłada się na niezliczone jasne i ciemne punkty, które następnie wytrawia się głębiej lub płyciej na płycie drukarskiej. W odbitce widzimy obraz złożony z malutkich, mniejszych, lub większych pól. Pola, których kwadraciki są najmniejsze są jasne, a ciemnieją, im kwadraty są większe i zlewają się ze sobą. Kwadraty te widać dopiero przez szkło powiększające, podczas gdy drobna siatka (powyżej 60 linii na 1 cm²) daje gołym okiem wrażenie zupełnie jednolite.

Jeżeli chodzi o piękno artystyczne, a szczególnie walory malarskie trudno zaprzeczyć, że większe możliwości stwarza technika zwyczajnego druku wklęsłego niż druk rastrowy wklęsły. Jako przykład niech posłużą pięknie grawerowane znaczki Generalnego Gubernatorstwa z wyobrażeniami krakowskiego Barbakanu,

Tyńca i Krakowa (2 zł, 4 zł, i 10 zł z 1941). Druk wklęsły rozponajemy przede wszystkim po grubej warstwie farby, która leży wypukło na wizerunku znaczka. Istnieje też prosty sposób praktyczny, a mianowicie, na znaczek kładziemy skrawek cynfolii i gładzimy ją opuszką palca (nie paznokciem), a wówczas na cynfolii występuje wypukły obraz znaczka. Druk rastrowy wklęsły najłatwiej rozeznać pod szkłem powiększającym. Farba leży na znaczkach płasko, a cały znaczek składa się z drobniutkiej siateczki.

Należy zwrócić uwagę, że znaczki pocztowe niejednokrotnie bywają wykonane techniką kombinowaną, n. p. właściwy wizerunek znaczka drukiem wklęsłym lub tłoczonym, a ramki lub winieta znaczka drukiem wypukłym.

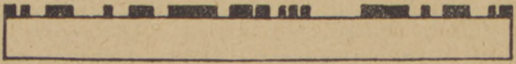
Przekrój form drukarskich po napojeniu farbą.

Druk wypukły

Druk wklęsły

Druk płaski

Projekty.

Gdy zarząd pocztowy zamierza wydać jakiś nowy znaczek, powierza wykonanie projektu zaproszonym w tym celu artystom, lub też rozpisuje konkurs. W Pol-

sce wyniki konkursu r. 1918 dały podstawę do wykonania niemal wszystkich znaczków markowych. Następne znaczki polskie były projektowane właściwie przez Ministerstwo Poczt i Telekomunikacji. Zarząd pocztowy określa zwyczajnie tematy, które mają być przedstawione na znaczkach i niekiedy wkracza, jak n. p. przy t. zw. serii historycznej, polskiej, w tak daleko idące szczegóły, że aż krępują one projektodawców i obniżają możność ich swobodnej twórczej inwencji. Skolei malarz, lub rysownik sporządza naprzód szkice, a potem obraz znaczka w wielkim formacie, który kontroluje przy pomocy szkła pomniejszającego, aby mieć wyobrażenie, jak znaczek będzie wyglądał w naturalnej wielkości. Po licznych naradach z nakładcą i uwzględnieniu wszelkich jego życzeń powstaje ostatecznie projekt czysty, gotowy do replik, wykonany zwyczajnie w tuszu czarnym. Jeśli użyto do znaczka motywu fotograficznego lub obrazu, to fotografię wprowadza się do projektu czystego. Zaaprobowany w tej postaci projekt znaczka pomniejsza się fotograficznie do jego naturalnej wielkości, aby wypróbować efekt ostateczny. Przy znaczkach ozdobnych często osobno projektuje się właściwy obrazek, a osobno jego ramy. Gdy jeden wizerunek ma służyć dla kilku wartości, sporządza się tylko projekt jednego znaczka, a cyfry oznaczające wartość, względnie inne napisy opracowuje się osobno. Gdy chodzi tylko o nadruki, projektodawca na gotowym znaczku wyrysowuje zwykle sam planowany nadruk.

Projekt ostateczny przechodzi przez wielokrotne komisyjne badanie, aż wkońcu otrzymuje aprobatę do druku. Nie wszystkie projekty mają dla filatelisty jednakową wartość. Interesują go bowiem w pierwszej linii tylko te, które zostały wykonane na zamówienie poczty, względnie takie, z których potem powstały kursujące znaczki. Wszystkie inne są pewną ciekawostką, mają swoją wartość kulturalno-muzealną, ale do właściwej filatelistyki nie należą.

Zatwierdzony projekt wędruje skolei do drukarni, która przystępuje do wykonania pierwszej i najważ-

niejszej matrycy, t. zw. pramatrycy (Urstöckel), a następnie całych form drukarskich.

Pramatrycę sporządza się z różnego materiału i różnymi sposobami, w zależności od efektu drukarskiego i artystycznego, jaki zamierzamy uzyskać, a co za tym idzie w ścisłej zależności od rodzaju druku, jaki wybrano do wykonania znaczka. Inny materiał i innych sposobów używamy zatem przy sporządzaniu pramatrycy i formy drukarskiej w druku wypukłym, innych w druku płaskim, a jeszcze innych przy druku wklęsłym. Przy druku wypukłym możemy pramatrycę wykonać, albo sposobem ręcznym, albo mechanicznym, albo jednym i drugim. Przy zastosowaniu metody ręcznej przenosi się projekt znaczka na płytę, jużto drewnianą (drzeworyt), jużto metalową (najczęściej stalową, stąd staloryt), rzadziej miedzianą (miedzioryt) lub mosiężną, na których ryje się obrazek w ten sposób, że powstaje rysunek znaczka wypukły. Dziś najczęściej metodę ręczną zastępuje się przez mechaniczną, za pomocą której projekt znaczka skopiowuje się w zamierzonym formacie na płycie metalowej, najczęściej cynkowej i następnie trawi kwasami w ten sposób, aby na płycie powstał rysunek znaczka wypukły. Wszystkie pola, które nie mają uczestniczyć w druku muszą być na płycie wyryte lub wytrawione, części drukujące muszą być uformowane wypukło. Niejednokrotnie metoda mechaniczna łączy się z metodą ręczną. Tak więc nieraz obraz znaczka przeniesiony na płytę drogą fotograficzną ryje się później ręcznie, lub przynajmniej ręcznie wykonuje się delikatniejszą, obrazkową część znaczka, podczas gdy ramki opracowuje się czysto mechanicznie.

Na pierwszej opisanej drodze powstaje pierwsza matryca (Urstöckel) pojedynczego znaczka w technice drukarskiej wypukłej, czyli t. zw. pramatryca znaczka. Ponieważ gotowe arkusze znaczków liczą kilkadziesiąt, do 100 znaczków, więc w tym celu, aby te kilkadziesiąt znaczków można było równocześnie drukować trzeba pramatrycę uwielokrotnić. Dzieje się to na drodze stereotypii, galwanoplastyki lub cynkotypii,

Przy s t e r e o t y p i i w druku wypukłym sporządza się najpierw kontrmatrycę z jednego kawałka metalu, najczęściej miękkiego ołowiu, a ostatnio masy papierowej, w którą wtłacza się tylekroć pramatrycę, ile ma być znaczków w arkuszu. Z otrzymanego w ten sposób negatywu odlewa się formę drukarską ze stopu ołowiu i cyny.

Przy g a l w a n o p l a s t y c e w druku wypukłym sporządzamy z pramatrycy naprzód na drodze elektrolitycznej kontrmatrycę przez kąpiel pramatrycy w roztworze siarczanu miedziowego i działanie prądu elektrycznego stałego, którego jeden biegun, a mianowicie ujemny, łączący z pramatrycą. Stosując należycie napięcie, stężania roztworu i temperaturę, otrzymujemy na pramatrycy osad metaliczny odpowiadający najdokładniej jej kształtowi, i skutkiem tej właśnie okoliczności kontrmatryce są najidealniej identyczne. Z kontrmatrycy, przez odlanie w ołowiu otrzymujemy szereg kliszek poszczególnych znaczków, które zestawione razem dają formę drukarską. Można też naprzód wykonać szereg kontrmatryc, następnie zestawić je w takim porządku i ilości w jakim mają znajdować się znaczki w arkuszu, a następnie na drodze elektrolitycznej wykonać formę drukarską. Jest to metoda gwarantująca zupełną identyczność i zgodność we wszystkich szczegółach rysunku poszczególnych znaczków w arkuszu. Tak n. p. znaczki groszowe polskie Nr 249—252. wykonane galwanotypią stalową, mimo, iż były drukowane w rozmaitych odstępach czasu i z rozmaitych form, nie posiadają prawie zupełnie odmian w swym rysunku.

Trzecim wreszcie sposobem otrzymywania formy drukarskiej w druku wypukłym jest, jak wspomniano, c y n k o t y p i a. Polega ona na tym, że z projektu sporządza się fotograficznie kliszę cynkową. Z niej wykonuje się tyle odbitek, ile ma być znaczków w arkuszu, następnie odbitki te lepi się razem i tworzy w ten sposób planszę arkusza. Następnie planszę przenosi się na drodze fotograficznej znów na płytę cynkową, która po wytrawieniu staje się ostateczną formą drukarską.

Wytrawienie płyty cynkowej polega na pokryciu miejsc drukujących materiałem ochronnym, zabezpieczającym cynk przed rozpuszczeniem, a następnie na wytrawieniu do odpowiedniej głębokości płyty cynkowej, t. j. tych miejsc, które w druku współdziałać nie mają. Zauważyć należy, że trawienie nie jest nigdy całkowicie równomierne, a niektóre szczególiki rysunku, n. p. kreski znikają, inne zaś szczegóły zostają pogrubione lub nawet przybywają. Stąd w cynkotypii (fototypii cynkowej) zdaża się tyle usterek w nakładach znaczków i tym również wytłomaczyć należy usterki występujące regularnie na tych samych znaczkach w różnych arkuszach. Cynkotypii użyto przy znaczkach pod Nr 65—76, 84 do 136 i niektórych późniejszych.

Przy płaskim druku najczęściej stosowanym materiałem do wykonania pramatrycy jest kamień litograficzny. Rysunek znaczka wykonany ręcznie na specjalnym papierze białkowym, przenosi się na kamień, lub też wprost wykonuje się go na kamieniu. Następnie otrzymany już rysunek na kamieniu wytrawia się, czyli poddaje działaniu roztworu gumy arabskiej i kwasu azotowego względnie saletry, skutkiem czego tylko miejsca pokryte farbą, a więc właściwy rysunek chwyta farbę drukarską.

W ten sposób otrzymujemy pramatrycę czyli formę obejmującą tylko jeden znaczek. Teraz dopiero można przystąpić do sporządzenia formy służącej do druku całych arkuszy, obejmujących po kilkadziesiąt najczęściej zaś po 100 znaczków.

Formę drukarską litograficzną otrzymujemy drogą przedruku w następujący sposób: z pramatrycy sporządza się tyle odbitek, ile znaczków ma obejmować jeden arkusz drukarski. Odbitki te z pramatrycy wykonuje się specjalną czarną farbą na papierze białkowym, a następnie zlepia się je w arkusz czyli planszę. Następnie całą planszę przenosi się znowu na duży już kamień litograficzny, który po chemicznej obróbce czyli wytrawieniu staje się formą służącą do druku arkuszy znaczków.

Druk kreskowy i siatkowy (rastrowy) wypukły.

Przy druku płaskim można też zamiast kamienia litograficznego użyć płyt aluminiowych, lub cynkowych. Tym sposobem jest wykonany znaczek opłatny Nr 83 — 10/7$^1/_2$ fen. II wydania poznańskiego.

Drukiem z kamienia litograficznego są wykonane znaczki P. K. L. Nr 54—64, znaczki poczty miejskiej warszawskiej, Sosnowca, Zawiercia, Przedborza, Żarek, tudzież nadruki na znaczkach wydanych w Lublinie (Nr 17—28), i na znaczkach I Polskiego Korpusu.

Przy druku wklęsłym, materiałem z którego wyrabiamy matryce jest miedź (miedzioryt), lub stal (staloryt). Wedle projektu sztycharz wykonuje ręcznie pramatrycę w wielkości naturalnej znaczka. Mechanicznie, t. zn. fotograficznie przenosi się na płytę tylko drugorzędne części wizerunku znaczka, n. p. ramki, i te tylko drugorzędne szczegóły trawi się głęboko chemicznie. Wyjątek stanowi ultranowoczesny typ druku wklęsłego, t. j. druk rastrowy wklęsły, w którym podobnie, jak w druku rastrowym wypukłym rozkłada się fotograficznie wizerunek znaczka na punkty.

Formę drukarską otrzymujemy w druku wklęsłym dwojako, bądź galwanoplastycznie, jak to już opisano wyżej, lub przez moletowanie. Moletowanie polega zaś na tym, że stalową pramatrycę pojedynczego znaczka wciska się pod silną prasą w miękką stal i w ten sposób otrzymuje bardzo dokładną, oddającą wszystkie szczegóły rysunku kontrmatrycę. Po zahartowaniu kontrmatrycy, za jej pomocą wyciska się na miękkiej płycie stalowej obok siebie znaczki. Zahartowana skolei płyta stalowa staje się ostateczną formą drukarską.

Gdy formy drukarskie w jeden z powyżej opisanych sposobów są już wygotowane, oddaje się je na właściwe maszyny drukarskie. Najprymitywniejszą, dziś już nader rzadko używaną jest ręczna prasa drukarska, mająca zastosowanie jeszcze przy druku wypukłym do oddrukowywania pojedynczych znaczków. Najczęściej używamy tego rodzaju maszyny celem sporządzenia, t. zw. nadruków na całostkach. Jak wiadomo znaczek niejednokrotnie zmienia swoje pierwotne prze-

znaczenie, skutkiem nowej władzy suwerennej państwowej na danym obszarze, lub celem spełnienia funkcji na terenie okupacji wojskowej, lub wreszcie skutkiem przeznaczenia go do zadań specjalnych, n. p. poczty polowej. Nadruki wykonywane bywają tylko drukiem wypukłym lub litografią, przyczem forma drukarska obejmuje przy całostkach tylko jeden nadruk (n. p. całostki austriackie), a przy znaczkach tyle nadruków, ile znaczków obejmują całe arkusze, lub mniejsze ich części, mające być przedrukowane, jak n. p. przy wydaniu polskim, t. zw. krakowskim. Ponieważ mimo największej nawet skrupulatności uniknięcie różnic w nadrukach jest niemożliwym, przeto właśnie w dziedzinie nadruków posiadamy największą liczbę, t. zw. odmian, o których pomówimy osobno.

Po tym krótkim ekskursie dotyczącym nadruków, wróćmy do sprawy druków samych znaczków pocztowych. Obecnie drukujemy znaczki prawie wyłącznie na maszynach drukarskich, które pracują, albo za pomocą form płaskich, albo za pomocą walców (druk t. zw. rotacyjny). Stąd również formy drukarskie, już to pozostają nadal płaskimi, a wówczas maszyna drukuje znaczki arkusz po arkuszu, już to nawijane są na walce rotacyjne (tylko przy druku wypukłym i wklęsłym), a wtedy papier przebiega po nich w niekończących się taśmach, zupełnie tak samo, jak w drukarniach wielkich dzienników. Tylko tym sposobem, w połączeniu z równocześnie działającymi maszynami ząbkującymi, gumującymi i tnącymi, jest możliwa ogromna produkcja znaczków, jak n. p. w Rzeszy Niemieckiej, gdzie dzienna produkcja dochodzi do 23,000.000 sztuk.

Próbnodruki i druki próbne.

Od chwili narodzin znaczka, t. j. od momentu powstania jego projektu, aż do chwili opuszczenia prasy drukarskiej, przechodzi znaczek wielokrotne próby.

Próbnodruki są to druki nieprzeznaczone do użytku pocztowego, a wykonane wyłącznie tylko celem ustalenia definitywnego wyglądu znaczka, co do rysunku

rozmiarów, barwy, papieru, oraz ząbkowania. Należy z naciskiem ostrzec przed t. zw. próbami spekulacyjnymi, których celem jest spieniężenie próbnodruków wykonanych specjalnie w tym celu. Dla filatelisty posiadają w zasadzie wartość tylko takie próbnodruki, które powstały przy sposobności rzeczywistych, urzędowych prób nad właściwościami znaczka, celem przedłożenia ich zarządowi poczt do aprobaty, względnie takie próby prywatne, w których następstwie pokazał się odpowiedni znaczek kursujący. Pierwsze próby zaaprobowanego projektu dotyczą pojedynczej pramatrycy, stąd wykonywane są najczęściej na małych arkusikach papieru, z szerokim białym brzegiem. Często dla lepszej orientacji próbnodruki ząbkuje się (zazwyczaj liniowo), co niedecyduje oczywista o tym, jakie ząbkowanie będzie użyte ostatecznie. Próbnodruki matryc nie zawsze zawierają pełny rysunek, szczególnie, gdy istnieje jedna pramatryca dla wielu wartości, w której pozostawiono wolne pola na cyfry i napisy.

Charakterystycznymi właściwościami próbnodruków, z pramatryc w druku wypukłym i wklęsłym, jest pozostawanie, poza wizerunkiem znaczka, na papierze śladów bloku metalowego, w którym sztychowano obraz znaczka, a przy druku płaskim linii pomocniczych, które służą do ułatwienia przeniesienia projektu na kamień.

Gdy pramatryca drukarska przeszła swoją próbę ogniową, podobnym badaniom poddawana bywa forma drukarska. Stąd dalszym rodzajem próbnodruków, będą druki powstałe w tym stadium powstawania znaczka. Są to już całe arkusze, tym cenniejsze, jeśli zaopatrzone są znakami korektowymi, uwagami, poprawkami itp.

Skoro forma drukarska uzyskała ostateczną aprobatę zarządu pocztowego, czyli t. zw. „imprimatur", wmontowuje się ją do maszyn drukarskich i wtedy w czasie ostatecznych przygotowań do czystego druku powstają liczne druki próbne dokonywane na użytek samej drukarni. D r u k a m i p r ó b n y m i nazywamy normalne znaczki niedopuszczone do obiegu pocztowego i niezarachowane do nakładu, a wykonane z ory-

ginalnych form na początku, lub w czasie sporządzania definitywnych znaczków, a to tylko i wyłącznie celem skontrolowania techniki druku. Należą do nich druki korekturowe, formatowe, ząbkowe, stosowanych farb itd. Szczególnie te ostatnie muszą być wykonywane nie tylko przed rozpoczęciem druku, ale przy każdym nowym nakładzie, a nawet w trakcie samego druku, gdy tylko zachodzą podejrzenia co do tonu barwy, lub jeżeli wynika potrzeba uzupełnienia zapasu farby w maszynie. Próbom podlegają w tym stadium również ramy form drukarskich, na których uwidaczniane bywają numery form, daty wydania, nazwy drukarni, projektodawców, sztycharzy i drukarni, sumy wartości w rzędzie znaczków, ozdoby i reklamy.

Od druków próbnych musimy odróżnić makulaturę, t. j. nieudałe znaczki powstałe skutkiem niewyraźnego, zamazanego lub niekompletnego druku, uszkodzonego papieru. lub gumowania, względnie wadliwego ząbkowania. Powstają one wielokrotnie już po przygotowaniu maszyny do druku, oraz w ciągu druku. Dla filatelisty przedstawia makulatura wartość drugorzędną.

Odmiany i błędnodruki.

Mimo najstaranniejszej uwagi i wzorowej korekty, jest rzeczą niemożliwą uzyskanie najzupełniej identycznego wykonania wszystkich znaczków danej wartości. Powód tego może tkwić tak w sporządzaniu formy drukarskiej jak i w technice druku. Bystre oko filatelisty dostrzeże zresztą nawet takie drobne odchylenia w rysunku i wykonaniu znaczków, których nie podchwyci nawet najskrupulatniejszy drukarz. Oczywiście wchodzą tu jeszcze w grę odmiany powstałe przy kilkakrotnym drukowaniu tych samych znaczków w pewnych odstępach czasu, a więc różnice w wykonaniu poszczególnych nakładów, w szczególności zaś różnice w użytych do ich wykonania papierów, farb lub nawet nowych klisz drukarskich. Wszelkie takie odmiany notują skrzętnie katalogi, jako osobne typy lub nakłady. Dla oznaczenia typów i błędów w arku-

szach określamy poszczególne znaczki arkusza numeracją, poczynając od lewego górnego znaczka w arkuszu, poczem idą kolejno dalsze rzędy arkusza, zawsze od lewej ku prawej stronie. Tak n. p. w arkuszu obejmującym 100 znaczków w 10 rzędach poziomych, czwarty znaczek od lewej strony w drugim rzędzie będzie nosił kolejny numer 14.

Pierwsza grupa tych odmian pochodzi z błędów zawartych w formie drukarskiej. Są to t. zw. błędy klisz (Plattenfehler) i do nich zaliczamy występowanie w formie drukarskiej kliszki dla znaczka innej wartości (n. p. opłatny znaczek polski Nr. 167 K, za 25 gr, który znajdował się w formie drukarskiej dla znaczków po 40 gr), odmienny krój pisma, liter, lub ozdobników (na znaczkach opłatnych Nr 29—35 i 38—43 cienkie Z i dwukropek), odwrotne położenie poszczególnych liter w nadrukach (znaczki opłatne Nr 6—16), odwrotne położenie kliszek sąsiednich znaczków w formie drukarskiej (tete-beche) Litwy Środkowej itp.

Druga grupa obejmuje błędy pochodzące z pomyłek w czasie w druku, t. zw. błędy drukarskie (Druckfehler), a więc podwójne druki, kiedy arkusz pomyłkowo jest z tej samej strony dwukrotnie zadrukowany, obustronne druki, pomyłkowe użycie odmiennych barw przeznaczonych dla druku innych wartości, przy nadrukach zaś t. zw. odwrotki, t. zn. gdy skutkiem odwrotnego podłożenia arkusza znaczków przeznaczonego do przedruku, otrzyma nadruki leżące odwrotnie do zasadniczego rysunku znaczka. Przy znaczkach drukowanych z dwóch klisz, obydwa oddruki mogą pozostawać w stosunku odwrotnym do siebie lub mogą być poprzesuwane względem siebie.

Od błędnodruków odróżniamy t. zw. usterki form, t. j. drobniejsze odchylenia od pierwowzoru, powstałe przypadkowo w formach drukarskich przy trawieniu kwasami form cynkowych, lub często przez zużycie klisz drukarskich (opłatny znaczek polski Nr 1). Te usterki powtarzają się zawsze na wszystkich lub przynajmniej na dużej ilości arkuszy. Wreszcie napotykamy często na przypadkowe usterki po-

wstałe na skutek dostania się ciał obcych do formy drukarskiej, jak np. skrawków papieru, ziarnek piasku lub też pospolitego zabrudzenia. Te ostatnie usterki nie mają wartości większej dla filatelisty.

Tak zwane odbicia (Abklatsch) powstają na znaczkach skutkiem działania materiału pośredniego, n. p. walca przyciskającego arkusz do formy drukarskiej, lub poprzednich już zadrukowanych arkuszy znaczków o nie wyschniętej farbie. Od walca, który skutkiem niepodłożenia nowego arkusza papieru, otrzymał oddruk z formy, odbija się na odwrocie arkuszy znaczków rysunek w prześwietleniu, pokrywający się z rysunkiem na przedniej stronie znaczka (Maschinenabklatsch).

Również odbicie może powstać z drugiego arkusza, jeszcze o niewyschniętej farbie, jeżeli arkusze leżą na sobie przyciśnięte.

Druki przebijające powstają skutkiem użycia papierów słabo lub w ogóle nieklejonych, jak również za dużej domieszki olejów mineralnych, względnie pokostu do farby drukarskiej. W tych wypadkach rzadka farba przesiąka przez słabo klejony papier jak przez bibułę, aż na odwrotną stronę znaczka, i wytwarza na niej wtórny rysunek o zmienionych kierunkach lewym i prawym.

Przy użyciu bardzo cienkich papierów bibułkowatych, często rysunek znaczka jest widoczny także bardzo dokładnie i od strony gumowania. Zwiemy to drukiem prześwietlającym.

Druki przebijające i prześwietlające należy ściśle odróżniać od t. zw. odbitek wtórnych (Abklatsch), powstających przez pośrednie, przypadkowe powtórne przeniesienie nowej ilości farby na stronę odwrotną znaczka i dających zatem na jego odwrocie nowy rysunek.

Papier.

Piękno i czystość druku znaczka zależy w znacznej mierze od rodzaju papieru na którym go odbito. Rozróżniamy ogromną ilość gatunków papieru, z których

każdy posiada najprzeróżniejsze właściwości, od których zależy trwałość znaczka i jego walory zewnętrzne. Jak wiadomo papier jest wynalazkiem z przed 2000 lat, a pierwszymi jego twórcami byli Chińczycy. Następnie w 800 lat później zaczęli go fabrykować Arabowie, ale dopiero w poł XII w. pojawił się w Europie, w południowej Hiszpanii. W Niemczech powstały pierwsze papiernie w w. XIV. Rozróżniamy dwa zasadnicze typy papieru, t. j. wyrabiany ręcznie i maszynowo. Ze względu na surowiec używany do fabrykacji papieru rozróżniamy papier szmaciany, wyrabiany ze szmat zużytych, bawełnianych, lnianych lub konopnych, celulozowy wytwarzany z błonnika (celulozy), który otrzymujemy z włókna drzewnego i słomy, oraz drzewny, z którym tu bliżej zapoznawać się nie będziemy. Poza tymi zasadniczymi surowcami służącymi do fabrykacji papieru, wymienimy jeszcze na tym miejscu bambus i słomę ryżową, które stanowią podstawę papierów t. zw. chińskich i japońskich. Materiałem łączącym nitki roślinne w masie papierowej jest glina, kaolin i gips, oraz kleje roślinne, wosk itp. Gdy dodamy do masy papierowej specjalne nitki jedwabne, wówczas otrzymujemy papier trudny do podrobienia i skutkiem tego niejednokrotnie stosowany przy wyrobie znaczków. Najtrwalszym z pośród omawianych typów papieru jest papier szmaciany, który zazwyczaj posiada lekką barwę kremową. Papier celulozowy, aczkolwiek mniej trwały od szmacianego, można łatwo bielić, gładzić i uszlachetniać i stąd bywa najczęściej stosowany do wyrobu znaczków pocztowych. Papier drzewny, ze względu na zawartość miazgi drzewnej do 85% należy do najmniej trwałych, kruchych i łamliwych papierów i stąd tylko rzadko bywa używany do fabrykacji znaczków.

Grubość papieru, która zależy od sprasowania masy papierowej, oznaczamy przez podanie wagi 1 m^2. Jest to t. zw. gramatura papieru. Gdy więc 1 m^2 papieru waży 80 gr. mówimy, że gramatura jego jest 80 gr. Najpewniejszym przyrządem służącym do sprecyzowania gramatury papieru jest specjalny aparat nazwany gramometrem. Papier o grubości do 0,07 mm nazywamy cien-

kim, od 0,07—0,1 mm średnim, ponad 0,1 mm grubym. Gramatura papieru, z którego wyrabiamy znaczki pocztowe waha się od 40—70, a na kartach pocztowych przeważnie 180. Bez gramometru oznaczenie gramatury papieru spowoduje łatwe pomyłki, gdyż papier gładki wydaje się nam zawsze cieńszym, niż chropowaty.

Grube papiery, czyli t. zw. kartony składają się z reguły przynajmniej z dwóch warstw papieru, sprasowanych, albo sklejonych ze sobą, które skutkiem tego można zawsze rozdzielić od siebie.

Wiemy, z codziennego doświadczenia, że istnieją takie papiery, na których nie możemy pisać atramentem, gdyż atrament na nich się rozlewa, i takie, które tej właściwości nieposiadają. Zależy to od nasycenia masy papierowej mydłem żywicznym, tj. żywicą rozpuszczoną z gorącą wodą i ałunem. Papiery w ten sposób spreparowane nazywamy klejonymi, w przeciwieństwie do nieklejonych. Do całostek i kartek pocztowych używamy papierów klejonych, podczas gdy znaczki pocztowe drukujemy najczęściej na papierach półklejonych Ponieważ niedostatecznie klejone papiery przesiąkają wodą i śliną, przeto znaczki wydrukowane na nich wykazują, po naklejeniu na kopertę lub do albumu, na stronie obrazkowej znaczka charakterystyczne plamy żółte. O d c i e ń i b a r w ę papieru uzyskujemy przy fabrykacji papieru, przez t. zw. bielenie i przez użycie stosownych farb terowych. Papier taki jest na wskroś zabarwiony, a zatem obustronnie kolorowany. Można także otrzymać papier jednostronnie kolorowany, przez zadrukowanie płytą kolorową jednej strony papieru.

P o w i e r z c h n i a p a p i e r u jest zasadniczo matowa i szorstka. Gładkość otrzymujemy przez specjalne gładzenie walcami, czyli t. zw. s a t y n o w a n i e, przyczem papier może być jednostronnie, lub dwustronnie satynowany. Jeśli w czasie tego zabiegu walce gładzące są zdrapane szmirglem i nierówne, wówczas nierówności źle oddziaływują na gładzony papier, który staje się ż e b e r k o w a n y. Filatelista rozpozna najłatwiej papier żeberkowany patrząc z ukosa na dany znaczek. Żeberkowanie, podobnie jak satynowanie, może być

jednostronne lub dwustronne. Powierzchnię papieru przysposabiamy nieraz do lepszego zastosowania w druku, lub zabezpieczenia przed wpływami atmosferycznemi, przez dodatkowe nałożenie na nią rozmaitych surowców. Powleczenie warstwą kredy daje t. zw. papier kredowy, warstwa laku daje papier glansowany, zwany także lakowym, lub emaliowanym. Z kredą lub lakiem może być zmieszana także farba, tak że papier glansowany i kredowy może być jednostronnie kolorowany. Ponieważ rostrzygnięcie, czy papier jest w istocie kredowy, jest przy matowym papierze kredowym bardzo trudne, przeto filatelista posługuje się do tego celu specjalnym przyrządem, t. zw. ołówkiem srebrnym, albo monetą srebrną, które tylko na papierze kredowym pozostawiają ślad w postaci ciemnej kreski. Zwraca się uwagę, że dotyczy to tylko prawdziwego papieru kredowego, gdyż dziś na miejsce kredy używa się często gipsu, kaolinu lub nawet surowców roślinnych, a wówczas ołówek srebrny niepomaga. Jeśli chodzi o konsystencję papieru, to gdy badamy go pod światło, przedstawia się nam, jako jednolity, prążkowany lub siatkowany. Gdy papier jest celowo nierównomierny, t. zn. w jednych miejscach jest cieńszy, a w innych grubszy, wówczas mówimy o t. zw. znakach wodnych.

Używane są one przy fabrykacji znaczków w pierwszym rzędzie, jako skuteczna ochrona przed fałszerstwem, gdyż podrobienie znaku wodnego jest kwestią żmudnej fabrykacji większej ilości papieru, co przy znaczkach pocztowych czyni fałszerstwo nieopłacalnym.

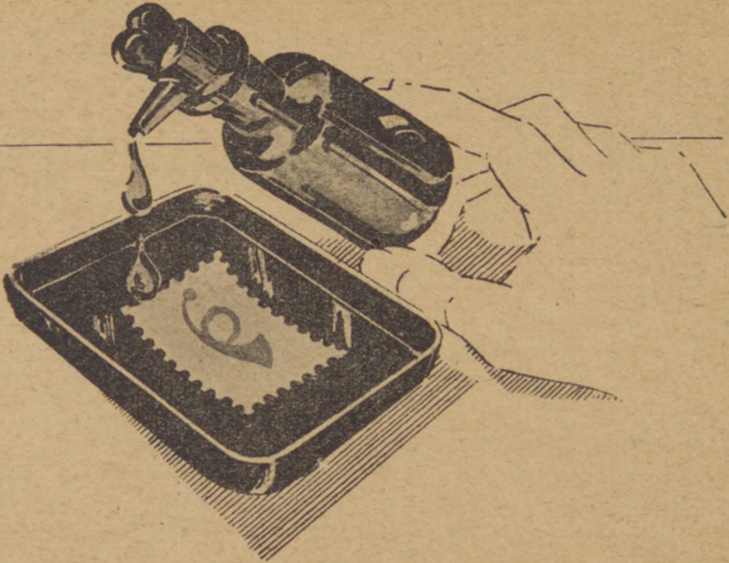
Pod względem technicznym rozróżniamy trzy rodzaje znaków wodnych: 1) zwykłe, t. j. takie, w których rysunek znaku wodnego jest w papierze cieńszy, 2) cieniowane, t. j. takie, w których rysunek jest w papierze pogrubiony i 3) reliefowe, w których rysunek jest częściowo pogrubiony, lub cieńszy, skutkiem czego występują całe figury, głowy itd.

Przy znaczkach przede wszystkim napotykamy na pierwszy wypadek. Zauważyć należy, że w papierze, który powstaje drogą ręczną, masa papierowa jest

w miejscu znaku wodnego istotnie cieńsza, natomiast przy wyrobie papieru sposobem nowoczesnym, t. j. maszynowym, znak wodny jest wprasowany w masę papierową przez specjalny walec, dopiero w momencie, gdy opuszcza ona sito papiernicze. Skutkiem tego dzisiejszy znak wodny nie powoduje pocienienia względnie zgrubienia papieru, ale polega na większym, lub mniejszym zagęszczeniu włókien w masie papierowej. Walec do znaków wodnych ma nalutowany kształt znaku wodnego, albo dla znaków wodnych cieniowanych ma odpowiednie zagłębienia, lub wreszcie dla znaków wodnych reliefowych, powierzchnię w kształcie reliefu. Rysunek znaku wodnego nosi rozmaite kształty, cyfry, litery, figury itd. Przy znaczkach polskich używany był znak wodny w postaci trąbki pocztowej (Nr 220—229, 232—234).

Znak wodny może być odrębny dla każdego znaczka, t. zn., że każdy znaczek ma swój własny i całkowity znak wodny, albo może być jednolity dla całego arkusza. W tym ostatnim wypadku na pojedynczy znaczek przypada tylko część arkuszowego znaku wodnego. Znak wodny arkuszowy może być tak sporządzony, że znajdzie się na wszystkich znaczkach w arkuszu, albo tylko obejmie część tych znaczków, w ten sposób, że wiele znaczków będzie bez znaku wodnego. Filateliście, nieuświadomionemu zatem w tym względzie, mogą tedy często błędnie wydawać się podejrzane znaczki bez znaków wodnych, gdyż nie zdaje on sobie sprawy z istoty znaku wodnego arkuszowego. Dodać wypada, że rysunek znaku wodnego arkuszowego może wystąpić, albo tylko raz jeden na arkuszu, albo kilkakroć na nim się powtarzać.

Najpospolitszym znakiem wodnym są prążki równoległe, a znaczek z takim znakiem wodnym ujęty pod światło nosi jasne, pionowe, lub poziome linie. Papier taki nazywamy prążkowanym (na znaczkach 89 G—99 G, 230—231). Kształt znaczków wodnych zmienia się często i zniekształca w czasie suszenia masy papierowej, stąd znaki o zamierzonym, regularnym kształcie, w ostatecznym wykonaniu bywają nieforemne. Uszkodzenie

Wywoływanie znaku wodnego przy pomocy czystej benzyny.

znów walca odciskającego znaki wodne w masie papierowej spowoduje odmiany znaków wodnych. Gdy arkusz lub rolę papieru zawierającego znaki wodne wsadzimy odwrotnie do maszyny drukarskiej, powstają znaki wodne odwrócone.

Najprostszym sposobem zbadania znaków wodnych przez filatelistę jest obserwacja znaczka pod światło, lub prześwietlenie go silnym światłem elektrycznym. Znak wodny występuje wówczas w jasnych liniach, lub przy znaku wodnym cieniowanym, w liniach ciemnych. Gdy drogą prześwietlenia, znaku wodnego ustalić niemożemy uciekamy się do kąpieli. Na ciemnej miseczce, najlepiej szklannej, kładziemy znaczek obrazkiem do dna i polewamy czystą benzyną apteczną, albo przy znaczkach, których farba drukarska się rozpuszcza eterem lub chloroformem, a wówczas znak wodny występuje jasno, lub ciemno. Położenie znaku wodnego podajemy tak, jak on jest widoczny od strony rysunku znaczka.

Od naturalnych znaków wodnych należy odróżniać znaki wodne sztuczne, które powstają dodatkowo już po przygotowaniu papieru przez prasowanie, satynowanie, nadruk i t. d., a które łudząco przypominają prawdziwe znaki wodne.

Barwa znaczka.

Powodzenie znaczka, jego estetyczny wygląd, a co za tym idzie zainteresowanie wśród zbieraczy i wartość, zależne są od jego walorów artystycznych, tematu, techniki wykonania, papieru, oraz farby, której użyto do jego wykonania. Kompozycja tych czynników daje dopiero całość. Sprawa barw stanowi nie tylko dla początkującego filatelisty jedno z najtrudniejszych zagadnień. Składają się na to dwie przyczyny. Po pierwsze skala tonacji używanych do fabrykacji znaczków jest ogromna, a trudności w utrafieniu zamierzonego koloru spowodują tyle dalszych odmianek i odcieni, że trudno odgraniczyć jedną barwę znaczka od drugiej. Dalszą trudność stanowi niejednolitość i niedostatecz-

ność nomenklatury. Ponieważ zaś odmienne odcienia kolorów tych samych znaczków są niejednokrotnie jedyną cechą odróżniającą dwa różne nakłady, a co zatem idzie pozwalają właściwie wycenić dwa całkiem różne pod względem wartości znaczki, przeto zapoznanie się z zagadnieniem kolorów, jest dla każdego filatelisty rzeczą nieodzowną. Farby drukarskie mogą być pochodzenia nieorganicznego lub organicznego i dzielą się na naturalne, występujące w naturze, n. p. farby roślinne i sztuczne, n. p. wyrabiane syntetycznie z węgla, farby terowe zwane też anilinowymi. Farby te są dziś powszechnie używane do wyrobu znaczków pocztowych i wyparły prawie zupełnie farby naturalne. Do wyrobu znaczków używamy wyjątkowo jednorodnych farb, a zwykle mieszamy je ze sobą i uzyskujemy barwy pośrednie. Ponieważ identyczne dwukrotne zmieszanie farb jest prawie niemożliwe, więc przy kilku nakładach znaczków, lub przy wielkich nakładach, gdy skończy się jedna mieszanka, następna mieszanka jest już w odcieniu odmienna. Pozwala nam to od siebie odróżnić nakłady. Farby, zanim pójdą na maszynę drukarską muszą być uprzednio starannie zarobione z łatwo ulatniającymi się olejami. Jeśli zarobienie to jest niestaranne, powstają na obrazie znaczka charakterystyczne ciemne plamy. Przez dodanie zbyt wielkiej ilości oleju powstaje druk oleisty, w którym obok kolorowych linii rysunku znaczka dostrzegamy brzegi oleiste występujące skutkiem przetłuszczenia formy drukarskiej i papieru, farbą. Gdy skutkiem nierównomiernego dopływu farby na walec, nie jest ona równo rozłożona, następuje nierównomierne nałożenie farby na papier, co się daje zauważyć w postaci jaśniejszych i ciemniejszych znaczków na tym samym arkuszu. Jeśli farby mamy za dużo na walcu, albo jest ona za rzadka, otrzymujemy w rezultacie druk zamazany, gdy natomiast farby jest za mało otrzymujemy druk t. zw. suchy.

Jak już wspomnieliśmy jednolite i trafne oznaczenie kolorów znaczków, od których zawisło oznaczenie poszczególnych wydań jest sprawą bardzo ciężką. Istnieją trudności wynikające nie tylko z ułomności naszego

wzroku i złudy, jaką dają nieraz pewne kolory, ale pamiętać również musimy, że kolor znaczka nie zależy tylko i wyłącznie od użytej przy jego fabrykacji farby, ale składa się nań sposób sporządzenia mieszanki farb, grubość nałożenia farby na papier, jasność barwy i jej nasycenie, rodzaj i kolor papieru, technika druku, rysunek znaczka, a nawet jego zagumowanie. Zbieracz przede wszystkim musi się nauczyć nazw kolorów jakie zostały usankcjonowane przez fachowców w katalogach, a zerwać z utartymi określeniami kolorów, od których nomenklatura filatelistyczna zwyczajnie znacznie odbiega. Dla ustalenia wydania pracujemy najlepiej przez porównanie znaczków. Różnorodne odcienie i natężenia barw występujące szczególnie w dalszych wydaniach tego samego znaczka są jednakże do siebie tak podobne, że nawet wytrawny filatelista nie może z nimi dać sobie rady. Uciekamy się wówczas do pomocy licznych wydanych tablic wyznaczających kolory, a gdy i to nie daje rezultatu bierzemy do ręki „Phifakę“ (**Phi**latelistische **Fa**rben **K**artei), kartotekę kolorów wydaną przez firmę Senf w Leipzig. Składa się ona z blisko 150 karteczek wielkości wizytówki, z których każda zawiera jedną barwę, w trzech rozmaitych natężeniach. W każdym z pól kolorowych jest wycięty otwór. Skoro więc kartki Phifaki przykładamy bezpośrednio na dany znaczek, natkniemy się wreszcie na identyczny kolor i odszukamy jego właściwą nazwę odpowiadającą nazwie użytej w kartotece. Od „Phifaki“ jeszcze lepsze rezultaty daje naświetlenie znaczków promieniami lampy kwarcowej. Ostatnio przybył najnowszy środek pomocniczy, t. zw. ultravisor. Jest to aparat posiadający tego rodzaju nowoczesny filter, który przepuszcza promienie ultrafiołkowe lampy kwarcowej, ale zatrzymuje światło. Załącza się go wprost do sieci elektrycznej. Gdy wszystkie inne sposoby zawodzą wykaże niezawodnie ultravisor, czy dany znaczek pochodzi z tego czy innego wydania. Szczególnie cennym jest użycie tego przyrządu przy ustaleniu nowodruków i falsyfikatów, gdyż naśladownictwa prawie nigdy nie są drukowane tymi samymi farbami, co znaczki prawdziwe.

Trwałość farb na znaczkach jest bardzo rozmaita. Istnieją takie znaczki, których farba przy zetknięciu z wodą częściowo zmywa się i rozpuszcza. Ale nawet nie biorąc pod uwagę wypadków skrajnych, znaczki, które nie mają farb nieodpornych na wodę, psują się często w wodzie w czasie ich mycia, tracą swój blask i połysk, stają się matowę. Dlatego znaczki należy myć tylko w nieodzownych wypadkach, gdyż nigdy, nawet po najstaranniejszym umyciu znaczek nie posiada świeżości pierwotnej. Przy niektórych typach druku, szczególnie druku rastrowym wklęsłym, używa się farb rozpuszczalnych w benzynie, stąd przy badaniu znaków wodnych zastosowanie benzyny jest wzbronione. W ogólności zauważyć wypada, że znaczki pocztowe są bardzo czułe na wpływy atmosferyczne, jak: wilgoć, słońce, oraz na czynniki chemiczne. Gdy znaczek jest dwukolorowy, t. zn. ramy i obrazek mają dwie różne barwy, oznaczone są w katalogach niemieckich i naszym, jako pierwsze: barwy ramek, a jako drugie kolor obrazka. Przy różnolitych barwach w samym wizerunku zuaczka, barwę najsilniej reprezentowaną oznaczamy jako pierwszą, barwę mniej reprezentowaną, jako drugą.

Gumowanie.

Wprawdzie guma nie należy do niezbędnych i najistotniejszych składników znaczka pocztowego, gdyż wiemy dobrze, że znaczek pozbawiony gumy, lecz nie skasowany ma tę samą wartość w obrocie pocztowym, co znaczek nagumowany, a dalej, że istnieją znaczki sprzedawane w krajach tropikalnych, które ze względów klimatycznych, spowodowujących łatwe sklejanie się, od „urodzenia“ są bez gumy, to jednak dzisiejsi filateliści przywiązują do stanu nagumowania nabywanych okazów, wprost niezwykłe, a nawet przesadne znaczenie. Gumowanie papieru odbywa się najczęściej jeszcze w fabryce, tak, że druk postępuje już na nagumowanym papierze. Na wydrukowanych znaczkach umieszcza się gumę tylko wówczas, gdy technika druku wymaga, aby papier był przed drukiem zwilżony, in-

nymi słowy dotyczy to miedziorytów i w ogólności druku wklęsłego.

Guma używana dziś do wyrobu znaczków jest prawie wyłącznie pochodzenia roślinnego, przede wszystkim jest to guma arabska, rzadziej dekstryna. Nakładanie kleju na papier odbywa się dziś prawie wyłącznie maszynowo, przyczem powstają zwyczajnie wyraźne smugi, wskazujące kierunek nakładania kleju. Stąd rozróżniamy gumowanie poziome i pionowe. Suszenie kleju odbywa się albo na powietrzu, albo częściej za pomocą ogrzanych walców, pomiędzy którymi przebiega taśma papieru. Ponieważ walce te są celowo zaopatrzone w żeberka, aby zapobiec przyklejaniu się papieru do walców, przeto żeberka te wprasowują się w gumowanie i zostawiają wyraźne ślady na papierze, względnie gumie. Przy suszeniu suchym powietrzem, powstają natomiast charakterystyczne bańki, rysy względnie nawet odpryski gumy.

Badanie autentyczności gumy odbywa się zapomocą lampy kwarcowej, zaopatrzonej w odpowiednie filtry, które pozwalają nam ściśle odróżniać od siebie nawet bardzo podobne do siebie na oko gumowanie.

Oddzielanie znaczków w arkuszu.

Każdy, nawet najmłodszy filatelista wie o tem dobrze, że znaczek ząbkowany, z uszkodzonymi lub brakującymi ząbkami staje się mniej wartościowy. Rozmaite ząbkowanie tych samych znaczków jest niejednokrotnie dowodem, że mamy do czynienia z dwoma różnymi nakładami, które przeważnie przedstawiają zupełnie różną wartość pieniężną. Stąd każdy zbieracz zwraca tak baczną uwagę na ząbki i w ogólności na sposób rozdzielania znaczków w arkuszu.

Rozróżniamy pod względem sposobu oddzielania znaczków w arkuszu: 1) znaczki cięte, 2) nacinane i 3) ząbkowane. Pierwotnie znaczków w arkuszu, ani nie perforowano, ani nie nacinano, ale odłączano je od siebie poprostu za pomocą nożyka lub nożyczek, lub darto niemiłosiernie rękoma. Od tego,

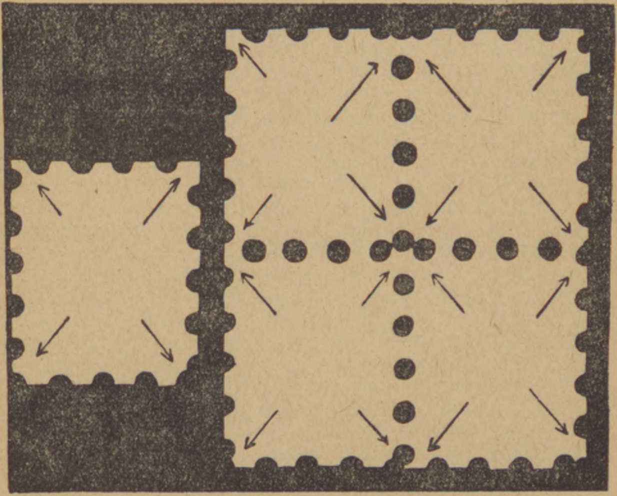
że trzeba je było wyciąć z całego arkusza, nazywamy takie znaczki, ciętymi. Oczywista, że sposób ten nie należał do praktycznych. Skutkiem pośpiechu wycinano znaczki nieregularnie, nieraz przecinano obraz znaczka, papier szarpano, nie mówiąc już o tem ile czasu i trudu pochłaniała ta funkcja urzędnikom pocztowym. Wzrost użytkowości poczty zmuszał do wynalazczości i niebawem zaczęto wprowadzać podział znaczków w arkuszu, za pomocą nacinania lub perforowania (przedziurkowywania) — szczególnie odkąd Irlandczyk Henry Archer ok. r. 1847 wynalazł odpowiednią do tego celu maszynę. Odtąd nowe znaczki nacinane lub ząbkowane zaczęły wypierać znaczki cięte. Wprawdzie używa się ich nadal, a pośród znaczków polskich niektóre serie, n. p. PKL 1919 ukazały się jako cięte, ale zasadniczo ząbek uzyskał powszechnie prawo obywatelstwa.

Znaczki ząbkowane.

Istotą ząbkowania jest wybijanie w wolnym polu, pomiędzy znaczkami wydrukowanymi szeregu dziurek. W ten sposób substancja papierowa jest w tych miejscach w zupełności usuwana, a znaczki trzymają się dalej ze sobą, za pomocą powstałych w czasie tego zabiegu ząbków papierowych. Wybijanie lub perforowanie odbywa się, albo przed nagumowaniem, albo częściej po nagumowaniu i to prawie wyłącznie od strony obrazkowej znaczka. Powstałe dziurki mają kształt już to okrągły, już to owalny, kwadratowy, prostokątny lub nawet romboidalny. Ząbkowanie odbywa się obecnie prawie wyłącznie na drodze maszynowej, przez połączenie drukujących maszyn rotacyjnych z maszynami perforacyjnymi. Oczywista druk następuje w tym wypadku na papierze nagumowanym. Istota ząbkowania polega na pracy listwy zaopatrzonej w igły perforacyjne, która przez wciśnięcie, wybija dziurki w papierze. Arkusz papieru, albo częściej składki do 20 arkuszy naraz, kładziemy na płytę mającą wyżłobienia, ściśle odpowiadające igłom listwy perforacyjnej i w ten sposób dziurkuje się za jednym zamachem całą składkę arku-

szy. Oczywista, że przy maszynach rotacyjnych listwy perforacyjne umieszczone nie są płasko, lecz na walcach.

Rozróżniamy trzy sposoby ząbkowania: 1) liniowe, 2) grzebieniowe i 3) ramkowe (arkuszowe).

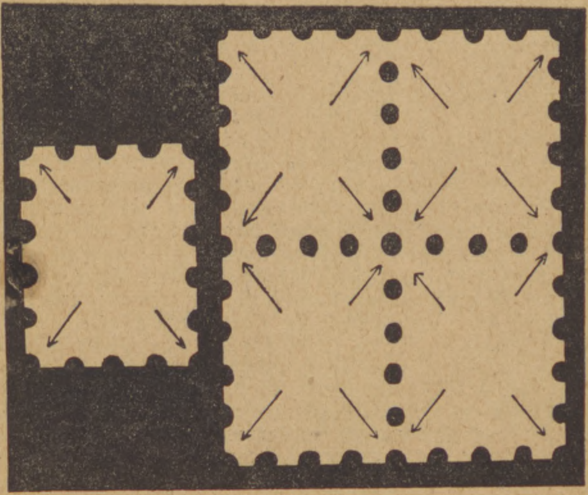
Ząbkowanie liniowe Lz.

Ząbkowanie liniowe polega na tym, że listwa perforacyjna zaopatrzona w igły dziurkuje arkusz wzdłuż linii prostej, a arkusz tylokrotnie wchodzi do maszyny, ile rzędów i szeregów dziurek ma być wybitych. Brzegi

arkusza są skutkiem tego przeważnie równocześnie przedziurkowane (o ile listwa nie jest za krótka). Ponieważ w narożach znaczków przecinają się pionowe i poziome szeregi dziurek, przeto naroża są różnie ukształtowane. Znaczki w arkuszu często nie są również jednakowe co do wielkości, obrazki znaczków bywają nieraz przedziurkowane, a liczba ząbków jest niejednokrotnie różnorodna.

Dziś najczęściej używanym ząbkowaniem, jest ząbkowanie grzebieniowe. W tym wypadku listwa perforacyjna posiada prócz igieł ułożonych wzdłuż linii prostej, równej szerokości arkusza z marginesem, również szereg igieł prostopadłych do tamtych, tworzących linie o długości równającej się wysokości jednego rzędu znaczków. Listwa zatem posiada kształt grzebienia, a za jednorazowym jej uderzeniem powstają dziurki w arkuszu znaczków na kształt grzebienia, z trzech stron (górnej i dwóch bocznych) każdego znaczka. Za następnym skokiem listwy perforacyjnej, o wysokość jednego rzędu znaczków, drugi rząd otrzymuje ząbki z trzech stron, a równocześnie rząd pierwszy otrzymuje ząbkowanie ze strony czwartej (dolnej). Gdy maszyna w ten sposób przejdzie przez wszystkie rzędy znaczków, wszystkie znaczki, oraz przynajmniej jeden brzeg arkusza otrzymają perforację. Inne marginesy nie są ząbkowane. Gdy przedziurkowane są marginesy z 2 lub 3 stron, jest to jasnym dowodem, że perforowanie przeznaczone było do większej liczby znaczków, niż ich było w arkuszu, a zatem do perforowania całego arkusza drukarskiego składającego się z kilku arkuszy sprzedażnych. Ząbkowanie grzebieniowe może być albo poziome, albo pionowe, zależnie od tego, jakie położenie miał przy dziurkowaniu grzebień perforacyjny w stosunku do arkusza, poziome, czy pionowe. Rozpoznanie ząbkowania grzebieniowego pionowego od poziomego, jeśli mamy przed sobą cały arkusz jest bardzo proste, gdyż zawsze jeden margines musi być perforowany. Jeśli zatem jest perforowany jeden, lub dwa marginesy, górny, lub dolny, wówczas mamy do czynienia z ząbkowaniem grzebieniowym poziomym, jeśli natomiast

przedziurkowane zostały jeden, lub dwa marginesy boczne, z ząbkowaniem grzebieniowym pionowym. Marginesy nieperforowane przy ząbkowaniu grzebieniowym mogą przedstawiać linię prostą, albo każda linia ząbków

Ząbkowanie ramkowe Rz.

wychodzi na margines nieperforowany o jedną dziurkę. Ma to na celu łatwiejsze i nie niszczące samych znaczków przerywanie niedziurkowanych brzegów arkusza. Dawniej najpopularniejsze, dziś wyparte przez ząbko-

wanie grzebieniowe i używane tylko do mniejszych arkuszy było ząbkowanie ramkowe, inaczej zwane arkuszowym. Zęby listwy perforacyjnej tworzą siatkę, w której oczkach mieszczą się poszczególne znaczki. Za jednym uderzeniem wybija maszyna perforacyjna równocześnie dziurki na całym arkuszu. Wszystkie cztery narożniki na znaczku pojedynczym są w tym wypadku identyczne, symetrycznie rozłożone, a marginesy arkusza prawie nigdy nie są dziurkowane. Wadą tego systemu jest ogromna ilość znaczków przedziurkowanych poprzez obrazek, lub też niecentrycznie dziurkowanych.

Kombinacją dziurkowania liniowego jest t. zw. ząbkowanie paralelne, używane przy maszynach rotacyjnych pewnego typu. Zasadza się ono na równoczesnym wybiciu dziurek pionowych, a potem dziurek poziomych. Ząbkowanie znaczków przeznaczonych do ząbkowania, szczególnie stosowane przy znaczkach w rolkach, jest ząbkowaniem bardzo grubym. Różki są bardzo niewielkie, z boków zwyczajnie znaczki pozostawione cięte, a celem przeciwdziałania fałszerstwom pewne dziurki, nieraz rozmyślnie zostają wypuszczone.

Jeśli igły dziurkujące są dostatecznie ostre, mamy do czynienia z t. zw. ząkowaniem ostrym, jeśli natomiast igły są tępe, tak, że resztki papieru pozostają w dziurkach, jest to t. zw. ząbkowanie szarpane. Gdy szczególnie przy ostatnich składach arkuszy perforowanych papier nie został przebity, lecz tylko wtłoczony, mamy do czynienia z ząbkowaniem usterkowym.

Usterki przy ząbkowaniu powstają przede wszystkim wówczas, gdy maszyna perforacyjna ma zęby skrzywione, wyłamane lub brakujące i skutkiem tego źle perforuje lub w ogólności niektóre pola opuszcza. Usterki w ten sposób powstałe będą się powtarzały przy ząbkowaniu ramkowym na tym samym znaczku różnych arkuszy, a przy ząbkowaniu liniowym i grzebieniowym na znaczkach jednego szeregu, pionowym względnie poziomym. Przez odwrotne włożenie arkusza do maszyny perforacyjnej następuje odwrotne ząb-

kowanie. Dalszą usterką ząbkowania jest perforowanie przez obrazek znaczka, podwójne ząbkowanie, omyłkowe niecałkowite ząbkowanie, lub wreszcie nieząbkowanie całkowite, mimo iż ząbkowanie było zamierzone. Znaczki niecałkowicie, tylko poziomo, lub pionowo, nieząbkowane należy zbierać zawsze parkami. Ponieważ znaczki nieząbkowane, t. j. takie, które tylko skutkiem pomyłki dostały się do rąk zbieraczy(gdyż zasadniczo były pomyślane jako ząbkowane) stanowią wielką rzadkość, przeto ich cena jest znacznie wyższa. Nęci to wielu fałszerzy, którzy przez obcięcie ząbków normalnego znaczka usiłują podrobić rarytasy. A więc uwaga przy zakupnie tego rodzaju znaczków.

Odwrotnie znaczki, które ukazały się jako cięte napotykamy często z ząbkowaniem, lub przebiciem dokonanym przez urzędy pocztowe na zlecenie władz pocztowych, albo z inicjatywy samego pocztmistrza. Jeśli perforowanie lub ewentualnie nacinanie odbywa się zanim jeszcze znaczki takie dostaną się do sprzedaży będziemy mieli do czynienia z dodatkowym ząbkowaniem urzędowym, jeśli natomiast perforacja nastąpi po sprzedaży przy okienku mówimy o ząbkowaniu dodatkowym prywatnym. O ile ząbkowanie dodatkowe prywatne dokonane jest wyłącznie dla celów spekulacyjnych lub filatelistycznych, wówczas oczywiście znaczek taki jest dla zbieracza jedynie pewną ciekawostką, ale nie zalicza się do objektów, w ścisłym tego słowa znaczeniu, filatelistycznych. Wśród znaczków polskich mamy z tej dziedziny bardzo ciekawy przykład, a mianowicie znaczki P. K. L. Nr 54—64, które ukazały się jako cięte, zostały ze względów użytkowych przez fabrykę „Solali“ w Żywcu perforowane i używane w obrocie pocztowym tejże fabryki. Niebawem urząd pocztowy w Żywcu, uznając dobre strony inicjatywy fabryki „Solali“ oddał również dalsze zasoby tej serii fabryce „Solali“ do perforacji, a następnie sprzedawał je normalnie przy okienku. W pierwszym wypadku mamy do czynienia zatem z ząbkowaniem dodatkowym, prywatnym, które jednakowoż ma pełną wartość filatelistyczną, w drugim wypadku jest to typowy przykład

ząbkowania dodatkowego urzędowego, równie bardzo cennego dla zbieracza.

Liczenie ząbków.

Ząbkowanie określamy liczbą dziurek i ząbków na długości 20 mm. Zatem n. p. ząbkowanie 14 oznacza, że na 20 mm przypada 14 ząbków i 14 dziurek. Jeśli na 20 mm nie przypada całkowita liczba ząbków i dziurek liczymy jeszcze połówki ząbków i dziurek, lub nawet ćwiartki. Ząbkowanie może być regularne lub nieregularne. Głównie skutkiem zużycia maszyny perforacyjnej i kurczenia się papieru, odległości pomiędzy dziurkami są czasami niejednakowe, a co zatem idzie ilość ząbków występujących w szeregu egzemplarzy tego samego znaczka jest zmienna. Jest to t. zw. ząbkowanie nieregularne. Oznaczamy je wówczas najmniejszą i największą liczbą ząbków przypadających na 20 mm, n. p. 12—13½, co oznacza, że w pewnych znaczkach na 20 mm wypada 12 ząbków i dziurek, zaś w innych 12 ząbków i 13 dziurek, lub naodwrót 13 ząbków i 12 dziurek.

Znaczki mogą być z czterech stron jednakowo ząbkowane, a wówczas nazywamy takie ząbkowanie prostym i oznaczamy go jedną liczbą, albo też mają ząbkowanie niejednakowe, a wówczas mówimy o ząbkowaniu mieszanym. Przy ząbkowaniu mieszanym równomiernym znaczek posiada ząbkowanie u góry i u dołu jednakowe i równie jednakowe ze strony prawej i lewej. W katalogach podaje się z reguły naprzód ząbkowanie poziome, a potem pionowe, stawiając pomiędzy oboma liczbami znak dzielenia. Ząbkowanie mieszane nierównomierne, t. j. takie, w którym każda strona znaczka posiada odmienne ząbkowanie, jest wielką rzadkością. Oznaczenie go cyframi nie jest do tej pory jednolite. Ząbkomierz należy do niezbędnych przyborów filatelistycznych i znajduje się jako zakładka przy niniejszym katalogu. Posiada on skalę od 8 do 15 i jest tak pomyślany, że możemy nim zmierzyć nie tylko luźne okazy, ale również naklejone egzemplarze.

Najdokładniejszy pomiar znaczków należy do najświętszych obowiązków filatelisty.

N a c i n a n i e jest zasadniczo prostszym i łatwiejszym systemem dzielenia znaczków, niż dziurkowanie. Polega ono na częściowym nacinaniu masy papierowej, t. zn., że w przeciwieństwie do perforacji nie cała grubość papieru jest rozerwana. Nacinanie odbywa się prawie wyłącznie ze strony obrazkowej znaczka i może być wykonane, podobnie jak przy dziurkowaniu, albo przed gumowaniem, albo częściej po gumowaniu. Narzędziem w tym wypadku są ostre listwy, lub igły. Gdy nacinanie ma się odbyć równocześnie z drukiem, postępowanie jest bardzo proste, a mianowicie listwy nacinające, albo listwy z igłami wsadza się pomiędzy klisze znaczków do formy drukarskiej, nieco wyżej niż poziom formy drukarskiej. W ten sposób równocześnie z drukiem następuje samoczynne równoczesne nacięcie. Oczywiście, że nacięcie jest w tym wypadku zawsze barwne, gdyż igły i listwy nacinające są powlekane farbą równocześnie z formą drukarską. Jeśli nacinanie odbywa się już po wydrukowaniu znaczków, postępowanie jest prawie identyczne, jak przy ząbkowaniu. Może to być m. i. działanie podobne do maszyny do szycia, z tym odróżnieniem od ząbkowania, że papier zostaje przedziurkowany, ale nie wybijany. Stąd technikę tę nazwano niesłusznie, ząbkowaniem punktowym.

Nacinanie może być zasadniczo, albo arkuszowe, albo liniowe, tak jak rozróżniamy dziurkowanie ramkowe i liniowe. Kombinacją nacinania liniowego jest nacinanie t. zw. paralelne, t. zn. wykonane za pomocą równoczesnego użycia tylu listw paralelnych, ile jest rzędów w arkuszu. Pod względem formy nacięcia, dzielimy je na nieprzerywane i przerywane. Spośród przerywanych mamy nacinania: liniowe, skośne, szpiczaste, ząbkowane, krzyżykowe, beczkowate, faliste i języczkowe.

Zużycie znaczków.

Arkusze znaczków, które opuściły drukarnię, ładowane są następnie w pakiety, najczęściej zawierające po 100 arkuszy. Na brzegach arkuszy, celem kontroli,

umieszcza się zwyczajnie, jeszcze na maszynie drukarskiej kolejne numery i po takich numerach rozróżnia się również poszczególne pakiety arkuszowe. Pakiety rozsyła się naprzód do punktów rozdzielczych, a stamtąd do urzędów pocztowych, skąd dostają się do obiegu publicznego. W ten sposób nowy znaczek pocztowy odbywa skomplikowaną drogę od pierwszych prób i projektów, aż do okienka pocztowego. Dopiero w tej chwili ma on spełnić zasadniczy swój cel życiowy, a mianowicie służyć pobraniu, względnie zarachowaniu należytości pocztowych. W tej też dopiero chwili staje się dostępny dla szerokich rzesz filatelistów, którzy uwiadomieni, zwykle już wcześniej, o przygotowanym nowym znaczku, z niecierpliwością oczekują jego wydania. Ze względu właśnie na zbieraczy, nowe znaczki niejednokrotnie ukazują się naprzód przy specjalnym okienku dla zbieraczy, gdzie nabywają je filateliści, oraz kupcy, a potem dopiero dopuszczone bywają do normalnej rozprzedaży. Po wyczerpaniu się pierwszego nakładu znaczka następują dalsze. Z punktu widzenia filatelistycznego notujemy nowe nakłady tylko wówczas, gdy zachodzą różnice pomiędzy pierwszym, a następnymi nakładami, wyrażające się w zestawieniu lub właściwościach form drukarskich, papieru, gumy, ząbkowania itd. Rzecz prosta, że wysokość nakładu każdego znaczka jest dla filatelisty bardzo ważną okolicznością. Od tego bowiem zależy wysokość podaży, a co za tym idzie możliwość zaspokojenia wszystkich zbieraczy, co znów decyduje o rzadkości znaczka na rynku filatelistycznym, a w konsekwencji o jego cenie. Życie znaczka, t. zn. czas jego zużycia jest, albo zgóry oznaczone — szczególnie przy znaczkach okolicznościowych, — albo zależy od wyczerpania nakładu. Niejednokrotnie zachodzą ważne powody, dla których zarząd pocztowy postanawia zastąpić znaczki innym wzorem, a wówczas, albo wstrzymuje się druk, a zapasy sprzedaje aż do zużycia, albo znaczek natychmiast wycofuje się z okienek pocztowych celem zniszczenia, lub zaopatrzenia w nowe nadruki, lub wreszcie oddaje na wyłączną sprzedaż dla celów filatelistycznych. Zaprzestanie rozprzedaży danego

znaczka nie jest równoznaczne z ustaniem mocy, jaką posiada do frankowania przesyłek pocztowych. Pod tym względem traci on swoją wartość dopiero na skutek rozporządzenia, albo pod wpływem siły wyższej.

Znaczek pocztowy spełnia zasadniczo swoją rolę w tej szacie zewnętrznej, w jakiej został przez zarząd pocztowy rozesłany do poszczególnych urzędów pocztowych. Jedynie z braku poszczególnych znaczków dochodzi czasem do mechanicznego dzielenia wyższych wartości na połówki. Tak n. p. wśród znaczków polskich typowym przykładem będą znaczki lubelskie Nr 22—28 i tymczasowe z Dziedzic.

Znaczek pocztowy jest w swym założeniu przeznaczony do pobrania należytości za świadczenia poczty i to jest jego właściwa rola. Niestety w dzisiejszych czasach rozwoju filatelistyki i wielkiego zainteresowania znaczkami, ogromna ich ilość dostaje się wprost do rąk zbieraczy, nie odbywszy uprzednio właściwego kursu na przesyłce pocztowej. Poczta nie tylko ułatwia zbieraczom nabywanie znaczków za pomocą specjalnych okienek filatelistycznych, lub nawet osobnych urzędów, ale podejmuje niejednokrotnie osobne wydania dla zbieraczy. Z tej samej przyczyny także i kasowanie znaczków odbywa się coraz częściej tylko dla celów filatelistycznych, t. zn., że znaczek nie spełniwszy swej roli na przesyłce pocztowej, jest kasowany tylko w tym celu, aby znaleźć się w rękach zbieracza, jako pięknie dochowany okaz znaczka skasowanego. Kasowanie takie nazywamy grzecznościowym. Znaczek w tym wypadku czysto kasowany, posiada wszelkie cechy świeżości, szczyci się nawet zupełnie zbędnym w tym wypadku posiadaniem gumy, ale w oczach szczerego filatelisty musi mieć mniejszą wartość, niż znaczek — może nawet bardziej zniszczony — ale taki, który naprawdę odbył swoją służbę pocztową.

Kasowniki pocztowe.

Jak już z poprzednich uwag wynika, znaczenie kasownika pocztowego dla filatelistyki jest ogromne.

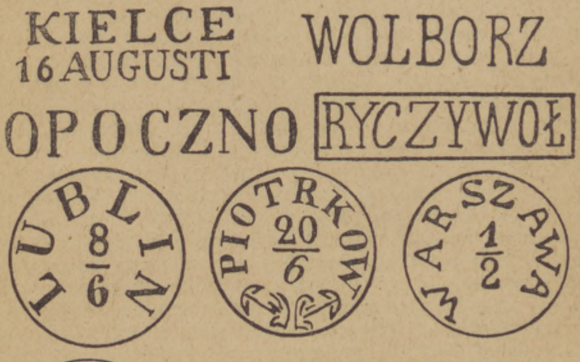
Stemple wprowadzone poraz pierwszy w Anglii ok. r. 1660 odegrały w okresie przed wprowadzeniem znaczków rolę całkiem samodzielną, a stempel przedfilatelistyczny zastępował dzisiejszy znaczek pocztowy. Wśród stempli przedfilatelistycznych rozróżniamy stemple nadawcze, nadejścia, czyli oznaczające datę przybycia przesyłki, stemple t. zw. przechodnie, zaznaczające urząd pocztowy, przez który przesyłka przechodziła do wła-

Niektóre stemple przedfilatelistyczne polskie z XVIII w.

ściwego celu przeznaczenia, a przy późniejszych jeszcze, stemple dodatkowe, n. p. na listy polecone, ekspresowe, wartościowe itd. Najważniejszymi spośród nich były oczywiście stemple nadawcze należnościowe, które były dowodem opłacenia należytości pocztowej. Zapłaconą należytość wpisywano na nich zrazu ręcznie, niekiedy zaś należytość była poprostu, obok nazwy miejscowości

umieszczenia na stemplu. Była to forma przejściowa do znaczka pocztowego, od której już tylko krok nas dzielił od właściwego znaczka, szczególnie w tym wypadku, gdy niezużyte listowniki lub koperty były na poczcie opatrywane przed sprzedażą stemplem, a dopiero potem sprzedawane przy okienku klienteli. Noszą one pełny charakter całostki.

Najważniejsze typy stempli Królestwa Polskiego 1815—1860.

Z chwilą wejścia znaczka pocztowego w użycie, stempel zmienił swoje zadanie, a obok zaznaczenia czasu i miejsca nadania (datownik), najważniejszą jego rolą było skasowanie, czyli odwartościowanie znaczka pocztowego. Stempel stał się kasownikiem wartości znaczka i miał za zadanie uniemożliwić fakt, aby znaczek raz naklejony na liście mógł być powtórnie użyty. Stąd początkowo używano osobno kasowników, mających za zadanie jedynie odwartościowywanie znaczków, a osobno wybijano na przesyłkach stempel nadawczy, określający miejsce i datę nadania. Niebawem oba te elementy złączono na jednym kasowniku, który obecnie spełnia jednocześnie obie powyższe funkcje. Ogromny rozwój ruchu pocztowego, a co zatem idzie trudności techniczne w sprawnym i terminowym kasowaniu znaczków skłoniły wkrótce poczty do używania kasowników maszynowych i numeratorowych. Specjalne stanowisko zajął t. zw. wolny kasownik (Freistempel), wprowadzony w zeszłym stuleciu, prawie we wszystkich krajach, który jest kombinacją kasownika ze samych znaczkiem. Uprawnienie do nadrukowywania tego rodzaju kasowników zostało przeniesione przez pocztę na osoby prywatne, większe firmy i przedsiębiorstwa, oczywiście pod warunkiem ścisłego rozliczenia należytości z zarządem poczty.

Zwyczajne kasowniki nadawcze są dziś również przeważnie używane jako stemple przejściowe, t. j. urzędów, przez które przesyłka przechodzi tranzytem, względnie jako datowniki docelowe, używane przez urząd pocztowy, do którego dana przesyłka była przeznaczona. Ostatnio weszły również w użycie stemple-kasowniki okolicznościowe (Sonderstempel), wprowadzone z okazji uroczystości, rocznic, wystaw itp., oraz stemple-kasowniki reklamowe i propagandowe, na których obok zasadniczych elementów kasownika umieszcza się reklamy gospodarcze, komunikacyjne, jak n. p. zalecenia uzdrowisk, propagandę oszczędności itp.

Tylko w wypadkach wyjątkowych, gdy skutkiem zapomnienia odnośnego urzędnika pocztowego przesyłka nie została skasowana, używa się jeszcze dziś przekre-

ślenia znaczka ołówkiem, względnie atramentem. Kasowanie starych znaczków ołówkiem bywa często równowartościowe skasowaniu stemplem, natomiast współczesne znaczki skasowane w ten sposób, tracą ogromnie na swej wartości.

Jak z powyższych uwag wynika, zbieracze dzielą znaczki na skasowane, inaczej używane i nieskasowane, czyli nieużywane. Z nieskasowanych najcenniejszymi są znaczki o pierwotnej świeżości pocztowej (postfrisch), t. j. będące w takim stanie, w jakim je sprzedano przy okienku pocztowym. Nie da się zaprzeczyć, że pojęcie świeżości pocztowej uległo w ostatnich czasach ogromnemu wyolbrzymieniu, choć znaczek nieskasowany, noszący ślady podlepca, winien nosić taką samą wartość, co znaczek „postfrisch". Cechami charakterystycznymi dla znaczka „postfrisch" jest niezmieniona i niewybladła farba, niepożółkły papier, nienaruszone ząbkowanie i niezniszczony klej. Ustępstwa robią filateliści jedynie dla drobnych śladów z podlepców. Jeśli na znaczku brak jest gumy, lub guma jest częściowo tylko uszkodzona, zaliczamy go do okazów nieskasowanych, ale nieposiadających pierwotnej świeżości pocztowej. Ostrzega się przed fałszerzami, którzy celem podniesienia wartości, znaczek powtórnie powlekają klejem, aby w ten sposób przywrócić mu utraconą świeżość pocztową.

Skasowanie znaczka nie dowodzi wcale, że znaczek w istocie spełnił swoją rolę, i że odbył swój kurs na przesyłce pocztowej. Skasowaniu w tym sensie podlegają znaczki przeznaczone jako wzory pocztowe, wycofane z obiegu, na których wypróbowuje się nowe kasowniki itd. Najczęstszym wypadkiem w tej dziedzinie, jest kasowanie znaczków dla celów filatelistycznych, czyli t. zn. k a s o w a n i e g r z e c z n o ś c i o w e. Jeśli skasowanie takie następuje na poczcie, na znaczku będącym istotnie w obiegu, autentycznym kasownikiem i prawdziwą datą dzienną kasownika, wówczas znaczki zaopatrzone kasownikiem grzecznościowym, filatelistycznie są pełnowartościowe. Natomiast kasowanie kasownikiem nieużywanym do kasowania, choćby nawet dane

znaczki były aktualnie w obiegu, następnie kasowanie znaczków, które już wyszły z obiegu, wszystko jedno czy jest ono dokonane przez człowieka prywatnego, który w jakiś sposób doszedł do posiadania kasownika urzędowego, czy nawet przez pocztę, jest dla filatelisty bezwartościowe. Tak n. p., gdy data na autentycznym kasowniku jest cofniętą (datownik wsteczny) ze względu na to, że cena katalogowa znaczka skasowanego jest wyższa niż nieskasowanego, to użycie takiego skasowania będziemy uważać za fałszerstwo zupełnie podobnie, jak używanie kasownika wykonanego prywatnie. Ostrzega się przed naśladownictwami kasowników, wzg. kasownikami fantazyjnymi.

Zarówno zbieracze znaczków, jak i samych kasowników kollekcjonują okazy tylko czysto odbite, które nie noszą śladów zawalania przez farbę stemplową. Znaczki skasowane zbieramy, jako całostki listowe, a więc listy z naklejonymi znaczkami, pocztówki, formularze pocztowe itd. Jest to najcenniejsza forma filatelistyki. Niektórzy zbieracze gromadzą znaczki wycięte z listów, ale w ten sposób, że kasownik przy wycięciu z listu nie jest uszkodzony. Oczywiście, że z tego rodzaju znaczków nie zdejmujemy papieru kopertowego.

Jest rzeczą przyjętą, że filateliści w korespondencji pomiędzy sobą oraz firmami filatelistycznymi starają się naklejać znaczki ciekawsze, a nie najpospolitsze. Używają zatem do ofrankowania listów serii dobroczynnych, albo wyższych wartości i w ten sposób umożliwiają innym filatelistom, w sposób koleżeński gromadzenie cenniejszego materiału filatelistycznego. Listy w ten sposób ofrankowane zaopatrują w napis: „Proszę czysto i starannie stemplować“, aby w ten sposób zwrócić uwagę urzędnika pocztowego na znaczenie, jakie przywiązują do filatelistycznej przesyłki. Frankatura filatelistyczna jest dobrym i naśladowania godnym zwyczajem.

Jak gromadzić znaczki?

W jaki sposób znaczek dostaje się do rąk zbieracza? Sposobów jest wiele, a każdy z nich zasługuje na

uwagę i użycie. Znaczki obiegowe własnego kraju nabywamy oczywiście po cenach nominalnych na poczcie, przy okienkach zwyczajnych, lub specjalnie dla filatelistów przeznaczonych. W znaczki innych krajów, oraz starsze możemy w pierwszej linii zaopatrzyć się u kupców filatelistycznych, będących zwyczajnie nie tylko kupcami, ale śpieszącymi z pomocą i doradą fachowcami. Jest rzeczą pouczającą dowiedzieć się, w jaki sposób sami kupcy zaopatrują się w znaczki. Oczywista, podobnie jak prywatni zbieracze, kursujące znaczki zakupują oni w większych ilościach przy okienkach filatelistycznych. Źródłem ich zakupu są ponadto zbieracze, którzy pozbywają się całych zbiorów, lub ich części. Najważniejszą jednak część posiadanego materiału zakupują kupcy za granicą, albo wprost od zarządów pocztowych poszczególnych krajów, albo od wielkich grossistów, lub wreszcie na aukcjach. Pomocnym im w tym względzie jest wieloletni kontakt handlowy z podobnymi firmami zagranicznymi, prasa filatelistyczna, lub specjalna prasa przeznaczona dla kupców, w której znajduje się tysiące ofert zakupna zbiorów. W zależności od trudów i kosztów związanych z nabyciem znaczków, kupiec dobija sobie procent handlowy, który u solidnych firm nieprzekracza zwyczajnie 30% cen zakupu.

Dla zbieracza zaopatrywanie się u kupców ma swoje wielkie zalety, gdyż bogaty wybór w materiale, daje możność nabycia okazu, który zarówno pod względem zewnętrznego wyglądu, jak i tematu, a nadewszystko gwarantowanej prawdziwości jest pełnowartościowy. Najczęściej kupcy sprzedają znaczki w całych seriach, rzadziej w pojedynczych sztukach; dla początkujących zaleca się kupowanie t. zw. pakietów znaczkowych, które wprawdzie nie zawierają znaczków droższych, ale mogą stanowić dobrą podstawę pod rozbudowę zbioru. Kupcy sprzedają tylko takie okazy, które po sumiennym zbadaniu uważają za prawdziwe. Fałszerstwa i znaczki uszkodzone są wyraźnie, jako takie, oznaczone.

Podobnie jak kupcy, mogą również prywatni zbieracze sprowadzać znaczki z za granicy. Informacje o no-

wościach i oferowanych zbiorach znajdą w prasie filatelistycznej, muszą wszakże liczyć się z obowiązującymi przepisami dewizowymi, oraz wszystkimi innymi przepisami, które normują sprawę importu i zakupu znaczków. Bardzo popularnym jest zakupywanie znaczków z rąk prywatnych, a przede wszystkim wymiana dubletów pomiędzy zbieraczami, przy czym przed dokonaniem transakcji ustala się wspólną ocenę znaczków, zwykle na podstawie katalogowej. Szczególnie w biurach, urzędach i sklepach, dokąd napływa wiele korespondencji, możemy natrafić na cenny materiał filatelistyczny. Nie należy też nigdy pomijać starej korespondencji rodzinnej nieraz skrzętnie przechowywanej przez starszych członków rodziny, w której niejednokrotnie można znaleźć bardzo cenne okazy. Nie trzeba również zapominać o t. zw. szkarcie pocztowym, t. zn. znaczkach skasowanych, których pozbywa się poczta co pewien czas z materiału przez nią posiadanego. Wielkim ułatwieniem dla zbieraczy, są urządzane przez zrzeszenia filatelistyczne lub firmy handlowe aukcje znaczków. Organizatorzy aukcji, przygotowują zawczasu katalogi znaczków wystawionych na aukcję, oznaczając cenę wywoławczą znaczków. Udział w aukcji można brać, albo osobiście, albo korespondencyjnie w myśl szczegółowych warunków aukcji, ogłoszonych w katalogach aukcyjnych. Od każdej tranzakcji dokonanej na aukcji pobierają organizatorzy od kupującego około 15%, a od sprzedającego około 10% ceny, którą osiągnął ostatecznie znaczek. Jeszcze inną formą nabywania znaczków są giełdy i licytacje znaczków.

Przy tej okazji słów parę należy powiedzieć o c e n a c h z n a c z k ó w. Na kształtowanie się cen znaczków składają się przede wszystkim trzy czynniki, t. j. wysokość nakładu, zainteresowanie, jakie dany znaczek budzi, oraz ilość egzemplarzy, jakie się zeń dochowały. Innymi słowy, jak wszędzie, tak i przy znaczkach decyduje ekonomiczne prawo popytu i podaży. Im znaczek został wydany w mniejszej ilości nakładu, im większe budzi zainteresowanie swymi walorami zewnętrznymi, im więcej zbieraczy pragnęłoby ten właśnie okaz po-

siadać, a im mniej egzemplarzy dochowało się do naszych czasów, tym znaczek ma wyższą **wartość kollekcjonerską** i tym wyższą osiąga cenę na rynku. Dla filatelisty wyższą wartość wewnętrzną będą miały oczywiście takie znaczki, które faktycznie zostały zużyte pocztowo, a mniejszą te, które wydano przede wszystkim na użytek zbieraczy. Od wartości **wewnętrznej** odróżniamy wartość **katalogową**, mającą charakter orientacyjny, wyznacznika cen, oraz wartość czysto **handlową**, t. j. taką po której znaczek nabywamy, a która jest zależna od fluktuacji na rynku filatelistycznym.

Oczywiście, że inaczej cenimy znaczki „postfrisch", inaczej skasowane, inaczej nieskasowane, znaczki na listach, czworobloki, znaczki z marginesami, w arkuszach lub całe kollekcje.

Konserwacja znaczka.

Cały materiał posiadany przez zbieraczy możemy praktycznie podzielić na znaczki skasowane i nieskasowane. Wszystkie nasze starania winny skupiać się w dążeniu jak najstaranniejszego ich przechowania. Ochrona przed zgięciem, rozdarciem, utratą ząbków lub gumowania, zmianą barwy itd. wysuwa się tu na plan pierwszy. Inne zasady obowiązują przy znaczkach skasowanych. Ponieważ większość z nich dostaje się do naszych rąk na listach, przeto najważniejszym zabiegiem jest doprowadzenie ich do należytej czystości i odłączenie od nich papieru listowego, czyli t. zw. **mycie znaczków**. Należy to sobie dobrze zapamiętać, że każda farba w wodzie trochę się rozpuszcza, że nie ma takiej masy papierowej, któraby nie zawierała również pewnych składników rozpuszczalnych, i że skutkiem tego nawet najstaranniejsze mycie znaczka nie pozostanie na nim bez śladu. Znaczek raz umyty traci swoją świeżość, blask, połysk, chyba, że stosujemy przy jego myciu specjalne ostrożności. Mycie znaczków jest więc tylko koniecznością i nie powinno być w stosunku do jednego okazu więcej razy stosowane, jak tylko raz jeden.

Przede wszystkim należy na to zwrócić uwagę, że znaczna liczba znaczków jest wodoczułych, i że tych w ogólności kąpać nie możemy. Do nich należą znaczki wykonanie farbami anilinowymi, o czym zawsze ostrzegają katalogi. Ponadto firma Lücke w Lipsku wydała w formie broszury specjalny wykaz znaczków wodoczułych. Wodoczułymi są również znaczki świeże, które co dopiero opuściły prasę drukarską. W wodzie ulegają zmianie, względnie zniszczeniu znaczki tłoczone, znaczki wykonane w heliograwurze (druk rastrowy wklęsły), oraz wszystkie znaczki drukowane na papierze kredowym. Wobec wszystkich znaczków wodoczułych winno się stosować metodę suchego usuwania papieru kopertowego, ponieważ jednak metoda taka wymaga bardzo dużego doświadczenia, przeto zaleca się mycie znaczka powierzchowne. Polega ono na tym, że pojedynczy znaczek kładziemy na powierzchnię letniej wody w ten sposób, aby jego część obrazkowa nie była wogóle zamoczona. Następnie delikatnie ściągamy nasiąkły wodą papier kopertowy z części zagumowanej znaczka, po czym suszymy go pomiędzy dwoma warstwami papieru filtrowego i przetłuszczonego. Strona obrazkowa winna być nakryta papierem filtracyjnym, a odwrocie papierem przetłuszczonym, a to z tego powodu, ponieważ pozostałe jeszcze jakieś ewentualne części gumy przyczepiają się do papieru przetłuszczonego. Znaczki, które nie są zanadto czułe na wodę, należy myć w letniej wodzie i to tylko pojedynczo, gdyż inaczej farba schodząca z jednego znaczka może zawalać drugą sztukę. Woda zimna szkodzi znaczkom. Tylko przy trudno ropuszczalnych klejach można podwyższyć temperaturę wody, tak, aby kąpiel była gorąca. Dodatków chemicznych przyśpieszających rozpuszczanie klejów, ani też środków oczyszczających znaczek lepiej nie używać, gdyż stosowanie ich wymaga specjalnego doświadczenia. Kąpiel winna trwać krótko, aby papier w wodzie nie rozmókł. Zasadą, o której należy pamiętać jest, że usuwa się nie znaczek z papieru, ale papier ze znaczka. Przed myciem należy zwrócić baczną uwagę, czy który z nich nie nosi śladów ołówka atramentowego, gdyż

jedna taka sztuka, może zniszczyć wszystkie sąsiednie wspólnie kąpane znaczki. Po wyjęciu z kąpieli, każdy poszczególny znaczek należy wysuszyć bibułą, poczem włożyć pomiędzy dwie warstwy papieru filtracyjnego lub wodochłonnego. W czasie obsuszania, znaczek należy kilkakrotnie odwracać i zmieniać jego położenie, tak aby wysychanie było jaknajstaranniejsze. Następnie należy dokładnie sprawdzić, czy na znaczku niema resztek gumy i dopiero potem włożyć pomiędzy dwie warstwy kartonu lub tektury, a w takiej dopiero ochronie do prasy. W prasie znaczek nie powinien być, ani za bardzo ściśnięty, aby nie uległ zniszczeniu głębodruk, ani też nie powinien w niej zbyt długo pozostawać.

Szczególny brud na znaczku usuwamy za pomocą kąpieli w pianie mydlanej lub wodzie utlenionej, ale tylko pojedynczo myjąc znaczek. Tłuszcz znajdujący się na znaczku usuwamy gorącą wodą, o ile znaczek nie jest wodoczuły, lub w tym ostatnim wypadku, chemicznie czystą benzyną. Jeśli barwy nie są trwałe czyści się znaczek, delikatnie przeciągając go pędzelkiem, napojonym czystą benzyną, ale i w tym wypadku należy stosować wielką ostrożność, gdyż barwa wielu znaczków również nie znosi benzyny. Plamy od atramentu wywabiać można octem, lub kwaskiem cytrynowym, ale nie przy atramentach starych, bo te nieraz nie reagują na te odczynniki. Usuwanie gumy z wizerunku znaczka odbywa się za pomocą zwyczajnego mycia, lub w chemicznie czystej benzynie.

Specjalną uwagę należy zwrócić, na usuwanie resztek papieru przyklejonych do znaczków nieskasowanych, w ten sposób, aby przy tym zabiegu nie naruszyć gumowania. Znaczek kładzie się odwrociem na zwilżoną bibułę lub papier filtrowy i trzyma się na nim tak długo, aż skrawek papieru, który ma być zeń usunięty, zostanie przepojony wodą. Wówczas skrawek papieru (ewentualnie podlepca) możemy bez trudu zdjąć ze znaczka. Jeśli chodzi o drobniutkie skraweczki papieru, to zwyczajnie wystarcza, jeśli dane miejsce pędzluje się mokrym pędzelkiem włosowym. Gdy zabieg

został dokonany, kładzie się znaczek celem osuszenia obrazkiem do góry na przewiewne miejsce. Nie może to być jednak miejsce ciepłe, gdyż inaczej znaczek się zwinie i na gumowaniu mogą powstać silne rysy, których nie naprawi nawet późniejsze prasowanie.

Znaczek wymyty, podobnie jak nieskasowany należy chronić przed zniszczeniem i ewentualnie powtórnym myciem. Wystrzegać trzeba się wilgoci, przechowywać w suchym powietrzu i zasłaniać przed światłem słonecznym, pod którego wpływem znaczki żółkną, tracą blask i barwę.

Znaczki, które umieszczamy w zbiorze, powinny być zachowane bez zarzutu zarówno od strony podobizny, jak i szczegółów technicznych. Papier nie powinien wykazywać obcych ciał, ząbki winny być kompletne, guma, druk i kolor nie powinny nosić żadnych śladów zużycia lub złego obchodzenia się z nim przez zbieracza. Skasowanie znaczka powinno być estetyczne i czyste, sam znaczek winien być dobrze scentrowany, t. zn. marginesy jego winny być ze wszystkich stron równe. Jeśli znaczek posiada wszystkie te walory, wówczas jego stan nazwiemy pierwszorzędnym, co niektóre katalogi określają, jako okaz gabinetowy, albo luksusowy (Kabinettstück, Prachtstück). Ze względu na bardzo ograniczony materiał filatelistyczny, nadewszystko w znaczkach starszych i szczególnie poszukiwanych wyższych wartościach, nawet znaczki wykazujące pewne braki powinny być szanowane i zamieszczane, w braku lepszych sztuk w zbiorach. Braki takie mogą być jawne (załamania, rysy, zabrudzenia, brudne skasowanie itd.), lub ukryte, do których zaliczamy przede wszystkim cienkie miejsca papieru, widoczne na znaczkach pod światło. W ogólności należy zauważyć, że w tej dziedzinie spotykamy się niejednokrotnie z wielką przesadą u filatelistów. Staranie o znaczki nienagannie zachowane, jest rzeczą chwalebną, ale nie należy sadzić się na niezwykłe okazy i przebierać miarę w wymaganiach.

Stąd zasada, że znaczki starsze i rzadsze włączamy do zbiorów nawet z uszkodzeniami, a dopiero w razie uzyskania lepszego egzemplarza, wymieniamy sztuki

uszkodzone na lepsze. Z tego również względu nie należy nigdy wyrzucać materiału drugorzędnego, z wyjątkiem chyba najpospolitszych wartości obiegowych, — lecz trzymać go osobno i mieć go w rezerwie dla ewentualnej korzystnej sprzedaży lub zamiany.

Te same powody skłaniają nas do przechowywania znaczków naprawianych, o ile tylko reparacja znaczka jest dokonana jawnie i nie polega na chęci oszukania zbieracza i uśpienia jego czujności. Naprawianie znaczków cennych i rzadkich, zawsze uwidaczniane na reperowanym okazie i dokonywane przez specjalistów, polega na gładzeniu załamań, zaklejeniu rys, dorabianiu brakujących ząbków lub uzupełnieniu gumy, pogrubianiu miejsc przeźroczystych itd. Wszystko zależy od intencyj. Jeśli umiejętności specjalistów, lub nawet całych przedsiębiorstw, zwanych „klinikami" znaczków, mają podobnie, jak przy wartościowej, a nadtłuczonej, starej saskiej porcelanie, za zadanie tylko doprowadzenie okazu do porządku, bez pretensji do wprowadzenia w błąd zbieracza — ich wysiłki są godne pochwały. Jeśli natomiast naprawa znaczka zmierza do oszukańczych celów, jeśli uszkodzony egzemplarz, ma na szkodę zbieracza przybrać szatę okazu luksusowego, wówczas działanie takie nie wiele się w istocie różni od zwykłego oszukańczego fałszerstwa.

Naśladownictwa i fałszerstwa.

Już przy samęj fabrykacji znaczków zarządy pocztowe przedsiębiorą wiele środków, aby chronić znaczek od naśladownictwa i utrudnić powtórne użytkowanie znaczków. Wprowadzono swego czasu mało w praktyce użyteczne znaki tajne, t. zn. umieszczone przez sztycharza maleńkie zaznaczenia na obrazku znaczka, których brak miał dowodzić, że znaczek jest fałszywy. Z tego samego względu wprowadzono przy fabrykacji znaczków specjalne papiery, z impregnowanymi nitkami jedwabnymi, znaki wodne, poddruki, nieraz występujące dopiero pod wpływem reagensów (salmiaku), nadruki ochronne na odwrociu znaczka itd. Z tej przy-

czyny unikają zarządy pocztowe pojedynczych, łatwych do naśladownictwa rysunków i strzegą tajemnic trudniejszej techniki druku. Tak n. p. druk rotacyjny, lub tłoczenia, są ze względu na wielkie koszta, dla fałszerzy niedostępne.

Przez fałszerstwo rozumiemy naśladownictwo wykonane w całości nowo sporządzonym materiałem drukarskim. Fałszerstwa mogą być wykonane na szkodę poczty, lub na szkodę filatelistów. Fałszerstwa na szkodę poczty są dokonywane na znaczkach będących w obiegu, a polegają n. p. na sfałszowaniu wyższej wartości na znaczku autentycznym o niższej wartości nominalnej, dodawaniu, względnie usuwaniu nadruków i t. d. Wszystko to są częściowo falsyfikaty. Przez całkowite falsyfikaty, rozumimy znaczki w całości sfałszowane i wprowadzone oszukańczo do obiegu. Innym typem działania na szkodę poczty, jest powtórne używanie znaczków już raz zużytych w obiegu. Poczta broniła się przed tym nadużyciem przez staranne i grube kasowanie znaczków, lub zastosowanie takich sposobów ich fabrykacji, że usunięcie kasownika drogą mechaniczną niszczy równocześnie sam obrazek znaczka. W tym samym celu wprowadzono do fabrykacji znaczków papier kredowy, powlekano znaczki warstewkami laku, używano wodoczułych farb itd. W gruncie rzeczy wszystkie środki ochronne zawodziły, a koszta związane z nimi nie stały w należytym stosunku do strat na fałszerstwie przez pocztę poniesionych.

Od fałszerstwa na szkodę poczty, odróżniamy fałszerstwa na szkodę zbieraczy. Do tego typu fałszerstw należy n. p. zamiana znaczków autentycznych, ząbkowanych na cięte, lub odwrotnie, fałszerstwo nadruków, lub fałszerstwo całych znaczków. Najłatwiej poznać znaczki fałszywe po ząbkowaniu, gdyż ząbkowanie w tym wypadku jest zwykle liniowe. Ponadto jest rzeczą niemożliwą odtworzenie znaczków identycznych, w stosunku do oryginału. Różnice występują w samym rysunku, w użytym papierze, farbie, gumie, technice drukarskiej, wielkości znaczka itd. Papier i barwę fałszowanych znaczków można najlepiej ustalić przez po-

równanie z oryginalnymi egzemplarzami, używając w wypadkach wątpliwych lampy kwarcowej.

Niekiedy celem wymiany znaczków pomiędzy zarządami pocztowymi poszczególnych krajów, względnie na użytek filatelistów, poczta sama produkuje naśladownictwa, t. zw. n o w o d r u k i. Nowodruk (Neudruck) jest to zatem naśladownictwo znaczka pocztowego, sporządzone niezmienionym układem tego samego materiału drukarskiego, co i znaczki oryginalne, do jakichkolwiek innych celów, z wyjątkiem użycia w obiegu pocztowym, już po ukończeniu druku dotyczących znaczków, przeznaczonych do obiegu pocztowego i bez względu na to, czy dotyczące znaczki są już wycofane, czy też nadal mają moc obiegową. Do nowodruków zaliczamy znaczki polskie lotnicze Nr I i Levant Nr 1 do 12; te ostatnie sporządzone zostały na polecenie Ministerstwa Poczt i Telegrafów dla celów filatelistycznych.

Od nowodruków, które nie są fałszerstwem należy odróżnić w t ó r n o d r u k i (Nachdruck), t. j. naśladownictwa wykonane pozostałościami oryginalnego materiału drukarskiego, nienadającymi się do bezpośredniego użytku, a skutkiem tego przerobionymi, uzupełnionymi, lub zestawionymi odmiennie od oryginalnego. Oczywista, że w ten sposób zdefiniowane wtórnodruki, obojętnie, czy będą pochodzenia urzędowego, czy prywatnego, należą do typowych fałszerstw.

Fałszerstwa znaczków są prawdziwą plagą filatelistyki, i dlatego wypowiedzieli im zbieracze zdecydowaną walkę. Walną pomocą, jest tutaj naukowa filatelistyka, która na łamach katalogów i artykułów specjalnych poucza, jak należy odróżniać zdrowe ziarno od plew. Doświadczenie zbieracza, wytrawne oko, znajomość techniki wykonania znaczków, są w tym wypadku filateliście walnie pomocne. Gdy własne siły zawodzą, pozostaje jeszcze jedna bardzo cenna droga, a mianowicie powierzenie wątpliwego znaczka do zbadania r z e c z o z n a w c o m (Briefmarkenprüfer).

Są to wytrawni i sumienni znawcy przedmiotu, którzy na podstawie długoletniej praktyki, znajomości

gruntownej techniki powstawania danego znaczka i posiadanego rozległego materiału porównawczego, są w stanie odpowiedzieć najpewniej na pytanie, czy dany znaczek jest prawdziwy, czy fałszywy. Z tego względu każdy bardziej zaawansowany zbieracz, zanim zdecyduje się na zakup droższych i rzadszych okazów, niech nie żałuje drobnego stosunkowo nakładu pieniędzy i niech z zaufaniem powierzy wątpliwe znaczki do sprawdzenia rzeczoznawcy. W ten sposób uniknie strat przy zakupie znaczków i podniesie wartość swego zbioru.

Znaczki ocenione jako prawdziwe, zaopatrują rzeczoznawcy małemi stempelkami na odwrociu znaczka, będącymi równocześnie gwarancją ich autentyczności. Nie zależnie od tego, na życzenie i za specjalną opłatą wydają rzeczoznawcy atesty, t. zn. pisemne świadectwa autentyczności danego okazu, wraz z jego szczegółowym opisem.

Przedkładając znaczki do oceny, należy trzymać się następujących ogólnie przyjętych zwyczajów:

1. Znaczki winny być oczyszczone od wszelkich pozostałości papieru na odwrocie i wyklejone na kartkach papieru, z pozostawieniem wolnego miejsca na pisemne uwagi znawcy. Znaczki należy tak nakleić, aby znawca mógł każdy znaczek swobodnie odwrócić.
2. Do przesyłki musi być dołączony spis znaczków w dwóch równobrzmiących egzemplarzach, z których jeden pozostaje u znawcy, a drugi otrzymuje nadsyłający z powrotem.
3. Należy wyraźnie zaznaczyć, jak ma nastąpić zwrot przesyłki: listem poleconym, czy wartościowym i załączyć odpowiednio ofrankowaną kopertę, z czytelnym i dokładnym adresem. Przesyłki odbywają się na ryzyko nadsyłającego do sprawdzenia.
4. Znawcy nie są obowiązani do przedsiębrania jakichkolwiek czynności, dopóki nie uzyskają bezwzględnej pewności otrzymania należnego wynagrodzenia.

Jeśli chodzi o opłaty pobierane przez rzeczoznawców, to podstawą do obliczania należytości jest zawsze

wartość znaczków w złotych, według ostatniego cennika Domu Handlowego „Pionier“. Obecnie koszta sprawdzania autentyczności znaczków wynoszą: za poszczególny znaczek do wartości 25 zł. — 1.50 zł., minimalnie 10 zł. od jednej przesyłki. Za znaczki o wartości od 25 zł. wgórę 6% w złotych, od wartości podanej w cenniku. Przy droższych znaczkach opłatnych Nr. 29—53 i Nr. 83, oraz dopłatnych Nr. 1—12 II, za konieczne oznaczenie pozycji w arkuszu dalsze 3% dodatku w złotych, minimalnie jednak po 1.50 zł. od sztuki.

Falsyfikaty po 1.50 zł. bez względu na wartość oryginału.

Pisemne atesty bez fotografii 25 zł. od sztuki. Przy listach wartościowych, niedoręczanych do domu, za osobisty odbiór na poczcie 5 zł. Koszta przesyłki, pobrania, ekspedycji i t. p. według rzeczywistego wydatku. W specjalnych wypadkach trudności sprawdzenia, większych objektów lub zbiorów itp., mogą znawcy pobierać wyższe, lub niższe należytości stosowanie do umowy.

Na naszą prośbę nadesłał nam łaskawie Leiter der Arbeits- und Prüfgemeinschaft des ehem. Polen und Mittellitauen annerkanter Fachprüfer G. D. S. u. Fach-Abt. Briefmarken, listę czynnych ostatnio rzeczoznawców znaczków polskich, którą w całości przytaczamy:

Na terenie Rzeszy:

1) Pastor Alfred G e i b, Grützen ü. Schwetz/Weichsel. Tylko poczty miejskie.

2) Kurt G r ö n k e, Bromberg, Fichteplatz 2. Tylko Port Gdańsk.

3) Dypl. Inż. Georg L a n d r é, Magdeburg, Gutenbergstr. 1. Wszystkie znaczki polskie, oficjalne wydania, prowizoria, poczty miejskie i lokalne, Levant, plebiscytowe, Korpus Polski, Port Gdańsk, okupowane obszary w czasie wojny światowej, Litwa Środkowa i wszystkie wydania specjalne, Generalne Gubernatorstwo.

Na terenie Generalnego Gubernatorstwa:

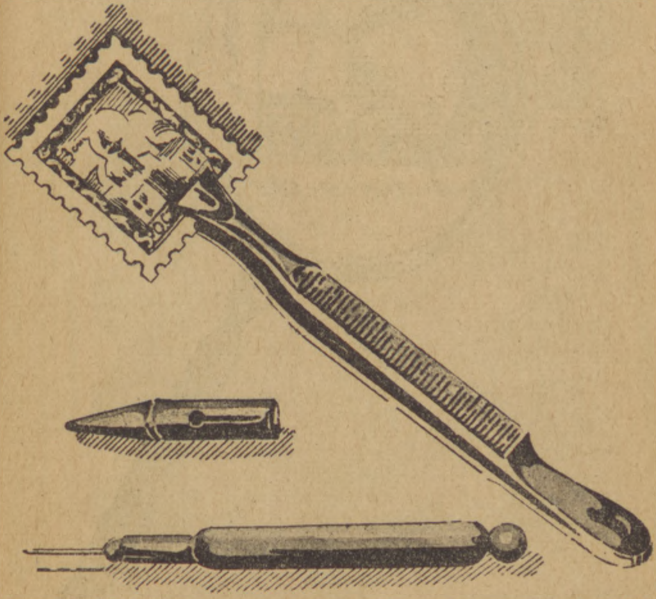
1) Prof. Antoni Łaszkiewicz, Warszawa, Senatorska, 10. Tylko wydania lokalne na G. G. Warszawa i austriackich, oraz Litwa Środkowa.
2) Prof. Stanisław Mikstein, Kraków 14, Tarnowskiego 7/1. Wszystkie wydania państwowe, a w szczególności z nadrukami Poczta Polska na znaczkach austriackich i Gen. Gub., prowizoria poznańskie, Korpus Polski, Port Gdańsk, Przedbórz, Sosnowiec, Zawiercie, Żarki.
3) Włodzimierz Rachmanow, Warszawa C 1, Wiejska 1/4. Gen. Gub. Warszawa i porto, prowizoria poznańskie i wszystkie późniejsze wydania polskie. Polska Nr. 1, Port Gdańsk, Korpus Polski, Levant, Obszary plebiscytowe, wydania lokalne G. G. Warszawa.
4) Stanisław Rembieliński, Warszawa, Wilcza 9. Tylko poczta miejska w Warszawie.

Jako rzeczoznawca sądowy przy Sądzie Apelacyjnym w Krakowie, czynnym jest p. Witold Horain Kraków, Zwierzyniecka 19/2

Przybory filatelistyczne.

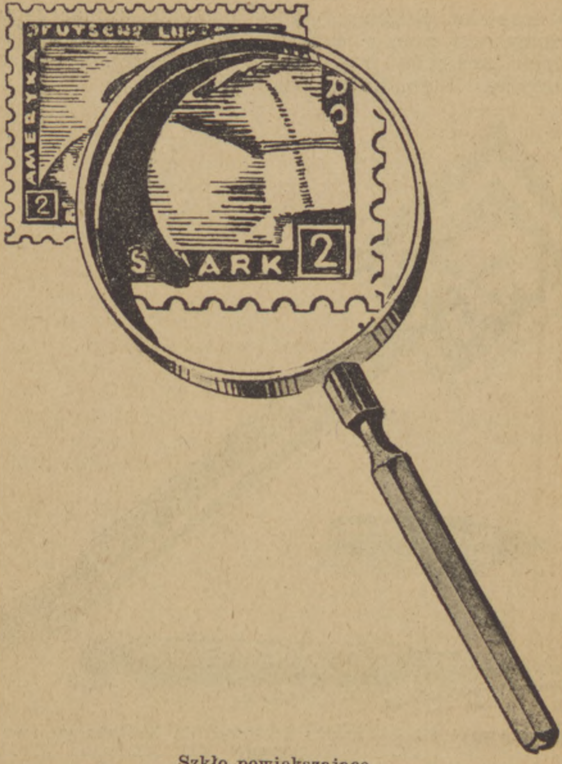
Wiele spośród nich wymieniliśmy już poprzednio przy innej sposobności. Przypominamy jeszcze raz je wszystkie. A więc: szkło powiększające 1,75 do 6 razy, ząbkomierz, miseczka do badania znaków wodnych, ołówek do badania papieru kredowego, kartoteka „Phifaka" do oznaczania kolorów znaczków, lampa kwarcowa. Z dotychczas wymienionych na pierwszym planie należy postawić szczypczyki, na końcu dobrze oszlifowane i bez ostrych kantów, najpierwszym bowiem przykazaniem filatelisty jest nigdy nie dotykać się znaczka ręką, lecz tylko szczypczykami. Z początku będzie to może trudnem, ale wkrótce nabędziemy wprawy, która oszczędzi nam przykrości własnoręcznego zniszczenia wielu znaczków. Obok zwyczajnego szkła powiększającego należy wspomnieć specjalną lupę aplanatyczną z wmontowaną podziałką milimetrową, która pozwoli nam dokonać najdokładniejszych (do 1/10 mm) pomia-

rów znaczka. Drobne rysy w papierze usunąć łatwo możemy przy pomocy kościanego gładzika, a przy sortowaniu znaczków przydatnymi będą miseczki z masy papierowej i torebki celofanowe.

Szczypczyki filatelistyczne i ołówek do badania papieru kredowego.

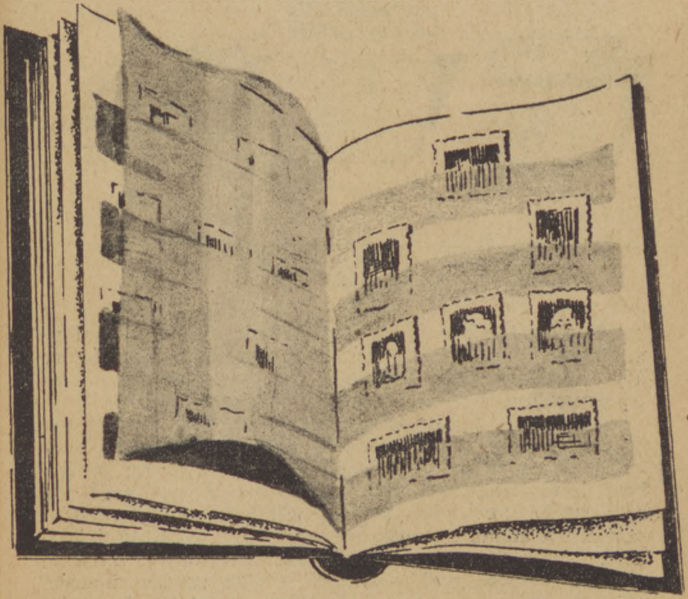
Wymyte i wyprasowane znaczki przechowujemy, albo w wkładnikach, albo albumach. Wkładniki bywają najrozmaiciej wykonane, jedne posiadają paski celofanowe, inne paski kalkowe, są bogatsze i prostsze, w najrozmaitszych formatach od największych do najmniejszych kieszonkowych. Podobnie do dyspozycji zbieraczy ist-

Szkło powiększające.

nieją najrozmaitsze albumy. Są gładkie, lub wykonane z papierów milimetrowych, z podobiznami znaczków, lub tylko z numerami katalogowymi marek, obejmujące cały świat, lub tylko jeden kraj, a nawet w obrębie

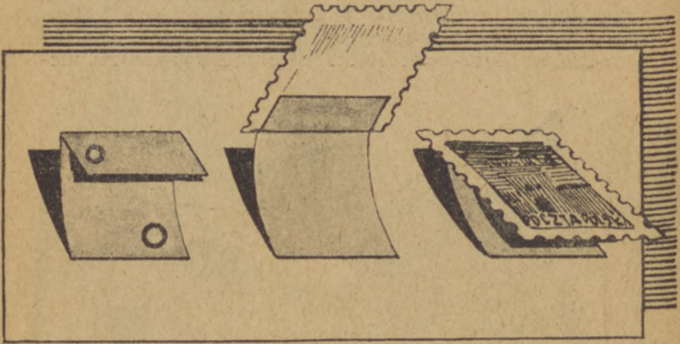
jednego kraju specjalny temat. Wszystko zależy od wyboru zbieracza i z tej właśnie przyczyny, żadnych norm, ani też żadnych kategorycznych rad udzielać nie możemy. Naklejanie znaczków w albumach odbywa się przy pomocy podlepców, t. j. wąskich pasków kalkowego papieru, jednostronnie zagumowanych. Należy z naciskiem przestrzec zbieraczy przed używaniem nie-

Wkładnik.

pewnych jakościowo podlepców, gdyż te zwyczajnie zniszczą gumowanie znaczka, posiadającego świeżość pocztową, albo mogą nawet uszkodzić sam znaczek.

W zasadzie należy używać tylko znanych i wypróbowanych podlepców, przeznaczonych dla nieskasowanych znaczków, o które w czasach wojennych jest nie-

Wklejanie do albumu.

raz bardzo trudno. Sposób naklejania znaczka w albumie wyjaśni najlepiej załączona ilustracja. Miejsca, które łączą zarówno znaczek z podlepcem, jak i album z podlepcem winny być możliwie najmniejsze.

Znaczek winien symetrycznie i równo spoczywać na karcie albumu, w ten jednak sposób, aby przez delikatny podmuch, lub odwrócenie go szczypczykami, można było łatwo zobaczyć jego odwrocie. W ogólności od schludności i porządku opracowania zbioru i jego rozmieszczenia w albumie zależy nie tylko jego estetyka i jego zewnętrzna prezencja, ale i wartość zbioru. Znaczki starannie i umiejętnie wklejone, znajdą zawsze chętniej nabywcę, niż znaczki rozmieszczone byle jak i w nieładzie. Pomiędzy arkuszami albumu umieścić koniecznie należy wkładki papieru jedwabistego, które ochronią znaczki, szczególnie drukowane na papierze kredowym, lub wykonane w technice głębodruku, od zarysowań i wytarcia. Niektórzy filateliści przed wklejeniem znaczka

do albumu owijają go w celofan, lub nawet umieszczają go naprzód na cienkim kartoniku, aby nie uległ zagięciu i dopiero potem owijają w celofan. Jest to bardzo polecenia godny sposób konserwacji znaczków, wymaga jednak precyzji i pewnego doświadczenia. Nim się tedy zabierzesz do sporządzania okładzinek celofanowych dla znaczków, naucz się naprzód dobrze od bardziej zaawansowanego filatelisty, jak to należy robić.

Całostki przechowujemy bądź to w szufladach kartotekowych, bądź we wkładnikach. Zależy to wszystko od zakresu zbioru, który bywa tak rozmaity, że przy całostkach jeszcze trudniej wyznaczyć jakieś normy, jak przy znaczkach.

Nawet początkujący zbieracz nie może obejść się bez katalogu. Jest to tak oczywiste, że nie wymaga żadnych wyjaśnień. Gorzej natomiast przedstawia się sprawa ze znajomością literatury filatelistycznej wśród zbieraczy, choć jest to niezbędnem, jeśli zbieranie znaczków, nie ma być bezmyślne i powierzchowne, jeśli nieszukamy w nich tylko przyjemnych wrażeń wzrokowych, lub też lokaty kapitału, lecz pragniemy filatelistykę traktować poważnie, swój własny zbiór poznać i zabezpieczyć przed niespodziewanym najściem falsyfikatów. Z tej właśnie przyczyny, chętny, czytelnik znajdzie na zakończenie „ABC Filatelisty" krótkie zestawienie najważniejszej literatury filatelistycznej, która pozwoli mu bliżej zapoznać się ze sprawami, jużto przez nas poruszonymi, jużto dotyczącymi znaczków opisanych w katologu „Pioniera". Niech „ABC Filatelisty" ułatwi mu jego pracę, niech go wprowadzi w zaczarowany świat znaczka pocztowego, niech go nauczy zrozumieć głębsze wartości tkwiące w filatelistyce, niech będzie dobrym doradcą dla początkujących i przewodnikiem dla zaawansowanych.

BIBLIOGRAFIA.

A.

a) **Katalogi:**

M i c h e l - Briefmarken-Katalog Verlag des Schwaneberger Album, Eugen Berlin, Leipzig C. 1 (doroczne katalogi Europy i krajów zamorskich, oraz periodyczne dodatki miesięczne).

G e b r ü d e r Senf, Illustrierter Briefmarken-Katalog — 1943/4. Verlag von Gebrüder Senf, Leipzig (doroczne katalogi Europy i krajów zamorskich, oraz periodyczne dodatki miesięczne).

F r o e d e - Briefmarken-Katalog Europa — Verlag Hans Froede, Düsseldorf 66.

b) **Dzieła ogólne:**

K o h l, Briefmarkenhandbuch, 11 Auflage. Vollständig neu bearbeitet von Dr. Munk Herbert. Lieferung 1—40. Fortsetzung: Handbuch der Briefmarkenkunde von Hans Rudolphi, Lieferung 1—12. Verlag des Vereines der Freunde des Kohl-Briefmarkenhandbuches 1923—1936.

B u n g e r z Aleksander, Grosses Lexikon der Philatelie. Verlag Albert Kürzl, München 1923.

Ing. M ü l l e r Edwin, Grundbegriffe der Postwertzeichenkunde. Verlag „Die Postmarke“ GmbH., Wien I., 1938, 368 Seiten.

H a r d t m u t Aleksander, Schule der Philatelie. Briefmarken erzählen Weltgeschichte. 1—20. Tausend. im Heering-Verlag in Harzburg 1940, 336 Seiten.

Büttner Max, Briefmarkensammeln mit Freude und Nutzen. Verlag Hachmeister & Thal, Leipzig. Lehrmeister-Bücherei Nr. 1131/32, 79 Seiten.

Büttner Max, Romantik der Briefmarke, Geschichte, Abenteuer, Anekdoten. Stuttgart, Franckh'sche Verlagsbuchhandlung 1941, 127 Seiten.

Gebrüder Senfs, Illustrierter Leitfaden der Briefmarkenkunde für angehende und fortgeschrittene Sammler, Verlag von Gebr. Senf, Leipzig 128 Seiten.

Henze Fritz, „Hier spricht die Briefmarke". Julius Markaritzer Verlag, Berlin-Schöneberg, 93 Seiten.

c) **Czasopisma:**

Illustriertes Briefmarken-Journal, herausgegeben und verlegt von Gebr. Senf. in Leipzig.

Sammler-Woche, Deutsche Briefmarken-Zeitung. Verlag von Dipl.-Ing. Rudolph Bohmann, Verlag für Fachliteratur, Wien.

Sammlerschau, Internationale Zeitschrift für Briefmarken-Sammler. Verlag Sammler-Schau, Berlin W. 30, Geisbergstr. 35.

Die Post, Universalanzeiger für Briefmarken-Sammler. Verlagsbuchhandlung 1941, 127 Seiten.

Deutsche Zeitung für Briefmarkenkunde. Frankfurter Briefmarken-Zeitung (vereinigt mit den Zeitschriften: Der Deutsche Sammler, Sammler-Welt Aequator Berlin — Deutschlandssammler Warte). Verlag Werner Kühn Breslau I.

Nachrichtenblatt für Briefmarkenauktionen. Verlag Dorotheum, Briefmarkenabteilung, Wien I.

Internationaler Postwertzeichen-Markt. Offertenblatt für Briefmarken, Münzen und andere Sammelgebiete. Vogel-Verlag, Pössneck i. Thür.

General-Anzeiger für Philatelie, Verlag Chr. Sauerland & Sohn, Ludwigslust i. Meklenburg.

Uwaga: Wszystkie czasopisma filatelistyczne zawiesiły obecnie, chwilowo swą działalność.

B. BIBLIOGRAFIA SZCZEGÓŁOWA DO POLSKICH ZNACZKÓW i STEMPLI.

a) **Dzieła ogólne:**

Dąbkowski Przemysław, Rys urządzeń pocztowych w dawnej Polsce, Kraków 1903. Nakład autora, str. 93.

Dudziński Jan, Poczta polowa legionów, Białystok 1938, odbitka z miesięcznika Ikaros, str. 23.

Dudziński Jan, Austriackie poczty okupacyjne w dawnym Królestwie Kongresowym od 1914 do 1915. Ikaros Nr. 85/87 z r. 1939.

Łaszkiewicz Antoni, Polskie znaki pocztowe. Praca zbiorowa. Białystok 1935, str. 419.

Łaszkiewicz Antoni, Polskie stemple reklamowe i okolicznościowa 1919—1936. Odbitka z Ikarosa, Białystok 1937, str. 31.

Mikstein Stanisław, Die ersten provisorischen Briefmarken Polens im ehemaligen österreichischen Teilgebiet. Verlag „Die Postmarke", Wien 1933. To samo po polsku w Illustr. Przeglądzie Filat. z roku 1927—1929 i w Kurjerze Filat. z r. 1927—32.

„ Drugie polskie wydanie prowizoryczne dla byłej okupacji niemieckiej. Poczta Polska na znaczkach niemieckich z nadrukiem „Gen. Gouv. Warschau", Lwów 1934, nakł. Ilustr. Kurjera Filat., str. 66.

„ Pocztowe znaczki, całostki, stemple oraz znaki fiskalne I. Polskiego Korpusu Dowbora-Muśnickiego. Nakładem A. Pachońskiego, Warszawa 1942, str. 46.

„ Pieczęcie pocztowe na ziemiach polskich w XVIII wieku 1762—1800. Białystok 1936. Nakładem Ikarosa, str. 126.

„ Znaczki poczty miejskiej w Przedborzu, Ilustr. Wiadom. Filat., Poznań 1934/5, Nr. 38/40.

Mikstein Stanisław, Znaczki poczty miejskiej w Żarkach, Ikaros 1937, Nr. 66/70.

„ Znaczki tymczasowego II. wydania poznańskiego z 1919 r. tzw. znaczki gnieźnieńskie. Z reprodukcjami półarkuszy. Ilustr. Wiadom. Filat., Poznań 1938, Nr. 80.

Mikstein S. - Rachmanow W., Stemple pocztowe Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego 1808—1870. Nakładem Ikarosa, Białystok 1936, str. 126.

Polański Włodzimierz, Jak przewożono pocztę polską w dawnych czasach, Toruń 1925. Nakład H. Kamińskiego, str. 116.

„ Znaki i marki pocztowe w Polsce w XVIII i XIX wieku, Kraków-Genewa 1922.

Polański W. - Rachmanow W., Die Postwertzeichen von Polen im 18 und 19 Jahrhundert, Verlag „Die Postmarke“, Wien 1935..

Rachmanow Włodzimierz, Die Postwertzeichen von Polen in Goldwährung 1924—1932, Verlag „Die Postmarke“, Wien 1933, str. 36.

b) **Czasopisma:**

Filatelista Polski, miesięcznik, Kraków X. 1919—IX. 1922.

Filatelista, miesięcznik, wyd. Szczerban, Lwów 1921.

Nowy Filatelista, miesięcznik, Warszawa X. 1922—XI. 1924.

Echo filatelistyczne, Łódź I. 1924—III. 1925.

Ilustrowany Przegląd Filatelistyczny, Toruń VI. 1925—I. 1929.

Kurjer Filatelistyczny, Lwów II. 1924—VIII. 1939.

Ilustrowane Wiadomości Filatelistyczne, Poznań X. 1932—VIII. 1939.

Ikaros, miesięcznik, Białystok 1930—VIII. 1939.

Spis firm filatelistycznych

A. W Generalnym Gubernatorstwie.

KRAKÓW

„Biuro Filatelistyczne“ Kraków, Floriańska 30. Kupno — Sprzedaż — Zamiana.

„Filatelia“, właśc. Stan. Kadłuczka, Kraków, Długa 14. — Kupno, sprzedaż, ocena znaczków pocztowych.

Gotfryd Wiktor, Kraków, Kalwaryjska 8, tel. 234-78, skr. poczt. 129. — Nowości Europy.

Horain Witold, Kraków, Zwierzyniecka 19/2, zaprzysiężony biegły dla filatelistyki sądu apelacyjnego w Krakowie. Oceny znaczków. Badanie prawdziwości, z wyjątkiem znaczków polskich. Przyjmuje we wtorki i soboty 14—17.

Łomnicki Jerzy, Kraków, plac Szczepański 3. — Kupno — Sprzedaż — Zamiana.

Marczewski St., Kraków, Adolf-Hitler-Platz 9, tel. 101-14. — Kupno — Sprzedaż — Zamiana.

„Mundus", Kraków, Adolf-Hitler-Platz 37/12. — Sprzedaż — Kupno — Zamiana.

Mroczkowski Z., Kraków, Zamkowa 1, m. 5. — Naprawa uszkodzonych znaczków.

„Pionier" Dom Handlowy, Oddział Filatelistyczny, Kraków, Stolarska 9/I, tel. 220-42, skr. poczt. 194. — Kupno i sprzedaż nowości europejskich, oraz rzadkich serii.

„Świat Filatelistyczny", Kraków, Floriańska 5/16, ofic. III p., tylko od godz. 16—19; dla korespondencji: Kraków, skr. poczt. 473.

Zadora Stanisław, Kraków, Rzeczna 9. — Zakup — Sprzedaż — Zamiana.

WARSZAWA

Cichocki Krzysztof, Warszawa, Ś-to Krzyska 30. Kupno zbiorów i serii wszystkich krajów, specjalnie zamorskich, uzupełnienie list braków.

Fabiński Jan, Warszawa, Mazowiecka 10. — Telefon 503-29. Znaczki polskie i zagraniczne, albumy, przybory filatelistyczne.

„Filatelistyka", **T. Nassalski**, Warszawa, plac Napoleona 1 (róg Artystów). Znaczki całego świata. — Kupno — Sprzedaż — Zamiana. Specjalność: Polska, — wykonywanie zleceń z prowincji, kompletowanie zbiorów.

Gryżewski T. i K., Warszawa, Marszałkowska 114, tel. 589-32, — znaczki polskie i zagraniczne — uzupełnianie list braków — cenniki gratis — generalne przedstawicielstwo katalogów Froedego. Delegatura I. P. H. V. na Gen. Gouv.

Hampel M., Warszawa, aleje Jerozolimskie 22, tel. 518-20. — Kupno — Sprzedaż.

de Julien K., Warszawa, Nowy Świat 35. Tel. 648-54, 1211-32. — Filatelistyka i numizmatyka.

Kamiński A. C., Warszawa, Marszałkowska 122. Telefon 328-07.

Marwiński B., **Centrala Filatelistyczna**, Warszawa, Szpitalna 10, telefon 293-09. — Kupno

i sprzedaż, cenniki gratis. Aukcje filatelistyczne co mieciąc: katalog Zł. 8, wyniki licytacji Zł. 2.

Pękalski A., Warszawa, Mazowiecka 6, telefon 507-70. — Sprzedaż — Kupno.

„Polska Agencja Filatelistyczna", właściciel Tadeusz Jaszczewski, Warszawa, Szpitalna 6, m. 5, tel. 254-37. — Kupno i sprzedaż znaczków pocztowych do zbiorów.

Sawicki I. M., Warszawa, aleje Jerozolimskie 26, telefon 642-47.

„Sellos", W. Cedrowski, Warszawa, Artystów 6, tel. 541-55. Znaczki Europy i Polski, nowości zagraniczne — wkładniki różnych formatów i rodzajów — załatwianie list braków — wysyłka na prowincję — (cenników nie wydajemy).

Mgr. Ukielski R., Warszawa, plac Napoleona 2. Kupno i sprzedaż zbiorów i znaczków pojedynczych — na składzie największe rzadkości europejskie.

LUBLIN

Rubinowicz W., Lublin, skr. poczt. 14. Znaczki do zbiorów, oraz przybory. — Kupno — Sprzedaż — Zamiana.

LWÓW

Zieliński Tadeusz, Biuro Filatelistyczne, Lwów, Piłsudskiego 12, Tel. 107-45. Kupno — Sprzedaż — Zamiana.

B. W Rzeszy Niemieckiej.

BORMES KARL, Luxemburg, Philippgasse 22. — Fachgeschäft für Luxemburg-Marken sowie Pakete — Europa-Neuheiten.

GEISSLER RUDOLF, Bodenbach (Sudetengau), Postfach 65, Fernruf Tetschen 794, FA. B. -8-976-9 — Briefmarkenversand.

KA-BE Briefmarkenalben-Verlag, Volkshardt u. Co, Aschersleben, Postfach 13. — Briefmarken-Spezialalben für fast alle Sammelgebiete, Polen-Spezialalben, vordrucklose Alben für Spezialsammlungen. — Merken Sie sich Ihre Bestellung für die Zeit nach dem Kriege vor.

KORENJAK HANS, Briefmarkenversand — dzt. Klagenfurt 1, Schliessfach 170. — Dt. Reich u. Protektorat ab 1938, Europa-Sätze, Neuheiten Grossdeutschland im Abonnement — Preislisten auf Wunsch.

„PHILA", Inh. W. Fildan - Felden, Bromberg, Westpr., Adolf-Hitler-Str. 32. — Spezialhaus für Polen-Marken.

ROBERT H. C. Briefmarkengrosshandel und Versand, Breslau 2 (früher Köln), Schliessfach 166. Neuheiten des Deutschen Reiches, des Protektorats, der Kriegsgebiete und der Niederlande im Abonnement.

v. **SCHISCHKOFF S., Grodno, Bez. Bialystok, Adolf-Hitler-Str. 12.** — Ostlandlokalausgaben Gen. Bezirk Litauen 1941, Litauen und andere Europaländer; Auktionen, auf Wunsch Prospekte.

VERLAG DES SCHWANEBERGER ALBUM, Eugen Berlin — Leipzig C. 1 — Rossplatz 3 — Alben, Bedarfsartikel, Verlag des Michel-Briefmarken-Kataloges. Michel-Katalog 1944 erscheint Januar/Februar 1944.

WEGNER FRITZ, Briefmarkenversand, Danzig-Langfuhr, Friedenssteg 2 — jeweilige Europaliste kostenlos gegen philatelistische Frankatur.

C. **W Protektoracie Czech i Moraw.**

BRAND K., Briefmarkenhandlung — Prag II., Wenzelsplatz 50.

ČAPEK M., Papier- und Briefmarken-Handlung, Prag II, Schwerinstr. 106. — Ankauf besserer Sätze von Generalgouvernement und Polen im Tausch gegen Deutsches Reich, Protektorat Böhmen-Mähren oder andere Europa-Neuheiten. Listen gratis.

KOSINA JIŘI, Briefmarkenfachgeschäft, Prag II, Kreuzlgasse 19, Fernruf 234-97 — gerichtlich eingetragene Firma, Mitglied des Zentralverbandes der beeideten Sachverständigen in Prag und des Garantieverbandes (GVB.).

MIRVALDOVÁ R., Prag II, Deutschenhof 11. — Neuheiten des Protektorats Böhmen-Mähren u. europäischer Länder.

Ing PALEČEK B., Neuheitendienst, Prag X, Králowská 10.— Nach dem Kriege geht der Neuheitendienst im Abonnement weiter.

SPIS TREŚCI.